

Алишер НАВОИЙ

НАВОДИР УШ-ШАБОБ

АЛИФ ҲАРФИНИНГ ОФАТЛАРИНИНГ ИБТИДОСИ «НАВОДИР»ДИН

1

Зиҳе зуҳури жамолинг қуёш кеби пайдо,
Юзунг қуёшига зарроти кавн ўлуб шайдо.

Юзунг зиёсидин ар субҳ айни ичра баёз,
Сочннг қорасидин ар шом бошида савдо,

Зуҳури ҳуснунг учун айлабон мазохирни,
Бу кузгуларда ани жилвагар қилиб амдо.

Чу жилва айлади ул ҳусн истабон ошиқ,
Салойи ишқин этиб офариниш ичра нидо.

Парий қабул эта олмай ани, магарким мен
Қилиб отимни залуму жаҳул бирла адо.

Демайки мен ўзи маъшук ўлуб, ўзи ошиқ
Ки, тиф ғайрат ўлуб анга нақши ғайрзудо.

Навоий ўлмади тавҳид гуфтугў била фаҳм,
Магарки айлагасен тилни қатъу жонни фидо.

2

Илоҳий амринга маъмур етти торами аъло,
Не етти торами аъло, тўқуз сипеҳри муалло.

Жамилзикрлиг ўлган жамолинг этти таманно,
Вусулфикрлиг элга висолинг ўлди тавалло.

Хаёл бикрларин жилвагарлик эткали ҳар ён,
Сен айладинг ҳулали дурри назм бирла муҳалло.

Ибодатингга янги ой бўлуб хам ўлди мусаллий,
Сипеҳр атласидин солибон ҳавоға мусалло.

Чу сендин ўлди қуёш панжаси аросида олтун,
Сочарға доғи сен эттинг анга карам яди туло.

Демакка зикринг эрур хонақоҳ ичинда ҳаё хуй,
Салойи ишқинг ила аҳли дайр ичра алоло.

Навоий, аҳли жунун зумрасиға кирди илоҳий,
Чу айладинг ани Мажнун, ўзунгни қил анга Лайло.

3

Юзунг кўзгусидин оламда юз нуру сафо пайдо,
Куёш андин анингдекким куёшдин зарра нопаидо.

Сенинг кўюнг насимиға ўзин солдегки жон топтин,
Масиҳ анфосидин гар хастаға бўлмас даво пайдо.

Азалдин то абад сатҳи вужудунг зарфи тўлмаским,
Анга не ибтидо пайдодурур, не интиҳо пайдо.

Сен эттинг шамъу гулда жилваким, парвонаву булбул
Бири куйди, бирига бўлди юз дарду бало пайдо.

Сенинг нашъанг эди Ширин ила Лайлодаким, Фарҳод Ўлуб,
Мажнунға бўлди юз туман ранжу ано пайдо.

Мазохир истабон асмоға ишқу хусн кўргуздунг
Ки, пайдо хирмани ажз ўлдию барқи жафо пайдо.

Биров етти сангаким ўзлуги даштини тай қилди,
Бақо истар киши аввал керак қилса фано пайдо.

Санга кўнглумдаги ҳожатни не ҳожат йўқки арз этсам,
Улус кўнглида пинҳонлар эрур чунким санго пайдо.

Навоий гулшани вақтиға эҳсон ямғурун ёғдур
Ки, анда гул била булбулға йўқ баргу наво пайдо.

4

Зиҳе эл ниҳони санга ошкоро,
Ниҳон дардима ошкор эт мудоро.

Не дардингни кўнглумда асрарға тоқат,
Не сиррингнн оғзимға олмаққа ёро.

Хаёлнингда савдо пиширғанда, айлаб
Димоғимни ошуфта ул зулфи соро.

Фироқинг аро жон талашурда ёғиб
Ҳамул ғам тоғидин бошим узра хоро.

Тараххум, тараххум, тараххум, тараххум,

Буто, чобуко, махвашо, гульузоро.

Қоранғудурур олам оҳим тунидин,
Қуёш янглиғ оч орази оламоро.

Навоийға жон ошкору ниҳон сен,
Зихе эл ниҳони санга ошкоро.

5

Ё раб, ул соатки тушкай ҳажр жисму жон аро,
Солғунг ойини фироқ ул ганжу бу вайрон аро.

Сарсаройин ҳар қуюн қилғай бадан туфроғининг
Жузв-жузвин бир-бир ушбу гунбади гардон аро.

Уйла соврулган аносир ҳар тарафким, топмағай
Бир-бирисидин нишон, бу водийи ҳирмон аро.

Жисм таркиби паришон бўлғай ул янглиғки, ақл
Сўнгра жамъ ўлмоққа рухсат бермағай имкон аро.

Жисм ила жон ичра гарчи тушкай ошуби фироқ,
Солма фурқат ибтилоси жон била иймон аро.

Жузв-жузв айрилса бир-бирдин не ғам, гар қўймасанг
Лутф этиб ёлғуз мени ул водийи ҳижрон аро.

Ҳар неча тўфони исёним чекар гардунға мавж,
Кимсага Нух ўлса каштийбон не ғам тўфон аро.

Ул ҳабибингни шафиъим қилки, бўлғай юз туман
Нух муҳтожи анинг бу баҳри бепоён аро.

Эй Навоий, жонни туфроқ айлагил фақр аҳлиға
Истасанг маншурлуқ ул хайли олийшон аро.

6

Зихе буроқинг изи меҳру сайри барқосо,
Бу барқ сайри била пўяси фалакфарсо.

Бурун қадам бу макондин чу ломакон қўйдунг,
Не навъ дейки, анинг гоми эрди гардунсо.

Висол субҳи дейин, йўқ уруж окшомиким,
Сабоҳдек эди ул барқ нури бирла масо.

Қўлин бу барқ ёрутти, дамдин бу ел очди,
Агар сипехр уза Мусо эди ва гар Ийсо.

Чу қолди сайрида руху-л-амин, не тонг, ул ҳам
Гар ўлмади сафарингнинг ниҳоятига расо.

Малойик ўлмадилар ул ҳарам аро маҳрам,
Рижол хилвати давридин ул сифатки нисо.

Навоий асру бузулмиш, боқиб иноят ила
Анинг бузуғлуғини бир кўз учи бирла ясо.

7

Бедилинг хайли русул, сенсен аларга дилрабо,
Ё набий, рухий фидока аҳлан ва саҳлан марҳабо.

Гоҳ давлатлиқ бошингдин кетмайин чатри саҳоб,
Гаҳ фалакрав маркабингга етмайин пайки сабо.

Шоми васлинг топмаганга субҳи содиқ ҳар саҳар,
Панжайи хуршид ила пироханин айлар қабо.

Туфроғ ўлмиш, мен кўяй деб остонбўсунгга юз,
Ҳолима раҳм айлабон қилма бу ранжимни ҳабо.

Шери гардун ул кишига бўйни боғлиғ бўлғай ит
Ким, эшигинг итларин топқай ўзига ақрабо.

Бўлмағай эрди муяссар «Хамса», яъни панж ганж,
Қилмаса эрди мадад ҳолимга беш оли або.

Эй Навоий, чорайи дардингни қилғай улки бор
Ҳам расулу ҳам амин, ҳам мустафо, ҳам мужтабо.

8

Кимки, еткай ишқ дарду доғидин офат анга,
Доғ мехри салтанатдур, дард эрур сихҳат анга.

Ишқ кўйи туфроғи бир кимиёдурким, эрур
Юз куёш иксирича, балким фузун қиймат анга.

Ишқ дайри базмининг синган сафоли ичра май
Ким ичар, Жамшид жомин танламас ҳиммат анга.

Ҳар чубўлган торидур афлок қасрига каманд,
Улки бўлса ишқ эски шолидин қисват анга.

Чун тушар ошиқ таниға ишқ ўтининг шуъласи,
Уйла шахдурким, эрур зарбафтдин хилъат анга.

Хар шарар ул шуъладин бир барқ эрурким, кул қилур
Ламъадин юз шоҳ тахту тожини ҳирқат анга.

Ишқ ўти бошиға тушканким, ул ўтдин чикса дуд,
Шоҳ заррин тож ила чатриға не ҳожат анга.

Тож давлат берса ишқ ўтидин, олиб бир шарар
Буки ўртар ўзлугин, етмасму бу давлат анга.

Соқиё, бир бода тут, дўзах ўтидек ҳирқати,
Лек жаннат кавсаридек лавн ила сафват анга.

То ичиб дўзахқа ҳам кирсам сиришким сайлидин,
Қолмағай халқ ўртамоқда шиддату ҳиддат анга.

Эй Навоий, назминг асру сода эрди қўйди юз,
Шоҳ ислоҳидин онча зеб ила зийнат анга.

9

Ул парийпайкарки, ҳайрон бўлмиш инсу жон анга
Кимки, ҳайрони эмас, мен телбамен ҳайрон анга.

Не ажаб парвонадек куйсам юзи шамъиғаким,
Кўп бўлубмен васл уммиди бирла саргардон анга.

Тоири ҳажринг бузуғ кўнглумниким қилмиш ватан
Чуғздекдурким, нишиман келди бир вайрон анга.

Ҳажрида таҳ-таҳ кўнгул қон боғлағандиндур нишон,
Номаи шавқумки тим-тим томди кўздин қон анга.

Тийрборони ғаминг кўнглумгаким ёғди эрур,
Хар тарафдин барки офат ламъай пайкон анга.

Оташин гул чунки булбул куйдурур юз важҳ ила,
Не осиг фарёду афғон бирла минг дастон анга.

Эй Навоий, кўнглума амр этма тарки ишқким.
Ул самандардур, эмас ўт фурқати имкон анга.

10

Чин кийиги десам кўзин, ваҳ, недурур итоб анга,

Чунки қораси кўргузур ҳар сари мушки ноб анга.

Лаъли лабингда тер бўлуб оби ҳаёт қатраси,
Ёки Хизр суйи лабинг, қатра бўлиб ҳубоб анга.

Ёпмади кўзни ашқким, боқмасун ўзга юзга деб,
Ҳар сари айни рашқдин ёпти ғаминг ниқоб анга.

Жисмим агар куяр, кўнгул толпинури ажаб эмас,
Кимки уйига тушса ўт, йўқ ажаб изтироб анга.

Оқмади хўй узоридин лаълиғаким, ҳакими сунъ
Эзди ҳаёт шарбатин, эмди урар гулоб анга.

Зулфи хаёлидин кўнгул ҳар ён этар ҳаво, валеқ
Сайдға не халос чун боғлиғ эрур таноб анга.

Ўзлугининг ҳижобидин кимки ўзин халос этар,
Ўзга қаёнки солса кўз, мумкин эмас ҳижоб анга.

Аҳли мазаллат оҳининг новакидин сипеҳр агар
Қочмади мунча, бас, недур ҳам бўлубон шитоб анга.

Ваъдаи васл этиб эди, тушта аёғин ўпмишам,
Дема, Навоий, ул парий айламасун ҳисоб анга.

11

Ваҳки, ҳол ошуфта қилди анбарин холи манга,
Қўйди юз бир хол шавқидин ажаб ҳоле манга.

Ишқ кўйида гадомен сиймгун ашқим била,
Будурур ишқ ичра бўлса жоҳ ила моле манга.

Қайда имкони ҳаётим, эй кўнгул, чун дам-бадам
Соғари фурқат тутар бир ҳажри қаттоле манга.

Не ғанимат суврат ўлғай гар мусаввир жон олиб,
Ўхшаш ул маҳвашқа ёзиб берса тимсоле манга.

Булбулу парвона ишқ ошубидин парвоз этиб,
Бўлдилар ғойиб, нетайким, йўқ пару боле манга.

Аҳли айш олтун аёқ софин ичиб, кийдиг ҳарир
Ким, сафоли фақр дурди басдурур шоле манга.

Ёр жон олса Навоийдин эрур топшурмағи,
Ул гар аҳмол айламас, худ йўқтур эҳмоле манга.

12

Буким қолибдур ул ой ҳажрида ҳаёт манга,
Ҳаёт қолмамиш азбаски бор уёт манга.

Улусни ўлтурур ул шўх илтифот айлаб,
Ўлармен ушбуки ҳеч этмас илтифот манга.

Мени худ айлади қатл, ушбудур васиятким,
Кўнгулни ҳам карам айлаб етурса бот манга.

Қуш ўлмишам, ёғибон ҳажр ўқи, вале не осиф
Ки, бўлмас ул тараф учмоққа бу қанот манга.

Туганмагай ёзилиб меҳнатим, агар бўлса
Фирок шоми қораву фалак давог манга.

Чу ёр айлар эмиш барча ерда жилвайи ҳусн,
Тенг ўлди Каъба била дайри Сўмнот манга.

Навоиё, чу эмас нася нақд бирлан тенг,
Беҳишт воизи пургўғаву Ҳирот манга.

13

Келмай ул қотили замона манга,
Бўлди ҳажр ўлгали баҳона манга.

Ўқи захм айлаб ўтти кўксумдин,
Яра қолди вале нишона манга.

Ҳажр аро навҳа айларамки, эрур
Нағмайи айш бу тарона манга.

Ишқ кўйида ҳамнафас бўлмиш,
Ҳар нафас оҳи ошиқона манга.

Эй кўнгул, ишқ ўтидин ёнма,
Бору ташвиш берма ёна манга.

Ҳажр аро ашқ тухмини сочтим,
То не бергай самар бу дона манга.

Тавбадин сўз, Навоиё, демаким,
Ҳеч ёқмайдур ул фасона манга.

14

Нечаким куяр ҳажр аро жон манга,

Эмас таркини қилмоқ имкон манга.

Агар бўлса юз жон фидо қилғамен,
Насиб ўлғудек бўлса жонон манга.

Неча бўлса ағёр ҳамсуҳбати,
Эрур базмини кўрмоқ армон манга.

Агар рашкидин саъб бўлса ҳаёт,
Худ ул дам эрур ўлмак осон манга.

Қилиптур гули оташин ғунчаси,
Кўнгулни ўқуш сўзи ҳижрон манга.

Не ком олғамен, соқиё, бодадин
Ки, даврон тутар дам-бадам қон манга.

Навоий кетиб, хилват эт уйниким,
Бўлур бу кеча ёр меҳмон манга.

15

Борди раҳм айламай ул кофири худрой манга,
Гар тараҳхум қилибон қайтмаса, вой манга.

Нечук ўлмайки, борур вақтда ул умри азиз,
Барча бирла кўрушиб, қилмади парвой манга.

Тийрадурменки, паришон бўлубон васл кунин
Шоми ҳажр айлади ул зулфи сумансой манга.

Масту овора кўнгул иттию раҳм этмади ул,
Бодапаймой демай, бодияпаймой манга.

Йўқ сўзум чарх ила, ваҳ, қилди чу шабгир баланд,
Рўзгор этти қора ҳажридин ул ой манга.

Соқиё, софи тараб аҳли висол ичсунлар,
Ҳажр зиндонида тутсанг бас эрур лой манга.

Хур зоҳидқа, Навоий, икки дунёдаю ул
Бути худрой демай, шўхи худрой манга.

16

Эй кўнгул, телбарадинг эмди не тадбир санга,
Ул парий зулфини гар қилмаса занжир санга.

Юз бало келса чек эмди, чу бу иш манъи учун,
Нечаким панд дедим, қилмади таъсир санга.

Ихтиёре санга ҳам йўқ эди, не ёзгураин,
Буйла чун ёзган эмиш хомайи тақдир санга.

Сен чу ишқ ўтиға куйдунг, санга эмди не осиф,
Айламак махлас учун хийлаву тазвир санга.

Мени куйдурдунг эса, сен дағи куйдунг, нетайин
Эмди юклаб бу иш ойинида тақсир санга.

Бихил эт сен дағи мен хастаға, лекин деб эдим
Ҳар неким келди сенинг оллингга бир-бир санга.

Бузди кўнглунг уйини хонабарандози фироғ,
Эй Навоий, не осиф панд ила таъмир санга.

17

Ийди рухсоринг кўруб, бўлди улус ҳайрон санга,
Эй улус, ийди юзунг, жоним менинг қурбон санга.

Шамъ эмас ердин, кавокиб чархдин байрам туни
Ким, эрур ер, кўк туман минг кўз билан ҳайрон санга.

Ийдгаҳда гард эмас, балким етишкач мақдаминг,
Қўпти ердин садқа бўлмоқ истабон майдон санга.

Хусрави анжум дегайким, секритур кўк тавсанин,
Ийдгаҳда кимки кўрса рахш ила жавлон санга.

Чатр шаклидин самовий барча офат дафъиға
Тенгри айлаптур насиб ўз ҳифзидин қалқон санга.

Нотавон жисмимға байрамлик била бер сихҳате
Ким, кўнгул уммидвору мунтазирдур жон санга.

Неча байрамларда кийган жандасин фақр аҳлининг
Хор кўрма, эйки хилъатдур неча алвон санга.

Ийдгаҳ аҳлин даме қилма паришон, эй сипеҳр
Ким, эрур бу жамъ бир-икки замон меҳмон санга.

Эй Навоий, дурри назминг хутбадек топқай шараф,
Лутф ила қилса назар байрам куни султон санга.

18

Тушкали қаддинг ҳавоси бошима авбош аро
Бош аро кестим алиф ёзган алифдек бош аро.

Меваедурким назар боғида баъзи тутти ранг,
Қатра-қатра лаългун бу дона-дона ёш аро.

Меҳр қаттиқ кўнглунг ичра қайда бўлсун, бўлса ҳам
Филмасал бор ул гияҳ янглиғки буткай тош аро.

Бир-бирига бошларин пайваста невчун қилдилар,
Фитнаангизе агар йўқтур ул икки қош аро.

Ком топган чоғда васлинг хонидин ҳажр оғуси
Талх эрур андоқки эл соғар ичарлар ош аро.

Хайли зулмат ранжиға тушкан сафо аҳли эрур
Уйлаким, тонг туйғуни қолғай суруг хуффош аро.

Гар Навоий оҳидин тан ўрганур, юз чурканур,
Етти ҳам ҳуммо ҳароратдин бўлур ҳам моширо.

19

Кирса ул гул хирмани ағёр ила гулзор аро,
Мен ҳамоно толпинурмен хирман эткан хор аро.

Жонни англармен балолар ичра ўлсам не ажаб,
Ул замонеким кўрармен ёрни ағёр аро.

Ложуварду вўсма бирлан зеб берган қошларинг
Жилвагар бўлган ики товус эрур гулзор аро.

Зулфида сарриштайи иймон бадалдур куфр ила,
Не тафовут тушса Марям риштаси зуннор аро.

Заъфлиғ жисмимда билгурган туганлар ҳайъатин,
Англа ёндашқан тугунларнинг шабиҳи тор аро.

Тушти ел кайфиятидин суға гул яфроғлари,
Йўқса майдин зоҳир ўлди гуллар ул рухсор аро.

Масжид ичраким мени таҳқир қилдинг, эй фақиҳ,
Кўргасен жоҳимни кирсанг кулбайи хаммор аро.

Май хубоби гунбадин базм ичра ул дам дойир эт
Ким, шафақ май зоҳир эткай гунбади даввор аро.

Эй Навоий, элга, билгил, бенаволиғ боиси,
Ҳар навоким зоҳир айларсен фиғони зор аро.

20

Жонда қўйдум чирмаған мактубини ҳижрон аро,
Билман ул мактубдур ёхуд алифдур жон аро.

Нома эрмас эрдиким, бор эрди ул ҳирзул-амон
Ким, ғамим айш этти, еткач кулбайи аҳзон аро.

Риштайи олики, чирмаб эрди, очиб асрадим
Хунфишон кўз рағларидек дийдаи гирён аро.

Нотавон жисмим кўрунди заъфдин ул риштадек,
Баски тўлғанди ики кўзумдин оққан қон аро.

Гарчи жонондин азиз эрмас, эрур жондин азиз
Ким, васила бўлди маҳзун жон била жонон аро.

Руқбайи эҳсондин, эй мунъим, гадо комини бер
Ким, бу янглиғ ганж топмас кимса бу вайрон аро.

Эй Навоий, номайи мақсуд етти хушдил ўл
Ким, хати озодлиғ будир ғами ҳижрон аро.

21

Нуктайи мушқдур бу ё холи анинг жабин аро,
Куфр саводини не хуш сизди баёзи дин аро.

Хотами лаъл оғзидур, лек ҳадиси жон олур,
Заҳр ниҳон қилибдурур лаъли магар нигин аро.

Саждададур юзум вале жон аро ул санам ғами,
Бўйнума субҳадур вале бутдурур остин аро.

Жону кўнгул неча деди асрали ўзни, келгач ул,
Ваҳ, яна қўзғалишдилар кўргач ани ичин аро.

Лаъли ҳадисида демангким сифат ила кирпичин,
Оғзима чунки санчилур неш бу ангабин аро.

Ақлу хавос эрур адам, жону кўнгулга йўқ вужуд,
Тафриқа тушкали мену ул бути нозанин аро.

Эсди магар хазон еликим хам ўлуб видо учун.
Воқайи фиروق эрур сунбулу ёсамин аро.

Бу чаман ичра ҳар гулеким очилур, фиғонки бор
Ҳодиса тифли мунтазир узмак учун камин аро.

Белингу инжу тишларинг ҳасратидин Навоийнинг
Жисмида ашки бордурур ришта дури самин аро.

22

Эй, ғаминг гавҳари жону тан аро,
Икки дур янглиғ ики маҳзан аро.

Боғ аро кирки, қиёмат солсун
Қоматинг сарв била савсан аро.

Гул сари боқмади булбул, чунким
Кўрди гулгашт этасен гулшан аро.

Дилраболик фанида моҳирсен,
Даҳрда сен кеби йўқ бу фан аро.

Соқиё, бодаки наззора қилай,
Ёр аксини майи равшан аро.

Истасанг душманинг ўлғай санга дўст,
Кирмагил дўст била душман аро.

Ишқ ўти ичра Навоий ким экин,
Бир гадоким куядур гулхан аро.

23

Қосидеким ёрдин бир сўз ривоят айласа,
Истарам сўрган сони боштин ҳикоят айласа.

Телбалар янглиғ гаҳ ўз ҳолимдадурмен, гоҳ йўқ,
Ул парийдин ҳар киши бир сўз ривоят айласа.

Эй кўнгул, охингни дерсенким су айлар тошни,
Чин эрур, гар кўнглига анинг сироят айласа.

Жонға басдур ҳар нафас бир доғи невчун бўлмасун,
Қониё улким, бир дирам ҳар дам кифоят айласа.

Топти Мажнун шухрату қолди менинг қиссам ниҳон
Ким, ўлар ҳар ким фасонамни бидоят айласа.

Ғам сипаҳ қасдимға тортибдур, не бўлди пири дайр

Бир қадаҳ бирла бу маҳзунни ҳимоят айласа.

Эй Навоий, фақрдин бебаҳрадур юз ғам етиб,
Соликеким шукр боринда шикоят айласа.

24

Яшил тўн бирла олтун тугмалардин зебу фар анда
Қадинг норанжи раъно нахлидур буткан самар анда.

Бу хилъатким қилиптурс хўй чакон рухсорани пинҳон,
Эрур гулбунки, пинҳон бутти бир гулбарги тар анда.

Таолаллоҳ не қаддур, қад эмас, жаннат ниҳолидур,
Очилған гул ёшунған барги гул буткан шакар анда.

Юзунг равшан зулоледур, ғазабдин чин анинг мавжи
Ки, нилий холдин ҳар ён очилмиш нилуфар анда.

Ажаб-гулшан эрур кўюнгки, жаннат боғида йўқтур
Ниҳолеким, гулу сунбул аён қилғай магар анда.

Неча овора кўнглумни сўроғ эттим киши билмас,
Магар кўйига йўл топсам, топилғай бир хабар анда.

Ториқтим хонақаҳда дайр сари юзланай эмди
Ки, мунда неча зулматдур, сафодур сарбасар анда.

Қадаҳ софию пири дайр софий, муғбача софий,
Не кўргай жуз сафо бир кимсаким, тутқан мақар анда.

Навоий назми рангину равон эрса ажаб эрмас
Ки, махлут ўлди кўз ёши била хуни жигар анда.

25

Жамолинг жилва килди, бор эди оғзинг ниҳон анда,
Куёш чиққач не мумкин, зарра бўлмоғлиқ аён анда.

Қадинг ҳажрида юз девор уза қўйдум чу заъфимдин,
Чекилди бир алиф ҳар қатра ашкимдин нишон анда.

Сабо зулфин очиб тарқатмагил мажнун кўнгулларни
Ки, маскан айламишлар бир суруг беҳонумон анда.

Анинг кўйига борған билки менмен ҳар қачон кўрсанг,
Ўлим ҳолида ётқан бир ғариби нотовон анда.

Магар ел ҳожиб ўлмиш гулшани кўйига ул гулнинг
Ки, монидур борурға хаста булбулдин фиғон анда.

Бало даштидағи оворалар сонин талаб қилдинг,
Бу янглиғ хонумонидин жалоларға не сон анда.

Чаманда яхши ёронлар била сармаст эмиш, ваҳким.
Эмас мумкин сола олмоқ ўзумни мен ёмон анда.

Риёий хонақаҳда гар сафо касб этмадинг бир дам,
Фано дайриға кирким, йўқ кудурат бир замон анда.

Кўнгул жоми жаҳонбиндур тўла қил соф май бирла
Ки, солғай акс неким бўлса аҳволи жаҳон анда.

Жаҳон аҳли нифоқидин қаён борсам эмон эмнн,
Тилармен ул жаҳонни, топқамен шояд амон анда.

Навоий минг жароҳат бирла тун ул кўй аро кирмиш
Ки, окмиш, ерга юқмиш томға ҳар сари қон анда.

26

Ер тутқали ул кофири худком кўнгулда,
Йўқ менда кўнгул уйлаки ором кўнгулда.

Ҳам гул иси, ҳам сарв бўйи кўнглума ёқмас,
То эврлур ул сарви гуландом кўнгулда.

Сиймин зақану шуълаи рухсорни ёпким,
Ўтлар ёқадур ул тамаъи хом кўнгулда.

То ғунчадек оғзингға тутуб зулфни очдинг,
Кўзғатдн хирад хайлини ҳар шом кўнгулда.

Кўнглумга дема зуҳддин, эй шайхки, ҳар кун
Кофир бачае май қилур ошом кўнгулда.

Кўнглумни бу дам жом ила боре тутайин хуш,
Чун зоҳир эмас суврати анжом кўнгулда.

Муғ дайрида қилдим ватан андоқки Навоий
Ким, муғбачалар васлидурур ком кўнгулда.

27

Буду нобудум агар тенг бўлди жонон оллида,
Зарра йўқу бори тенгдур меҳри рахшон оллида.

Кўзларимнинг чашмаси оллида уммон ҳажр аро
Кўр биайних уйладурким чашма уммон оллида.

Васл ичинда дўзах ўти бирла қўйған тоза доғ
Оташин гулдек гумон қил доғи ҳижрон оллида.

Эй мусулмонлар, не ҳолатдурки, ишқ этмиш забун,
Юз мусулмон ханлини бир номусулмон оллида.

Улки мажнун дейдилар, чиндурки ҳар дам кўргузур
Чок бўлған кўнглагин бу жисми урён оллида.

Фақр ила шод ўлки, ҳар ким бўлса аҳли маърифат,
Даҳр туфроғ бирла тенг бўлмоқ не имкон оллида.

Эй Навоий, жон сабо оллида, қилғаймен нисор,
Бу гадо ҳолин деса етканда султон оллида.

28

Йигитлигимда эдим мубтало йигитларга,
Қариб ҳам ўзни тилармен фидо йигитларга.

Юзи сариғ, боши оқ бир қари гар ўлса, не хайф,
Энги қизил, кўзи, қоши қаро йигитларга.

Десанг қариб бўлайин зухду офият бирла,
Магарки бўлмағасен ошно йигитларга.

Тилар эсанг қарилик иззу рутбасини, магар
Кўнгулни бермағасен дилрабо йигитларга.

Нечаки бўлса йигитликда шўхлик матлуб,
Вале адаб била хуштур ҳаё йигитларга.

Қариға ҳар неча бўлса ситам йигитлардин,
Не бўлғуси қаридин жуз дуо йигитларга.

Не навъ зухд ила тақвони асрайин маҳфуз
Ки, учрадим қариликда бало йигитларга.

Етар азоб қариб, нохалаф ўғуллардин,
Нечаки тутсам ўзумни ато йигитларга.

Чу ҳусн бўлди, вафо истаманг йигитлардин
Ки, тенгри бермади ҳусни вафо йигитларга.

Нечаки маст йигитларни аҳли ишқ тилар,
Валек ишқдурур порсо йигитларга.

Навоиё, қарисанг ҳам жаҳонда бир неча кун
Рафиқ бўл, тилар эрсанг наво йигитларга.

29

Хатту зулфу қошларинг, эй дилбари чобук, бало,
Ул не юздурким, эрур давринда юз турлуг бало.

Ошиқ ўлтурмакка ул кўздек балое кўрмадук,
Йўкса ошиқ бўлғали оламда кўп кўрдук бало.

Ул не кўздурким, эрур нозу карашма жомидин
Бўлса махмур — офат, аммо бўлмоғи усрук — бало.

Ишқ даштида ўлумдин қочмоғилким, анда бор
Минг балоким, бу балодур барчадин ўксук бало.

Ишқ аро кўрдук ниҳоятсиз балийят, эй кўнгул,
Ҳажрдин душвор лекин кўрмамиш эрдук бало.

Ул балоларким, чиқарғай офиятдин кимсани,
Ишқ эрур қотил ва лекин май эрур кучлуг бало.

Эй Навоий, ташлаб ўзлукни фано йўлиға кир
Ким, эрур ул йўлда эгнингга бу оғир юк бало.

30

Тифллар тошики, жисмим қилди сартосар қора,
Бўлди савдоға саводи аъзам андин ҳар қора.

Ёшдин англа юзум, гар сиймгундур, гар қизил,
Тошдин англа танимни: гар кўк ўлмиш, гар қора

Дема кўнглунг лавҳиға ёзғил хирад ойинини,
Баски, қўйдунг доғи ишқ ул сафҳадур аксар қора.

Панжайи хуршидни гўё қора этмиш кусуф,
То қилиптур илгин ул ҳури парийпайкар қора.

Дуди оҳимдин демайким зор жисмим сўзидин,
Кулки бўлмиш ўт тушуб куйган кеби бистар қора.

Умр йўқ жуз тийралик исёндаким, хайвон суйи
Истамакдин рўзгорги топти Искандар қора.

Чун Навоий ишқ аро комиллиғин сабт эттилар,
Бўлди баским, аҳли ишқ от ёздилар маҳзар қора.

31

Кўзунгга тани нотавоним фидо,
Равонбахш лаълингга жоним фидо.

Лабинг ранги оллида қоним сабил,
Қадинг жилвасиға равоним фидо.

Белу оғзинг олди тану жонниким,
Анга ошқору ниҳоним фидо.

Бағир лаъли, кўз дурри оллингга сарф
Демайким, санга баҳру коним фидо.

Жунун бирла ақлим ғаминг садқаси
Ки, оллингга яхши-ёмоним фидо.

Фано даштида қани оворалик
Ким, ул сайрға хонумоним фидо.

Навоийдин олдинг кўнгул, жонни ҳам
Санга айлай, эй дилситоним, фидо.

32

Чу ишқ дарду балони жаҳонға урди сало,
Нахустроқ мени бехонумонға урди сало.

Мен олдим ўн улушидин тўқуз ярим улушин,
Яримки қолди, ани инсу жонға урди сало.

Анинг дағи ярмини олди офариниш эли,
Яримини ёна бу нотавонға урди сало.

Бу нотавон ани ҳам жон била қабул этти,
Чу қочтилар ани ҳам ҳар қаёнға урди сало.

Кўнгул чу дарду бало толибидурур, гардун,
Агар етишти минг офат ҳам анға урди сало.

Фиғонки, элга тутуб бода соқийи даврон,
Чу давр етти манга, барча қонға урди сало.

Навоиё, санга ҳар яхшилиқки мумкиндур
Ки, ёр меҳнат ўтин мен ёмонға урди сало.

33

Ҳар жафо қилсанг тўзармен, қилмасанг дағи вафо,
Ўзгаларга не вафо қилсанг тўзармен, не жафо.

Элга гар ваъда вафо қилдинг, жафо мен хастаға,
Элни билман, қил манга ҳар ваъдаким қилдинг, вафо.

Ваъдалар қатлимғаким қилдинг, танимдин кетти заъф,
Гўйий алфозинг эди дардимға оёти шифо.

Оразинг хуршидидин тушмиш қадингнинг сояси,
Ёки ерга судралиб мушкин сочинг қолмиш қафо.

Хурдадонлар айламаслар фаҳм оғзинг рамзини,
Не учунким, бордурур ул нуктада беҳад хафо.

Тийраликдур даҳр иши, софий фано жомию бас,
Айюҳа-с-соқий лано даъ мо қадар хуз мо сафо.

Эй Навоий, жонинг олғумдур деса қайғурмағил,
Жонга миннат тут, мунунг бирла гар этса иктифо.

34

Кўзумдин ашк тугандию бўлди қон пайдо,
Бағирдин анда бўлур поралар нишон пайдо.

Жунунум ўлса дамо-дам таажжуб этмангким,
Кўзумга ул парий ўлур замон-замон пайдо.

Нужуми хусндурур хўблар ваҳ ул соат
Ки, бўлса ул юзи хуршид ногаҳон пайдо.

Мунажжим ахтари бахтимни қўйки, оҳимдин,
Бу кун эрур не нужуму не осмон пайдо.

Не заъфдурки, сўрар элга фаҳм ўлур нола,
Валек кўзга эмастур бу нотавон пайдо.

Не йўл экин буки ҳар неча корвон борди,
Бирисидин не асар бўлди, не нишон пайдо.

Навоий ўлди анинг дарғаҳида андоқ гард
Ки, туфроқ ичра эмастур ул остон пайдо.

35

Шарора хатлари соғинма дуди оҳим аро
Ки, йиртибон юзини кийди мотамимға қаро.

Темур кўнгуллуғ улус қирмоғиға суҳондур
Каю харошки, зоҳир бўлур фиғоним аро.

Чаманда барча гул ўрнига солғай ўт, булбул
Менинг фиғоним ила бир кун ўлса нағмасаро.

Муносиб ўлди чу ёндошсалар кумуш олтуну
Юзумни кўксунгга қўйсанг не бўлди, сиймбаро!

Танимни захм қилиб ишқ аҳлиға ярадинг,
Тараҳхум эт қани бу нотавонға дағи яро.

Қилур гадолиғ ул ой хони хуснидин ушшоқ,
Нечукки шоҳи жаҳон базми айшидин фуқаро.

Навоий оҳи навосози шоҳ Абулғозий
Сипехр мартаба Султон Хусайн Бойқаро.

36

Лабингға айламиш ул холи анбарин ғавғо,
Нечукки шаккар уза айлағай чибин ғавғо.

Бу навъ келмағай ислом наҳбиға куффор
Ки, куфри зулфиға айлаптур аҳли дин ғавғо.

Десам қиёмат анинг қўйини не айбки, бор
Қиёмат аҳлича ул қўйда камин ғавғо.

Хушо жунунки, чу юзлансам ул парий сари,
Қилур бошимға юз атфоли маҳжабин ғавғо.

Не айб қўзғаса давронни буйлаким, ҳар тун
Ичиб қадаҳ солур ул шўҳи нозанин ғавғо.

Чу ишқ нуктаси дермен, хужум этар ушшоқ,
Нечукки дарс дер элга бўлур қарин ғавғо.

Навоий узра ғаму дард қўзғалур не экин,
Бу хастағаки қилур ёру хамнишин ғавғо?

37

Кўз юзидин олғанимға ашқдин қондур сазо,
Васл аро шукр этмаганга доғи ҳижрондур сазо.

Телба кўнглум билмаган бўлса висолинг қадрини,
Ҳажр анга еткурди инак улча имкондур сазо.

Гулшани васлинг ватан эрканда гар шукр этмадим,
Дашт уза бўлмоқ алохону аломондур сазо.

Ошкоро лутфу хулқунгдин агар топтим ғурур,
Фурқат ичра эмди доғу дарди пинҳондур сазо.

Ҳажр ила берма сазо гар васл аро густох эдим,
Тиғи кин бирла сиёсат қилки осондур сазо.

Ошиқ ар қилса гунаҳ қилмоқ сазо ҳижрон эмас,
Қатл тиғи сурки қилмоқ ғорати жондур сазо.

Васл базмида наво қадрин, Навоий, билмадинг,
Фурқат ичра кеча тонг отқунча афғондур сазо.

38

Сен кеби бир гул топилмас кезса юз гулшан аро,
Қоматингдек нахли тар минг сарв ила савсан аро.

Сен қилурсен нозу ўлтурған тамошо қилғали
Рух шахсидур, эмас кўз мардуми равзан аро.

Жоним ичра бўлмаса, эй сиймтан, меҳринг сенинг,
Меҳрибонлиқ расмида жоним керакмас тан аро.

Қилмаса равшан жамолинг ламъаси кўз мардумин,
Қўйман ул юзи қорани дийдаи равшан аро.

Ганжи хуснунг ичра муҳлик ғамза, эй султони ҳусн,
Шоҳларға захр бўлғандекдурур маҳзан аро.

Муддаийлар ичраким қатлимға душманвор дўст
Тиғ сурди, дўстком этти мени душман аро.

Лайлию Ширину Азро ноз сендин касб этар,
Зуфунунлар кўрки, шогирдингдурур бу фан аро.

Ақл ранжидин омон истаб тутубмен майкада,
Эй хирад, қўйким, тинай бир лаҳза бу маъман аро.

Кўксум ичра йўқ эса кўнглум ажаб йўқ, эй хирад,
Не ажаб девонани гар топсанг маскан аро.

39

Бас ажабдур гар манга ул дилрабо қилғай вафо,
Кимга умр этти вафоқим, ул манго қилғай вафо.

Чун вафосиздур қора кўзлар санга ҳам, эй кўнгул,
Мумкин эрмастурки, ул кўзи қоро қилғай вафо.

Мен жафо тортарға хўй эттимки, йўқ имкониқим,
Ул жафожў то қила олғай жафо, қилғай вафо.

Чун менинг дардим парийвашлар жафосиндиндурур,
Ушбу дардимға магарқим ҳам даво қилғай вафо.

Кил вафо, ушшоқингга, эй шўхқим, ногоҳ агар
Бир парий ишқига зор ўлсанг, санго қилғай вафо.

Даврнинг ифлосидин май ички, жоҳ аҳлиға ҳам
Айламон боварки, бу дайри дағо қилғай вафо.

Айтса бўлғай замон нодони, жоно, аниқим,
Жон бериб аҳли замондин муддао қилғай вафо.

Ўзга ойлардин вафо нақл этсалар манъ айламан,
Лек инонман аниқим ул бевафо қилғай вафо.

Эй Навоий, кўп вафодин дема сўзқим, айби бор,
Фахр ишқ ичра агар бир бенаво қилғай вафо.

БЕ ҲАРФИНИНГ БАЛОЛАРИНИНГ БИДОЯТИ «НАВОДИР»ДИН

40

Даҳр боғи аро кўп истамагил айшу тараб
Ким, гули шуьлайи ғам, ғунчасидур хори тааб.

Сунбули ришталарин риштайи мақсуд дема
Ким, кўнгуллар қуши домиға эрур барча сабаб.

Ариғи ичра ушоқ тоши агар инжу эрур,
Тойири умрунг учун донаву су топти лақаб.

Англа зийрак қуш аниқим кўрубон мундоқ дом,
Бўлмағай теграсида обхўру дона талаб.

Дона еб, хосил этиб фазла, нажас айламагай
Боғ сахнини, риоят қилибон тарки адаб.

Ё бўлуб домға муҳкам топа олмай махлас,
Урунуб, толпинибон айламагай шўру шағаб.

Чун Навоий кўзи боғлиқ куш эрур олам аро,
Бу чамандин анга учмоғни насиб эт, ё раб.

41

Топмиш ул юз қатра-қатра хўйдин ўзга обу тоб,
Қайда, ваҳ-вах, мунча кавкаб зоҳир айлар офтоб.

Чикма тўккуз парда кейнидинки, олам куймасун,
Олсанг олти-етти бурқаъ қўйғил икки-уч ниқоб.

Бир дам ул юз нақши гирён кўз аро топмас қарор,
Су аро хуршид аксидекки қилғай изтироб.

То кўнгул девона бўлди ул парий лаълин кўруб,
Ҳифз учун қайдиға қилдим риштайи жондин таноб.

Дарди ишқимдин сувол этти ул ой, фарёдким,
Юз жавобим бору йўқ ҳушум демакка бир жавоб.

Бу чаманда ғунча эрмас, англа, булбул кўнгликим,
Шишлади ишқ айламакка оташин гулдин кабоб.

Эй Навоий, гар десангким ғусса барбод этмагай,
Бош кўтарма бодадин зинҳор андоқким хубоб.

42

Етти ҳажр аёми, қатлимға недур ҳар дам итоб,
Мен худ ўлгумдур яқин, эй умр, кўп қилма шитоб.

Элга меҳрингдин куярмен, менга қаҳринг сахл эрур,
Дўзах аҳлиға эрур жаннатни кўрмаклик азоб.

Ўлтурур чун ҳажр, бепарволиғинг ортуксидур,
Дард муҳликдур, не ҳожат шарбат ичра захри ноб.

Невчун элдек йўқ менга меҳрингки, сарву гул уза
Тушса хору хасни ҳам маҳрум қўймас офтоб.

Бодпойинг йўлида хоки таним гард айладим,
Ваҳким, ул гард-ўқ муродим юзига бўлди ҳижоб.

Ашк суйидин қадинг сарвини қилдим сарбаланд,
Ваҳки, ҳамул судин уммидим уйин қилдинг хароб.

Ул қуёш ҳажри мени ўлтургали бас, эй сипеҳр,
Сен қуеш тигин чекиб қилмоқ не ҳожат изтироб.

Бу чаманда су масаллик покрўни чархдин
Кўрмадикким, кўнгли синмай қолди андоқким ҳубоб.

Чун Навоийдин узулдунг ёр, савоб ўлмоқ анга,
Жонидин маҳжур ўлар валлоҳу аълам биссавоб.

43

Эл парию хурни дегай гумон қилғанча хўб,
Лек эрур хури парийзодим менинг юз онча хўб.

Давр ичинда фитна ҳам кўп, хўб ҳам беҳад, валек
Бўлмағай мингдин бир ул сарфитнаи давронча хўб.

Кун била тун юз била хаттингча хўб эрмас яқин,
Бўлса бу гулшанда бўлғайлар гулу райҳонча хўб.

Хусниға ушшоқ агар менча ҳалок эрмас не айб
Ким, киши ул юзни кўрмайдур мени ҳайронча хўб.

Хуснидин тўймоғ эмас мумкинки, беҳад хўб эрур,
Тўйғай эрдим, бўлса эрди Юсуфи Канъонча хўб.

Эй кўнгул, Фарҳоду Мажнун бўлғай эрди бизча зор,
Бўлса эрди Лайлню Ширин бизинг жононча хўб.

Буки тарки ишқ этарлар ваъда ёлғон қилса ёр,
Қилса бўлмас, бўлса ёр ул ваъдаси ёлғонча хўб.

Эй кўнгул, хуру парий васфин эшитгим, гўйиё
Ҳеч қайси одамийлиғда эмас инсонча хўб.

Эй Навоий, кўйиннинг хори кўзумга гулча бор
Ким, эрур оллимда кўйи равзаи ризвонча хўб.

44

Ажаб йўқ ўлса қора зулф оразингға ниқоб,
Қуёшқа тонгмудурур бўлса шоми тийра ҳижоб.

Кўзумга ўт чақилиб кожи ғамдин, ашким оқар,

Нечукки соиқа тушкач тўкар ёғинни саҳоб.

Магарки масжид экандурки, бўлди бутхона,
Юзунгки, икки қошингдин тўридадур меҳроб.

Сочинғ хаёли кўзум баҳри ичрадур, ё ишқ
Кўнгул сиёсатин истаб, су ичра солди таноб.

Юзунгки айна ҳароратдин ўлди ғарқи арақ,
Де ани чашмайи хуршид ё гули сероб.

Хумор ғолибу майхона эшиги боғлик,
Тараххум айла манга ё муфаттиҳ-ал-абвоб.

Навоиё, келибон пири дайр очса эшик,
Кўтарма бош оёғидин бошинг гар ўлса туроб.

45

Ёр оғиз очмасқа дардим сўрғали топтим сабаб,
Кўп чучукликтин ёпушмишлар магар ул икки лаб.

Чайқалиб гўё тушар ҳайвон зулоли ичра мавж,
Изтироб ичра юзунгга солса чин ногаҳ ғазаб.

Кўхи дард ичра мени Фарҳод агар қилдинг хитоб,
Чун сени дермен чучук жоним эрур Ширин лақаб.

Буки кўнглумни итинг тишларда оғзин қочирур,
Ё ўти, ёхуд анинг исланғани эркин сабаб.

Ишқи комил элни ё Фарҳод, ё Мажнун қилур,
Гар эрур маъшуқ ёхуд арманий, ёхуд араб.

Эйки, фақр ичра қадам қўйдунг талаб водийсиға,
Бўлмаса толиб санга матлуб, суд этмас талаб.

Шаҳ ҳаримида, Навоий, неча топсанг эхтиром,
Билгил ўз ҳаддингнью беҳад риоят қил адаб.

46

Сочинг қоронғу тун, эй сарвқадди ширинлаб,
Юзунг тун ўртасида жилва айлаган кавкаб.

Юзунгда лаб су аро ўт эрур, бу асру ғариб,
Лабингда хўй ўт аро су эрур бу асру ажаб.

Гамингда «ё раб»-«ё раб»ни кўкка еткурдим
Қабул қурбини топқайму, «ё раб», ул «ё раб».

Хаёли хаста кўнгул ичраю манга қайғу
Ки, бу латифу йўқ ул ерда ғайри ранжу тааб.

Есун итинг жигаримни узуб-узуб, негаким
Кесиб-кесиб қошиға ташламоғлиқ эрмас адаб.

Не келса чархдин ич бодаким тафовути йўқ,
Агар иноят этарсен анга, йўқ эрса ғазаб.

Навоий, ўлмаки, матлубунг ўлмаса толиб,
Сенинг ичинга недин солди мунча дарди талаб.

47

Ул ойнинг гулшани ҳуснин хазондин асрағил, ё раб,
Гулу шамшодин осеби замондин асрағил, ё раб.

Балойи ишқ ногаҳ учрар, ушбу телбадин ўзга
Улусни бу балойи ногаҳондин асрағил, ё раб.

Ул ой ҳар ёнки айлар майл, ишқ аҳли ҳужум айлар,
Манга сўз буки: ани барча ёндин асрағил, ё раб.

Ниҳоний дарди анинг муҳлик эрмиш захри қотилдек,
Жаҳон аҳлини ул захри ниҳондин асрағил, ё раб.

Манга номехрибонлиқ бирла ул бут қасди дин қилди,
Бари элни бути номехрибондин асрағил, ё раб.

Халойиқ дини торожиға чиқти маст ул кофир,
Қаён майл этса ислом аҳлин андин асрағил, ё раб.

Чиқармен телба итдек офият кўйидин ўт сочиб,
Жамиъи яхшиларни мен ёмондин асрағил, ё раб.

Жаҳон аҳлиға қилдим жон фидою қасди жон кўрдум,
Не маҳзун жонки бор, аҳли жаҳондин асрағил, ё раб.

Навоийнинг фиғони ўти куйдурди жаҳон аҳлин,
Малойиқ хайлин ул ўтлуғ фиғондин асрағил, ё раб.

48

Хатинг ҳам хўбдур асрую холинг ҳам бағоят хўб,
Лабинг ҳам хўб эрур, лаълингда нутқунг бениҳоят хўб.

Бошингда ҳам бинафша, юзда ҳам ул холлар хуштур
Ки, мусхаф сафҳаси узра кўрунур ушру оят хўб.

Чу сўз рангиндурур, хуштур санамлар лаълидин хушрок
Ки, лаб рангин эса андин келур рангин ҳикоят хўб.

Юзунг май нашъасидин хўб эрурким, окча юзларни
Назарға кўргузур, чунким етар ўтдин сироят хўб.

Дегач сендин биров афсонае бас шод ўлурменким,
Кўнгул ичра нашотангиз эрур бўлса ҳикоят хўб.

Кишига дарди дил қилмон, кўнгулга тиглар урсанг
Ки, эрмас хўблардин нотавонларға шикоят хўб.

Қадах гар бермасанг, эй дайр пири, не осиг ранжим
Сулук этмас асар, гар пирдин етмас ҳидоят хўб.

Улуб эрдим фиروق ошубидин, лекин менга соқий
Бир-икки-уч лаболаб жом ила қилди ҳимоят хўб.

Тушуб гул ҳуснидин булбулға мушкил лол эди, қилдинг
Навоий ҳаллиға ул ой жамолидин ривоят хўб.

49

Қайси бир тухматки бизга қилмади нисбат рақиб,
Қайси бирниким эшитқач қилмади бовар ҳабиб?

Чун рақибимға рақиб эрди ҳабиб, эрдим тирик,
Найлай ўлмайким, ҳабибимға ҳабиб ўлмиш рақиб.

Ўз диёринда ғариб элдин етар чун жавру зулм,
Эл диёринда ғариб ўлмоғлиғим эрмас ғариб.

Жон фидо айлаб дедим, васлинг насиб ўлғай манга,
Бўлса жоним қасди қилғанлар насиби, ё насиб.

Гар менинг ишқимға ҳуснунгдин вафое етмади,
Йўқ сенинг ҳуснунг менинг ишқим нишони анқариб.

Гулда чун ранги вафодин рангу бўе йўқ эмиш,
Ўтмагай эрдинг бу гулшан сари кош, эй андалиб.

Эй Навоий, уддек ҳар дам кўрарсен гўшмол,
Гўйиё сен тифл раҳ, чархи муҳолифдур адиб.

50

Наботдин газак этсанг ичарда бодайи ноб,
Лабингга еткач, ўлур ул набот лаъли хушоб.

Учукмудур буки, майгун лабингда зоҳирдур,
Йўқ эрса май юзида зоҳир ўлди реза хубоб.

Фироқ етмас эдиким, рақиб суҳбати ҳам
Тамуғ бас эрмас эдиким, изофа бўлди азоб.

Сиришк оқар талабингга югурса пайки назар,
Нечукки тез борур эл сайр вақти қилса шитоб.

Қошинда ер ўпа олман қошига тушса гирих
Ки, сажда рост эмас, эгри чун бўлур меҳроб.

Не тонгки, олами арвоҳ аро жунун тушкай
Ки, рух бўйнига ул зулф солди юз қуллоб.

Сипеҳр зулмини айлар замон мусовийдур,
Агар сен этсанг анга хоҳ лутфу хоҳ итоб.

Замона кимга вафо қилдиким, манга қилгай,
Замоне айла вафо, соқиё, кетур майи ноб!

Навоий айласа муғ дайрини ватан не ажаб
Ким, ул эшик анга очмиш муфаттиҳ-ул-абвоб.

51

Оғзи рамзин билмасам, эй хурдадон, кўп қилма айб,
Хурда тутмоқ расм эмас фаҳм этмаганга сирри ғайб.

Жонму ё лаълинг чучукдур десам, аччиғланмағил,
Нукта мубҳам бўлса, эй жону жаҳон, сўрмоқ не айб?

Субҳ гўёким юзунг гулзоридин келди насим
Қим, тўлуптур атридин гулга этак, насринга жайб.

Оразинг узра ики зулфунгни очмоқ не эди
Ким, яқин хуршидиға ёптинг саҳоби шакку райб.

Ростлиғ иршоди бу йўлда қилур толибга пир,
Рост ул янглиғки, Мусоға асо берди Шуайб.

Чун ҳабибим чехра очди, шавқ ўтига куйдилар,
Бузар ўлсун ёки Салмон, ё Анас, ёхуд Сухайб.

Эй Навоий қаридинг, чиққил йигитлар базмидин
Дим, шабоб айёмиға нисбат эмас даврони шайб.

52

Гул чоғи ҳар гулга бир булбул тараннум кўргузуб,
Тоза қонлиғ доғ ила кўнглум қуши афғон тузуб.

Бўлди бир гул ҳажридин жисмим очилған гулбуне,
Жузв-жузвин баски тишлаб-тишлаб олмишмен узуб.

Ҳажринг оҳи ҳам кўнгулни буздию ҳам кўзғади,
Ел анингдекким совурғай ғунча ажзосин бузуб.

Заъфдин буқим йиқилмишмен қилурмен пойбус,
Сарвдек оллимда қаддингнинг хаёлин турғузуб.

Мултафит булбулға сен, эй гул, тиканга ёндашиб,
Вах, неча ўлтургасен ҳар лаҳза ани тиргузуб.

Дайр пири илгидин май дурди истармен, валеқ
Розий эрман ичкали зоҳид ридосидин сузуб.

Эй Навоий, умр ўтар елдек, ўзунгни шод тут,
Елга етмақ мумкин эрмастур чу суръат кўргузуб,

53

Шоми ғам ёғдирдиму оҳим шафақни су қилиб?
Ё фалақ қон йиғлар ул ой оллида ҳолим билиб.

Пўя ҳангоми самандинг наъли учқан турфадур
Ким, шарар кўрдик чикқай барқ ўтидин айрилиб.

Тан уйида кўнглум андоққим бузуғда хорпушт,
Баски атрофида пайконинг туруптур санчилиб.

Ғунчадек кўнглум бир очилғунча сенсиз қон ютар,
Таҳ-батаҳ аъзоси қон боғлаб ёқаси йиртилиб.

Ҳар дам ул гулчеҳрадин ашқим бўлур абри баҳор,
Кўзларимга ишқ илги кожидин ўт чақилиб.

Йўқ сенинг зухдунг менинг журмумға тағйир, эй фақих,
Чун қуруптур хомайи қудрат ёзилған ёзилиб.

Номаву қосид била топмас Навоий дарди шарх,
Чун туганмас меҳнати не ёзилиб, не айтилиб.

54

Раҳм этар кофир кўзунг ул зулфу юзда чирмалиб,
Гўйиё бўлмиш мусулмон ўтға зуннорин солиб.

Хирмани сабримни кўзгаб, кўз ёшимни сочти ҳажр,
Уйлаким ҳар ён сочилғай дона, хирман кўзғалиб.

Зулфунгга мажнун кўнгул боғланди, хотир жамъ қил,
Телба қайда борғуси, занжири ерга судралиб.

Қатл чун қилдинг кўнгулни бу кафан тикмак экин,
Ўқларингким қолдилар жон пардасиға тевралиб.

Гар ўюб олдинг кўзумни, сендин олмоқ истаман,
Хусн агар будур, киши бўлмас кўзин сендин олиб.

Қоматинг борди цазардин айлабон кўнглумни реш,
Рост ул ўқдекки ўткай, лек захм андин қолиб.

Соқиё, ҳажр ўлтурур, май тутқил анда захр эзиб!
Мутрибо, ҳолимға йиғла навҳа оҳангин чалиб.

Қадди шовқидин ҳаво қилмоқ тилар кўнглум куши,
Неча тан зиндонида маҳбус қолғай қийналиб.

Эй Навоий, ғам туни эрмас шафақким, чархни
Қилди гулгун қон ёшинг дарёси ҳар дам чайқалиб.

55

Гулруҳи раъноқадим чун боғ тавф айлар бориб,
Инфиолидин гули раъно қизариб, сарғариб.

Юз шикоф эттинг таним, йўқ эрди кўнглумдин нишон,
Уйлаким ўт топмағайлар кулни ҳар ён ахтариб.

Совуғ оҳимдин ёруғлуқ оз, вале кўп тийралик,
Қишда ул янглиғки, тун бўлғай узун, кун қисқариб.

Заъф вақти кўйидин чиқмоқ тахайюл айласам,
Икки қатла ҳар кадамда тинмоқ истармен ҳориб.

Тутмадим бўғзим сабудек бода тарки айлабон,
Май тилармен пири дайр оллида балким ёлбориб.

Соқиё, лаб ташнамен, андоқки, кўк жоми тўла
Бода тутсанг, сарнигун айлармен ани сипқариб.

Эй ажал, ҳижрон аро олдинг Навоий жонини,
Лутф қилдинг, жонни андин ани жондин қутқариб.

56

Чун кулар ёни сўкулган жисми зоримни кўруб,
Йиғлағайму ёни емрулган мазоримни кўруб.

Уйла ғам даштида туфроқ ўлмишамким, ул тараф
Келмагай Фарҳод ила Мажнун ғуборимни кўруб.

Ҳажр ўти то ўртади кўнглумни ақлу хушу сабр,
Иттилар ҳар ён қорарған рўзгоримни кўруб.

Гурбат ичра мен ўлар ҳолатда деманг зинҳор,
Келса ногоҳон биров ёру диёримни кўруб.

Уйла мажруҳ ўлмишамким, қилмадилар туъма ҳам,
Айлаб итларга асар жисми фиғоримни кўруб.

Соқиё, икки лаболаб жом ила тиргуз мени,
Даҳр эли андуҳидин мухлик хуморимни кўруб.

Эй Навоий, даҳр бўстониға мойил бўлма кўп,
Ғам хазониға бадал бўлған баҳоримни кўруб.

57

Дуди оҳим кеча-кундуз чу фалак сари бориб,
Субҳға дам тутулуб, шомға ораз қорариб.

Ишқ боғида фиروق илги умидим нахлини,
Йўқки шохин ушатиб, балки тубин ҳам кўпариб.

Сени истарга назар пайки югурди онча
Ким, эмастур ёшидин қатра аёғи қабариб.

Чирмашиптур ўқиға пай кеби жон ришталари,
Эй кўнгул, эмди бўлурму ани тортиб чиқариб,

Тошким, ёғди яланг жисмима ғам хайлидин,
Лолалар очди бу туфроқ ёғинидин кўқариб.

Ўқининг тешмағи кўнглумни бас эрмас эдиким,

Бошоқ истарга доғи тиғ ила ҳар сори ёриб.

Саргарон қилди мени уйла хумор, эй зоҳид
Ким, уятдин боқаолман юзунга бош кўтариб.

Майли дунёки, солур кимсани тинмасликка,
Тинибон кўнгли анинг кимки, кўнгулдин чиқариб.

Ёрумоқ истар эсанг аввал арит кўнгулни,
Эй Навоий, кўзи ёруб кишиким, кўнгли ариб.

58

Тиғ ила хоки танимни ҳар тараф ёрдинг келиб,
Нақди жон олмоққа бу туфроғни ахтардинг келиб.

Келдингу кўнглумни юз чок этмагунча бормадинг,
Баъд умре, эй ситамгар, яхшилар бординг келиб.

Жон сенга қурбонки, олиб жон, кўнгул афғонидин
Ҳам ўзунгни, ҳам мени, ҳам элни қутқардинг келиб.

Қатл бас эрди, таним ул кўйдин судрамакинг,
Ортук эрди, эй жафожў, ҳаддин ўтқардинг келиб.

Эй кўнгул, оздур сенга бу ҳамки, ул ой кўйидин,
Манълар қилдим вале юз қатла ёлбординг келиб.

Соқиё, еткурмиш эрди жонни оғзимға хумор,
Жон фидонг ўлсунки, бир май бирла қутқардинг келиб

Зухд этиб эрди Навоийни хароб, эй муғбача,
Тенгри ёрингим, фано дайриға бошқардинг келиб.

59

Туганмас меҳри йўқ ҳажрим тун шарҳин савод айлаб,
Варақ афлок ўлуб, ул тун саводин-ўқ мидод айлаб.

Улусни оқизур ашким, фалакни куйдурур оҳим,
Чекиб ун йиғласам ғам шоми ул маҳвашни ёд айлаб.

Муроди номурод ўлмоқдин ортуғроқ эмас мумкин,
Муродин гар топар ул шўх, бизни номурод айлаб

Инониб васлиға ҳажрин унуттунг, эй кўнгул, лекин
Дутулғайму ўлумдин, умриға эл эътимод айлаб.

Мени худ ул парий хажри қилиб саҳрода саргардон,
Чекиб бечора Лайло оху Мажнун эътиқод айлаб.

Совурғил ақл уйин, гардун, мени мажнун агар ўлсам,
Таним туфроғию оҳим елидин гирдбод айлаб.

Оёғ ёланг бориб қилдинг иморат Каъбани гўё,
Оёғинг ўпмаги бирла бузуғ кўнглумни шод айлаб.

Бошим ҳам зуҳд уётидин қуйи тушмиш ҳам андинким,
Борурмен дайр сари хонақаҳға хайрбод айлаб.

Навоий кўнглини кўп меҳр ила олди ул ой андоқ
Ки, олғай муштарий қаллошлар молин музод айлаб.

60

Эй кўнгул, маст ўлали азми харобот айлаб,
Дайр кўйида гадоликқа мубоҳот айлаб.

Бода тутким, бу улуғ корғаҳ аҳволиндин,
Ҳеч фаҳм ўлмади ҳар неча хаёлот айлаб.

Хуш мақом англа фано дайриниким буйла мақом
Топмади аҳли вараъ қатъи мақомот айлаб.

Ринди майхора қадаҳ туттики, зоҳид ҳаргиз,
Қилмади буйла карам арзи каромот айлаб.

Кўйғил ўзлукни гар одам эсанг, инак шайтон
Кибр ила найлади кўр, онча ибодот айлаб.

Ганж уммиди била туфроққа эл кирди базе,
Умр зойиъ қилибон фикри маҳобот айлаб.

Чекма кўп ранж, Навоийки, киши топмайду.
Ўзидин халқни хушнуд муроот айлаб.

61

Баҳор элга айшу манга изтироб,
Кулуб ҳолима барку йиғлаб саҳоб.

Солиб туфроғ устида бир гул ғами,
Ориғлик судек жисмима печу тоб.

Кетиб ғунчадек дағи наргис кеби,
Оғиз бирла кўздин манга хўрду хоб.

Эсиб халқ сари насими висол,
Менга ҳажр ўтидин етиб илтиҳоб.

Гули васл агар даҳр боғида йўқ,
Етар қатлима ҳажр хори азоб.

Кўхан дайр бедоду зулми била,
Дариғоки, ўтди замони шабоб.

Чу йўқ васл, беҳудлуғ овлодурур,
Қадах давриға айла, соқий, шитоб

Ки, ўзни қилай неча соғар чекиб,
Бу дайри хароб ичра масти хароб.

Навоий, десангким замоне тинай,
Замон аҳлидин айлагил ижтиноб.

62

Кўзунгдин ҳам кўнгул, ҳам жонда ошуб,
Демай жону кўнгул давронда ошуб.

Нечаким солса ошуб элга ҳайрат,
Улусча юз мени ҳайронда ошуб.

Чаманга бормиш ул гулрух эмас ел
Ки, оҳимдин дурур бўстонда ошуб.

Ҳазин жону кўнгулда кўзларингдин
Тушуптур мунда офат, анда ошуб.

Кўзум булғанди мавжи ашкдин, вой,
Кўрунг кўлакидин уммонда ошуб.

Бўлай садқанг, мени кўп қилма музтар,
Неча бўлғай бу саргардонда ошуб.

Қадах тут, соқиёким, асру тушмиш,
Бузуғ кўнглум оро ҳижронда ошуб.

Илигдин солма бир дам давр аёғин,
Фалакдин чун тушар давронда ошуб.

Солур кўнглум, Навоий, не эканким,
Яна кўптур бу бесомонда ошуб.

Кўзум ёшиму оқиб, ул қуёш сари.чу боқиб,
Йўқ эрса тобидин анинг кўзумга терму оқиб.

Не кўздур улки, итига солурда бағримни,
Қийиб-қийиб олиб, андин қиё-қиё чу боқиб.

Узулди тори ҳаётим менинг, магар ул умр,
Узунроқ эткай ани зулфи риштасини тақиб.

Етишса кожи фироқ кўзумга ўт чақилиб,
Кўнгулни ўртагали ҳам фалак бу ўтни чақиб.

Тўпамни сарзаннш илги тенг этти ер бирла
Ки, ҳар кишики, етиб, кўйида бошимга қоқиб.

Чу ишқ ўтин ёралик кўнглум ичра ёкти ул ой,
Ўнголди захми бу марҳам жароҳатимга ёқиб.

Яшурмоқ истамагил майни мендин, эй соқий
Ки, тийра айламагай айшим ул қуёш уёқиб.

Жаҳонни бир кесак англа, ҳавоси — гарди бало,
Бу гарддин кутулуб ҳар киши ани йироқиб.

Навоиё, чу сипаҳ чекти ишқ кўнглумга,
Салоҳу зуҳд ила тақво бузулдилар улоқиб.

Бу кеча базмим аро турфалар ифшо айлаб,
Ўртади ишқ икки офат манга пайдо айлаб.

Бири дасторида гулранг ўтаға санчиб,
Қон хаёли бошида эрканин имо айлаб.

Бирининг боши уза титрагуч ул янглиғким,
Титрабон руҳ чу ул сари тамошо айлаб.

Бириси сархушу қошида гириҳ, илгида тиг,
Юз минг имону хирад мулкини яғмо айлаб

Бириси гул уза ошуфта қилиб сунбулини,
Юз туман жону кўнгул хайлини шайдо айлаб.

Ишқ гоҳи урубон жонима ҳайрат барқи,
Чун анинг жилвайи ҳуснини тамошо айлаб.

Нафс гоҳи солибон кўнглума ишрат ҳаваси,
Чун мунунг давлати васлини таманно айлаб.

Агар ул ҳусн тамошосиға бўлсам мойил,
Рухни волиҳ этиб, ақлни шайдо айлаб.

Йўкса бу васл таманносиға бўлсам роғиб,
Коми фикри мени офоқда расво айлаб.

Манга не ул бўлиб алқисса муяссар не бу,
Гоҳ ани зоҳир этиб, гаҳ муни ихфо айлаб.

Эй Навоий, дема кўп, ҳарзаву қил истиғфор,
Тенгридин офияту тавба тавалло айлаб.

65

Ғозаву сурмаға чун кўнгли бориб,
Гул қизариб, дағи наргис қорариб.

Қолди деб ғамзам ўқи кўнглунг аро,
Истаю ҳар сари кўксумни ёриб.

Не қуёшдурки, хаёл ичра юзи,
Назаримға чу келиб кўз ёшариб.

Ишқ нахлини кўнгулда эктим,
Барчанинг майли ниҳолин қунгариб.

Талабингда югуриб пайки назар,
Ончаким боштин аёғи қабариб.

Ёр аксининг ўлуб жилвагаҳи,
Кишиким хотири миръоти ариб.

Дайр пири қулименким май ила
Ғайр нақшини кўнгулдин кетариб.

Шуълайи ораз ила муғбачалар,
Дайр аро дуд бошимдин чиқариб.

Кўксини қилди Навоий чу шиёр,
Тухми меҳрингни бу мазраъда тариб.

66

Ёр ул вақт жафо расми тутуб

Ким, вафо даъбу тариқин унутуб.

Халқни ғофил этиб қатл қилур,
Кўз очар фитнаға элни уютуб.

Юзу оғзинг ғамидин кўз ёшим
Чун оқиб, гул очилиб, ғунча бутуб.

Бўлубон хайли малак парвона,
Чун қазо шамъи жамолинг ёрутуб.

Фурқатинг дўзахиға хотирни,
Боғи жаннат аро бўлмас овутуб.

Бу фано дайрида улким ичмай,
Баски даврон аро хуноба ютуб.

Заҳри ғам тутти Навоийға фироқ,
Лаълинг уммидидин оғзин чучутуб.

ПЕ ҲАРФИНИНГ ПАРИЙВАШЛАРИНИНГ ПАРВОЗИ «НАВОДИР»ДИН

67

Ул парийнинг чу бу мажнундин эрур ваҳшати кўп,
Манга андин неки, аҳбоб ила бор улфати кўп.

Тушса куйган танима соиқайи ишқи не тонг
Ким, шарар бирла бўлур сўхтанинг нисбати кўп.

Кўнглума васл зулоли била бергил таскин
Ким, ани куйдурадур ишқ ўтининг ҳирқати кўп.

Куймагим дафъи учун дўзах ўтин истармен,
Негаким жонима етти шарари фурқати кўп.

Жонни ул навъки тан орзу эткай беҳад,
Рухбахш эрнинг жонимнинг эрур ҳасрати кўп.

Ҳолатим саъб эса ул пок ғамидин не ажаб,
Ишқнинг шиддати кўп, хусннинг ар иффати кўп.

Дайр пири чу карам бирла талофий айлар,
Ғам эмас гар етишур муғбачалар шиддати кўп.

Бодайи соф била дафъи кудурат қилсун,
Аниким тийра қилур давр элининг заҳмати кўп.

Эй Навоий, чу ўтар яхши-ёмон, ғам емадег,
Улки давронда эрур ишрати кам, меҳнати кўп.

68

Аввал иста манзили амну ҳарифи сода топ.
Чунки бу икки муяссар бўлди, нуқлу бода топ.

Иктифо қилма буларға, истар эрсанг лаҳзае,
Нукта сурмак бир ҳарифи фонийи озода топ.

Ким кўнгул сайд этса, лўлий бўлсаким тут муғтанам,
Айтман арлот ё барлосдин мирзода топ.

Эй парийрух, ишқ келмас тахт ила тож аҳлидин,
Истасанг ошиқ менингдек бедили уфтода топ.

Неча ишқ аҳлини айлаб имтиҳон, рад қилғасен,
Ҳар жафо айларга кўнглум иставу омода топ.

Эй кўнгул, гар шайх ишқинг манъ қилди, қилма айб,
Олам ичра боре аввал бир анингдек лода топ.

Эй Навоий, умрунг ўтти неча бут зикрин демак,
Гўшае тут эмди, бир тасбиҳ ила сажжода топ.

ТЕ ҲАРФИНИНГ ТОРОЖГАРЛАРИНИНГ ТАМОШОСИ «НАВОДИР»ДИН

69

Чун қўюб кеткунг жаҳон мулкин мусаххар бўлди, тут,
Чун ётиб ўлгунг фалак тахти муяссар бўлди, тут.

Бир овуч су топмайин ўлсанг керак чун ташналаб,
Баҳр ила бар фатҳида ўзни Сикандар бўлди, тут.

Чун хумоға туъмадур охир бошингда ҳар сўнгах,
Ул хумо бошингға беш кун соягустар бўлди, тут.

Афсарингни шоми туфрокқа урар чун даври чарх,
Субҳ заррин тожини бошингға афсар бўлди, тут.

Не Фаридундин асар чун қолди, не Жамшиддин,
Ҳашаматинг Жамшиду Афридунға ҳамбар бўлди, тут.

Ул гул айлар рўзгоринг тийра, ўртар бу шарар,
Бас мутиъи ҳукму раъйинг чарху ахтар бўлди, тут.

Ул бағир қони, бу кўз ёши дурур чун офият,
Дурру лаълинг қон ила дарёға мунжар бўлди, тут.

Чун лагадкўб қазо паст эткуси тавсанлиғинг,
Тавсани гардун рикобингға таковар бўлди, тут.

Эй Навоий, ич фано жомин, йўқ эрса тенгдурур,
Даври дун раъйинг била гар бўлмади, гар бўлди, тут.

70

Бир мақоми амн топ, анда бурун ором тут,
Сўнгра туз базму дилоромингға ҳар дам жом тут.

Гарчи кундуз меҳр тобидин ёруғроқдур жаҳон,
Буйла жоми айшни, албатта, лекин шом тут.

Ёри гулрух лаъли серобию соғар қонидин,
Ҳам майи гулранг нўш эт, ҳам майи гулфом тут.

Бир нафас мутриб суруди дилкашидин бода тот,
Бир замон соқий ақиқи беғашидин ком тут.

Бўлма бот усрук, ғанимат тут бу янглиғ кечани,
Жомий май тун аввалидин то саҳарҳангом тут.

Бўлса бўғай элга бу давлат муяссар, эй кўнгул,
Бизга лекин даст бермакни хаёли хом тут.

Гар Навоий волийингдур, қовмағил, эй муғбача,
Ани ҳам бу дайр аро бир ринди дурдошом тут.

71

Навбахор ўлдию мен ҳажрида, соқий, май тут,
Токи йиғлай қилибон арбада андоққи булут.

Ҳажрдин абри баҳорий кебидур тийра кўзум,
Кўз юмуб очкуча, эй барқи висол, ани ёрут.

Сен суманбарсену мен лола кеби қон ароким,
Дояий даҳр бериптур манга қону санга сут.

Ҳажр андуҳидамен, соқий, ул ойдин сўз деб,
Мени бир-икки тўла соғари май бирла овут.

Иккн лаълингни ўпай, дағи баҳо жон берайин,
Гар баҳо ўксук эса, сен дағи нисфин ўксут.

Бода чун боиси нисён эмиш онча ичайин
Ким, манга ҳар неки жуз ёрдурур бўлсун унут.

Эй Навоий, манга бас ул санами лўлийваш,
Бекка қипчоқу оғар, шаҳға қиёту билгут.

72

Ёшурун дардимни зоҳир қилди афғон оқибат,
Асраған розимни ёйди сайли мужгон оқибат.

Ёшуруб эрдим бағир чокини, ваҳким, қилди фош
Ҳар тараф кўздин тарашшуҳ айлаган қон оқибат.

Тиғи ҳажрингдин ниҳон кўксум шигофин, оҳким,
Элга равшан айлади чоки гирибон оқибат.

Войким, кўксум шикофидин улусқа бўлди фаҳм,
Ишқ ўти бағримға қўйған доғи пинҳон оқибат.

Шавқидин дам урмайин бедодиға хурсанд эдим,
Ваҳки, бўлдум ҳажридин расвойи даврон оқибат.

Гар будур кофир кўзу зуннори зулфи, эй фақиҳ,
Бўлғудек мен дайр аро масту паришон оқибат.

Ишқ кўйида жунунумни мунодий айлади,
Ҳажр тошидин мунаққаш жисми урён оқибат.

Даҳр бўстони аро саркаш ниҳоле кўрмадук,
Соя янглиғ бўлмаған ер бирла яксон оқибат.

Эй Навоий, давлати боқий тиларсен васлидин,
Ани касб этмак фано бўлмай не имкон оқибат.

73

Лаълидин чунки такаллумда томар оби ҳаёт,
Совуғ оҳимдин ўлур боғласа муз ҳабби набот.

Ул парий кўздин учар, кўз дағи шавқидин учар,
Ваҳки, мен учқали ҳам йўқтурур эгнимда қанот.

Зулфунг оллида бинафша суда кўргач аксин,
Қўймади ёна бошин юқори қилмокқа уёт.

Борибон ҳар неча бот келса, кўрунур менга кеч,

Келибон ҳар неча кеч борса, кўрунур манга бот.

Сирри ишқингни дей олман, ёза ҳам олманким,
Тили икки қаламу кўнгли қора келди давот.

Мен тилаб ҳусн, вале шоҳ тилаб аслу насаб,
Менга лўлий била ҳинду, анга қўнғироту қиёт.

Сокиё, ҳуш керакмас манга ҳижрон дамида,
Бода тут, доруйи беҳуш вале бодаға қот.

Тиладим ёр, ҳаёт айлай анга сарф дедим,
Ваҳки, ул дағи вафо қилмади андоқки ҳаёт.

Эй Навоий, тиласанг сайли фанодин махлас,
Фақр даштида керак тоғдек орому сабот.

74

Лаъл эмас ширин лабингким, жон топар андин ҳаёт
Ким, сўруб билдим ул эрмиш лаългун қилған набот.

Лек ул янглиғ наботеким куяр чоғда ани,
Шираси жон шираси эрмиш, суйи оби ҳаёт.

Оқса рухсорида хай, не тонг кўнгул тўқтатмасам,
Тоғ бўлса топмас ул сайр ичра имкони сабот.

Ҳажр дудидин қора бўлған кўнгул ичра ўқунг,
Шарҳи ҳолим ёзғали бўлмиш қалам бирла давот.

Хўблар хайли аро ҳар сари тушмиш рустахез,
Гўйиё майдон ичига чобукум секритти от.

Бокма эй зоҳид, ҳақорат бирла ашё сариким,
Бўлмаған анинг сифоти мазҳари йўқ ҳеч зот.

Эй, Навоий, кўргали ани учар ҳар дам кўзум,
Лек не суд учмоқ ул кушким анга йўқтур қанот.

75

Шўх икки ғизолингни ноз уйқусидин уйғат,
То уйқулари кетсун, гулзор ичида ўйнат.

Тишлабки, сочинг ўрдунг, очқанда паришон қил,
Офок саводинда жон ройихасин бутрат.

Кулбамға хўй афшон кел, зулфунг қилиб ошуфта,
Анжум сипахин синдур, офоқ улусин кўзгат.

Ораз куёшин очиб ашки қуруған кўзни
Кўп хажрда йиғлатдинг, бир васлда ҳам йиғлат.

Бир оҳ ила кул бўлдум, эй чарх, тилаб топиб,
Фарход ила Мажнунға ошиқлик ишин ўргат.

Хоро тубига ёткунг, йўқ суд агар юз йил,
Кўк атласи устида жисмингни ётиб ағнат.

Базм ичра Навоий кўп йиғлар эса, эй соқий,
Хуш элткучи дору жомига анинг чайқат.

76

Менга бегонадурур ул буту мен ишқида маст,
Ошно бўлмайин этти мени бегонапараст.

Лабидин жон иси келдию мен ўлдум беҳуд,
Вах, не майдурки иси етқач, этар халқни маст.

Сабзхатлар бўйи қисқарди бўюнғ жилвасидин,
Сарвнинг теграсида сабза кўрунгандек паст.

Тобға тушти куёш панжаси ҳуснунг қўлидин,
Сидра гар ҳамқадинг ўлса, куёш ўлғай ҳамдаст.

Сўрма дайр ичра шикастимники, бир муғбачанинг
Зулфи зунноридин ўлди менга бу навъ шикаст.

Туну кун маст эсам, эй шайх, мени ёзғурма,
Соғ ўлурму кишиким, ичти майи жоми аласт.

Эй Навоий, сени чун қилди қазо кофири ишқ,
Фориғ ўл бут қошиға сажда қил эмди пайваст.

77

Бодайи ишқинг кўруб топти бузуғ кўнглум шикаст,
Сайл етмасдин бурун вайроним ўлди ерга паст.

Гоҳ ғалтондур, гаҳе уйқудадур усрук кўзунг,
Йўқ таажжуб, гоҳ ғалтон бўлса, гаҳ уйқуда маст.

Ул санамға сажда қилсам, зоҳиди худбин, не айб,
Бутпараст ўлмоқ кўп ортуғроқки бўлмоқ худпараст.

Соқий илгин бердиким, ўптум дағи ичтим қадах,
Найласун ичмай қадах ҳар кимга мундоқ берса даст.

Кўксума наълу алиф шакли иморат тарҳидур,
Ташқари ҳам етти ишқинг мулкига девори паст.

Зоҳид айтурким, май ичма, ваҳ, анинг ҳукми била
Соғ ўла олғайму масти бодайи жоми аласт.

Эй Навоий, ишқ ила кўнглум хаёл этти масоф,
Рўбарў бўлғач менинг қалбим сари тушти шикаст.

78

Эй кўнгул, дедимки, айлаб азм жононимға ет,
Демадимким, турғилу афғон била жонимға ет.

Бошинг ол кет, лек чун ҳам бекасу ҳам хастамен,
Ҳолатим сўрмоққа гоҳе байт-ул-аҳзонимға ет.

Чунки кўрдунгим ўлубмен, тутма мотам, қайт бот,
Ул дами жонбахшу лаъли оби ҳайвонимға ет.

Ўлганимни арз этиб йиғлаб дегилким, эй Масих,
Айлабон лутф ул қатили тиғи ҳижронимға ет.

Келмак ўлса итлари жисмим тугатмасдин бурун
Бошлабон ул кофири қотилни вайронимға ет.

Еткач-ўқ чун тиргузур, кўпсам бўлай деб садқаси,
Зинҳор ул дам мадад айлар учун ёнимға ет.

Деб эдинг, етқум Навоийға қатифроқ тушса иш,
Ушбу дамким, ҳажр қасд айлаб турур қонимға ет.

79

Тийраву афсурдабиз, эй ишқ тарқатқан булут,
Бир бало барқи била ҳам ўрта бизни, ҳам ёрут.

Кўз неча бўлғай қуруқ зуҳд ашкидин ул зарқ ила.
Шуъла тортиб, эй бало оҳи ўти, ани қурут.

То қачон қилғай кўнгулни маъсият дуди қора,
Бир чароғи ҳусн ила, эй ишқ, ул уйни ёрут.

Айлабон барбод зуҳду илмни, эй пири дайр,

Тифли раҳдек эмди бизга ишқ алифбесин ўкут.

Хусн итибдур, эй мусаввир, тортибон бир турфа шакл,
Қайғулук кўнглумни ул суврат била гоҳе овут.

Ҳосили умр, эй кўнгул, чун ишқ эмиш ўрган ани,
Ўзга умрунда неким ҳосил қилиптурсен унут.

Эй Навоий, берса бир лўлийваше савдоси даст,
Зинҳор икки жаҳон сармояси таркини тут.

80

Ким экин майдонда, ё раб, ул тўни гулгун йигит
Ким, ғамидин тош урар кўксига юз маҳзун йигит.

Не ажаб хам қад била сарғарса рухсоримки, бор
Дилбарим бир қомати раъно, юзи гулгун йигит.

Мен чекарга ранжу меҳнат ғам туни ожиз қари,
Кўнглум олған зулму бедод ичра рўзафзун йигит.

Эй йигит, хуснунг закоти сўр қарилар кўнглини,
Кимсани кўймас ҳамиша чун бу даҳри дун йигит.

Мен хариф бўлған қариға қайда майл этгай биров
Ким, эрур шайдоси ғам дастида юз мажнун йигит.

Найлайин тўртунчи гардуннинг қари меҳриниким,
Кўрмамиш оламда моҳимдек тўкуз гардун йигит.

Мен сўзи кавн аҳлиға афсоналиғ қилған қари,
Сен кўзи Кашмир элига ўргатур афсун йигит.

Чун қаридннг, чиқ йигитлар базмидинким, қарининг
Келмагидин йўқ, боруридин дурур мамнун йигит.

Эй Навоий чун қари бўлдунг ибодат кунжи тут,
Элга хор айлаб ўзингни бўлмағингдур чун йигит

81

Оҳким, олди қариған чоғда кўнглум бир йигит
Ким, агар жон берсам, истиғнодин ўлмас мултафит.

Қасдима ул новак айлаб тезу мен судраб асо,
Кўйида ҳар ён ешилган ўйлаким ғанчилик ит.

Мен киму ислом ким, сажжода бирла хирқани
Айлади ул бутнинг атфол хаёли титу пит.

Ашк ҳажринда кўзум оқ этди андоқким мамук,
Жолайи ашк ул момуғдин ёғди андоқким чигит.

Бир насихат бордурур, лекин қулоғингга дегум,
Юз яқин тут бу қаридин, эй йигит, бир панд эшит.

Қад чу хам бўлди эмас ҳеч иш муносиб жуз рукуъ,
Сажда ўрнин оҳ ила, хошак ила хасдин арит.

Эй Навоий, чун сени куйдурди чарх, эмди не суд,
Оҳ ўтидин сен ани хоҳий қизит, хоҳий эрит.

82

Ҳабиб ғайр ила май ичти, эн кўнгул, қон ют,
Эл ичса васл майин, боқу захри ҳижрон ют.

Чу ҳажр мухлик эрур, бода эрмас анга илож
Тутайки, жоми май ўрнига шираи жон ют.

Менгаки дўст керак, эй Хизр, ютармен қон,
Сенгаки умрдурур ком, оби ҳайвон ют.

Ўқидин, эй кўнгул, ич шарбат ўрнига хуноб,
Ушоқ муз ўрнида ул шарбат ичра пайкон ют.

Висол нўшини то мумкин бўлғай истар эсанг,
Фироқ захрини, бас, улча бўлғай имкон ют.

Ичингда сирри ҳақиқатни ёшурай дер эсанг,
Улустин ул гуҳари бебахони пинҳон ют.

Навоий, айла анинг ишқи таркини, йўқ эса
Чу ғайр ила май ичар, боқу захри ҳирмон ют.

83

Чобукеким қатл учун сурди яна майдонға от,
Одамий қолмас тириг солған замон жавлонға от.

Будурур маъноки, шояд қолған эркин бир киши,
То анинг жонин ҳам олғайким, сурар ҳар ёнға от.

Ҳар кишини қатлким айлар, ўлармен рашкидин,
Ваҳки, бир ҳам ёнгилиб сурмас мени ҳайронға от.

Не бало қаттиғ кўнгулдурким қатл эл қониға
От сурар сурган масаллик лолаву райҳонға от.

Уйлаким бузғай қуюнни ўзга бир тўфон келиб,
Ул сифат нобуд этар сургач бу саргардонға от.

Кимни ўлтурмакка отсанг ўқ, менинг жоним чиқар,
Бир дағи тиргузгали мен бедили бежонға от.

Даврдин кўп ранжамен, усрук чиқиб майхонадин,
Раҳши ҳиммат узра солмоқ истарам давронға от.

Шоми туфроққа кирардин чора йўқтур, гарчи субҳ
Кимки, секреткай қуёшдек бу биник айвонға от.

Қўс уни тутти Навоий назмидек офоқни,
Гўйиёким сайр этарга чектилар султонға от.

84

Етилмиш, оллоҳ-оллоҳ, не қомат, ул қомат
Ки, олам аҳлиға солди қиёмат ул қомат.

Қўнгарғай асрамайин боғбон ниҳолларин,
Чаманда сарвдек этса иқомат ул қомат.

Чу қилди жилва, вафо сари ҳеч қилмади майл,
Жафода топқан учун истиқомат ул қомат.

Хиром вақти халойиққа фитна ёғдурди
Ки, борча фитнадин ўлсун саломат ул қомат.

Бошимға еттию ўлган таним равон топди,
Бу ишни ростий этти каромат ул қомат.

Чу ноз жилвасини сарвдек қилур билингиз
Ки, қатл этардин эрур бенадомат ул қомат.

Навоий, эмди ўзунгдин илиг ювким, ўлгунг
Ки, зоҳир айлади шаққи қиёмат ул қомат.

85

Эй сабо, ҳолим бориб сарви хиромонимға айт,
Йиғларимнинг шиддатин гулбарги хандонимға айт.

Буки анинг аҳду паймонида мен ўлсам дағи

Яхши фурсат топсанг, ул бадъаҳду паймонимға айт.

Буки анинг зулфи зуннорида диним ҳосили
Куфр ила бўлмиш мубаддал номусулмонимға айт.

Буки қилмишмен жаҳону жонни анинг садқаси,
Юз туман жону жаҳондин яхши жононимға айт.

Буки юз жон садқаси қилсам пушаймон бўлмағум,
Васлиға бир ваъда қилғандин пушаймонимға айт.

Буки юз минг фитнакўзлуг бўлса пайдо онсизин,
Қилмағум наззора харгиз кўзи фаттонимға айт.

Буки чок айлаб ёқа, усрук чиқар эл қасдиға,
Мен ўлиб эл жон топар, бебок нодонимға айт.

Даҳр боғи гуллари ҳуснин вафосиз эрканин,
Юзи гул, жисми суман, кўйи гулистонимға айт.

Эй Навоий, ҳеч гулшаннинг сенингдек хушнаво
Булбули йўқ эрканин шоҳи сухандонимға айт.

86

Ишқ солди хонумоним ичра ўт,
Лаъли оташноки жоним ичра ўт.

Нега еткан ерга ўртар халқни
Бўлмаса оху фиғоним ичра ўт.

Қўнглум эрмас тандаким, ҳажринг аро
Тушти жисми нотавоним ичра ўт.

Ўқларингнинг касратидин чектим ох,
Тушти андин найситоним ичра ўт.

Ҳажрдин куйди сўнгақлар, ваҳки, ишқ
Солди хошоки ниҳоним ичра ўт.

Соқиё, майдин су урким, солди давр
Жони беному нишоним ичра ўт.

Эй Навоий, чун чақилди барқн ишқ,
Тушти андин хонумоним ичра ўт.

87

Қилди душман раҳм, баским қилди жавр изҳор дўст,
Эй кўнгул, душман топ эмди, тутмағил зинҳор дўст.

Ҳар замон душманларим озурдадур, эй дўстлар,
Баски, ҳар дам еткурур мен зорға озор дўст.

Душман ар жонимни афгор айласа, қилди бихил,
Жавр тиғидин чу кўнглум айламиш афгор дўст.

Кеча душманларғаким, ноламдин уйқу келмади,
Ранжамен мундин дағиким, бўлмади бедор дўст.

Мен ўлар ҳолатда, душманлар кўрунуб дўстваш,
Невчун ўлмайким, келур бошимға душманвор дўст.

Кулса душман айб эмаским, кўрмадим оз ҳам вафо,
Гарчи қозғандим қилиб жоним фидо бисёр дўст.

Чархнинг меҳрига мағрур ўлмағилким, ғадри бор,
Ҳаргиз ўлмас кимсага ул душмани ғаддор дўст.

Соқиё, қил дўстлук, тут бодаким йўқтур ғами,
Бўлса олам душмани ҳар кимга сендек бор дўст.

Итларинг ғавғо қилур гўё Навоий ўлдиким,
Боши узра жамъ ўлуб афғон қилурлар ёру дўст.

88

Эйки, файз истарсен, ўзни сарвдек озода эт,
Ҳар паришон нақшдин сафҳангни гулдек сода эт.

Гар фано даштиға киргунгдур су худ кўз ёши бас,
Лекин аввал зодсизлиқ зодини омода эт.

Таййи арз этсанг чокиндек бир шарарча кўрмагил,
Барқдек ўзни фано туфроғида уфтода эт.

Бир фано охи елидин сарбасар барбод ўлур,
Гар ҳаво узра булут ажромини сажжода эт.

Ўзни расволикқа қилмоқдур алам гар туғунга,
Кўк ливосин шукқа дағи сидра шохин хода эт.

Кўмган ўлғайсен бошингни бир овуч тош остида,
Тожингга зийнат агар лаълу дуру бижода эт.

Эр эрсанг, бўл сулбким, не мода бўлгунгдур, не нар
Ўзни гар юз қатла олам аҳлидек нармода эт.

Офият кунжида эрдимким, деди «эй муғбача,
Дину исломим уйин бузмокқа майли бода эт».

Накд жаннатдур Навоий кавсаросо май ичиб,
Ўзни зору волиҳи бир сарви хурийзода эт.

СЕ ҲАРФИНИНГ САМИН ГАВҲАРЛАРИНИНГ САМАРАСИ «НАВОДИР»ДИН

89

Замона эрур чун маҳалли ҳаводис,
Замоне керак бўлмасанг анда мокис.

Амал қасрини айлама анда ихдос
Ки, ҳар лаҳза бўлғай ўкуш фитна ҳодис.

Чиқарға бу вайронадин чора йўқтур,
Гар Одам вагар Нуху гар Сому Ёфас.

Бўлур тийра кўзгунг, тўлар захраи жоминг
Тутайким, бўл Искандару Жамға солис.

Жаҳон шуғли сари талаб қилма мужиб,
Анинг таркини тутқали иста боис.

Фано хонақоҳи аро сомит ўлғил,
Йўқ улким бақо дарсгоҳида боҳис.

Навоий, амал хирмани ичра ўт сол
Ки, бўлмоқ керакмас бу мазраъда ҳорис.

90

Фалак ҳаводисидин бўлса ҳар бало ҳодис,
Ул ой василасидиндур бурун манга ҳодис.

Агарчи дард ҳудусидур улча мумкин эрур,
Валек бўлмади бир дардима даво ҳодис.

Нетиб ҳарамға қилай азм, дайр ичинда манга
Ки, бўлди муғбачалардин юз ибтило ҳодис.

Балийят аҳлини озод айламиш гардун,
Нединки барча балоси бўлур манга ҳодис.

Сипехрдин не шикоят эрур чу қисми азал,
Агар вафо етишур, гар бўлуб жафо ҳодис.

Сипехр фитна тўкар ерга, лек ул ойдин,
Эрур не фитнаки бўлғай жаҳон аро ҳодис.

Худус топмади эркан Навоий эмгагича,
Жаҳонда ишқ балийёти бўлди то ҳодис.

91

Менинг расволиғимға бодайи гулгун эрур боис,
Майи гулгун ичарга соқийи мавзун эрур боис.

Парийвашлар жафосиға гунаҳ бил телба кўнглумдин,
Буким тош ёғдурур атфол, анга мажнун эрур боис.

Фалак бежурм эрур, ғам келса бу маҳзун сариким, ҳузун
Топиб ўз жинсини келмакка бу маҳзун эрур боис.

Совурсам кўкка туфрок, дард водийсида тонг йўқким,
Қуюндек буйлаким саргаштамен, гардун эрур боис.

Не тонг бу телба оғзида сўзи доим ул ойнингким,
Парий васлиға аксар эл аро афсун эрур боис.

Лабинг жонбахш, аёғдин бошинга қотил, не айб ўлсам,
Тирилмакликдин ўлмакликка чун афзун эрур боис.

Рақибингға десам лаънат, ери борким сенга ноҳақ,
Менинг қонимни тўктурмакка ул малъун эрур боис.

Ридо дайр ичра раҳн этканга чун қилдинг ғазаб, эй шайх,
Яна ёзғурма борсам ул сари марҳун эрур боис.

Навоий бода ичмас, лек чун соқий қадаҳ қуйди,
Ул офатшакл эрур мужиб, бу дилкаш ун эрур боис.

ЖИМ ҲАРФИНИНГ ЖАМИЛАЛАРИНИНГ ЖИЛВАСИ «НАВОДИР»ДИН

92

Зиҳе бошинг уза ва-ш-шамс зеваридин тож,
Сочинг саводида тафсири лайлат-ул-меърож.

Нужум жавҳаридин тожи жоҳинга тарсиъ,
Сипехр атласидин тахти рифъатингға дувож.

Сахар яшил аламиндин ливонг уза шукқа,
Малак қалин хашаридин сипоҳингга афвож.

Беҳишт сори киши тийра гўрдин бормас,
Шафоатинг алифи тутмайин йўлига сирож.

Ҳидоятинг қўлидин шарбати шифо топибон,
Аники иллоти куфр айлабон заифмизож.

Салоти хамсани адёнга айладинг носих,
Бу панжа бирла малакнинг юзига урдунг кож.

Навоий ўлди чу муҳтожинг, айла раҳм ангаким,
Ғаний карим эса ибромга эмас мухтож.

93

Эй гадойинг оллида муҳтож аҳли тахту тож,
Аҳли тож оллида андоқким гадоға эҳтиёж.

Ким гадойингдур бош индурмас дағи тортар аёқ,
Чархи аёло бўлса тахту меҳри анвар бўлса тож.

Лаъли серобинг бериптур оташин ранги била
Офати жоним учун ўт бирла суға имтизож.

Дарди хажримға буюрди, сабр дарди йўқ табиб,
Заҳри қотил бирла муҳлик ранжима айлар илож.

Ой юзунг бирла талашди буки кўктур орази,
Панжаси бирла қуёш гўё юзига урди кож.

Эйки, бердинг ишқ султониға кўнглунг кишварин,
Англағилким жону ақлу дин эрур аввал хирож.

Хўблар ўргансалар, тонг йўқ, Навоий назмини
Ким, аларнинг ҳусни анинг ишқидин топмиш ривож.

94

Майи лаълингга гўёким ҳаёти жон эрур мамзуж
Ки, ул эрмас зулоли чашмаи ҳайвон эрур мамзуж.

Агар бағрим судур, ўлмай нетайким анда ғамзангдин
Су берган захр бирла қатрай пайкон эрур мамзуж.

Кўрунг ғам базмида хунобалар ютмоқки жомимға
Бағирдин келгану, кўздин тўкулган қон эрур мамзуж.

Лабингдин барча ҳижрон ваъдасидур, кўрмадук нўше
Ки, захр ул нўш аро токим эрур имкон, эрур мамзуж.

Висол ичра майи айш ўлса қисминг, бўлма кўп эмин
Ки, жоми васл ила хунобаий ҳижрон эрур мамзуж.

Шафақгун май, ҳилолий жом агар кўрсанг ҳарис бўлма
Ки, софи ҳирс бирла дурдийи ҳирмон эрур мамзуж.

Навоий ашкига дерсен не янглиғ мазж топмиш қон,
Бағир чок ўлса, ул қон бу суға осон эрур мамзуж.

95

Кўнглумга айла лаъли шакарханд ила илож,
Килган кеби заифқа гулқанд ила илож.

Кўп ишқ таркидин дема сўз кўйғил, эй табиб,
Мухлик маразға қилмади эл панд ила илож.

Онсиз ўлармен, оллима ҳуру парий не суд,
Топмас анинг ғами анга монанд ила илож.

Қайд эт кўнгулга силсилаи зулфин, эй ҳақим
Ким, телбага муносиб эрур банд ила илож.

Ул кўйдин ити чу мени қовмақ истади,
Бағримдин айладим неча парканд ила илож.

Даврон жафоси дафъиға мажнуну маст бўл
Ким, йўқ ул ишка раъйи хирадманд ила илож.

Мухлик эмиш фироқ Навоий, магар сипехр
Қилғай бу қатъи дардини пайванд ила илож.

ЧИМ ҲАРФИНИНГ ЧОБУКЛАРИНИНГ ЧЕҲРАКУШОЙЛИҒИ «НАВОДИР»ДИН

96

Наргис ул кўздек эмас, эй боғбон, боқиб кўз оч,
Не учунким ул парий қиймоч эрур, бу бир талоч.

Айлади ошуфта савдойий димоғим рағларин,
Тонг елидин андаким бутрашти ул ошуфта соч.

Зулфи эғнига етар гар сочи ерга судралур,
Тенгдурур қайдим учун гар бир қарич, гар юз қулоч.

Куйди жисму йиғлабон кўнглумда хаттинг шавқидур,
Гарчи мумкин йўқ кўкармак су била куйган ёғоч.

Ишқ оламсўз келди, кўй фусунунг, эй хирад,
Етти чун ер-кўкни йиртиб арслон, эй тулку, қоч.

Сарвнзим гул чоғи гулшанға кирди, эй насим,
Ҳам ани елпию ҳам гул яфроғин бошиға соч.

Кўйки, ул юз хониға наззора аилай тўйғуча
Ким, кўзум бўлмиш бу қаҳти ҳусн айёмида оч.

Дўст зикру фикрини қилғил ғизоким яхшироқ,
Хуш ила туфроқким ғафлат била кандий кулоч.

Эй Навоий, кўнглунга етмас риёзатсиз сафо,
Кулба равшан истасанг ҳасрат суйидин рўза оч.

97

Кўйди юз шомии ажал зулфин паришон айлагач,
Умр хуршиди уёқти чехра, пинҳон айлагач.

Сурди кўнглумни бузуб хокий таним узра саманд,
Елга берди туфроғин, бу уйни вайрон айлагач.

Лаъли ҳажри қилди қон бағримни ғамдин лахт-лахт,
Қатра-қатра тўкти кўзлар йўлидин қон айлагач.

Оҳким, бахтим оғир уйқусидин уйғонмади,
Гарчи юз минг фитна уйғонди мен афғон айлагач.

Қилмайин сарҳуш хануз, эн муғбача, кўймоқ недур,
Оллима зуннорни дайр ичра меҳмон айлагач.

Ошиқ эткач шуҳрайи шаҳр этти ул кофир мени,
Шаҳр кездурган кеби кофир мусулмон айлагач.

Чекмади булбул Навоийдек фиғонким, ёнмасун
Сайр учун ул сарви гулрух азми бўстон айлагач.

98

Гирих-гирих чу тугарсен етар оёғинга соч,
Гирихларин чу очарсен тушар кулоч-кулоч.

Кўнгулни қийди анинг ғамзасию қилмади раҳм,

Қиё-қиё боқибон ул ики кўзи қиймоч.

Чаманда кеча ётиб маст оразин ёпмиш,
Кўп эмди тонг ели ул гулни лутф бирлан оч.

Қадинг чаманда кўруб боғбон агар сарвин
Кўзига илса ҳамоно керактур анга ёғоч.

Жунунға тушти санавбар қадингдин, уйлаки су
Бўлуб аёғига занжир узалди бошида соч.

Сипехр лаъл кўруб кўксум узра меҳроби
Бало ўқиға ҳамоноки айлади омоч.

Навоиё, дер эсанг кўрмайин вафосизлик,
Таваккуф этмаю даҳр аҳлидин вафо кеби қоч.

99

Кўруб дардим тараҳхум қилмадинг ҳеч,
Тўкуб ашким табассум қилмадинг ҳеч.

Фироқинг ўти ичра неча йиғлаб,
Фигон чектим, тараҳхум қилмадинг ҳеч.

Жаҳонға оҳу ашким солди ошуб,
Бу тўфондин таваҳхум қилмадинг ҳеч.

Сўзунг шавқидин эрдим хаста умре,
Сўрарға бир такаллум қилмадинг ҳеч.

Мусаллам ишқ, эй кўнглум, сенгаким,
Кўруб зулмин тазаллум қилмадинг ҳеч.

Муҳаббат аҳли қисмин невчун, эй чарх,
Қилиб меҳнат, танаъум қилмадинг ҳеч.

Навоий сари, эй даври муҳолиф,
Наво савтин тараннум қилмадинг ҳеч.

100

Ул турки хитонинг эрур андоқки кўзи қиймоч
Ким, ноздин ўлмас демак оллиндаки, кўз оч.

Бағримни қиё боқмоқ ила қиймоғидиндур,
Ё айна такаббурдин эрур кўзлари қиймоч.

Очликдин ул ойнинг магар ўлди кўзи бемор,
Қон ичкали мойил нега бўлмиш гар эмас оч.

Ўзбак, мўғул ўлғай анинг оллида мусулмон,
Билман ани қалмоқмудур, йўқ эса тағмоч.

Турмас ажал ул ғамзаи хунрез ўкидин,
Жонинг керак эрса сенга, эй хаста кўнгул, қоч!

Ўпмакка юзи хўбдурур, ғабғаби ҳам хўб,
Чун оғзи топилмаслик аро олмоқ учун бож.

Кейнича кўнгулсиздур эришмакка Навоий,
Ул шўх чу ўз мулкига борди кўнгул олғоч.

ҲЕ ҲАРФИНИНГ ҲАРАМИЙЛАРИНИНГ ҲУСНОРОЙЛИҒИ «НАВОДИР»ДИН

101

Бу чаманким, тўкилур шом гул, очилса сабоҳ,
Бодасиз шому сабо ўлмоқ эмас бизга салоҳ.

Даври айёмға йўқ чунки вафо, эй соқий,
Сен вафо айлаю бас, айлама даври ақдох.

Бекарон раъфат эрур даҳрда элга офат,
Роҳати беҳад агар истар эсанг топқил роҳ.

Пири хаммор эшиги боғлиқ эрур, мен махмур,
Раҳм этиб оч бу эшикни юзума, ё фаттоҳ.

Қилмағил қасд киши қонию нақдиға валек
Айш нақдини қадаҳ қони била англа мубоҳ.

Ҳасмкуш келди фалак золи бил, эй шайху манга
Раз қизи борида ул колони қилма никоҳ.

Эй Навоий, тиласанг ғам тенгизига соҳил,
Каштии бода бурун топқилу бўлғил маллоҳ.

102

Жонима еткурди ул лаъли равносо фараҳ,
Элга еткурган масаллик лаългун саҳбо фараҳ.

Лаъли ёкути муфаррихдур магар билхосия
Ким, хаёлидин манга йўқтур насиб илло фараҳ.

Қон ёшимдин демангиз сўз ким мукаддар бўлмасун,
Бодадин топқан замон ул шўхи маҳсиймо фараҳ.

Лаъли ҳижронида, эй соқий, яна май тутмаким,
Тортсам кавсар майи етмас манга асло фараҳ.

Боиси ғамдур лаби ҳажрида лаъли обдор,
Май дебон рангин су ичкан айламас пайдо фараҳ.

Гар фараҳ истар эсанг, майхона азми айлаким,
Андин ўзга ердин олмиш гунбади хазро фараҳ.

Эй Навоий, дайр пири тутса, май ложуръа ич,
Фикр қилмаким, санга еткай малолат ё фараҳ.

103

Бўлса бўлғай сарв қадлар ичра ҳар гулрў малиҳ,
Сарви гулрўйум менинг лекин эрур асру малиҳ.

Хол эрурму йўкса туз солған сиёхий нуктаси
Ким, эрур васф айлагандин ортуқ ул ҳинду малиҳ.

Лабларинг кулгач, тўкар туз бирла шаккар тунг-тунг,
Оллоҳ-оллоҳ, бўлур эрмиш мунча ҳам кулгу малиҳ.

Кўп малоҳат бобида Шириндин айтур Кўҳкан,
Сабзширинимча ул бор эрди эркинму малиҳ.

Эйки Юсуф бирла сўрмишсен ҳабибим ҳуснидин,
Ул сабиҳ ўлди латофат ичра, аммо бу малиҳ.

Оразинг кўргач, кўзум шўроба тўккач, англадим
Ким, эурсен сен малоҳат аҳлидин айру малиҳ.

Эй Навоий, аччиғ-аччиғ йиғларимни қилма айб
Ким, эрур кўнглумни олған кофири бадхў малиҳ.

104

Ахтарин ашк эттию совуғ нафасни оҳ субҳ,
Бўлди гўё шоми ҳажрим ҳолидин огоҳ субҳ.

Ғам туни муҳлик ғамим англаб ёқа чок айлади,
Тонг елидин ҳар нафас ҳолимға тортиб оҳ субҳ.

Тийра ҳижрондин чу йўқтур фарқ субҳу шомима,
Хоҳ шом ўлсун қорарған рўзгорим, хоҳ субҳ.

Дуди оҳимдин қорарғай ҳажр шомидин батар,
Бўлса ҳижрон қатъида бир кун манга ҳамроҳ субҳ.

Тийра шомим дафъ қилди меҳр зоҳир айлабон,
Яхши борди меҳрибонлиғларда шайъ-улоҳ субҳ

Хуштурур жоми сабуҳ, эй шайх, сен ҳам ичкасен,
Тутса май соқий бўлуб бир меҳр юзлуг моҳ субҳ.

Ғам туни кўҳ балосидин магар бўлмиш халос
Ким, менингдек кўргузур рухсоре чун коҳ субҳ

Субҳдам бедору гирён бўл, агар файз истасанг
Ким, сенинг уйқунгга хандон бўлмасун ногоҳ субҳ.

Эй Навоий, ул қуёшнинг муждаи васлин бериб,
Қилса неткай, шоми ҳажрим меҳнатин кўтоҳ субҳ.

105

Ҳажрдин асру ҳазинмен, соқие, тутқил қадах,
Ҳар неча соғар улуғ бўлса тўла тутқил қадах.

Гар анинг нўш айларидин ожиз ўлса аҳли базм,
Жамъ этиб борини бир йўли манга тутқил қадах.

Қоний эрман бир қадах бирлаки, дардим саъб эрур,
Ҳар кеча ложурья нўш этсам, яна тутқил қадах.

Бир нафас маст ўлмасам ҳижрон ғами айлар ҳалок,
Жонима раҳм айлабон баҳри худо тутқил қадах.

Гар муяссар бўлса базми васл, лутф айлар эсанг,
Қуй мени наззораға кўпрак анга тутқил қадах.

Улу мен чун маст бўлдуқ ихтиёринг бордур,
Хилват айлаб бер ижозат, элга ё тутқил қадах.

Чун харобот ичра туштунг чикмоғинг душвор эрур,
Ихтиёринг йўқ ичиб, эй порсо, тутқил қадах.

Хирқайи зуҳдин Навоий қилди раҳн, эй майфуруш,
Қўйма хуш илгида ани бенаво тутқил қадах.

106

Субҳ дайр ичра муғанний уйла тузди шадди рух

Ким, унидин бўлди рухуллоҳга оҳанги сабух.

Тоза бўлди руҳлар ул навъ шадди руҳдин,
Ким лисони ҳоли рухуллоҳга қилди тоза рух.

Йўкки, ёлғуз шаддидин тушти қулуб ичра кушод,
Ҳар гирифти доғи арвоҳ ичра солди юз футух.

Дайр пири онча тутти элга жоми рухбахш,
Ким яқиндурким ушатқай товба бўлса юз насух.

Руҳи қудсий эрди алфози зухур эткунча фажр,
Ваҳй юҳо эрди анфоси тулуъ эткунча юҳ.

Йўкки, май каштийси ғам тўфонидин айлар халос
Ким, топар андин киши бир қатра ичса умри Нух.

Сирри ваҳдат нуктасидур бас дақиқ, эй порсо,
Май қуёши ламъаси бирла магар топқай вузух.

Эй мударрис, ишқ сирри дафтари бир нуктадур,
Гарчи мингдин бир ёзилмайдур ёзиб юз минг шурух.

Васлсиз бўлмас Навоий кўзу кўнглига илож
Ким, журух узра журух ўлмиш, қурух узра қурух.

ХЕ ҲАРФИНИНГ ХЎБЛАРИНИНГ ХИРОМИ «НАВОДИР»ДИН

107

Фано тариқида ҳар кимки ҳосил этти русух,
Риёву зуҳд анинг оллида эрур мансух.

Не навъ ўзлуги мансух бўлмағай қошида,
Бировки, дўст шухудиға ҳосил этти русух.

Чу ишқсиз эди зуҳд аҳли келди ноболиғ,
Эрурлар атфол, эл гарчи дер аларни шуюх.

Демакта воқиъа ёлғону чин тахайюл этиб,
Киши эканларин андоқки ёд қилса мусух.

Жаҳони хокий эрур бир кесак, вале нопок,
Этак етурмомак авло мулаввас ўлса кулух.

Арит сиришк била ботинингда бор эса чирк,
Ю тавба суйи била бўлса ботининг аро шух.

Навоий аҳли фано иста, қўй риё аҳлин
Ки, найшакар борида тухфа қилмади киши лух.

108

Фироқ ўтики, бало оғзидур анга манфах,
Мисоли дўзаху жаннатдурур ул дўзах.

Не тонг ёшунса кеча зулфида куёш қўйи
Агар бу навъ эса чавгани зулфу гўйи занах.

Эрур кирарга кўнгул хайли ул тараф бир-бир,
Тароғ сочингдаки йўллар ясаб турур рах-рах.

Қуёш ҳамоно кўк атласин либос этмиш
Ва ё кийиптур ул ой нилгун насиж ила нах.

Гаҳеки кўргузасен захри чашм тонг эрмас,
Бўлур чу бодомнинг донаси бирарда талх.

Юз очса ақлим эли тўлғанур, нединким бор
Чинор панжаси шал, офтоб панжаси шах.

Навоий оҳини зоҳид кам этмади сўз ила,
Нединки, дуд ўлур афзун, қотилса ўт ила ях.

109

Шўх кўп йўқ бириси, уйлаки, айёр ул шўх,
Шўхлуқ бирла қилур элни гирифтор ул шўх.

Боқиб ағёрға тишлар лабини ишва била
Еткурур қатл учун жонима озор ул шўх.

Гул қизариптуру сунбул қорарипдур, гўё
Боғ аро қилди аён зулф ила рухсор ул шўх.

Хўблар бутрашибон кўзғалишур ишқ аҳли
Масту бебок магар бўлди падидор ул шўх.

Кимниким зор кўрар ўлтурур ул шўхи бало
Не бало турфа иш ўлмиш буки, мен зор ул шўх.

Дайр аро муғбачайи шўх ушатти тавбам,
Маст бўлман нетайин бор чу хаммор ул шўх.

Шўхликдин не деса чун унутур эмин эман,
Гарчи худ ваъдаи васл айласа изхор ул шўх.

Эй кўнгул, дину хирад нақлини асраки, эрур
Зулф аро холи кеби шабраву тарроп ул шўх.

Гар Навоийдин эрур беҳабар ул шўх, не тонг,
Мастлиғдин эмас ўздин чу хабардор ул шўх.

110

Эй кўнгул, чунки эрур ёр майи фурқати талх,
Кимки, бу майни ичар бўлса, не тонг риққати талх.

Шарбати сабр дер ич носиху юз войки бор,
Оби ҳайвон била ҳал айласа бу шарбати талх.

Ўзгалар бирла ичарсен маю мен зорға ул
Бодаедурки, эрур таъми ачиғ, лаззати талх.

Соқийи базм, яна тутма манга жоми фирок
Ким, бу соғарнинг эрур чошнийи шиддати талх.

Талхком ўлдум анинг кўйида бекасликдин,
Ишқ кўйининг эрур чун қадаҳи ғурбати талх.

Хўблар лаъли хаёлиға чу чурканмаки, бор
Ўзи ҳар неча чучук, ҳажри аро меҳнати талх.

Эмдиким васл ародур кўйки, Навоий, ўлдег,
Эй кўнгул, чунки эрур ёр майи фурқати талх.

111

Эрур барот ила байрам ул ойға зулф ила рух.
Хуш улки тун-куни бўлғай бу иккидин фаррух.

Бирин-бирин нетайин ою сарв ила гулни,
Менингки моҳим эрур сарвқомату гулрух.

Ҳадиси ўлтурубон тиргузурки, сўз сўрсам,
Агар ачиғланур, аммо чучук берур посух.

Малоҳат ўлса олур жонни лўлию ҳинду,
Гар ўлмаса қочурур моҳи ўқчаву Халлух.

Ёзар қалам кеби водий ҳажр аро қаламим.
Сўнгақдурурки, анинг жавфида қуруптур мух.

Фано тарикида бирдек эмас бори маъруф,

Бирига Қархдурур жилвагах, бирига курух.

Навоиё, эрур ул шўхи туркман бас тунд,
Наво тилар эсанг андин югурма ордича чўх.

112

Мени ишқдин манъ этар сода шайх,
Дема сода шайх, айтким лода шайх.

Май устидаги хасча қилма ҳисоб,
Агар су уза солса сажжода шайх.

Ёруғлуқ эмас мумкин андинки, бор
Залолат тариқида уфтода шайх.

Риё баҳри ичра тамаъ заврақин
Солиптур асодин тутуб хода шайх.

Еяр доми тазвир эл сайдиға
Қилиб субҳаднн дона омода шайх.

Ғазабда сабуъ, шаҳват ичра баҳим,
Агарчи эрур одамийзода шайх.

Кирар одамий сониға қилса нўш,
Фано дайрида бир қадах бода шайх.

Иродаттин ўлғай эдим бандаси,
Агар топсам эрди бир озода шайх.

Эранлардин ўзни тутар, гарчи бор
Ўкуш зебу зийнат била мода шайх.

Навоий тилар сода юзлуг йигит,
Не ғам гар ани манъ этар сода шайх.

113

Хатинг сипоҳи чу чиқти нечукки мўру малах,
Демаки, қочмасун арбоби ишқу урма занах.

Қуруди мазраъи шавқум, чу зоҳир эттинг хат
Ки, дона офатидур мазраъ ичра мўру малах.

Юзунг ўтики бор эрди кўзумга равза гули,
Тутун кеби хатинг ул ўтни айлади дўзах.

Ниқоб аро юзунг эрди ғилоф аро кўзгу,
Не хатдурки, ани қилди кийиз ичиндаги ях.

Хатики, хат-хат осилмиштур эмди ул рухдин,
Не рух дейин юзиниким, бўлуптур ул рах-рах.

Тасаввур этмаки, эл ўпмак орзу қилғай,
Магарки мўчина оғзи лабингдин олғай мах.

Жамоли зоҳир учун ўлдунг, эй Навоий, зор,
Чу ёпти оразини хат, уёлдинг эркин, вах.

ДОЛ ҲАРФИНING ДИЛОРОМЛАРИНИНГ ДАВРОНИ «НАВОДИР»ДИН

114

Эй жамолинг меҳридин равшан азалдин то абад,
Зарра янглиғ ул ёруғлуқ ичра саргардон хирад.

Кунҳи зотингдин хирад гар бўлса аъмо не ажаб,
Зарраға юз минг куёш моҳиятин билмак не ҳад.

Ҳам хирад нури топиб хуснунг куёшидин димоғ,
Ҳам вараъ зўри олиб зикринг ғизосидин жасад.

Сенга толиб, кимки азми Каъба айлар, йўкса дайр,
Сен муроди, кимки дайр ичра санам дер ё самад.

Халқ раддидин не ғам, топғанға лутфунгдин қабул,
Эл қабулидин не суд аники қаҳринг қилса рад.

Бўлмағай мумкин залолат чоҳидин чиқмоқ киши,
Лутфунг илги риштайи тавфиқ ила қилмай мадад.

Қувватингнинг ожизи гар пилтан, гар шери зўр,
Миннатингнинг шокири гар гулжабин, гар сарвқад.

Ҳам муножот аҳлининг кўнглида бийминг беҳисоб,
Ҳам харобот аҳли жонинда умидинг беадад.

Журму исён чоҳидин чиқмоқ Навоий илтимос
Сендин айлар, негаким йўқтур санга қуфван аҳад.

115

Ситам эрмас эдиким, айладинг кўнглумни юз парканд,
Ситам будурки, тикмак бирла истарсен анга пайванд.

Ҳам ип кул бўлғаю, ҳам игна су бўлғай тикар бўлсанг
Нединким бор алардин аҳгари сўзанда ҳар парканд.

Жамолингга қуёш ўхшар валекин онча ҳам кўп йўқ,
Анга бўлғанча ой монанд, ул бўлғай санга монанд.

Парийрўйимдин айру, эй ҳаким, оч қайду бандимни
Ки, мен дев ўлмишам, девона эрманким, солурсан банд.

Ҳабибим истаю гулшан аро ҳар дам гул ислармен,
Мени Юсуфдин айру қилди қонлиғ кўнглаги хурсанд.

Кўзумнинг мардуми одамдурур гўё қора бўлған,
Бу ёшларким, бўлур зоянда андин барчаси фарзанд.

Лабинг нўши закотин ҳожат аҳлиға берур бўлсанг,
Ўлубмен ҳасратидин жонға йўқ ўлғанча ҳожатманд.

Дединг гулқанд, эй тарсо ҳакими, англабон заъфим,
Вале дафъ ўлди қилғач муғбача дайр ичра шаккарханд.

Алам еткач, Навоий, даҳрдин, май бил анинг дафъи,
Қабул эткан кишига басдурур оламда бу бир панд.

116

Қайда қилғай соядек мен телбайи хокийни банд
Ким, қуёш бўйниға солмиш сунбулунг печон каманд.

Қатлим этмаслар ғаму дардинг вале таҳқирдин
Мўр қатлин аждаҳоқушлар қачон айлар писанд.

Наълидин чақилмас ўт, балким шарарлар айрилур,
Ҳар тараф майдон ароким ўт кеби сурсанг саманд.

Тонг йўқ оҳим ул қуёшнинг бурқаъин рафъ этмаса
Ким, булутқа дуд етмас нечаким чиқсун баланд.

Ғўтаму урмиш кўзумнинг мардуми қон ёш аро,
Ё ёшурмиш ул қора кўз оразин гулгун паранд.

Истагунча, эй кўнгул, ҳар дам даво дард истагил
Ким, даво топмоқ эмастур мумкин ўлмай дардманд

Бўлғали хуноби хижрондин Навоий талхком
Гоҳе йиғлар аччиғ-аччиғ, гоҳ айлар захрханд.

117

Нолонмен очар бўлса юз ул хури парийзод,
Булбулға не тонг гул очилур фаслда фарёд.

Гулгун тўн аро қоматиму жилвагар ўлди,
Гул баргидаму бўлди ниҳон савсани озод?

Ашким суйининг мавжини кўнглунгга кечурким,
Жавҳар била хушроқ кўрунур эл аро пўлод.

Кўнглум зақанинг ичра кўруб ёйдинг анга зулф,
Чох узра кабутарға ёяр домини сайёд.

Булбулни ғаминг кўзғаса шод ўлмағил, эй гул
Ким, ўт ҳам ўчар, кулни фалак айласа барбод.

Ғамзанг мени бир тиг била айламади қатл,
Бу феъл қилур кимга азоб айласа жаллод.

Кўнглини Навоийнинг ўқунг касрати бузди,
Бу кулба ёғин касратидин қолмади обод.

118

Бўлди кўнглум шод топқач тигдин кўксум кушод,
Йўқ ажаб ҳар кимгаким етқач кушоде бўлса шод.

Хаттинг эл кўнглини кўпрак олди, гўё хат эмас
Юз уза қилдинг кўнгул олмоғлиқ афсунин савод.

Ул парий ишқида мен девона эрман, девмен,
Ишқ водийсинда ҳар оҳим эрур бир девбод.

Дема қочдим жаврдинким, баски тош ёғдурди ҳажр,
Гард ўлуб барбод бўлди бу тани хокийниҳод.

Номурод ўлсам не тонгким ихтиёр этканда ишқ,
Улки аввал таркин эттим, эрмас эрди жуз мурод.

Ёрдин гар истасангким кўрмагайсен ғайри васл,
Ғайр васлин мутлақо ёд айламакни қилма ёд.

Эй Навоий, муътақидсен қайда кўрсанг пок юз,
Юз кишида йўқ экан бир сен кеби пок эътиқод.

119

Гар кўнгулни айласа ул қотили хунхора сайд.

Қатл учун қони тўкулмай найлагай бечора сайд.

Эй кўнгул, ул шўх захм урса давоға қилма саъй,
Расм бўлмас истамак марҳам, чу топти ёра сайд.

Зулф аро сайд айламак истар кўнгулларни кўзунг,
Шабшикор ул навъким қилғай кийибон қора сайд.

Қатл қилмай кести тўш-тўштин кўнгулни шўхлар,
Бисмил ўлмасдин бурунроқ бўлди пора-пора сайд.

Билгай ул кофир анга телмурмагимни, билсаким
Не тазаллум бирла қотилни қилур наззора сайд.

Муршиди жозиб тилаб топмай гум ўлдум, войким,
Бўлди бу саҳрода сайёд истаю овора сайд.

Телба кушдекдур Навоий кўнгли савдо даштида,
Ани то сен айламишсен, эй парий рухсора, сайд.

120

Дуди оҳ эрмас кўнгул уйин қора қилғанда дард
Чун йиқилди ишқ зулмидин ҳавоға чикти гард.

Ҳар тараф азм этмагинг кўп дардлар дармонидур,
Келки асру дарди дил изҳор этарлар аҳли дард.

Қайдаким тушса назар пайки сиришким сайлидур,
Ким кўруптур су уза бу навъ пайки раҳнавард.

Лола янглиғ бўлди гулгун бодадин ул юз гули,
Ваҳ, не рангин очилур эрмиш қизил су ичса вард.

Уйла чиқтинг секритиб шабрангу тортиб тифким,
Шаҳсувори чарх юз қайтарди бўлмай ҳамнабард.

Тез эвур даврунгда, эй соқий, сипехросо қадах,
Барҳам урмасдин бурун мажлисни чархи тезгард.

Басдурур ул ойни кўргандин кўнгул титратмаси,
Эй Навоий, чекмагил сен дағи ҳар дам охи сард.

121

Эй, юзунг оллида беҳол хирад,
Васфин айларда бўлуб лол хирад.

Чунки сен секритибон тавсани хусн,
Бўлубон йўлида помол хирад.

Ваҳки, сен тифлдин ўлди мабхут,
Уйлаким пири куҳан сол хирад.

Эҳтимом этти жунунум сари ишқ,
Нечаким айлади эҳмол хирад.

Ишқ кўйида мазаллат чексун,
Тиласа давлату иқбол хирад.

Соқиё, майки мени васвасадин,
Айлади шефтаахвол хирад.

То фано сайлида бўлғай нобуд,
Кўруб ул жавҳари сайёл хирад.

Дайр пири мангаву муғбачалар
Неча урса юзига зомо хирад.

Ё раб, эт ишқ Навоийға насиб,
Кўнглидин лек бурун ол хирад.

122

Кўнгул хароратин англлатди оҳи дардолуд,
Уй ичра ўт эканин элга зоҳир айлади дуд.

Вужудум этти адам оқибат бу ҳайратким,
Адамдек оғзи аро сўз не навъ топти вужуд.

Кўзунг шамойилини наргис ар кўра олмас,
Санга не фикр кўзи чиксун улки, бўлди ҳасуд.

Даме ҳарам нафаси, дайр қасди айлармен,
Не ерда юз қўяр ўлсам юзунгдурур мақсуд.

Кўнгулни ёрға боғлаву рафъ қил ағёр
Ки, бордур улки анинг ғайридур саробу намуд.

Малул ўлубмен ўзумдин, фано майи тутқил
Ки, рангу атри вужудумни айлағай нобуд.

Вагар сумурса Навоийға еткай андоқ сукр
Ки, фарқ топмағай оллинда шоҳиду машҳуд.

123

Зихе ҳажрингда айлаб бизни ғам шод.
Хаёлинг хотири ғамгинни ҳам шод.

Ғамингни лаҳза-лаҳза еткурурсен,
Қилурсен хотиримни дам-бадам шод.

Қилур мунглуғ кўнгулни доғи ишқинг
Гадодекким, бўлур топқач дирам шод.

Агарчи боғ аро озодадурлар,
Қадингга бандадурлар сарву шамшод.

Ичармен жоми май ҳижронда, гарчи
Ки, бўлмас май била аҳли алам шод.

Сафоли дайр дурдин севундум,
Не тонг қилса гадони жоми Жам шод.

Навоий савти ишқ аҳлин қилур хуш,
Тонг эрмас қилса дард аҳлин нағам шод.

124

Ишқ аро расволиғим элга берур Мажнунни ёд,
Уйлаким айлар ани кўрган мени маҳзунни ёд.

Ғам тунида меҳнати ҳижрони афзундур манга,
Ҳар қачонким айласам ул ҳусни рўзафзунни ёд.

Қатра-қатра қон томар икки кўзумдин шавқида,
Дам-бадамким қилсам ул икки лаби майгунни ёд.

Лутфи йўқтин кўнгулма бевазн эрур шамшоду сарв,
Оҳ тортиб айласам ул қомати мавзунни ёд.

Лаъли жонбахшинг деган сўзни эшиткан қилмағай
Оби ҳайвон бирла боғланған дури макнунни ёд.

Ҳар киши нўши майи лаълингдин ичса журъае,
Қайда қилғай ўзга неши гардиши гардунни ёд.

Чун азалда сарнавишт ўлғанни кўрмай чора йўқ,
Ҳар замон айлаб шикоят қилма даҳри дунни ёд.

Азми Бағдоду Бухоро айлаган аҳбоб учун
Берса тонг йўқ элга ашким Дажлаву Жайхунни ёд.

То Навоийни жунун даштиға солди ул парий,
Ҳазл учун ҳам қилмади бир қатла ул мажнунни ёд.

125

Кўнгулда юз била хаттинг гар ўт солур, гар дуд,
Мунаввар ўт тушар ул уйдаву муанбар дуд.

Фирок кулбасида тортарам дамодам ох,
Не айб тутса бу вайронани саросар дуд.

Фалак юзундаки ҳар сари дуди оҳимдур,
Фирок аҳлиға бир шоми ҳажр эрур ҳар дуд.

Хатинг қуёш кеби юз узра парвариш топти,
Ажаб эмастур агар бўлса шуълапарвар дуд.

Улус қабулию радди била ишим йўқ, лек
Неча ул ой манга мақбул, мен анга мардуд.

Замона боғи гулу сунбулини исламаким,
Димоғ офатидур шуъла фарз қил, гар дуд.

Навоий оҳидин ул ойни ёшурунг зинҳор
Ки, хўблар тарафи майл айлар аксар дуд.

126

Зикринг айларда чекармен ҳар дам ох, эй сарвқад,
Уйлаким, Қуръонға нотик тортғай ҳар лаҳза мад.

Васли иқболин хаёл этканда сен қайт, эй кўнгул
Ким, тахайюл бирла қилган ишка ҳожат йўқ мадад.

Ёр ҳажру васлини не қилса бўлғай жуз қабул,
Тенгри берган айш ё меҳнатни бўлмас қилса рад.

Хусн гулзорида бир-бир жола ёққан лутфи бор,
Қатра-қатра дур кеби хўй бирла ул гулфом хад.

Қолмишам зулфу юзунг шавкида субҳу шом, лек
Ул бири субҳи азалдур, бу бири шоми абад.

Не хирад, не ҳуш биздин истангиз, эй аҳли зуҳд,
Ишқ лол эткан кишида қайси ҳушу не хирад.

Эй Навоий, васл аро ўлтурсам ўзни, қилма айб
Ким, эмиш муҳлик киши кўрмак ўз-ўзиндин ҳасад.

127

Сену фирдавс ичида кавсару хур, эй зоҳид,
Мену майхона аро бодаки тутқай шоҳид.

Телба кенглум ер ўпар ёр қоши оллинда,
Масти меҳроб аро ул навъки бўлғай сожид.

Эй кўнгул, ҳар неки ишқ аҳлини манъ айлаб эдук,
Кўргач ул ойни бори бизга-ўқ ўлди оид.

Менмену муғбачалар дайр ичинда ваҳ неткай
Мундин ўзга киши бутхонада бўлса обид.

Мен гадо масту харобот аро илгимда сафол,
Боқса Жамшид бу иқболима бўлғай ҳосид.

Билса Фарҳод ила Мажнун жазаъ эткайлар эди,
Ишқ бедодидин улча манга бўлди ворид.

Эй Навоий, бу чаман ичра вафо истамаким,
Ул матоъ ўлди бу бозорда беҳад косид.

128

Эй, сочинг занжирининг савдосида мажнун хирад,
Дам бадам кўпрак парийдек хуснунгга мафтун хирад.

Ақлим учди айладим то касб ишқинг илмини,
Гарчи элга илм касбидин бўлур афзун хирад.

Эй ҳақим, этма жунунум айбким, кўргач ани,
Тўхтата олмас димоғи ичра Афлотун хирад.

Эй хирадманд, англамассен ҳолатин ушшоқнинг,
Не учунким ишқ таврида эрур Мажнун хирад.

Оҳким, еткач анинг ишқи тамомин қилди маҳв,
Гарчи қилди панд ила кўнглумни юз афсун хирад.

Гармрав ошиққа мардуд ўлса, носих, қилма айб
Ким, келиптур аҳли ишқ оллида доим дун хирад.

Эй Навоий, ишқ аёғининг нисори айлағум,
Сочса ҳар соат насихатдин дурри макнун хирад.

ЗОЛ ҲАРФИНИНГ ЗУЛҲАЁТЛАРИНИНГ ЗУФУНУНЛИҒИ «НАВОДИР»ДИН

129

Қазо не ҳукми айлар жаҳонгадур нофиз,
Жаҳону бас демаким, инсу жонгадур нофиз.

Жаҳон аро баний Одам нетиб халос ўлғай
Ким, ул малойикайи осмонгадур нофиз.

Нафози ҳукм шаҳи комрондин элга бўлур,
Не ҳукм ул этса, шаҳи комронгадур нофиз.

Агар ёмону агар яхши кимса йўқ озод
Нединки, буйруғи яхши-ёмонгадур нофиз.

Бузуғ жаҳонга анинг ҳукми нофиз ўлғандек,
Ҳабиб ҳукми мени нотавонгадур нофиз.

Бўйин қўюбмен агар тиғи қатл сургунгдур
Ки, амри дилбарининг ҳар қаёнгадур нофиз.

Навоий айласа ҳар ён азимат андин эрур
Ки, буйруғунг мени беҳонумонгадур нофиз.

130

Қўнглум эрур ул ғунчайи сероб ила мултаз,
Ул навъки маст ўлса майи ноб ила мултаз.

Лаззат топар ул шўх чучук жоним олурдин,
Атфолдек ўлган кеби жуллоб ила мултаз.

Рангин лабинг озурда қўнгул комидур, арчи
Бемор эмас шарбати унноб ила мултаз.

Қўнглум юзу лаълингдин ўзин айлади беҳуш
Ким, субҳ бўлур халқ шакархоб ила мултаз.

Сен базми нишот ичра майи ноб ич, эй шўх
Ким, бизни фироқ айлади хуноб ила мултаз.

Соқий, қадаҳе туткилу, эй турфа муғанний,
Базм аҳлини қил бир неча мизроб ила мултаз.

Кўп равза била хурни кўргузма, юз очқил
Ким, хаста Навоий эмас асбоб ила мултаз.

131

Эй лабларинг ҳаловатидин жонға илтизоз,
Топқай етишса чашмайи ҳайвонға илтизоз.

Жон чунки лаззат айлар анинг лаъли ёдидин,
Берса не тонг ҳаловати жононға илтизоз.

Лаълингни қилса яхши-ёмон орзу, не тонг,
Жондин бўлур чу оқилу нодонға илтизоз.

Даврон элига лаззат агар бўлса, не ажаб,
Майдин чу бор ул офати давронға илтизоз.

Нутқунг ҳаловатини не билсун рақибким,
Ширин ҳадисдин етар инсонға илтизоз.

Лаълинг ҳимоят этмаса ул юз назораси,
Мухлик бериптурур мени ҳайронға илтизоз.

Синған сафол ичинда Навоийға бодадин,
Ончаки жоми Жам била султонға илтизоз.

РЕ ҲАРФИНИНГ РАЪНОЛАРИНИНГ РУСТАХЕЗИ «НАВОДИР»ДИН

132

Зихе мазохир аро меҳри оразингдин нур,
Қуёштин уйлаки заррот хайли ичра зухур.

Вужудунг айлади кавну макон вужудин фош,
Ҳамул сифатки куёш қилди заррани машхур.

Хирад гар аъмо эса кунҳи зотинг ичра не тонг,
Қуёшни кўрмаса хуффош бордурур маъзур.

Сенинг жамолинга гул кўзгусида булбул маст,
Сенинг зухуринг ила гул жамолиға мағрур.

Йўқ эрса ғунчаға ҳифзинг нечукки парда арус,
Арусини парданишин янглиғ ўлмағай мастур.

Сени тилаб туну кун баски айлабон таку пўй,
Нафасларини ола олмайин сабову дабур.

Боқиб сужуд аро қошингға габр, агар муъмин,
Тилаб қадах аро аксингни маст, агар махмур.

Май ичра аксинг аро софчашға айшу нашот,
Қадахда нашъанг ила дурдкашға завку сурур.

Чу сенсиз ўлди ҳарам ичра порсо, не осиф,
Навоий ўлса сенинг бирла дайр аро, не кусур.

133

Сариф коғазмудурким сўзи ҳажрим айладим таҳрир
Ва ёхуд шуъла тушти сафҳаға ул сўз этиб таъсир.

Магар ҳавро сочин қилди қаламгун сафҳасин коғаз,
Қилурда сунъ наққоши нигорим сувратин тасвир.

Боқиб дермен: шикоят айлайин кўргач ани, қолмас
Кўзумга тоби наззора, тилимга қуввати тақдир.

Мени ҳажр офатидин қутқару қатлимға таъжил эт,
Нединким, бийми офат келди ишта айламак таъхир.

Дединг: васл ичра тақсир этмайин ишқим қабул этсанг,
Чу бўлдум ошиқ, эттинг ҳажр асири қилмадинг тақсир.

Жунун хатти муҳити ичра марказ бўлмағим не суд
Ки, бу хат бирла бўлмас ул парийни айламак тасхир.

Сочинг куфри худ имонимни олди, ваҳ, не айш ўлғай
Ки, ул зуннорни бўйнулмағим боғлаб қилсалар такфир.

Мени гар муғбача дайри фано ичра асир этти,
Чу тақдир эрса, эй шайх, ҳарамни қилғамен тағйир.

Навоийға не мумкин васликим, ҳар тун бу фикр ичра
Не тадбир этса охир ишқдин бори топар тағйир.

134

Кўнгул ичра ғам камлиги асру ғамдур,
Алам йўқлуғи дағи қаттиқ аламдур.

Ема дарду андуҳдин ғамки, истаб
Топилмас бу давр бўлса бу муғтанамдур.

Хуш ул дардким, юзланур лаҳза-лаҳза,
Хуш ул ғамки, хотир аро дам-бадамдур.
Жаҳон ичра ҳамдард кам бўлса тонг йўқ
Ки, бедард кўп, лек дард аҳли камдур.

Манга ишқ дарди эмас муҳлику бас
Замон дарди, аҳли замон дарди ҳамдур.

Харобот аро, эй хуш, ул ринди сармаст
Ки, оллинда олам вужуди адамдур.

Мақом этса туфроқ уза — тахти Жамшид,
Сафолики ул май ичар жоми Жамдур.

Қадах важҳи гар шайхдин ҳосил эрмас,
Не ғам дайр пири чу соҳибкарамдур.

Навоий ичар бода ул шўх тутқач,
Неча гарчи тақво била муттаҳамдур.

135

Рангсиз холинг жамолинг хонида, эй сиймбар,
Ё адасдур, ё ёпушмиш бир адас чоғлиғ шакар.

Кўргач оҳимни, ғазабдинму қизарди ул узор,
Йўкса ул хумрат бу ўтнинг тобидин бўлди асар

Новакинг жисмимға сончилғач етишти юз бало,
Шох уза пайванд қилғач мунчаким топмиш самар.

Мен ул ойға маҳв қолғач, тан аро пайконларин
Чеккан эрмиш халқу ҳайратдин манга бўлмай хабар.

Икки гавҳардур қулоғингда ваё қилмиш сипеҳр
Ойнинг атрофида икки саъд кавкаб жилвагар.

Чарх зулмидин не тонг сўгум сабуҳий вақтиким,
Субҳ ҳам бу ғуссадин йнртар ёқасин хар сахар.

Эй Навоий, ҳажр ўтлуғ дашти ичра англадим,
Аниким дерлар сақардин қитъае эрмиш сафар.

136

Сенинг хуснунг менинг ишқим ажойиб унс тутмишлар,
Магар бу шуълани ул шамъ тобидин ёрутмишлар.

Бориб эрди ики кофир кўзунг қатлим учун ваъда,
Ҳамоно айни усруклукдин ул ишни унутмишлар.

Мену дарду бало, эй шодлиқ, борғилки, ҳажринда
Мени ғам тунлари бекаслигим вақти овутмишлар.

Кўнгулда яраларким бутмади ҳар навъ марҳамдин,
Лабинг нўши ҳавосин истимоъ этканда бутмишлар.

Тамаъ узмак ики ширин лабингдин мумкин эрмаским
Ки, то ул шахддин тотмишмен оғзимни чучутмишлар.

Сиришким сайли ичра ишқу дардингдин заиф ўлди,
Бу су ичра ул ўтлар гўйиё жисмим қурутмишлар.

Чу мен безормен иткан кўнгулдин демангиз, келмиш
Нега ул телбаи расвони бу жониб ёвутмишлар.

Май ичкил, дағий туткил бевафову меҳрлар тарки,
Анингдекким, алар меҳру вафонинг тарки тутмишлар.

Навоий, май била кўнглумга ўт солким, замон аҳли
Совуғлуқ онча қилмишларки, кўнглумни совутмишлар.

137

Ҳам кўзум тортар, ҳамул мезон била кўнглум солур,
Ё раб, ул келгаймуким кўз ёрутуб кўнглум олур.

Тортсам кўнглум футури шиддатидин қаттиғ оҳ,
Даҳр боғи соврулуб, афлок дағи кўзғалур.

Ваҳки, захмининг исидин майл ҳам қилмас итинг,
Ғусса тиғидин нечаким зор жисмим тўғралур.

Тоқатим гар қолмади тортарға меҳнат тоғини,
Не ажаб бу юкни гар афлок чекса тавшалур.

Сўзи ҳажринг дафъи ҳам бўлса кўнгулда доғи бор,
Ўт ўчар, лекин асар ёнған макон ичра қолур.

Бас тўладур жоминг, эй соқий, илиг титратмаким,
Мен ичай андинки, тўккунгдур ани гар чайқалур.

Эй Навоий, ишқ ўтин кўз ёшидин паст айларам,
Лек ҳар дам ул куёш ёди ичимга ўт солур.

138

Тийра шомим ичраким барқи балолар чақилур,
Ҳар нафас ишқ аждаҳоси оғзидин ўт сочилур.

Ҳажр даштин, ваҳ, нетиб қатъ айлайнким, ҳар тикав

Бош чиқарур орқасидин чун кафимға санчилур.

Ишқ аро панд этмаким не суд, эй аҳбобким,
Ҳар фиғонда банд-бандим бир-биридин айрилур.

Чун иложим қилғали ҳолим сўрарсен, эй табиб,
Бу ҳикоятни бировдин сўрки ўз ҳолин билур.

Тоғу водий ичра андоқ саъб ҳолим борким,
Кўрса гар Фарҳод, агар Мажнунки юз ҳайрат қилур.

Не қорадур шоми ҳажримким ёрумас шаммае,
Мунча ўтким, чарх тоқида дамимдин чақилур.

Номадин мумкин эмас, эй шўх, ҳолим англамоқ,
Ўртанур қоғаз, фироқим шарҳи чунки ёзилур.

Сокиё, сўзни узатмай эмди туткил бодаким,
Достони ҳажр қисқармас нечаким айтилур.

Эй Навоий, азми дайр эткил тилар бўлсанг фароғ
Ким, бу янглиғ гавҳар андоқ кон ичинда топилур.

139

Кечаким зулфунг хаёли кўнглум ичра айланур,
Тонгға тегру заъфлиқ жисмим йилондек тўлғанур.

Дарғахингда бир заиф ит бирла мен ҳар кечаким
Гаҳ танин бошим, гаҳи боши танимни ястанур.

Эй парий, мажнун кўнгул сўзидин ўзни асраким,
Барқи оҳидин малойикнинг қаноти чурканур.

Мен киму уйқуки ҳижрон шоми оҳим суридин,
Деса бўлған сўнгги уйқу элткан эл уйғанур.

Гар забун бўлсам ажаб эрмаскн, тушса ишқ аро,
Аждаҳолар хоксор ўлмоқ тариқин ўрганур.
Оташин рухсор ила куйдурма элни асруким,
Шамъ юз парвонани ўртар, ўзи ҳам ўртанур.

Сарвқадлар жилваси тонг йўқ Навоий оҳидин,
Доимо ашжор ел таҳрики бирла тебранур.

140

Фироқ иситмаси андоқ танимдин ўт чиқарур

Ки, гар табиб илигим тутса, бармоғи қабарур.

Эмас бу чашмайи хуршидким, ул ой ғамида
Кўруб сипеҳр ёмон ҳолатин кўзи ёшарур.

Сиришк касратидин гар кўзум оқарса не ғам,
Ғаминг тунда чу юз қатла ҳар замон қорарур.

Чекармен оҳим ўтин ҳажр дардидин ҳар шом,
Сипеҳр сорики, мунча нужум шамъи ёрур.

Десангки, ҳажр юкин тортқил, не чорам бор
Ки, Қоф тоғини хас узра қўйсалар кўтарур.

Иқомат истама бу манзил ичраким, ҳар кун
Мусофир анда нечаким келур юз онча борур.

Навоий оҳки, топмас висолдин хабаре,
Хаёл элчисини гарчи юз сари юборур.

141

Кўнгул уйида юзунг нақшин айламан тасвир
Ки, дуди оҳим ила ранги топмағай тағйир.

Бу назъ доирани ишқинг орасида хол,
Магарки ҳинду эрурким, парий қилур тасхир.

Магар су оби ҳаёт эрди, ел Масих дами,
Чу тийнатингни қазо илги айлади тахмир.

Не тошки, отса, ярам чокидин ичимга солиб,
Бузуғ кўнгулни тиларманки, айласам таъмир.

Чу келди мухтасиб, эй соқий, айлагил мени маст
Ки, қилмағай асар ул дамки, айлағай таъзир.

Не келса оллингга кўп қилма дафъиға кўшиш
Ки, жидду жаҳд ила тағйир топмади тақдир.

Навоий ўпти юзунгни тушида лутф айлаб,
Дегилки, не экин анинг бу тушига таъбир.

142

Етти жон оғзимаким чикмас уйидин ул ҳур,
Чикмаған жонға умид, ушбу масалдур машхур.

Ой юзунг айлади бурқаъ қасабин юз пора,
Солди ҳар порасидин ерга юзунг партави нур.

Нафасинг ҳашр куни нашр бўлур олам аро,
Бир нафасда нега йўкса тирилур аҳли кубур?

Ишқнинг қуввати бирла чекарам ҳижронни,
Йўкса бир мўрға йўқ тоғни чекмак мақдур.

Чун азал қисматин эл коми била қилмадилар,
Ишқдин тутса бўлур бизни халойиқ маъзур.

Туз кўнгулга басару нутқи пароканда не бок,
Тилу кўз ғайбатидин ғойиб эмас аҳли ҳузур.

Бир нафас умрға бўлмас мутааххид бўлмоқ,
Эй Навоий, не бало ғофил эрур аҳли ғурур.

143

Жунун салосилида бўлди жисми зор ҳақир,
Сўнғак хилолки бўйниға тақдилар занжир.

Фигони зорима раҳм этти турфа ишдурким,
Парийни айлади мажнун фусун била тасхир.

Не тонг кетурса манга ишқ ҳар дам ўзгача ҳол
Ки, шуъла вазъи аро дам-бадам эрур тағйир.

Хатинг саводи аро ожиз ўлди аҳли қалам
Ки, ёзди килки қазо бирла котиби тақдир.

Гар этса жонни тамаъ улдурур ҳаёти абад
Қабул қилмаса, ўлмақтин ўзга йўқ тадбир.

Сен ўзлугунг бутин аввал ушатқил, эй зоҳид,
Ҳамиша дайри фано аҳлин эткуча тақфир.

Навоий андоқ эмиш мастким, хабар йўқ анга
Ки, муҳтасиб ани кўй ичра айламиш таъзир.

144

Чун мени мажнун бошин атфол тоши синдурур,
Оҳ ўти жўлида сочимдин анга киз кундурур.

Аҳли диллар чехра очди, ёр очманг дийдаким,

Ҳар киши ул юзга кўз олдурди кўнглин олдурур.

Кўргач ул юзни бошимга урди юз тиғи бало,
Кўрки, чиққур кўз бошимга не балолар келтурур.

Кўзда асрабмен бағир қонин тилар бўлсанг хино,
Суртсам кўзни аёғингга ҳамул дам билгурур.

Бул-ажаб йиғлар жунунум ичра кўрким, халқни
Ишқ бир дам йиғлатур ҳолимга, бир дам кулдурур.

Навбахори хусндин топма фиреб, эй шўхким,
Чарх даври навбахор ўтмай хазонин еткурур.

Эй Навоий, ҳажр андуҳида маст ўл зинҳор
Ким, кўнгулдин ғамни бир дам зойил эткан майдурур.

145

Қайси тўбий жилваси сарви хиромонингча бор?
Қайси кавсарнинг зулоли оби ҳайвонингча бор?

Ғунчада гул баргидек тил, жоладек тиш доғи йўқ,
Деса бўлғайму аниким лаъли хандонингча бор?

Қайда сунбулдин насим эскач, кирар жисмимга рух
Ким, дегаймен аниким зулфи паришонингча бор?

Айламас кўз мардуми ҳаргиз қуёш ичра ватан,
Ани дей олманки холи анбарафшонингча бор.

Новак очмас гар тушар жон риштаси ичра гирих,
Демак ани бўлмағайким нўғи мужгонингча бор.

Демаким, кўнглунгга қўйғум зулм ила доғи ажал,
Сен гумон қилма аниким доғи ҳижронингча бор.

Эй кўнгул, қонингни истарсен тобониға хино,
Кўзларим хуноби ранги ҳам сенинг қонингча бор.

Урма ҳиммат лофини оллингда бу тоқи сипеҳр,
Ғақр қўйинда агар ўз кунжи вайронингча бор.

Эй Навоий, истасанг давр аҳли зулмидин халос,
Ул фано даштиға гому бора олғанингча бор.

146

Суда юзунгму акси ё чашма аро париймудур?
Чашмайи меҳр ичинда ё. ламъайи муштариймудур?

Кўйи биҳишти жовидон, ўзи биҳишт ичинда ҳур,
Қомату лаъли англаман, тўбию кавсариймудур?

Жисмим аро янги туган ҳар сариму кўринди ё
Ҳар бири ишқ авжининг мухтариқ ахтаримудур?

Уйга ҳануз кирмайин динима тушти юз халал,
Буки келур, кўр, эй кўнгул, ул бути озариймудур?

Куйган ичимда бодадин ишқ ўти бўлди шуълазан,
Поралари бағирнинг ул шуъланинг ахгаримудур?

Жоми жаҳоннамойини васф кўп эттинг, эй рафик,
Меҳри мунир жоми ё майкада соғаримудур?

Эйки Навоий, улфати равзаға йўктурур дединг,
Асру таажжуб айлама, Мирғанийн Ҳиримудур?

147

Лаълинг оё не ажаб рангиндур,
Сўзи анинг не бало шириндур.

Ҳам қошинг тақвову тоатқа бало,
Ҳам кўзунг офати ақлу диндур.

Хулла ичра баданингким кўрунур,
Гўё гулбарг аро насриндур.

Қатлу тиргузмак эрур ойининг,
Оллоҳ-оллоҳ санга не ойиндур?!

Соқиё, ҳажрида тутқил манга май
Ким, бу судин ўтума таскиндур.

Маю васл аҳлики бу давр ичра,
Бизга хуноби жигар таъйиндур.

Ҳажринг айёми Навоий тинмас,
Бир кўрунуб анга кўнглин тиндур.

148

Дилбаро, сендин бу ғамким, менда бордур, кимда бор?

Фурқатингдин бу аламким, менда бордур, кимда бор?

Мазрайи айшим кўкармайдур самуми оҳдин,
Йўкса ёшдин мунча намким, менда бордур, кимда бор?

Кўйма миннатким, юзумдек пок юз ҳеч кимда йўк,
Буйла ишқи пок ҳамким, менда бордур, кимда бор?

Бахт ул ой қасриға қўймас, йўкса дуди оҳдин
Бу каманди хам-бахамким, менда бордур, кимда бор?

Қалби рўйандуд ила байъ этса васлин, эй кўнгул,
Доғдин мунча дирамким, менда бордур, кимда бор?

Бор экин вобастайи тавфиқ йўкса, эй рафик,
Бу қадар шавқи ҳарамким менда бордур, кимда бор?

Эй Навоий, гарчи журмум кўптурур, лекни бу навъ
Хусрави соҳибкарамким, менда бордур, кимда бор?

149

Гул юзунг ҳажрида чикса ўтлуғ оҳим гоҳлар,
Кўкта гулнорин булутлардек кезар ул оҳлар.

Ул бути зарринкамар ишқида то бел боғладим,
Заъф аро мендин қамишлардур нишон, бал коҳлар.

Ул юз оллида куёш юзлуглар ўлмиш ҳусн аро
Уйлаким бўлғай куёш бўлғанда толиъ моҳлар.

Нола тортармен қачон отланса ул султони ҳусн,
Йўқ ажаб чекмак нафир ўлғанда рокиб шоҳлар.

Кўйи сори борди кўнглум, балки ашқу оҳ ҳам,
Ваҳки, қолиб мен, азимат қилдилар ҳамроҳлар.

Истасанг уйғонмоқ ул бедорлар ҳамсуҳбати
Ким, бу ғафлатни магар дафъ айлағай огоҳлар.

Эй Навоий, пора-пора бўлса кўнглунг яхшидур
Ким, тараддудсиз олишқайлар ани дилхоҳлар.

150

Куфрдин зуннорлар гар турраси тобинда бор,
Кирпигидин дағи сафлар қоши меҳробинда бор.

Бир кажакдур тортибон жамъ эткали эл кўнглини,
Қайси пурхамким, паришон зулфи қуллобинда бор.

Терда ул юз тобидин, лол ўлса тонг йўқ боғбон,
Қайда мундоқ ўт анинг гулбарги серобинда бор.

Дема лаъли ўлтурур тиргузмас элни, эй Масих
Ким, бу кайфият ҳам анинг бодаий нобинда бор.

Нечаким жонбахшлиқ лаълинг шакархандидадур,
Онча жон олмоқ дағи ул кўз шакархобинда бор.

Ишқ мулкида тиларсен нақди жон зулм айлабон,
Соғинурсенким магар ул ишқ арбобинда бор.

Эй Навоий, гар лисони ҳол эшитмайсен, эшит
Ким, ажаб ҳолат бизинг созанда мизробинда бор.

151

Ошкоро юз туган гарчи тани зоримда бор,
Онча юз доғи ниҳоний жони беморимда бор.

Истадинг кўнглум иложин айлайин деб, эй табиб,
Менда йўқ улким тиларсен, лек дилдоримда бор.

Новаки ғамзангға пайкон истасанг, эй қоши ё,
Келки, андин бениҳоят жисми афгоримда бор.

Юз бўғун эрмас сўнгакдин риштайи жоним аро,
Иқди зулфунгдин туганлардурки, бу торимда бор.

Жаврларким қилди ул кофир унутмайдур кўнгул
Ким, ҳисобидин гириҳлардурки, зунноримда бор.

Хирқаву сажжодани май раҳни қилсам не ажаб
Ким, асар махмурлуғдин шўҳи хамморимда бор.

Гар Навоийни қилиб рад, назмин истар шукрким,
Менда гар йўқтур қабул, ошуфта гуфторимда бор.

152

Хатту юзунг ҳажрида кўзким, булут монандидур,
Чашмайи сабз ул бири бу бир гулистон бандидур.

Қилди юз парканд ҳажринг тиғидин бағримни ишқ,
Итларингнинг ҳар бири оғзида бир паркандидур.

Жавр қилсанг қил, мени боре эшикдин сурмагил
Ким, кўнгулга васл ҳад йўқ меҳнатинг хурсандидур.

Ишқ ила пайконлари ичра балокаш кўнглума,
Йўқ тафовутким шарарлар шуъланинг фарзандидур.

Ўқларингга юкти бағрим қониму, эй қоши ё,
Йўкса анда зеб учун ҳар ён бақам пайвандидур.

Чархким, ҳар субҳ эл қатлиға айлар захрханд,
Бу анинг ширин табассум бирла шаккархандидур.

Эй Навоий, демаким кўнглунгга қилмиш қасди жон
Ким, менинг кўнглум анинг жон бирла ҳожатмандидур.

153

Кўксумни чунки қилди лабинг ҳажри яралар,
Ҳар яра қон кеби оқизур лаълпоралар.

Боштин-оёқ жунун ила ўлдум, гар истасанг,
Бу ерда хорлар топилур анда хоралар.

Гулрез эди юзунг ғамидин ҳажр тунлари
Оҳ ўтидинки, ҳар сори сочтим шароралар.

Усрук кўзунг қошида эмас кирпик ўқлари,
Бир маст ҳинду оллида эрмиш каторалар.

Ўлди юзунг назорасидин халқ, войким,
Ўлтурди бизни дағи эл эткан назоралар.

Ёзғурма, эй фақиҳки, йўл бермас ончаким,
Чиқмоққа дайрдин қилурам истихоралар.

Бечоралиғ тут эмди Навоийки бўлмади,
Дардимға ҳар нечаки табиб этти чоралар.

154

Қуёш юзинда хатинг сабзасиға маскандур,
Бу важхдиндур агар ранги сабз равшандур.

Кўнгулда онча ўқунгдин укулди пайконким,
Бошоқ била бу бало мазраида хирмандур.

Қилиб итобки, душманларимға бўлдунг дўст,

Аларки дўстларим эрди, эмди душмандур.

Узун фироқ туни барқидин нетиб куймай
Ки, аждаҳо хасим устига шуълафкандур.

Кўнгул не навъ бало тошидин омон топқай,
Фигор жисмим уйи равзан узра равзандур.

Кўнгулни раз қизининг суҳбати билан соф эт
Ки, даҳр золи ажаб ҳийласозу пурфандур.

Навоий ўлди парийрўйлар ҳавосидаким,
Дедук хирадлиғу ул асру телба эркандур.

155

Қилғали азми сафар улким манга дилхоҳдур,
Огаҳ ўз холимдин эрмасмен, худо огоҳдур.

Мен чу ҳажридин чекиб юз меҳнат ўлдум, ваҳ, не суд,
Буки шайдо кўнглуму жоним анга ҳамроҳдур.

Эй насими васл эсиб жонимни жонон сари элт
Ким, фироқинг заъфидин андоқки барги коҳдур.

Деманг, ул ой узра солмиш соя бир мушкин булут,
Гўйиё мен тортқан ҳажрида дуди оҳдур.

Ҳар нафас ўрду сари кўнглум қуши айлар ҳаво
Ким, олиб кеткан кўнгулни бир маҳи хиргоҳдур.

Англағил аҳбоб қадринким булар бўлмай не нафъ,
Гар сенга афлок авжи узра тахту жоҳдур.

Эй Навоий, бежихат ёр этса ҳижрон ихтиёр,
Сўз демак бўлмас нединким сен гадо, ул шоҳдур.

156

Сарв уза гул очтиким, қад узра рухсорим будур,
Жонға нутқ ўргатдиким, лаъл ичра гуфторим будур.

Юз жафо, минг шўхлуқ кўргузса ҳаддим қайда бор
Ким, десам бир қатлаким шўхи жафокорим будур.

Сабр ила шовқумни айлай арз, меҳмон бўлса ёр,
Ишқ иқболида найлайким, йўқу борим будур.

Гарчи мен нобуд бўлдум, эйки мажнун сувратин
Сафҳада қилдинг ракам, билким намудорим будур.

Пири дайру хонақаҳ шанхика ёзди руқъалар,
Номаи иқболим улдур, хатти идборим будур.

Муршидеким, махласим куфри тариқатдин тилар,
Ўзлугумнинг риштасин уздегки, зуннорим будур.

Эй Навоий, истасам зулфин паришон, қилма айб,
Найлайн сармойи бахти сияҳкорим будур.

157

Чикмаса жонон ғаму андухдин, жоним чиқар,
Завқдин ул дам кирар жонимки, жононим чиқар.

Мақдамидин боғ ўлур ҳам дашту ҳам кўй андаким,
Жилва айлаб боғдин сарви хиромоним чиқар.

Титрангиз, эй аҳли дин, исломингиз бошиғаким,
Форати дин эткали ул номусулмоним чиқар.

Кўзда эрмас фурқатидин ашки гулгун қатраси,
Балки кўздин ҳам бағир захми кеби қоним чиқар.

Захм аро қолған бошоқ жонимға етмиш, эй рафик,
Раҳм этиб тенгри учун чек дағи пайконим чиқар.

Чарх агар фарёду афғонимға етмас, айб эмас
Ким, анинг бедодидин фарёду афғоним чиқар.

Соқиё, ол бир қадах бирла Навоий кўнглини
Ким, букун дерларки, сархуш кўнглум олғаним чиқар.

158

Шамъ ул ой ҳажрида тун куймагим огоҳидур,
Дуди эрмаским менинг ҳолимға ўтлуқ оҳидур.

Чикти жон розий эман кўюнгга борғай, негаким
Ҳар қаён азм этса, дарду ғам анинг ҳамроҳидур.

Гар самандинг гардидин қолман не тонгким, бордур ул
Каҳрабоеким, бу хасдек жисм барги коҳедур.

Бир маҳи хиргахнишин кўнглумни олмиш, эй рафик,
Йўқ ажаб гар хаста кўнглум ноласи хиргоҳимдур.

Ёр кўнгли истамиш кўнглумга сурмак тиғи кин,
Ҳар не дилхоҳи анинг мен телбанинг дилхоҳидур.

Мисри иззат истабон зиндони ғамдин қочмаким,
Моҳи Канъон тахтиға боис мазаллат чоҳидур.

Эй Навоий, мен худ асрабмен ғами ишқин ниҳон,
Айлабон зоҳир кўнгулнинг нолаи жонкоҳидур.

159

Тоза сарве боғ аро, дерларки, ноз оғоз этар,
Ҳар дам ани кўргали кўнглум қуши парвоз этар.

Нозининг овозаси ўлтурди, оҳ, ул вақтдин
Ким, ани кўз бирла кўрсамким, не янглиғ ноз этар.

Кўрмай андоқ зорменким, рашк ўти айлар ҳалок,
Гар кўнгул жонимни ишқи сиррида ҳамроз этар.

Озу кўп демай ғидоси айладим, билман, ҳануз,
Ким жафому кўп этар, ёхуд вафому оз этар.

Қилғамен дамсозлиғ ҳажрида минг йил жон била,
Анғласамким, васлида бир дам мени дамсоз этар.

Кўз била жон пардасин кўнглум муҳайё айлади,
Гўйиё қўйғач қадам кулбамға пойандоз этар.

Чарх меҳру кийнасидин не азиз ўл, не залил,
Нечаким гоҳе сени излолу гаҳ эъзоз этар.

Дайр пирининг муридименки, ҳар ён қилса азм,
Риндлардин май кўтармакка мени мумтоз этар.

Эй Навоий, истиқомат йўқ чу даврон табъида,
Ғам ема гар гоҳ меҳру, гоҳ ситам оғоз этар.

160

Ул ўтлуғ чехраға зарбафт хилъат не ярашибдур,
Магар хилъатқа ул юз ламъасидин ўт туташибдур.

Фалакнинг боргоҳиға кўмоч ўлмиш куёш жирми,
Анға оҳим сутундек дуди мундоқким улашибдур.

Малойик қушлари ғам шоми кўзғалмоқ тонг эрмаским,

Етибдур кўкка юз оҳим хаданги, балки ошибдур.

Бало дашти аро юз минг ўлуктур онда қотил ишқ,
Хирад мағлуб хайли бирла гўёким савошибдур.

Лабингдин жон топай деб, кўп талашти ҳажр аро кўнглум,
Ўлар ҳолатда ул бемордекким жон талашибдур.

Қадахқа бода тарёкини қуй тошқунча, эй соқий
Ки, ғам захри била жомим тўлуптур, балки тошибдур.

Навоий гар лаби ёди била қон ютди, жон тутди,
Табибо, билки, бу шарбат анга беҳад ярашибдур.

161

Ложувардий қошинг узра зарварақ тобонмудур?
Ё магар кўк тоқи узра анжуми рахшонмудур?

Зулфиму оҳим елидин совурур оламға мушқ,
Ё сабо таҳрикидин сунбул абирафшонмудур?

Хўй чакон оразмудур, ё хусни банди зулф аро,
Юз асир ўлған кўнгуллар холиға гирёнмудур?

Зарварақдин шуълалардур ҳар тараф рухсориға,
Ё ул ўтлуғ юзда ҳар ён бир кўнгул сўзонмудур?

Ҳажри золим шоми кавкабдинму гирёндур манга
Ё анинг субҳи ғариб аҳволима хандонмудур?

Эйки, майли жаннат этмассен менинг кўнглум кеби,
Нотавон кўнглунг биров кўйида саргардонмудур?

Бўлди қадди ё Навоийнинг, юзи чун зарварақ,
Ложувардий қошинг узра зарварақ тобонмудур?

162

Ул қуёштин айру ўртанган ичимда қайғудур,
Кўнгул ичра су кеби қон кўз аро қондек судур.

Тишларингни соғиниб кўп йиғларимдин кўз ёшим
Бир-бири кейнича андоқким тизилган инжудур.

Кўз ёшим ичра ёруғ кўнглум қоронғу бўлғали
Тонг эмас, невчунки ул ёшларға тушкан кўзгудур.

Ул туганким телбараб иткан кўнгулга ўртадим,
Қай сари борса ул ойнинг қуллуғига билгурур.

Кўзума келмас очуқ келганда ул юз оллима,
Онча яхши англамас кўзким, куёшқа ўтрудур.

Қайғу ўлтурди мени, тутқил аёқчи тўстағон
Ким, чоғир қайғуни ўлтурмакка аччиғ оғудур.

Деб эдинг, олғум Навоий кўнглин, олғач ўртадинг,
Яхшилар олмоқ ёмонлар кўнглини мундоқмудур.

163

Дуд янглиғ дема, кўнглум оҳи дардолудидур
Ким, кўнгул узра туган қўйған фатилам дудидур.

Абри ҳасрат ёмғирию тийриборони фано,
Кисвати мавту ҳалоким хирқа тору пудидур.

Дард нақшин қилди ҳар доғим уза султони ишқ,
Ул дирамларнинг бу гўё сиккайи бехбудидур.

Ишқнинг савдоси жонимға зиёндур демаким,
Ҳар киши мундоқ зиён ишқ ичра қилса судидур.

Хўблар кўйида истиғно елидин ҳар ғубор
Ким, қўпар бир нотавоннинг жисми ғамфарсудидур.

Жавҳари жоним олиб тут журъае, эй муғбача
Ким, бу нақд аҳли фанонинг будию нобудидур.

Дер Навоий бўлса муғ дайрида масту жомачок
Ким, тиригликдин бу султонлиғ анинг максудидур.

164

Кўк бинафшазорини анжум чу наргисзор этар,
Наргисинг бирла бинафшанг ҳажри кўнглум зор этар.

Чун Зухал толиъ бўлур холинг хаёли фитнадин,
Жоним ичра юз минг ошуби бало изҳор этар.

Жилва қилғач Муштарий, кўзни узоринг ёдидин
Юз саодат ахтаридин ҳар замон дурбор этар.

Чун чиқар Баҳроми қотил, кўзларинг андишаси
Хаста жонимни қатили ханжари озор этар.

Меҳрдин топмай нишоне сенда ҳам, гардунда ҳам,
Бу мусибат кўзума ёруғ жаҳонни тор этар.

Зухра ҳолимға сурудин навҳаға анлаб бадал,
Чангининг сочин ёниб, дурри сиришк изҳор этар.

Ўлмагим англаб Уторид ҳолима деб марсия,
Шарҳи дардим назмидин ҳар лаҳза юз тумор этар.

Ой ҳалокимға тутуб мотам, кийиб тундин қаро,
Оразин силли била аҳли азокирдор этар.

Тийра айлаб бениҳоят кеча умрум шамъини,
Васл субҳи ҳасрати ранжим юз ул миқдор этар.

Ростлиғ улдурки еткач ул қуёш раҳм айлағай,
Улча аҳволимға ҳар тун чархи кажрафтор этар.

Эй Навоий, ишқ дардидин шикоят қилмаким,
Жонингга жавру жафосин ҳар нечаким бор этар.

165

Негиб туз этай қадким, жисмимда шиканлардур,
Найлаб туз урай дамким, бағримда тиканлардур.

Тирноғ ила хатларким рухсорим уза чектим,
Юз боғида гуллардин ҳар сари чаманлардур.

Юз ёптию жон олди, очқанда равон олди,
Ўлтурғали ошиқни билман бу не фанлардур.

Зулфунгда тугун эрмас, кўюнгда ғубор эрмас,
Афтода кўнгуллардур, фарсуда баданлардур.

Юз аҳд ила маҳвашлар кўнглумни олиб, эмди
Қатл айладилар асру бадъаҳд эканлардур.

Майхонада ҳар сари бир мастки, бош кўймиш,
Кирпичлари гўёким жонларға ватанлардур.

Жисмида Навоийнинг ҳар момуқ ила марҳам,
Бир неча ўқунг захми бир неча туганлардур.

166

Юзунгдек қамар йўқтур, кадингдек шажар йўқтур,

Шажар бўлса ҳам анда, лабингдек самар йўқтур.

Кўзум ашкининг руди оқар тезу тунд андоқ
Ки, гар уйқу кўз сари келур ҳам гузар йўқтур.

Отин тутсалар ногоҳ кетар уйла хушумким,
Бадан ичра рухумдин, дегайсен, асар йўқтур.

Кўнгул сўрғали келди, табибо, муни билким,
Ул оворадин сендек манга ҳам хабар йўқтур.

Йўлунгга нисор ашким, агар оз эрур гар кўп,
Итингга ғизо кўнглум, агар бор, агар йўқтур.

Бу гулшанда, эй дехқон, неча озмун этгим,
Вафо нахли экканга бажуз ғусса бар йўқтур.

Навоий фироқингдин анингдек заиф ўлди
Ки, ўрнида эл боқса дегайлар магар йўқтур.

167

Ул саводи хатмудур ё сабзайи жаннатмудур?
Ё қуёш узра ёзилган ояти раҳматмудур?

Буки сенсиз куйдурур жонимни билман яхшиким,
Юз томуғнинг ўтиму ё шуълани фурқатмудур?

Эйки дерсен лабларимдин ҳожатинг недур, дегил
Мен — сусиз, ул чашмайи ҳайвон демак ҳожатмудур?

Демаким не эркин ул ойнинг қуёшқа нисбати,
Бир-бирига иккисин ўхшатқуча нисбатмудур?

Қаддини кўргач ҳам ўлдум, ҳам тирилдим оллида,
Рост гар дерсен қиёмат де ани коматмудур?

Даъвийи ҳиммат қилиб улким тилар оламда жоҳ,
Қилмоқ олуда нажосатқа ўзин ҳимматмудур?

Гар Навоий меҳнати ҳижронда ўлди айб эмас,
Юз туман муҳлик бало дегил ани меҳнатмудур?

168

Кўзунг сарфитнайи олам тушуптур,
Қошингдек бир янги ой кам тушуптур.

Сепибсенму гулоб ул юзга ёхуд
Гули сурий уза шабнам тушуптур.

Кўнгуллар захмидин солиб чекарга,
Магар қошинг учиға ҳам тушуптур.

Лабинг ҳажринда бағримдин борур қон,
Магар ул захмдин марҳам тушуптур.

Эмас елдинки сайри боғ этарда
Аёғингга суман гул ҳам тушуптур.

Итинг синған сафолида май ичсам,
Не тонг илгимга жоми Жам тушуптур.

Навоийни қовуб истар рақибин,
Гадо маҳруму ит маҳрам тушуптур.

169

Яна ҳамдамим шуълайи ғам бўлуптур,
Ғамим шуъласи жонға ҳамдам бўлуптур.

Кўнгул пардаси устида доғи ишқинг,
Бу туғро уза нақши хотам бўлуптур.

Қилиб хоки кўюнгни балчиқ сиришким,
Туташқан яланг танға марҳам бўлуптур.

Нетиб куймайинким ғаминг ковкови
Етибтур, кўнгул уйи барҳам бўлуптур.

Тўлуптур кўнгул ишқинг ўқидин андоқ
Ки, кўп ўқ дағи ўққа муҳкам бўлуптур.

Тутуб бир қадах англлат, эй дайр пири
Ки, бу корғақ сирри муҳкам бўлуптур.

Навоийға раҳм айлагил, эй парийваш
Ким, ул телба расвойи олам бўлуптур.

170

Фурқат ичра шарбати лаълинг висоли кам бўлур,
Гарчи дерлар: талх дарёда чучук су ҳам бўлур.

Зулфу рухсоринг ғами не тонг бузуғ кўнглум аро,
Аждаҳо гар бўлса вайрон ичра, маҳзан ҳам бўлур.

Кўксума отсанг бир ўк, от ёна бир ёниндаким,
Ул дағи кўнглумни шод айлар, бу ҳам муҳкам бўлур.

Ул парий ишқин малойикдин ёшурсам не ажаб,
Дарди йўқлар дард аҳлиға қачон маҳрам бўлур.

Оху ашқимдин шикоят кўп қилур ҳамсояким,
Дуд равзандин кирар уйнинг биноси нам бўлур.

Гар эгилса қоматим ишқинг юкидин, қилма айб
Ким, сипехр узра бу оғир юкни қўйсанг ҳам бўлур.

Олам аҳлидинким, ул ойни Навоий танлади,
Билмадиким ишқидин оворайи олам бўлур.

171

Ўтлуғ юзидин ул ойким бурқайин олиптир,
Кофирлиғин кўрунгим, мусхафқа ўт солиптир.

Ғам йўқки, кўйи гардин кўзлардин оҳ учурди
Ким, ашқ балчиқ эткан бир гўшада қолиптир.

Сабрим сипоҳу ҳайли кирпиклари сафидин,
Қўргач кўзи қорасин, ҳар сари кўзғалиптир.

Кўҳи ғамини кўнглум чекканда кўрмади ранж,
Ҳажринг ғами юкининг остида тавшалиптир.

Ислому, ақлу диним нақдини сўрмангизким,
Май важҳиға бу бори дайр ичра сайғалиптир.

Ною нафир унидин мағрур бўлма, эй шах,
Ким бу навони тузган кўси фано чалиптир.

Ул гул паёмини ел дей олмас, эй Навоий,
Йўл пўясидин анинг бағри магар толиптир.

172

Қачонким боданўшум май ичарга изтироб айлар,
Бурунроқким, ўзин маст айлағай, бизни хароб айлар.

Гули рухсорини май шабнами айлаб тару тоза,
Латофатда куёшнинг чашмасин беобутоб айлар.

Мени ғамгин қаён гом урмоғим ғам даштида сўрманг,

Қуюнни кимса англармуки, қай сари шитоб айлар.

Тилиб бағримни ишқинг тиғи ҳажринг ўқиға тевраб,
Ғамим базми учун кўнглум ўти ичра кабоб айлар.

Ҳар оҳим дудиким, кўк сари азм айлар, ани ишқинг
Бало селоби келтурмак учун мушкин саҳоб айлар.

Дегил умрум куёши ҳажри шоида бўлур ғорат,
Қачонким оразинг хуршиди зулфунгдин никоб айлар.

Мазохирдин жамолинг меҳри гар зоҳирдурур тонг йўк,
Қачон заррот хайли манъи нури офтоб айлар.

Қулимен дайр пиринингки, пинҳон ишқим англабтур,
Агарчи муғбача ҳамдамлиғимдин ижтиноб айлар.

Навоий, хонақаҳ дўзахча бордур, шайх анга молик,
Не тонг гар андағи элга насиҳатдин азоб айлар.

173

Ҳар гаҳки қадахнўшум майли майи ноб айлар,
Мужгон ўқиға шишлаб бағримни кабоб айлар.

Ҳажрим туни бедодин англар кишиким, ҳар тун
То субҳ биров ёди жониға азоб айлар.

Кеч келмагидин ўлсам жононнинг эмас тонгким,
Ул умр даранг айлар, бу умр шитоб айлар.

Бетоб кўнгуллардин қон оқса ажаб эрмас,
Машшота анинг зулфин бу навъки тоб айлар.

Ҳай қатралари юздин лаълингға бўлуб мойил,
Жоним учун ул майға мамзуж гулоб айлар.

Бу дайрда айб этма, гар масти хароб ўлсам
Ким, ҳар не иморатдур, даҳр ани хароб айлар.

Маст айла Навоийни, англай дер эсанг комин,
Васлинг тамаъин ҳушёр айларга ҳижоб айлар.

174

Жонға йўқ кўнглумдину кўнглумга йўқ жондин хабар,
Менга не ўздин хабар, не кўнглум олғандин хабар.

Уйла масти ноздур ул шўхким билмас ўзин,
Не ажаб гар йўқ анга мен зори ҳайрондин хабар.

Воизо, дўзах ўти доғин ўгарсен англадим
Ким, сенга йўқтур ҳамоно доғи ҳижрондин хабар.

Гарчи қосид лабзи жонафзо эди, лекин мени
Қилди жондин беҳабар, гар қилди жонондин хабар.

Уйла маҳвунг бўлган эрмишменки, бўлмайдур манга
Заҳм аро пайконларингни тортиб олғандин хабар.

Соқиё, давр аҳли жаври саъб эрур, маст эт мени
Ул суфатким, бўлмағай ўлгунча даврондин хабар.

Эй Навоий, шоҳ лутфидин кўнгулни жамъ тут,
Гар паришон келса бок эрмас Хуросондин хабар.

175

Қосидеки еткурур кўнглумга жонондин хабар,
Уйладурким бергай ўлган жисмға жондин хабар.

Дема ҳажримдин хабарсизму экансенким, менга
Бор эди ўлмактин, аммо йўқ эди андин хабар.

Не ажаб очилса кўр ўлган кўзум Яъқубдек
Ким, насими субҳ берди моҳи Канъондин хабар.

Шодмен гўё фиروق айёми бўлди муртафиъ
Ким, ҳабибим келмагига етти ҳар ёндин хабар.

Оху ашкимдин хабарсиз бўлманг, эй олам эли
Ким, берурлар ул бири сарсар, бу тўфондин хабар.

Соқиё, куй давр аёгин, ўйлаким нўш айласам,
То қиёмат топмағаймен аҳли даврондин хабар.

Эй Навоий, тонг йўқ ўлсамким, ўтуптур неча кун
Ким, менга йўқ не кўнгул, не кўнглум олғандин хабар.

176

Қуйди кўнгулки, қолмади ашқда қонидин асар,
Қон демайинки, кўзда ҳам ашки равонидин асар.

Ҳуш асари йўқ эрди гар элга кўнгул фиғонидин,
Оҳки, қолмамиш анинг эмди фиғонидин асар.

Бошиға, эй Масих, ет хастангники қолмамиш
Жонда ҳаётидин рамақ, жисмда жонидин асар.

Юз куёш ўлса кетмагай ер юзидин қоронғулук,
Қирса жаҳон аро кўнгул ҳажри замонидин асар.

Бўлғай улус аро ул ўт бирла қиёмат ошкор,
Бўлса бу жони зорнинг охи ниҳонидин асар.

Гум бўл агар висолнинг толибисенки, топмағай
Кимки фано йўлидадур ному нишонидин асар.

Борди, Навоие, анинг кўйига яралиғ кўнгул,
Кўргил агар инонмасанг йўл уза қонидин асар.

177

Бизга жаҳон боғидин ул сарви гуландом етар,
Ул чу етар сояйи сарву майи гулфом етар.

Базм бу навъ ўлди эса нуқли ҳадисин демаким,
Гунча била наргисидин шаккару бодом етар.

Дин улуси қатли учун куфр эли ҳожат эмас,
Эй фалақ, иш гар будур ул офати ислом етар.

Ҳар нафас, эй ишқ, анинг дарди ўтин кўнглума ёқ,
Бўлса бу марҳам чу анинг ранжиға ором етар.

Нўши висолинг била аҳбобни қил комраво
Ким, менга дардинг майи хунобасидин ком етар.

Тоғ кеби торт қаноат этаги ичра оёғ,
Даври фалақдин сенга бир курс агар шом етар.

Ўтти кўп айёму Навоийға ишинг фитна эди,
Мунча-ўқ, ўлғай ситам, эй фитнайи айём, етар.

178

Ёри бирла бода ичкан нўши жондурким, ичар,
Ёрсиз нўш ичса рангин бода қондурким, ичар.

Ҳар кишиким базмида соқий эрур нўшинлабе,
Жавридин гар кон ичар, лаъли равондурким, ичар.

Хизр умрию Скандар мулки топқан ёрсиз,

Оби ҳайвон ичса, захр бегумондурким, ичар.

Ҳажр аро беҳуд бўлай деб кўнглум истар жоми май,
Демангизким, соқий ул номехрибондурким, ичар.

Эй сабо, ғавғодурур боғ ичраву маҳруммен,
Гўйиё маҳрамлари бирла фалондурким ичар.

Хонақаҳда бода ичкан эмин эрмас шайхдин
Ким, фано дайридадур дорул-омондурким, ичар.

Эй Навоий, ҳар дам ар қон ичса кўнглум қилма айб,
Бодайи лаълидин ул ойнинг нишондурким, ичар.

179

Кўнглума ҳажрингда жаннат гулшани зиндон эрур,
Кўзума сенсиз гулафшон боғ хорафшон эрур.

Дафъа-дафъа гул сочилмайдур гулафшон боғида
Ким, менинг гулгун ёшимдин қатра-қатра қон эрур.

Баҳру тоғ этманг гумонким, ул бири кўзумга ёш,
Бу бири кўнглумга дарду меҳнати ҳижрон эрур.

Дема бир дамда булут кўкни не навъайлар ниҳон
Ким, бу мушкил дуди оҳим оллида осон эрур.

Буки ҳар ён чақилур барқу ғирев айлар булут,
Кўнглума ул шуъла оҳу бу бири афғон эрур.

Йўқки, турмас бир замон ёмғурки, бир ой ҳажридин,
Ашқбор икки кўзум селобидин тўфон эрур.

Ақлингиз бор эса қилманг ёр ҳажрин ихтиёр
Ким, бу ишни улки қилди мен кеби нодон эрур.

Ким майи васл ичтиким, ҳижрон хуморин чекмади,
Хорсиз гул даҳр боғи ичра не имқон эрур.

Дўстлар, қилманг Навоийға насихатким бу кун
Ҳажр дардидин бағоят бесару сомон эрур.

180

Тўрт ранги мухталифдин ҳуллаким, жонон кияр
Тўрт унсур қисватидур гўйиёким жон кияр.

Ўзбакий гулнори тўндин куйдум, аммо ўлтурур,
Лемуйий терлик анинг остидаким, жонон кияр.

Икки ёнимни шикоф айлаптурур бу рашкким,
Икки ёнидин шикофин боғламай қаптон кияр.

Гул била савсан катон янглиғ бўлур маҳтоб аро,
Кўнглаки гулгун елак чун савсаний каттон кияр.

Ораз узра шўхлукдинму ёпар санжобини,
Йўкса санжоби булутдурким маҳи тобон кияр.

Ҳар чубулған торидур сарриштайи иззу шараф,
Эски шолеким, фано кўйида бир урэн кияр.

Гар Навоий жандасин шоҳ олди, тонг йўк, чунки ишқ,
Поку беғашдур гадонинг кисватин султон кияр.

181

Кимки анинг бир малаксиймо парийваш ёри бор,
Одамин бўлса, парий бирла малакдин ори бор.

Кеча улким чирманур бир гул била не тонг, агар
Ғунчадек ҳар субҳ ўлуб хандон нашот изҳори бор.

Йўқ ажаб булбулға гул шавқидин ўлмоқ зорким,
Пардин-ўқ жисмиға санчилған ададсиз хори бор.

Белингу лаълинг хаёлоту била кўнглум эрур,
Анкабутеки анинг жон риштасидин тори бор.

Сунбули зулфи агар ошуфтадур, айб этмаким,
Гул юзида ётқан икки нозанин бемори бор.

Айлаб ўзни масту беҳуд чикмасун майхонадин,
Кимки, мендек давр элидин кўнглида озори бор.

Эй Навоий, ёр узар бўлса муҳаббат риштасин,
Келмас ўлса ул сенинг сари, сен анинг сари бор.

182

Юз олман йўлидин қатлимға чун ташриф ёр элтур,
Намоз ичра ўлумлук макс этардин рўзгор элтур.

Қачонким масти лояъқил чиқар, ваҳким, анга берман
Кўнгулни ихтиёрим бирла ул беихтиёр элтур.

Итига туъма дарбойист бўлғай деб қаён борса,
Кўнгул сайдини фитрокига анлаб устувор элтур.

Менинг мажнунлуғумни ул парий ишқида манъ этманг
Ки, ақли кулли савдо даштиға девонавор элтур.

Шабистонингда анжум махраму кун бўлғали махрум,
Бу гул-гул очилиб ҳар кеча ул бир хор-хор элтур.

Насими субҳ хайли сунбули зулфунгни тарқатқач,
Саводи тунча мушки судадин ҳар ён ғубор элтур.

Юзу зулфунг тилаб боғ ичра оҳим оташин гулдин,
Узар яфроғлар ўтдин дуд андоқким шарор элтур.

Мени майхонаға бординг дебон ёзғурма, эй зоҳид
Ки, усрук шаҳнадек улён қазо илги тутар элтур.

Қазо нарроди кўк тосинда ой-кун каъбатайнидин,
Душаш нақши била эл нақди умрин бешумор элтур.

Навоий қатлиға чун ваъда қилдинг, вафо қилким,
Йўлунгда телмуруб умредурурким интизор элтур.

183

Сариғ либос аро ул нўшлабки, хандондур,
Эрур Масихки, хуршид ичинда пинҳондур.

Либосу жисм ила ул гулбузор кўргузди,
Хазон ичида баҳореки ақл хайрондур.

Либоси ўт кеби асфар, тани ҳаёт суйи,
Ажойиб ўтки, аросинда оби хайвондур.

Ўшул дур орзусидинки, зарварақ киймиш,
Юзумнунг олтунида дурри ашк ғалтондур.

Фироқ даштидағи лолалар сариғ бутмиш,
Магарки доғлари барча доғи хижрондур.

Юз ул этакдин агар олмасам не тонгки, сомон
Чу қаҳрабоға етар, кўймоғи не имкондур.

Сариғ юзумдек этиб субҳ ўзин соғиндиким,
Совуғ нафас била меҳрин ёшурмоқ осондур.

Навоийға берур эл панду ул муни дерким,
Сариғ либоси фалон шўхнинг не часпондур.

184

Хаста кўнглумнингки, зулфунг шомида ороми бор,
Бўлса беором тонг эрмаски, муҳлик шоми бор.

Рўзгори мендек ўлса тийра, субҳ эрмас ажаб,
Бир қуёш хижронидин улким қаронғу шоми бор.

Ул парий тонг йўқ малойик қушларин сайд айламак,
Ел ҳавоға уйлаким ошуфта қилған доми бор.

Қадду андомим ушалди жилвасидин, дўстлар,
Вах, не дилкаш қомату не дилфиреб андоми бор.

Ҳар кишиким ному бенанг ўлса, кирсун дайр аро,
Хонақаҳ тутсун ғанимат, улки нангу номи бор.

Оғзиға олмас тахуро шарбатин, эй муғбача,
Ҳар кишиким бодайти лаъли лабингдин коми бор.

Телба деб қовма яланг кўрсанг Навоий жисмини,
Не учунким Каъбайи кўюнғ сари эҳроми бор.

185

Кўнгул кўзлар йўлин тутмоққа ҳажрингда шитоб айлар,
Бирин тутқунча бирнинг сайли оламини хароб айлар.

Қазо ташбиҳ этарга оразингға чарх боғидин,
Агарчи ўхшамас бир-икки гулни интихоб айлар.

Ул ой ҳажри шиканжида таноби зулфи ёдидин,
Фалак ўз даври ҳанжори била жисмимни тоб айлар.

Кўкартурга муҳаббат даштин ашким ямғури бирла,
Ҳар оҳим дудидин кўк бир баҳоройин саҳоб айлар.

Кўнгулга ҳажр захмиким уруб ўздин йироқ солдинг,
Бўғузлаб ташлаган қушдек тўкуб қон, изтироб айлар.

Кетур, эй хурваш соқий, майи кавсар зулолидек
Ки, дўзахдек хумори ҳажр жонимға азоб айлар.

Қулимен дайр пиринингки, журмум беҳисоб ўлса,
Ҳисоб этмас, вале эҳсону лутфин беҳисоб айлар.

Эрур косиб ҳабибуллоҳ вале қилган фано касби,
Йўқ ул косибки, дунё молу жоҳин иктисоб айлар.

Май ичра ғарқадурмен то бошимда май ҳавосидур,
Қани риндки май узра тамошойи ҳубоб айлар.

Санга мақсуд агар ҳақдур, улустин кечки, бу йўлда
Топар мақсудин улким мосиводин ижтиноб айлар.

Навоий ул кўзу лабнинг харобидур, ажаб эрмас,
Агар маст ўлғали ҳар дам ҳавойи лаъли ноб айлар.

186

То дайр ичинда муғбачалардин нишонадур,
Эй пири дайр, бошиму бу остонадур.

Ўздин бориб фиғоним эмас тонгки, дайр аро,
Ҳар сари боқса замзамайи беҳудонадур.

Гаҳ пири дайр боис эрур, гоҳ муғбача,
Йўқ-йўкки, бода комиму ул-бу баҳонадур.

Дайр ичра йўқ сафол ила олтун қадаҳда фарқ,
Шоҳу гадо тенг ўлди ажаб корхонадур.

Асрори ваҳдат иста харобот пиридин
Ким, шайх ваъзу панди фусуну фасонадур.

Гар кўнглум ичра соқию май ўрт солмамиш,
Ҳар лаҳза оҳидин бу не ўтлуқ забонадур.

Ул умр бир замонлиғ эрур, истама вафо,
Афғонки, ул ҳам уйлаки аҳли замонадур.

Кўздин сочилди ашқу кўнгул ўти берди бар,
Ул навъ ўт чиқарди ажаб тавр донадур.

Оташгаҳ этти куфр эли кўнглум уйини магар
Ким, умр ўтти ўчмай ул ўт анда ёнадур.

Истар Навоий ўзни маю ишқдин халос,
Мониъ валек соқню жоми муғонадур.

187

То турраси торинда ҳар сари тугунлардур,

Заъф ичра сўнгалардин ҳар сари бўғунлардур.

Дарёву булут эрмаским, оҳ ила ашкимдин,
Ҳам ер юзида кўллар, ҳам кўкта тутунлардур.

Шак йўқки, ёрутқайсен кулбамдағи зулматни,
Ҳажрингда манга, эй он, билсангки, не тунлардур.

Овораву саргардон ишқ аҳлиға боқ ҳар ён
Ким, водийи дард ичра не навъ қуюнлардур.

Бўрк ўрнида бош элтур, нақд ўрниға жон олур,
Атфоли ғаминг ичра бас турфа ўюнлардур.

Жисмимда туганларни айб айлама, эй зоҳид
Ким, сабр илиги тиккан хирқамда юрунлардур.

Ичканда Навоий май дайр аҳлиға сур ўлмиш,
Солгил қулок, эй носих, ул ёнки не унлардур.

188

Кўз қонидин дема, этагим лолавордур
Ким, кўҳи дарднинг этаги лолазордур.

Ҳар лола бир ахгар эрур, лек сийнасўз,
Қай кўҳи дард аро бу сифат лола бордур.

Бир гул юзи фироқида хуноби ашк ила
Юз заъфарони ичра кўзум лолакордур.

Эй поймол этарлар узуб дашту тоғ аро,
Баским, юзунг гули қошида лола хордур.

Қон ичра ғарқ бағрим аро доғу дашт уза,
Бекаслигим чоғида манга лола ёрдур.

Соқий, кетур суроҳий ила лолагун қадах,
Хосса бу дамки субҳ ели лолабордур.

Теграмда оҳдинки эрур, эй Навоий, ўт,
Кўз қонидин дема, этагим лолавордур.

189

Ҳарорат жонима ул оташин лаъли ахгариндиндур,
Анга таскин ҳам ул юз равзасининг кавсариндиндур.

Сочингнинг тийра шомидин юзунг субҳида йўл топмоқ,
Баногўшунгдаги дурри шабафрўз ахтариндиндур.

Тахуро бодаси дерлар эрур жонбахшу рухафзо,
Магарким чошний ул майға лаълинг соғариндиндур.

Шабистон субҳи давлатдин ёруғроқ бўлса тонг эрмас
Ки, партав анда ул рухсор шамъи анвариндиндур.

Юзунг очқач шамими лутф олам ичра бутратдинг,
Магар бу атр ул ўт узра холинг анбариндиндур.

Баҳор айёмини беш кун ғанимат англа, эй булбул
Ким, мунча сўзу тобинг оташин гул мижмариндиндур,

Навоий, қилмағил бас назм бирла дурфишонлиғким,
Маоний бикриға зевар ҳадисинг гавҳариндиндур.

190

Икки кўзумки дарду бало жўйборидур,
Оҳим бухорий устида абри баҳорийдур.

Ушшоқ тийра ахтари ҳар ён шафақ аро,
Гўё сипеҳр сабзасининг лолазоридур.

Билмай дединг узулмиш экан субҳайи ақиқ,
Лаълинг ғамида қон кеби ашким қаторидур.

Ғам гулшанида қаддим эрур ул яғочким,
Пайкону бори ҳажринг анинг баргу боридур.

Ҳар кимки Юсуфум ғамидин ўлди дашт аро,
Ҳар тун магар бўри кўзи шамъи мазоридур.

Бу дашт туфроғин дема мушкинки, ҳар овуч
Бир мушкбў ғизола тани хоксоридур.

Бергил тутуб пиёла Навоийға руҳким,
Жонин етурган оғзиға лаълинг хуморидур.

191

Жонда ишқинг бўлғуси, то танда жон бўлғусидур.
Танда жондек жон аро ишқинг ниҳон бўлғусидур.

То тириктурмен ичига жола тушкан ғунчадек,

Хаста кўнглум дурри ишқингға макон бўлғусидур

Дарду ишқинг доғи ул соатки ўлсам жон аро
Жоннинг икки нуқтаси янглиғ нишон бўлғусидур.

Қилди ашқимни шафакгун ҳажр бепоён туни,
Хулласин чек тонгнинг, эй гардунки, қон бўлғусидур.

Ул Масих анфоси жонбахшу лаби ҳайвон суйи,
Оллоҳ-оллоҳ, неча жоним нотавон бўлғусидур.

Меҳр шамъи дудидин қиссамни ёз, эй чархким,
Зийнати авроқинг ушбу дoston бўлғусидур.

Ўқидин кўнглунг қачонға тегру захм ўлғай деманг,
То бу куш бўлғусидур, ул ошён бўлғусидур.

Гул қулоғин чун оғир қилмиш кириб шабнам суйи,
Неча, эй булбул, ишинг доим фиғон бўлғусидур.

Эй Навоий, кўкка тегру дарди оҳимдин шиканж,
Еткали ул ойға гўё нардбон бўлғусидур.

192

Донайи ашқимки, ёғмоғлиғ била афсонадур,
Тухми меҳрин экмак учун ҳам ёгин ҳам донадур.

Ишқ комил бўлса, маъшуқ арғувонҳад бўлмасун,
Қаҳрабо шамъиға ҳарқаҳбарг бир парвонадур.

Шишадек кўнглумки, тўлмиш бодайи ҳажринг била,
Гўйиёким ўлмагим учун тўла паймонадур.

Ишқ атфоли кўруб қоғазда Мажнун сувратин,
Қилдилар ғавғо, гумон айлабки бу девонадур.

Даҳрнинг бегонаваш золиға бўлма ошно
Ким, сени то ошно этти ўзи бегонадур.

Ул санам кўйида кундузгум кеча сойир кўнгул,
Шаппаредурким анга кундуз мақар бутхонадур.

Эй Навоий, мужибни саргашталик эрмиш жунун,
Ичкали бу майни ҳар соат бошим айланадур.

193

Маркаб эрмаским сабо мандонда гардангиз эрур,
Рокиб эрмас, барги гулдурким, сабодин тез эрур.

Ташлади ҳар ён улус жонини саргардон қилиб,
Гирдбоди фитна гўёким ғуборангиз эрур.

Наъл эмас равшан ҳилоле эл кўзин ёрутқали,
Пўяда ҳар сари шабрангига дастовез эрур.

Рокибу маркаб юзу аъзосидин терму оқар,
Ё булут дурбор ўлуб, хуршид анжумрез эрур.

Бодайи гулгун кетурким, шоми ҳижрон мен кеби,
Юз туман Фарҳодни паст айлаган Шабдез эрур.

Ошиқиб терлаб иложимға етиштинг, эй Масих,
Не ажаб гар шарбати лаълинг гулоб оmez эрур.

Гар яна маст отланиб кўнглакча жавлон қилмади,
Бас қулоқ сол шаҳр сариким, не рустохез эрур?

Ҳийла ожизлиғдин айлар ошиқ, англа, эй кўнгул
Ким, забунроқ ишқ аро Фарҳоддин Парвез эрур.

Эй Навоий, ёр агар майхорадур юз қатла шукр
Ким, эмассен порсову хаста не парҳез эрур.

194

Не лўлийвашдур ул қотилки, қон тўкмаккадур яксар
Қиё боқмоқлари поки итик, мужгонлари-ништар.

Юзидинким хижилдур гул, паришон ҳар тараф кокул,
Сочиб гулбарг уза сунбул, тўкуб кофур уза анбар.

Югурмакликда ҳар гунбади секрир ул маҳи гулҳад,
Гули мехр олдара бехад уёлур гунбади ахзар.

Чу лаъб асбобини тузди, саломат риштасин узди,
Қамардек ҳола кўргузди, узори давридин чамбар.

Либоси нози часпондур, гаҳе туз қадди чавгондур,
Замоне гўйи ғалтондур, зиҳи чобук, зиҳе дилбар.

Бошиға сийм ўлуб паррон, тушуб гирдиға анжумсон,
Тулуъ эткан кеби ҳар ён, қамар атрофида ахтар,

Тўқуб қон ниши ғам бирла, очиб майдон ситам бирла,
Олиб таблу алам бирла, кўнгуллар кишварин яксар.

Жунун шамъин қилиб равшан, кўнгулга телбалиқдур фан,
Парийдек бўлғали парранда, ул шўхи парийпайкар.

Навоий бўлди лўлийвашки, келмиш анга лўлий хуш,
Қани бир жоми лўлийкашки, лўлий тутса бир соғар.

Тамаъ қилма фалақдин комким, ханжар қилур ошом
Янги ой шаклидин ҳар шом ул лўлийи бозийгар.

195

Менда бир ўтдурки, гар дам урсам афлок ўртанур,
Асрасам кўнглумда жону жисми ғамнок ўртанур.

Меҳр эмас оҳим ўтиднн кўкка етмиш бир шарар,
Айб эмастур гар десам, дам урсам афлок ўртанур.

Бас таним ўртарга қонлиғ новакинг, ҳижронни қўй,
Барқ не ҳожат, бир учқун бирла хошок ўртанур.

Шамъ ўти моҳиятин англай деган парвонадек,
Оразинг меҳрини фаҳм айларда идрок ўртанур.

Ишқ аро кўнглум неча толпинса, ортар шуъласи,
Ўтқа тушкан телба қилған сойи топок ўртанур.

Ашқ юб жисмим кудуратдин, қурутмиш оҳ ўти,
Ламъае тушгач узоринг барқидин пок ўртанур.

Эй Навоий, чун рутабдек оташин лаъли аро
Хаста кўнглум тушти, тонг йўқ, гар бўлуб хок ўртанур.

196

Бу тоза туганким ғамидин кўнглум орадур,
Кўнглум куши ғам дашти аро бағри қорадур.

Жисмим аро пайкониинг эмас ҳар сари, гўё
Ҳар гўшада ёмғур суйи ғам тоғи орадур.

То боғи ҳалокимда не гулларки очилғай,
Захмим доғи қон су кеби тинмайки борадур.

Жонимни чиқармоққа агар йўл ясамас ишқ,
Ғам тиғи недин ҳар сари кўксумнн ёрадур.

Ғам шоми деманг субҳки кўк шамъин ўчирган,
Ашким суйидур улки йироқтин оқарадур.

Қир водийи ишқ ичра енгилракки, бу йўлда
Ўзлук юкини ташламоған асру ҳорадур.

Майхона Навоийғаю зоҳидға ики кавн
Ким, анга ғараз икки сародин бу сародур.

197

Оразинг хуснин фузун қилған ҳилолий қош эрур,
Ёхуд ул ой шамъини ёрутқали минқош эрур.

Кўз ёшим дурри ятимин маҳрами ишқ айламан,
Ҳар нечаким пок гавҳардур валекин ёш эрур.

Онча ёғдурди бало тошин танимға ишқким,
Юз минг эл ишқ аҳли гар кўксига урса тош эрур.

Хўблар лаъли хаёлотин пиширмактур ишим,
Шуълалиқ кўнглум бу соғарларға гўё дош эрур.

Қолди аввал тоғ аро Фарҳоду Мажнун дашт аро.
Ишқ йўлинда манга икки ажаб йўлдош эрур.

Ул Масиҳ анфоси тарсо сайдидур кўнглум қуши
Ким, малак дайри равоқи кунжида хуффош эрур.

Чун оғиз очти Навоий кўнгли ҳар ён захмидин,
Не ажаб гар ёшурун дарди эл ичра фош эрур.

198

Телба кўнглумга хирад аҳли маоши қайдадур,
Телбага рўзий бажуз атфол тоши қайдадур.

Субҳу шомим саъб эканни билгай улким, билмагай
Ким, кеча ойи қаён, кундуз қуёши қайдадур.

Ул кўзу қоши қораға ойни ташбиҳ айламанг,
Ойнинг офатлиғ кўзи, пурфитна қоши қайдадур.

Бетаҳоший жон олур деб кўп мени кўрқутмангиз,
Жон берурда менда ҳам бори таҳоший қайдадур.

Гар қуёш ҳажрида тун юзинда анжум ашки бор,

Мендек ул гул ҳажрида гулранг ёши қайдадур.

Даҳр гулзорида гул ишқиға булбулнинг уни,
Гар бийик бўлғай фиғонимдек хароши қайдадур.

Кўйида итлар узуштилар Навоий хастани
Ким, эмас зоҳирки, жисми қайда, боши қайдадур.

ЗЕ ҲАРФИНИНГ ЗЕБОЛАРИНИНГ ЗИЙНАТИ «НАВОДИР»ДИН

199

Эй жалолу раҳматингдин гар залилу, гар муаззаз,
Сафҳайи кавнайн ўлуб отинг тарозидин мутарраз.

Юз бу оламча яратмоқ қудратинг оллинда жоиз,
Садякин ижод қилмоқ ўзгаларга йўқ мужавваз.

Мунча хилъат махзани инъому ташрифингдин ўлди.
Чарху тоғу баҳрға атлас вагар хоро вагар хаз.

Санъатинг саббоғидин кўк золи кийган ҳуллайи мовий,
Ҳошия бўлган шафақдин зайлиға ранги гул газ.

Офаринишни ихота айлабон андоқ вужудунг
Ким, мухит ул доира кўк нуқтадекким бўлса марказ.

Боғбонға чун ғино айлаб насиб эҳсонинг илги,
Хўша-хўша гаҳ зумурад, гоҳ лаъли ноб осиб раз.

Нафс хор этмиш Навоийни, азиз эт фақр бирла,
Эй жалолу раҳматингдин гар залилу гар муаззаз.

200

Сарв янглиғ жилва қилсанг ноз ила, эй сарвиноз,
Жонлар эткайлар аёғингға фидо аҳли ниёз.

Танда ҳар наъл ичра бир тил шакли зоҳир айладим.
Дер учун жисмим ғами ишқингда ҳар тил бирла роз.

Нури рухсоринг кўнгулни қилди су, ваҳ, кўрмадук,
Шамъ тоби уйлаким андин лаган топқай гудоз.

Ул санамким, қасри атрофида эл бош кўйдилар,
Каъбадекдурким килурлар барча саридин намоз.

Ё сипанд эт юз ўтиға кўзларимнинг мардумин,

Ё юзунгни ёпиб айла эл кўзидин ихтироз.

Ишқ агар комилдурур маъшукни маҳкум этар,
Бўлмайин Маҳмуд, бўлмоқ истама ёринг Аёз.

Гар Навоий йиғласа, ишқинг мажозийдур дема
Ким, назар пок айлагач, айни ҳақиқатдур мажоз.

201

Шаҳсуворим тавсани айларму оё пўя тез,
Ё куёш турки фалак рахшин қилиптур гармхез.

Ул шиҳоб эрмаски майдони аро гўй ўлғали,
Саъд кавкаблар тушар ерга қилиб кўктин гурез.

Гардлиғ чавгон хамида ахтар ўлган уйлаким,
Гўйи ғабғаб даврида чавгон зулфи мушкбез.

Маркаби тер қатраси бирлаки ҳарён сочилур,
Бир саҳоби дурфншондур ер юзига қатрарез.

Гўйи чавгон зарбидин тутмоқ била ҳар дам ҳаво
Бийм эрурким шишайи гардунни қилгай рез-рез.

Соқиё, май берки бу даврон аро гўй урди ул
Ким, фалак чавгони бирла қилмади мардум ситез.

Гўй учун инди кавокиб гардидин ер тутти авж,
Эй Навоий, воқиф ўл гўёки бўлди рустахез.

202

Қуш кетурди номангу, кўнглумни қилди шуълахез,
Айлади гўё қанотининг ели бу ўтни тез.

Зор тандин минг туган солмиш қора, ўлсам не тонг,
Гулбунни умрумға бу янглиғки бўлмиш баргрес.

Сарсари ҳажрингки совурди кулумни, йўқтурур —
Ишқ ила дард аҳлиға мундоқ насими мушкбез.

Эйки дерсен чиқмамиш ул масти кофир қатл учун,
Бас недин ислом аро бу навъ тушмиш рустахез.

Гар саломат истасанг неким етар таслим бўл
Ким, ситез аҳлиғадуру андин етар кўпроқ ситез.

Истама мендин дамодам бода ичмак, эй рафик
Ким, нашотим соғарин ғам тоши этмиш рез-рез.

Эй Навоий, чун заруратдур бу маскандин рахил,
Хоҳ тутқил гўшае, хоҳий жаҳон мулкини кез.

203

Совуғ оҳимдин ўлсанг бетахаммул кўзга келтур юз
Ки, анда аблақ этмишмен мураттаб теграси кундуз.

Юрак қони сиришким бирла кўздин чиқти ғам шоми,
Кеча дарёда раҳбарлик қилур соҳил сари юлдуз.

Қачонга тегру сарву наргису гул жилва қилғайлар
Чаман ичра хиромон қад била кўз очу юз кўргуз.

Рақибу васл нўши, мену хижрон ниши, ваҳ, раҳм эт,
Ани ҳам гаҳ-гаҳе ўлтур, мени ҳам гаҳ-гаҳе тиргуз.

Қоронғу чаҳда Юсуфсен, ёруғ гулшан аро тонг йўк,
Бўлурлар жилвагар доим қамар ақшом, куёш кундуз.

Агар сен ҳамдамим бўлсанг иковлик яхшидур, йўқса
Абад умри агар топсам ўзумни истарам ёлғуз.

Гирих сарриштайи васлингға ҳар дам истамас бўлсанг,
Тааллуқ риштасин аҳли жаҳон бирла жаҳондин уз.

Даме базмим тузук, айшим зулолин истарам софий,
Муғанний сен дағи туз руду соқий, сен дағи май суз.

Навоий севди бир лўлийни кездег рубъи маскунда,
Агар арлот, агар барлос, агар тархон, агар сулдуз.

204

Чу нома чирмадим ёзиб юзунг шавқида шўрангез,
Дамимдин ўт тушиб бир бошиға қилди ани гулрез.

Ўтум гар лаҳза-лаҳза тездур эрмас ажабким, бор
Самандинг тез аёғидинки секрир шуъла андин тез.

Оч ул гулранг оразники андоқ, хеч сувратда,
Қазо наққоши не чехракушой ўлмиш, не рангомез.

Чиқиб сархуш, чопиб абраш кирар майдонға ул маҳваш,
Ажаб эрмас агар тушса бори оламға рустахез.

Малак хайли бўлур девона кўргач ул парийвашни,
Мени мажнунга шайхи бехирад талқин қилур парҳез.

Эрур мазлуму золим қатли ишқ оллида кўп осон,
Агар Фарҳод ўлди, қатл топмай қолдимۇ Парвез?!

Агар жон пардаси кирпикларингдин бўлди парвезан,
Бу ҳам хуштурки, рухсоринг хаёлидин эрур гулбез.

Мени хилватдин, эй зухд аҳли, муғ дайри сари бошланг
Ки, беҳад хушҳаводур куп терилган гунбаду даҳлез.

205

Бас эттим ашқфишонлиғ чу зоҳир эттинг юз,
Нечукки меҳр кўрингач, ниҳон бўлур юлдуз.

Жафоға кўптунгу тушти оёғинга зулфунг,
Нечукки, соя замонеки, меҳр турғай туз.

Муғанниё, неча оҳанги ҳажр, ваҳ, бир ҳам
Висол ториш биркит, фироқ риштасин уз.

Ғариб тийрадурур базми айш, эй соқий,
Қадах қуёшин олиб бода ламъасин кўргуз.
Фалакни соғар этиб тут, вале бу шарт била
Ки, томса тўққизу оқса, ичур менга ўтгуз.

Ҳариф бўлмаса, зинҳор майға сўнма илиг
Ки, захрдур, кишиким бодани ичар ёлғуз.

Навоий атласи гардундин этса майполо,
Чу дайр дурдкашимен демангки, бодани суз.

206

Чун қўярмен ул жаҳон оройиши базмиға юз,
Айш базмин, сокиё, боғи Жаҳонорода туз.

Сарвда йўқ гул кеби рухсору гулда кўзу қош,
Хусн аро, эй гульузори, сарвақдсен сен тўкуз.

Тиғ агар чексанг сурап ернинг дағи яқини бор,
Ёлғуз эрмас илтимоси қатл агар чексам бўғуз.

Телбадур нокас рақибинг, қатл эрур вожиб анга,
Мундин ўзга йўқ иложи итким, ул бўлғай қутуз.

Май учун зуҳдум ридосин ол гарав, эй пири дайр,
Дема найлай, чун харобот аҳли ичса бода суз.

Чун ети қат ерга киргунг оқибат, холо не суд,
Гар сипеҳр ажносидин олингға тортарлар тўқуз.

Ваҳки, то бир кўрди ул юзни Навоий, эй рафик,
Сабри юздин бирга келди, шавқи бўлди бирга юз.

207

Мотам ўз ҳолимғадурким, ўлтурур ул раҳмсиз,
Тийра идборим палосидин кўрунг бўйнулда киз.

Ул парий бирла иков қочсақ халойиқ топмағай
Ким, учар ул, заъфдин пайдо эмастур менда из.

Ваҳки, юз очқач ул оташ пора рағмимға менинг,
Элга андоқ солди ўтким, чиқти мендин жизу биз.

Кўз қорасин юса ашким баҳрининг мавжи не тонг,
Чархдин анжумни юр кўлак урғач бу тенгиз.

Нукта дуррию камар лаъли эрур бас турфаким,
Бел анга маълум эмас, маълум эрурким йўқ оғиз.

Чиқти кўнглум сайди оллидин агарчи яра еб,
Қовса ногаҳ озмасун, эй ишқ, анинг қонин томиз.

Қилма раз фарзандини кўп ҳамдаму дамсозким,
Пардадардур асру бу шоҳидвашу маккора қиз.

Жисм айвонида хатту нақш ила зеб истасанг,
Чек фано хаттинию бенақшлиқ нақшини сиз.

Эй Навоий, топти бедиллар хабар ўз кўнглидин,
Бу мажонин ичра ғойибдур бизинг оворамиз.

208

Сарвқадлар агар биру гар юз,
Юздин эрмас бири бизнинг била туз.

Гаразим ул санамға сажда дурур,
Ер ўпай деб қошида қўйсам юз.

Юзидин зулфиға кўнгул бормас,

Кимса шабравлуғ айламас кундуз.

Не биров бўлса ҳамраҳинг тоқат,
Не таҳаммулки, кезгасен ёлғуз.

Ҳар кўзум ул куёш фироқи туни,
Бир фалакча аён қилур юлдуз.

Бормен, эй пири дайр, бас махмур,
Карам айла, каромате, кўргуз.

Қадди ҳажринда тортсанг нола,
Рост оҳанги, эй Навоий, туз.

209

Қилур пайконларинг кўнглум ўтин тез,
Агарчи қатра бўлмас шуълаангез.

Танимға ул баҳори хуснидин ўт
Тушуб ҳар дам урармен барқдек хез.

Эрур рул барги узра оби ҳайвон,
Лабинг ул дамки бўлғай бодаомез.

Деманг, лаъли майидин ижтиноб эт,
Не суд эткай манга ўлгунча парҳез.

Осиғ йўқ жони ширин берса, Фарҳод,
Чу Ширин лаълидин ком олди Парвез.

Вафосиздур баҳори хусн, соқий,
Майи гулранг узра уйла гулрез.

Ул ой васлин тилар бўлсанг Навоий,
Ҳам ўл шаб зиндадору ҳам сахархез.

210

Кўрунур оташин лаълинг дилафрўз,
Магар оллида чектим оҳи жонсўз.

Топилмас нур аро оламда хуршид,
Кўрунгач ул жамоли оламафрўз.

Висол айёми тонг йўқ очса рухсор
Ки, доим очилур гул бўлса наврўз.

Қуёш остида гардун сабз хинги —
Кўрунмас, маҳвашим чун минса кўкбўз.

Кўнгулга ғам тошидин берма рамким,
Ҳануз ул сайд эрур мурғи навомўз.

Қадахни давридин тиндурма бир дам,
Кўнгулни даҳрдин топсанг ғамандўз.

Кўп оттинг новаки дилдўз, ваҳм эт,
Навоий ҳам чекардин оҳи дилдўз.

211

Деман, эй хўблар, вафо қилингиз,
Жавр ҳам қилсангиз, манга қилингиз.

Ҳожатим қаддингиз хиромидурур,
Кўпубон ҳожатим раво қилингиз.

Бўлмасун мендин ўзгага боре,
Гар вафо айланг, ар жафо қилингиз.

Юз туман дардға даводур васл,
Нетти бир дардима даво қилингиз.

Жон бериб васл топмағанларни —
Десангиз, мендин ибтидо қилингиз.

Санағанлар висолу ком аҳлин
Бизни ул зумрадин сиво қилингиз.

Нетти жамъеки ошноларисиз,
Бизга ҳам ани ошно қилингиз.

Хонақаҳ шайхидин очилмас иш,
Дайр пирига илтижо қилингиз.

Телбарабтур Навоий, эй ушшоқ,
Ул эди гарчи бурно оқилингиз.

212

Дўстлар, аҳли замондин меҳр умиди тутмангиз,
Меҳри гардун бўлсалар кўз нуридин ёрутмангиз.

Гар шаҳ ўлсин, гар гадоким, солмангиз юзига кўз,
Ёдини балким кўнгулга ҳар тараф ёвутмангиз.

Зулм ила юз чок қилған танға гар марҳам ёқиб,
Бутқарурбиз, десалар, ул захмларни бутмангиз.

Эл жафосининг малоли қилса ҳар дам қасди жон,
Кўнглунгизни ғайри бекаслик била овутмангиз.

Ўксуди эл майли мендин, бир йўли, эй дарду ғам,
Ғаҳ-ғаҳе сиз боре бошимдин кадам ўксутмангиз.

Ҳажр ўтин жонимға ёқтим кўрсангиз усрук мени,
Энди, эй панд аҳли, дўзах ўтидин кўркутмангиз.

Чун Навоий дашт тутти эмди зинҳор, эй вухуш
Ким, башар жинсини ул мажнун сари ёпутмангиз.

213

Дўстлар, олам элига ёру ҳамдам бўлмангиз,
Ёр ила ҳамдам демайким, ошно ҳам бўлмангиз.

Ошнолиғ айлабон ўз жонингизга ҳар замон,
Боиси юз минг балову меҳнату ғам бўлмангиз.

Еб парийвашлар фиребин, сўнгра топмай илтифот,
Мен кеби девонаву расвойи олам бўлмангиз.

Васлу айш обод қилсун халқни, эй дарду ғам,
Сиз бузуғ кўнглумдин ўзга ерга маҳрам бўлмангиз,

Эй висол аҳли, ул ойнинг дарди ҳажридин мени,
Кўп кўруб ғамнок сиз ҳам асру хуррам бўлмангиз.

Эй харобот аҳли, йўқ инсонда имкони вафо,
Мастлиғдин дев ўлунг, зинҳор одам бўлмангиз.

Гар Навоий васл аро бўлди залил, эй аҳли васл,
Эмди навбат сизгадур, мунча муаззам бўлмангиз.

214

Ғам шоми гар ўтумға бўлур шамъ ашкрес,
Парвоналар қаноти ели айлар ани тез.

Не шомдурки, меҳр анга кофур сепмайин,
Ҳар дам Зухал узори бўлур анда мушкбез.

Маҳшар кунидаким жазаъи акбар ўлғуси,

Ҳажрингда келди кўнглума юз онча рустахез.

Хаттинг малоҳати қошида сабзайи Эрам,
Бил сабзайи Эрам ёнида шуълалиқ фариз.

Ҳар гомидин жаҳон ёрусая элга тонг эмас,
Ул соликеки барқ кеби бўлса гармхез.

Бу кўҳна дайр ичра десанг, ранжа бўлмайин,
Бўлғил ризо мақомидаву қилмағил ситез.

Васл истасанг, Навоий эмас шарт бодия,
Бўл дайр арову доим анинг ёди бирла кез.

215

Не айб жон манга беҳол бўлса жононсиз,
Не ҳоли бўлғай ўлуг жисми зорнинг жонсиз.

Тўқуз фалақдин ўтар гарчи новаки оҳим,
Қилурмен ани ул ойға чекарда пайконсиз.

Кўнгул аро бири ўтмай, бири етар ғаму ишқ,
Бу уйда бир нафас эрман азиз меҳмонсиз.

Жаҳонни тутти висолида шодлиғ ашким,
Баҳор сайликим, ўлмиш жаҳонда туғёнсиз.

Ичимда кирпиги гар нола айласам тонг йўқ,
Кўнгулга ниш тикилса, бўлурму афғонсиз.

Манга қадахни дамодам етургил, эй соқий
Ки, ғам ҳалок қилур бор эсам даме онсиз.

Навоий ўлса деманг хўбларки кимдин эди,
Сиз этингиз юрагин чоку бағрини қонсиз.

216

Онсиз ўлмоқ, эрур ўлмоқ жонсиз,
Бўлайин жонсизу бўлмай онсиз.

Қоши бу чок кўнгулдин айру,
Филмасал ёйе эрур қурбонсиз.

Оҳким, дард юзидин чикмас,
Ўқ эмас бўлса эрур пайконсиз.

Ишқ дарёсиға, эйким, кирдинг,
Билки, бу баҳр эрур поёнсиз.

Ёрсиз кўнглум эрур ошуфта,
Мулк ошуб топар султонсиз.

Сую ўт ичра сиз, эй кўзу кўнгул,
То ул ой оразиға ҳайронсиз.

Гар Навоий чекар ун ҳажр туни
Йўқ ажаб тун эмас ит афғонсиз.

217

Эй шикибу сабр, бир кун худ манга ёр эрдингиз,
Ёрлиғ ҳам бўлмаса теграмда худ бор эрдингиз.

Келса эрди ҳар бало оллимға асраб қўймайин,
Оху афғон қилғали мендин хабардор эрдингиз.

То асири ишқ бўлдум, қочдингиз ул навъким,
Манга то бор эрдингиз, гўёки ағёр эрдингиз.

Пандингиздин эмди эрмасмен малул, эй дўстлар,
Доимо мен хастаға мундоқ ситамгор эрдингиз.

Деманг, эй жону кўнгулким, хорбиз ёр оллида,
Гар эрур ул ёр то бор эрдингиз, хор эрдингиз.

Эй харобот аҳли, демангким недин ғамнокбиз,
Маст ўлунгким, ғам эди ҳаргаҳки ҳушёр эрдингиз.

Бир йўли қовманг Навоий кўнглини, эй шўхлар
Ким, гаҳи ул бенавонинг кўнглин асрар эрдингиз.

218

Деди: кўзум қичишур, айтдимки: бода томуз,
Деди: не хожат анга бода, маст эрур онсиз.

Бутар гул ичра гаҳе ғунча, лек очилмас,
Юзунгда турфадурур кулгуси била ул оғиз.

Кўзум ёшин аритиб гар туганмаса тонг эмас,
Ажабдурур сочибон суйини қурса тенгиз.

Юзунг куёшму экин ё куёш юзунгму экин
Ки, қайси, қайси экан фарқ эмас, нечуккн эгиз.

Итинг изига кўзум суртсам ғариб эрмас
Ки, айн шакли била нақш ўлур аёғдин из.

Ҳалол она сутидекдур гар ўзбаким тутса,
Тобук қилиб юкунуб тўстағон ичинда қимиз.

Ҳамиша муғбачаву раз қизи фидоси бўлай
Ки, дайр пириға арзир бу навъ ўғил била қиз.

Чу даври чарх эрур боиси ғаму меҳнат,
Кўнгул фароғатини жом давридин олингиз.

Нечук йироқ бўлали пири дайру муғбачадин,
Навоиё, чу аларнинг муриду бандасибиз.

219

Бўлди шому жонга ул ой ҳажридин қайғу ҳануз,
Етти субҳу кўзларимга кирмамиш уйқу ҳакуз.

Оби ҳайвонинг ғамидин токи заъфим бўлди саъб,
Бормамиш бир қатра бўғзум ичра, жоно, су ҳануз.

Жавр ўқин оттинг, вале, бийм эрди ҳижрон тиғидин,
Етти ул ҳам бошима кўнглумдин ўтмай бу ҳануз.

Новакинг умредурур кўнглумда хандон бўлғали,
Бор анинг муфрит жунунидин мунга кулгу ҳануз.

Сеҳр ила ул кўз қилиб зулфунг камандин аждаҳо,
Бузди олам халқин, бас айламас жоду ҳануз.

Шоҳиди максуд акси кўнглума тушмас дединг,
Ғайри нақшидин магар пок эрмас ул кўзгу ҳануз.

Деди: бўл фоний висолим истасанг, бўлдум фано,
Эй Навоий, сўрки мундин ортуқ истарму ҳануз.

220

Бўлмас қора кўз элдин тутмоқ киши вафо кўз,
Сендин нетиб вафо кўз тутқаймен, эй қаро кўз.

Тушти кўзум кўзунга, қолди кўнгул балоға,
Афғонки, икки ёндин бўлди манга бало кўз.

Гул бирла сарв эрмас ҳаргиз кўзумга макбул,

Эй сарв қадди гулрух, ўргангали санго кўз.

Эй кош, рахши гарди оламни тутса, токим
Ул кўзга кирса ҳар ён солғач бу мубтало кўз.

Кўзни ўюб, кўнгулни ўртайки, ёр истаб,
Солди кўнгул мени бу дармондалиққа ё кўз.

Ул кўйдин келур ел кўзларни равшан айлаб,
Елдин не бўлди тутсам мен дағи тўтиё кўз.

Майдин кўзумга томиз бир қатра то очилсун
Ким, тийрадур бағоят ҳажринг аро манго кўз.

Айлар назар таваккуъ кўюнғ гадойидин шах,
Тутқан кеби биайниҳ шахдин назар гадо кўз.

Кўз олмаса Навоий эрмас ажаб йўлингдин,
Тикмиш йўлунгға чунким ул зори бенаво кўз.

221

Ёпилмас гар менга қонлиғ судин кўз,
Сенга лекин очилмас уйқудин кўз.

Юзунг лавҳида важҳуллоҳ аёндур,
Не тонг гар олмасам ул кўзгудин кўз.

Боқа олман юзунг оллимға келса,
Қамашур меҳр кўргач ўтрудин кўз.

Кўзунг эл қони тўккандин ҳасад еб,
Не қонларким тўкар ул қайғудин кўз.

Эмассен ҳолима хандону гирён
Қи, ёшармиш сенга кўп кулгудин кўз.

Қадах чархида май меҳрини, соқий,
Солиб ёрут манга ул ёғдудин кўз.

Навоий маст кўнглин ашк оқизди,
Гум этди охир анинг беҳудин кўз.

222

Ишқ юки айлади торами аълони кўж,
Не ажаб, ар айласа мен кеби шайдони кўж.

Тори сиришким чекиб дард қадим қилди хам,
Уйлаким, эл чиллани тортиб этар ёни кўж.

Ўлмадим онсиз, ўёт бошим этибдур қуйи,
Заъф гумон этмаким, қилди бу расвони кўж.

Гам юкидин заъфлиғ шахсим эгилса, не тонг
Ким, бу юк этмиш базе жисми тавонони кўж.

Жисмима кирганда дард «дол»и кеби бўлди хам,
Кимки эрур накбрав чарх қилур они кўж.

Эгма қаддимға боқиб раҳм қил, эй сарвким,
Давр базе айлади қомати раънони кўж.

Қилди Навоий унин эгри кеби тори ҳажр,
Айлагали ноладин чангдек аъзони кўж.

СИН ҲАРФИНИНГ СУМАНБАРЛАРИНИНГ САВДОСИ «НАВОДИР»ДИН

223

Жуд эмас кўп базл учун кўп мол қилмағлиғ ҳавас,
Ким берур кўптин кўп, оздин оз ани бил жуду бас.

Разл тақдим этса йўқ аҳли сафоға ҳеч бок,
Суға не нуқсон, гар анинг устида ер тутса хас.

Ёр исидур ком келтурсин сабо ёхуд шамол,
Дўст, тақририға ровий хоҳ Бузар, хоҳ Анас.

Тожварлар оқ уйида сокин ўлса, аҳли ишқ
Уйладурким булбулу худхудға бўлғай бир қафас.

Корвони дард ила қатъ эт муҳаббат даштини
Ким нидое муждаи васл айлар анда ҳар жарас.

Сурма ул шабхез аёғи гардин, этким кечалар,
Итча йўқ кўйида гар худ шаҳна бўлсун, гар асас.

Дайр пири журъасин гар тутса бизга муғбача,
Нақди жондин ўзга ўтрусида йўктур дастрас.

Эй Навоий, ишқ сиррин ким ҳавас қилса, дема
Ким, эшитмакка бу сўз лойиқ эмас ҳар булҳавас.

224

Боғ аро не сарв этармен орзу, не гул хавас,
Даҳр боғидин манга бир сарви гулрухсор бас.

Ул кечаким ёр ила ёрутғамен шамъи висол,
Зинҳор, эй субҳ, агар бўлсанг Масиҳ, урма нафас.

Куйди ҳам тан, ҳам сўнгалар тушкач ул юз ламъаси,
Барқ ўтиға найлагай бир тор ила бир неча хас.

Наҳли қаддинг унла олийдурки, термак мевасин,
Бўлса доғи дастрас мумкин эмастур дастрас.

Онча тиғи ишқ чокидур таним атрофида
Ким, ани кўнглум кушиға дард айлаптур қафас.

Ул маҳи маҳмилнишин ҳавдажда, кўнглум ташқари
Не ажаб гар тинмай афғон чекса андоқким жарас.

Эй Навоий, илтимос этма санамлардин висол.
Гар десанг кўп куйманин биздин эшит бу мултамас.

225

Жонға лаълинг майи жомидур мултамас,
Не Хизр суйи, не жоми Жамдур хавас.

Қотилим тиғи кўзгуси занг ўлмасун,
Эй Масиҳ, ўлғоним кўрсанг асра нафас.

Кўз тутарменки, бу су йўли беркитгай,
Кўйидин ел учирса неким хору хас.

Кўнглум ул хол асири чу бўлмиш эрур
Анкабутеки, сайд этмиш ани магас.

Не шараф отингға бўлғоли поймол,
Не итинг пойбўсиғадур дастрас.

Кеч топардин талаб аҳли мақсадға йўл,
Гўйиё тинмайин нола айлар жарас.

Эй Навоий, танинг ичра жон йўқса ажаб,
Ким кўрубтур ики булбулу бир қафас.

226

Кўнгул ҳар тун фароғ истаб бало тоғини ёстанмас,

Агар ҳар дам неча қатла ул ой кўйини айланмас.

Вале бу турфадурким, гар фиғони чархдин ўтсун,
Ул ой ноз уйқусидин чиқмағунча меҳр уйғонмас.

Кўнгулга лойи ишқингдин неча бердинг ўлум хавфи,
Бу янглиғ ваъда бирла гар сўрарсен эмди ҳам тонмас.

Лаби лаълинг хаёли ҳажр аро бағримни қон қилди,
Жиҳат будур ҳамоно қон ютардин гар кўнгул қонмас.

Ажал тиғи не бўлғай элни майдон ичра қатл этса
Ки, эл ғавғосидин чобуксуворим эмди отланмас.

Анингдек телба кўнглум ул пари кўйига юзланмиш
Ки, гар занжирлар бирла чекарлар халқким, ёнмас.

Насиме лоларўйим маҳмилига майл қилмаским,
Қуюндек рашқдин хоки таним юз қатла тўлғонмас.

Ўтуб ишқ ичра умрум, зоҳидо, кўй зухд иршодин,
Киши мундоғ улуғ санъатни улғойғанда ўрганмас.

Гадолар силкидин кўйи харобот ичра хориждур,
Бировким илгига тушса қуруғ нон бодаға монмас.

Хужум этти жаҳон меҳнатлари, тут бода соқийким,
Қадаҳ чекмай киши бу хайлнинг дафъига қотланмас.

Муҳаббат ўти эл бирлаки ёқдинг, ўртанур жони,
Навоий йўкса ҳижронинг ўтидин онча ўртанмас.

227

Менга бир сарви гулрух бўлди мунис
Ки, хайрондур кўзи оллинда наргис.

Чу ғам базмида майдек қон ютармен,
Эрур лаълинг ҳадиси нуқли мажлис.

Кўзу зулфу юзу қаддинг ғамидин
Мени беҳудқа барбод ўлди беш ҳис.

Фалак тоқидек этти қоматим ҳам,
Қошинг меҳробини тузгон муҳандис.

Дақойиқ ишқ илми ичра кўптур
Ки, тафҳимида ожиздур мударрис.

Асарсиздур кўнгулда шуълайи зарқ
Бўлур учун қалб рўкаш айлаган мис.

Навоий эрдию жон нақди олдинг,
Тирик мумкин эмас бу навъ муфлис.

228

Гулгун май ичиб сунбули чун гулга ёпилмас
Ул гулшан аро бизга не гулларки очилмас.

Гулзор жамолидаки пайдо эмас оғзи,
Ул навъ гул очилдики, бир ғунча топилмас.

Анфоси Масихо кеби ул нутқ насими,
Эсмас бериким, жон иси оламға ёйилмас.

Эй пири хирад, кўнглума кўп қилма насихат,
Невчунки, жунун аҳлиға ақл аҳли қотилмас.

Лаълинг майи то ичти, кўнгул ҳолини сўрма,
Ким мастдур андин бериким ўзини билмас.

Хушёр ани билгил бу фано дайрида эй шайх
Ким, тўлғуча паймонаси бир лаҳза ойилмас.

Кўйи сари ҳар кечаки азм этса Навоий,
Ой шамъин ўчур, чархким ул уйни ёнгилмас.

229

Бизга ул маҳваш тилию кўнгли бирла ёр эмас,
Кўнгли ичра ҳар неким анинг тилида бор эмас.

Тилга келмон кўнглум ўтинким, менга ул бағри тош,
Тил била ғам ер, кўнгул бирла вале ғамхор эмас.

Кўнгли ўзгадур, тили ўзга не чора қилғамен,
Кўнглида юз фикру тил бирла бири изҳор эмас.

Не тилим, не кўнглум аҳволин билур ул шўхким,
Кўнгли ғам неши, тили оҳ ўтидин афгор эмас.

Ёр улдурким, тилию кўнгли анинг бўлса бир
Ким, тили ўзгаю кўнгли ўзга, ул ёр эмас.

Кимки кўнглин истамас ғамгин тилини асрадег

Ким, тилни тийған кишининг кўнглида озор эмас.

Демаким дардингни шарҳ эт ё кўнгул, ё тил била,
Кўнглум эрмастурму беҳуд ё тилим ноқор эмас.

Қайси тил бирла дейин кўнглум тилайдур хонақаҳ
Ким, тилу кўнглум аро жуз кулбаи хаммор эмас.

Шоҳ мадҳида Навоий кўнгли — ганжу тил — калид,
Йўқса кўнглию тилида нуктаву гуфтор эмас.

230

Жонға лаълингдин бир ўпмақдур қиёсан илтимос,
Лаълинга ҳам жонни куйдурмоқ алоҳозал-қиёс.

Кўнглума зарбафт хилъат шуъласидурким, эрур,
Тош аро бўлмоқ ниҳон Фарҳодқа хоро либос.

Деди, кўнглум кеча тонг йўқ пос агар тутса кўзум,
Ваҳки, уйкум йўқтурур тундин ўтунтур неча пос.

Ўт сочар ишқинг харосон бўлса кўнглум, йўқ ажаб,
Аждаҳодин тонг эмастур мўрға бўлмоқ харос.

Кўнглум ичра мазраи сабрим ўрулмай қолмағай,
Ҳар сўнғак ёнимда чун қатъиға анинг келди дос.

Хизмат эттим хонақаҳ шайхиға, қадрим билмади,
Дайр пири бандасименким, эрур бас ҳақшунос.

Эй Навоий, қисвати фақру фано сол эгнинга,
Йўқса хирқанг тенгдурур гар атлас ўлсун, гар палос.

231

Гар менингдур ёр лўли бўлса шоҳ этмон ҳавас,
Найлай ул шаҳники, ҳар лўлиға бўлғай ҳамнафас.

Шиква қилман гар жафодин бошима ёғдурса тош,
Тоқатим йўқ элга қилса барги гул урмоқ ҳавас.

Ёрдин ҳар неча бедод ўлса айлармен қабул,
Лек бўлса ғайр бирла мултафит макбул эмас.

Жонни қўймасмен чибиндек лаъли узра рашқдин,
Ул шақар узра чибин қилсам тахайюл хол бас.

Бу балони кўрмасун ошиқки қилғай илтимос,
Васлин анингким биров бўлғой анга ҳам мултамас.

Ўз нигори маҳмилидин қилмасун деб кўз хато,
Ишқ дашти аҳлиға ҳар дам нидо айлар жарас.

Эй Навоий, ишқ атворида будур зулмким,
Гул мақоми боғ ўлуб, булбул ери бўлғай қафас.

232

Кўйи тоши бошима ҳайф айласам уйку ҳавас,
Ит уюр бўлса, аёғ, илги, бошин кўймоққа бас.

Чун дедим: зулфунг камандин бўйнума солғил, деди:
Итка бўлмас Каъба қандили танобидин марас.

Оҳ ўти ўртарга жисмимни не моний кўз ёшим,
Барқ урғоч ўртанур гар бўлса дарё узра хас.

Чоклар бўлган таним қон лаълино кўз дурридин,
Булбули руҳумғадур гавҳарлар ўткарган қафас.

Кўйса муфрит заъф аро оғзимға ул юз кўзгусин,
Урмағаймен тийра бўлмоқ ваҳмидин ўлсам нафас.

Дард аро ўлсанг даво аҳли замондин истама
Ким, топилмас даҳр аро бечораларға чорарас.

Илтимос этсам лабингдин жон топай деб, қилма айб
Ким, Навоийға будур ўлгунча, эй жон, мултамас.

233

Манга манзил кўҳан дайри фано бас,
Ёним остида эски бўрё бас.

Гули завқ элга боғи айш ароким
Менга ғам даштида хори бало бас.

Азалдан чунки қисмим риндликдур,
Қил эмди пандни, эй порсо, бас.

Вафо гар қилмасанг жонимға боре,
Жафони қилмағил, эй дилрабо, бас.

Кўнгул доғиға кўйман марҳам, эй ишқ,
Анга невчунки ҳам дард-ўқ даво бас.

Эрур бир нукта ишқу олам ичра.
Деб ўлмас ҳаргиз андин можаро бас.

Наво ишқ ичра сен топ, эй Навоий
Ки, бизга бенаволиклар наво бас.

234

Қилмон ул бебок кесган наълни ўпмак ҳавас
Ким, саманди наълни ўпмак муяссар бўлса бас.

Олам аҳлиға етар фарёду оҳим ҳар кеча,
Оҳким, йўқтур манга оламда бир фарёдрас.

Уйла куйди ҳажр аро жисмимки, йўқ андин асар,
Қайда топилсун чу тушти дўзах ўти ичра хас.

Гар сабуҳ этсам не тонгким, софу содиқ хайлидин,
Бодадек бир ҳамдамим йўқ, субҳдек бир ҳамнафас.

Жамъ этар овораларни чоклиғ кўнглум уни,
Йўлдин озганларни ул янглиғки афғони жарас.

Гулшани васл истаган кўнглум қушиға тордур,
Чарх юз минг равзани бирла агар бўлса қафас.

Берса ул гулдин хабар хоҳи сабо, хоҳи шамол,
Деса пайғамбар ҳадисин хоҳ Бузар, хоҳ Анас.

Хирқа улдурким, кеча кезсанг, чу бўлғон ториға
Боғлағайлар ўзни гар худ шахна бўлсун, гар асас.

Эй Навоий, олам ичра бенаволиғ кўрмади,
Улки ҳаргиз қилмади олам элин кўрмак ҳавас.

235

Тонг эмас гар чин юзинда қаҳрдин мавжуд эмас,
Кўзгунинг чунким кўрунмак жавҳари маъҳуд эмас.

Дашт аро оҳим сари эткан мусофир юзланиб,
Фаҳм қилмаским эрур оҳим бухори дуд эмас.

Кўксум очтим ҳар тараф қилди гумон ул тифлким,
Лолалар бирла безабмен, доғи хунолуд эмас.

Ишқ бозорида савдо аҳлиға жуз нақди васл,

Ҳар нафас бир ганж агар учрар зиёндуру, суд эмас.

Васл ичра демаким ушшоқни рад қилди ёр,
Ҳеч ким мендекки, ҳижронида мен мардуд эмас.

Майда аксиндуру кўз андин олмасам, соқин, не тонг,
Токи дийдор ўлса мандин мастлиқ мақсуд эмас.

Зарби ишқидин музайяндур юзумнинг олтуни,
Эй Навоий, демагилким сиккаи беҳбуд эмас.

236

Эй, фироқингда ҳаётимдин менга озору бас,
Ҳар дам ул озордин ўлмак тилаб мен зору бас.

Доғу қон ҳам бўлди ул юз лоласи ҳижронидин,
Йўкки ҳажринг нешидин кўнглум эруру афгору бас.

То дедим бир қатла куфри зулфини тарк айлагум,
Куфр айтқандек ҳадисим бўлмиш истиғфору бас.

Оламедуру хуш жунун ичра тахайюл, эй кўнгул
Ким, анисимдуру туну кун ул пари рухсору бас.

Қон тўқар юз навъ ул қотил демангким боиси,
Ханжари хунрез эруру ё ғамзаи хунхору бас.

Мастким эгри хиром айлар ул ой ҳам қатл этар,
Қотилим ёлғуз эмастуру чархи кажрафтору бас.

Эйки дерсен дайри пири хизматиға боғла бел,
Уйла хизматқа марас билким, эруру зуннору бас.

Чархдин ёққон ҳаводис тошлариға ҳар киши,
Ким паноҳ истар, эруру ул кулбан хаммору бас.

Ишқ аро расволиғи оламға невчун бўлди фош,
Чун Навоий ишқини қилди сенга изҳору бас.

237

Дахрдин меҳру вафо қилма ҳавас,
Элидин ғайри жафо қилма ҳавас.

Етса ҳар дам сенга юз муҳлик дард,
Ўлсанг ўл, лек даво қилма ҳавас.

Эй кўнгул, васл ҳавас қилдинг, ўл
Зорлиғлар била ё қилма ҳавас.

Айлаган ишқ ҳавас куч бирла,
Юз туман дарду бало қилма ҳавас.

Кўйи туфроғи эрур мушки Хито,
Истаган ани хато қилма ҳавас.

Ишқ даштини десанг қатъ қилай,
Зоди раҳ ғайри фано қилма ҳавас.

Бенаволиғда, Навоий, ўлсанг,
Базми васл ичра наво қилма ҳавас.

238

Кўнглум ичра дарду ғам аввалғиларға ўхшамас
Ким, ул ойнинг ҳажри ҳам аввалғиларға ўхшамас.

Не ситамким, қилса раҳм махфий эрди зимнида,
Эмди қилса ҳар ситам аввалғиларға ўхшамас.

Демангиз Ширину Лайли онча бор ҳусн ичраким,
Хўблиқда ул санам аввалғиларға ўхшамас.

Жавридин эрди аламлар, эмди тутмиш ўзга ёр,
Ўлмишамким, бу алам аввалғиларға ўхшамас.

Ишқ аро Фарҳод ила Мажнунға ўхшатманг мени
Ким, бу расвои дижам аввалғиларға ўхшамас.

Кўйининг эҳромидин кўнглумни манъ этманг яна
Ким, анга азми ҳарам аввалғиларға ўхшамас.

Эй Навоий, қилма Жамшиду Фаридун васфиким,
Шоҳ Ғозийға карам аввалғиларға ўхшамас.

239

Ҳар неча куйсам ул ой кўнглумни пайдо айламас,
Айласа ҳам ўлсам ани ошкоро айламас,

Ишвасидин илтифот аҳволима зоҳир бўлур,
Зорлиғ кўргузсам андоқ ишва пайдо айламас.

Жонға бир куймоқчадур ҳар кимга парво қилмоғи,
Яна юз ўлмакчаким қатлимға парво айламас.

Шўхлуғлар бирла сабрим хирманиға ўт солур,
Хусн ила ёлғуз мени-бедилни шайдо айламас.

Қайда юзлансам жунун хангомасидур халқ аро,
Ул чу етти кўз учи бирла тамошо айламас.

Айламас то хусни бир сендекни олам офати,
Ишқ бир мендекни ҳам оламда расво айламас.

Мен аёғи туфроғиға нақди жон айлай нисор,
Не ишимким, ул қабул айлар ани ё айламас.

Нақди исломим олиб бир журъа тут, эй муғбача,
Бўл равонким ҳеч кофир буйла савдо айламас.

Муддатедурким, Навоийдур аёғинг туфроғи,
Пойбўсунг гар топар, ортуқ таманно айламас.

240

Хўблар минг бўлсалар, мен хастаға бир ёр бас,
Анда меҳр атворининг мингдин бири гар бор бас.

Айтмонким, ҳар вафо қилсам, жафое қилмасун,
Ҳар вафоға минг жафо гар айламас изҳор бас.

Ҳар вафоға минг жафо ҳам қилса қилсун, мунчаким,
Ёр анга маҳруму маҳрам бўлмаса ағёр бас.

Эй висол аҳли, сизу иззат саририким, менга —
Ҳажр кўйи итлари оллида бўлмоқ хор бас.

Мен киму нўши лабингдин истамак кути ҳаёт,
Айласа ғамзанг синони қатл бу миқдор бас.

Эй кўнгул, ғамгин эсанг куп қуйса соқий оғзингга
Зарфни, сипқармағунча қилмағил зинҳор бас.

Юз бало келса бошингға сабр қилғил, эй кўнгул,
Ё халойиқ ихтилотин қил Навоийвор бас.

241

Нигорим дардима наззора қилмас,
Назора қилса дағи чора қилмас.

Тилаб оғзин эмас бир дамки кўнглум

Ўзини ғунчадек юз пора қилмас.

Мени ғам дашти ичра ишқ итурди,
Ўзин эл куч бнла овора қилмас.

Кўнгулни айлагандек захм ғамзанг
Пичоқ, балким қилич ҳам ёра қилмас.

Мени девона то қилмиш кўнгулга
Неларким ул пари рухсора қилмас.

Не ерсен даҳр золининг фирибин,
Вафо чун элга ул маккора қилмас.

Навоийдек юзунгга ким солур кўз
Ки, зулфунг рўзгорин қора қилмас.

ШИН ҲАРФИНИНГ ШЎХЛАРИНИНГ ШАМОЙИЛИ «НАВОДИР»ДИН

242

Жамоли нурини чеккан тарозу ою куёш,
Магар бу бирида нур эрди, ул бирисида тош.

Гар ойда тош эмас эрди, куёшда нуриндин
Кудурат ичра қолиб ой, мунаввар ўлди куёш.

Куёшқа нурки юкмиш хануз эрур ул нур,
Хануз ой ичра ҳамул тош эрурки, бўлмиш фош.

Уруж ақшоми тегрангда ою кавкаблар,
Масих гирдида андоқки, бир неча хаффош.

Юзи тубон тушубон маркабинг изиға малак,
Ер узра курсни қилғон кеби гадой талош.

Чу қурб қофиға еттинг, етишмади Жибрил
Не навъ худхуд Семурғ ила бўлур йўлдош.

Аёғиға чу малойик бошин кўя олмас,
Навоиё, кўя кўр итлари аёғиға бош.

243

Кўймади шоми хуморим тийраликдин ақлу хуш,
Май куёшин хум сипехридин чиқар, эй майфуруш.

Истамон худ хуш, лекин йўқки хуш олғай хумор,

Май тўла қуйғилки, айлай мастлиғдин тарки ҳуш.

Жоми нўшо-нўш хуштур ул сифатким, дайр аро
Бода олиб муғбача, нўш айлабон қилдурса нўш.

Ун чекиб май тут, деб эрсам дайр тоқиға садо,
Демаким ҳам ушбу маънини нидо айлар суруш.

Арбадамдин гар ториктинг, соқиё, тут бодаким,
Бўлмағунгдур бўлмағунча масти лояқил хамуш.

Муҳтасиб таъзир этар вақти таним қилди яланг,
Дайр пирининг қулидурменким, улдур айбпўш.

Гар Навоий бир аёғ, гоҳи ичар ғам дафъиға,
Зоҳид андин ўзни ғамгин тутса ичтек эмди қўш.

244

Дўстлар, кўнглумни васл уммиди беҳол айламиш,
Орзу хайли ҳазин жонимни помол айламиш.

Шоҳ лутфи узрини қўлмоқ эмас мумкинки, шавқ
Хушум этмиш зойилу нутқумни ҳам лол айламиш.

Бас муносибдур баҳори васл аро кўз ёшини,
Кисватин қондин хазони ҳажрким ол айламиш.

Зулфи ичра бўлғамен пур печу хамлиқ тордек,
Заъфлиқ жисмимнимким, ҳижрон юки дол айламиш.

Ҳар замон ул ён қилур кўнглум ҳавоким қуш кеби,
Ҳажр ўқи пайконларин ҳар ён пару бол айламиш.

Неча кунлук ҳажри тўфон айлабон ашким суйин,
Мени ул дарёда киштибонға тимсол айламиш.

Ҳажрида онсиз тирикликдин уятлиғмен, валеқ
Менда йўқ тақсир, ажал бу ишда эҳмол айламиш.

Ул ики лаб ҳажрида майким, иложиға ҳаким
Лаъл ила ёқутни маҳдулу сайёл айламиш.

Эй Навоий, ҳажр мушкил бўлса ғам йўқтурки, ҳақ
Шоҳ лутфин бўйла мушкилларга халлол айламиш.

245

Сабзай хат оразинг боғини хазро айламиш,
Гулшани рухсоринг ўзга ранг пайдо айламиш.

Ҳар дам ўлмиш хатту лаълингдин юз онча ошкор,
Ҳар не ишким умрида Хизру Масихо айламиш.

Вах, не шайдоваш йигитдурким чиқиб олифтавор,
Юз туман олифтани ишқида шайдо айламиш.

Қоматим ё юз уза ашкимдин этмиш новлар,
Улки анинг кирпикин новак, қошин ё айламиш.

Не тамошодурки юз минг халқ ўлмиш ҳар қачон
Ким, аин эл, йўқса ул элни тамошо айламиш.

Бўлмамиш пайдо менингдек зору сендек раҳмсиз,
Тенгри то меҳру муҳаббат расми пайдо айламиш.

Эй саломат аҳли, бутронгим, мени бир муғбача
Дайрдин усрук чиқиб бу навъ расво айламиш.

Фард бўлким ул киши дунёда бўлмиш аҳли тарх
Ким, фано йўлида тарки аҳли дунё айламиш.

Кўп Навоийнинг мусаллоу ридосин сўрмаким,
Бирни раҳни бода, бирни бода поло айламиш.

246

Шомким тун пардасинда айлади ихфо қуёш,
Парда олиб юздин ул ой айлади ифшо қуёш.

Йўқки чун кирди шабистон ичра зулфи шомидин,
Орази чун бўлди пайдо, бўлди нопаддо қуёш.

Базм чун тузди жамоли ламъасиндин йўқки шамъ,
Балки зоҳир айлади бир соғари сахбо қуёш.

Субҳға тегру юзидин равшан эрди базми айш,
Уйлаким, эл хотириға келмади асло қуёш.

Ламъай рухсоридин қасрида ҳар айвон аро,
Зарварақдин шамсаларму эрду, билмон, ё қуёш.

Маст ўлуб оразни чун хилват аро илди ниҳон,
Сарғариб титраб чиқарди пардадин сиймо қуёш.

Оҳким, биз рубъи маскундин чиқиб, кўп бўлғуси
Жилвагар тўртунчи торамдин Масих осо қуёш.

Қилма, эй ғаввос, кўп ишқ аҳлининг манъини кўр
Ким, сену ғалтон гуҳар андишаси ушшоқу ёш.

Бил, Навоийким, тафовутдур қуёштин ойғача,
Айласанг наззора ул ой оразидин то қуёш.

247

Хусн боғи ичра қаддинг сарви бўлмоғликқа туш,
Ҳар ҳаво қилган кўнгул ул қад уза сарв узра куш.

Умрларким бўлган оворанг етишмиш оллинг,
Марҳабосиға илик сун худ дей олмонким қучуш.

Кўксума ғам тоғида ишқинг бало мисморини
Беркитурда айлади Фарҳод метинин чўкуш.

Лаъли шахдиға ҳаво қилганда, эй жоним куши,
Гар десангким топмайин махлас чибин янглиғ ёпуш

Кўйидин бизни чиқармоққа, рақибо, йиғма хайл,
Хасни қавмоққа насиме бас, эмас ҳожат уруш.

Ишрат этким, чарх оллинда тафовут йўқтурур,
Хоҳ базм ичра симоё эт, хоҳ кунж ичра тумуш.

Дема ҳажримдин Навоий ғамсиз эрмас бир замон,
Истасангким ғамдин айрилғай анинг бирла қовуш.

248

Ул париваш одамивашлиғлар анлаб қилди хаш,
Ҳар сариким бир малакваш бор эди девонаваш.

Айтмон жом оғзинга еткач, менинг оғзимға қуй,
Умри жовид истасам басдурки, бўлсам журъагаш.

Лаъли хижронида кўнглум беҳуд ўлса қилма айб
Ким, жароҳатдин чу қон айрилса тонг йўқ бўлса ғаш

Ёр чун жонимда махфийдур тафовут иўқтурур,
Жилва қилса зоҳиран гар минг ёғоч, ҳар бир араш.

Чун малоҳат жон олур хусн ичра ани истагил,
Хоҳ дилбар кишвари бўлсун Хўтан, хоҳи ҳабаш.

Соқийи даврон чу охир тўлдурур паймонамиз,
Эмдидин варзишқа ўзни айлали паймонакаш.

Эй Навоий муҳтасиб дайр ичра кирди бермасанг,
Раҳну майполоға бас лойиқтур ул дастору фаш.

249

Меҳр эмас, гардун юзунг ҳижронидин доғ ўртамиш,
Ой эмас, марҳам учун момук мудаввар айламиш.

Кўнглум андоқ чок-чок ўлмишки, гўё тўъма деб,
Ҳажр тиғи итларингга бир-бир ани тўғрамиш.

Бисмил этмиш зори кўнглум сайдини қилғоч шикор,
Ул шикор афкан ҳазин кўнглум бу янглиғ овламиш.

Лола рўюм асрамай кўнглумни гар азм айлади,
Ёдгор андин туганлар чок кўнглум асрамиш.

Ер юзин тутқан баҳор айёми эрмас лолазор
Ким, юзунг ҳижронидин гирён кўзум қон йиғламиш.

Дема, соқий илгидин софийму хушдур йўкса дурд?
Ҳар не андин келди, ул хуштурким ани толғамиш.

Гар Навоий ёридек йўқ олам ичра, не ажаб
Ким, кезиб оламини маҳвашлардин ани танламиш.

250

Юз сиҳр қилса кимгаки элликдин ўтти ёш,
Атфол саҳраси қилур атфолдек маош.

Улким соқол бўяр ҳаваси тушти бошиға,
Бўлмоқ соқол қора, не осиг, чун оқарди бош?

Гўёки молу жон чин эрур негаким қори,
Чун етти жон талашқали, ул мол этар талош.

Ҳожиб нетар бировки кўзи бўлди мунзавий,
Эв гўшасида доғи анга ҳожиб ўлди кош.

Юздан тўкар су улки кўзи, оғзи, бурнидин,
Эл оллида оқар шўлакай бирла сую ёш.

Эйким, юзунг куёш эди, сарғарди шайбдин,

Билгилки, сарғарур уёкур чоғида куёш.

Оллингда бас қаттиқ йўлу қатъиға йўқ гузир,
Гар шоҳ, гар гадо бўлу гар тунду гар ёвош.

Билким, бу йўлда зод эрур аъмоли хайру бас,
Йўқ илму фазлу мансабу молу уруғ-қаёш.

Юз бийму оқибат иши маълум эмас киши,
Туғмаса эрди ё туғубон ўлса эрди кош.

251

Тун ҳам кечу йўл дағи йирок, сен дағи сархаш,
Ўлтурки даме ўлтурали, эй бути маҳваш.

Йиллар чекибон ҳажр даме васлингга еттук,
Сен дағи даме зорларинг кўнглини тут хаш.

Манзил дағи амну кўнгул асҳобдин эмин,
Май дағи эрур беғашу руҳ андин етиб ғаш.

Маълум эмас тонгла ким ўлғусию ким йўқ,
Тинсун қадамингда нафаси неча балокаш.

Ҳайҳот бу хилватда киши бўлса ўлармен,
Ғайр ўтса хаёлимға қилур мени мушавваш.

Бир нақш бу янглиғ менга кўргузмади гардун,
Чехрамни қилиб қон ила юз навъ мунаққаш.

Қилмади Навоийға бу иқболни рўзи,
Улким варақи қисмат уза бўлди рақамкаш.

252

Донаи холи лабинг кўнглум қушин ром айламиш
Ким, ани тутқанда жоним риштасин дом айламиш

Анбарин хаттингғаким, андин келур бўйи вафо,
Жон фидо гарчи умидим субҳини шом айламиш.

Лабларингдин руҳпарвар нутқ зоҳирдур магар,
Руҳ қудси оби ҳайвои ичра ором айламиш.

Хумрат этмиш ошкор ул усруку хунхора кўз,
Қон ила мамзуж май гўёки ошом айламиш.

Сарву гулга боғ аро дерменки айлай жон фидо,
Токи жоним қасди бир сарви гуландом айламиш.

Чикти, ваҳ, усрук яна ул кофири бебокким,
Ҳар қачон чиққонда қатли аҳли ислом айламиш.

Дайрни қилмиш кўзумга гулситон, эй муғбача,
Ул майи гулгунки рухсорингни гулфом айламиш.

Ком вақти тарки дунё айлаган топмиш ҳаёт,
Йўкса етканда ажал худкому ноком айламиш.

Қани расвое Навоийдек агарчи ани ишқ,
Некном элдиндурур деб, буйла бадном айламиш.

253

Гўйиё бир-бирига ошиқ эрур ул икки қош
Ким, кўяр бир-бириси бир-бирининг оллида бош.

Юзни бир тифл учун атфолға майдон ясадим,
Йўкса не важхдурурким югурур юз сори ёш.

Улки базм ичра сочар бошиға гул не билгай,
Ҳолин анингки фалак ёғдурадур бошиға тош.

Кўзларинг даврида мужгонингга ул навъи ҳулсум,
Недурур қилмасалар фитнанинг устида талош.

Истабон хуш замон меҳнатидин, эй соқий,
Жомима доруи беҳуш эзиб қотсанг қош.

Фақр даштида фано йўлиға ҳамраҳ тилама,
Йўл чу маълум эмас, қайда топилсун йўлдош.

Эй Навоий, юзидин деки очик ёруғ эрур,
Зулфидин демаки ҳам тийрадурур, ҳам чирмош.

254

Сўз демай икки шакардек лабиким банд ўлмиш,
Кула олмастин иши эмди шакарханд ўлмиш.

Кўнглума барча шикоят ери йўқ, андинким
Тиғидин чок эса, ўқи била пайванд ўлмиш.

Гулдин олман кўзу ислармен ани невчунким,
Ранг ила бўйи менинг ёрима монанд ўлмиш.

Бутун эрмас бу кўнгул шишаси аҳдингдекким,
Синмишу ҳар синуқ андин неча парканд ўлмиш.

Юзи бирла лабини кўрса қилур кўнглум заъф,
Гар кўнгул қувватининг мужиби гулқанд ўлмиш.

Ул пари то мени девонаву расво қилди,
Ваҳки, Мажнун менинг оллимда хирадманд ўлмиш.

Ранжа бўлма тилаб ортуқки эрур осуда,
Улки ҳақ, ҳар не насиб айлади хурсанд ўлмиш.

Хосса маъниларим эл қилса тасарруф қилдик,
Киши фарзанди қачон кимсага фарзанд ўлмиш?

Қовма, эй шайх, Навоийни эшитмас деб панд
Ким, сенинг пандинг эшитмаслик анга панд ўлмиш.

255

Вафодин чекса бош ул сарви маҳваш,
Ажаб эрмастур ўлмоқ сарви саркаш.

Замона аблақи қолған равишдин,
Ул ошуби замон секретса абраш.

Кеча зулфунгни туш кўрдум паришон,
Бу кундур хотирим асру мушавваш.

Жаҳон кўзғолди офат сарсаридин,
Йигит жонинг учун отланма сархаш.

Мақомирваш ҳарифе кўнглум олмиш
Ки, ғаш қилғон сойи кўнглум қилур ғаш.

Кўнгул ваҳдат майининг жоми эрмиш,
Бу соғар сода яхши, йўқ мунаққаш.

Навоийнинг жунунин айб қилманг
Ким, ани телбаратмиш бир париваш.

256

Неча оҳ урсам бўлур кўздин бағир хуноби фош,
Эснамак бу эрса кўзда не ажаб ул навъ ёш.

Эй парий, атфол тоши дема бу мажнунҗаким,
Чарх зулми ёғдурур бошим уза ҳар лаҳза тош.

Суда андоқким қуёш акси тушар, гўё эрур,
Обгун чарх ичра ул рухсорнинг акси қуёш.

Гар кабутардек эмас тутмоқ учун қўнглум қушин,
Невчун очмиш қулочин ҳар тараф ул икки қош.

Тунд эрур ул бутки, қўймишмен бошимни оллиға,
Қиблаға бош индурурга менда йўқтур икки бош.

Бўлма кун қурсин тилаб афлокдек саргаштаким,
Бир фатири хом ила осон ўтар ҳар кун маош.

Олғали қўнглин Навоийнинг талошур хўблар,
Шоҳлар андоқки бир мулк узра қилғойлар талош.

257

Ишқ ичинда жуз ўлум мушкилкн, бўлган бизга иш
Ким, бўлубтур жон била ғамзанг аро бориш-келиш.

Қон оқар ҳар ён танимдинким фироқ айёмида,
Қўймадим узмай таабдин ҳар қаён урғонда тиш.

Қўйида машғал юруткандек кўринди тонғача,
Ул худ ўтлуғ зор саргардон меннинг қўнглум эмиш.

Кеча ой даврида икки саъд кавкаб кўрмаган,
Кўр юзу икки қулоғи дурларин кийганда киш.

Заъфлик саргашта жисмимдин ажаб йўқ чикса ўт,
Чунки ўт зоҳир қилур кўп давр топқондин қамиш.

Даҳр иссиғ-совуғидин гар фароғат истасанг,
Оби оташ рангни қўйма иликдин ёзу қиш.

Эй Навоий, чобукунгнинг истасанг побўсини,
Бўйнунга ип тоқмоқ уммиди била итдек эриш.

258

Зулфиға ҳар ён гириҳ тушкан эрур бас турфа иш,
Неча ерда телба қўнглум қасдиға бел боғламиш.

Равшан айлар шуъла устидин кўрунган дудни,
Маҳвашим эгнида олтойи била бошида киш.

Ёри жоним қасдиға ҳар дамки тишлар лаълини,
Маҳкам айлармен, фиғон қилмай дебон, бағримға тиш.

Зори жисмимға, не тонг, саргашталикдин тушса ўт,
Ўт аён айлар иликда давр кўп топқон қамиш.

Лаълидин жон олғали бординг, келибсен жон бериб,
Эй кўнгул, мардона бординг ул боришқа бу келиш.

Ғарраи ҳусн ўлдунг, эй гул, билмадинг бу боғ аро,
Ҳар баҳори келса андин сўнг хазони бор эмиш.

Қон иси келди Навоий назмидин, эрмас ажаб
Ким, бағир қони била кўнглида топмиш парвариш.

259

Куйдуму топтим кўнгулни ўтға солғондин бу иш,
Ё кўнгулдиндур менга ё кўнглум олғондин бу иш.

Ваъдаи меҳр эттинг охир, ҳар не эл қилса хаёл,
Келгай, аммо келмагай сен аҳди ёлғондин бу иш,

Дер эмиш кўнгли тўла шиквам майидин бўлмиш оҳ,
Қайда келгай мен кеби кўнгли ушолғондин бу иш.

Андин айру ўлмайин кўрганда жон қилдим фидо,
Қилмангиз таҳсинки, қилмишмен уёлғондин бу иш.

Телба кўнглум қочса савдо даштиға айб этмангиз,
Қилди ғам зиндони ичра кўп қаболғондин бу иш.

Гарчи муҳлик ишқ аро туштум, кўзумни ҳам ўюнг
Ким, бошимға келди кўз ул сори солғондин бу иш.

Гар Навоий ҳажр аро ўлтурди ўзни йўқ ажаб,
Қилди ёри наслидин новмид қолғондин бу иш.

260

Менмудурменким куёш кулбамни равшан айламиш,
Оби ҳайвон зулматободимни гулшан айламиш.

Юз фалакча топса рифъат байти вайроним, не тонг,
Юз куёш чунким бу вайронимни маскан айламиш.

Кўз тегурманг, эй париларким, кўзум сарчашмасин,

Ул парию хури ризвон рашки маъман айламиш.

Мундин ўтмас дўстлук гардуни душман шевадин
Ким, ўзин душманларим қасдиға душман айламиш.

Меҳрни билмас эди номехрибоним, шукр эрур,
Гар бу фан таълим анга даврони пурфан айламиш.

Шеван эрди қисматим хижрон тунидин гўйиё
Ким, қора киймиш менинг рашкимга, шеван айламиш,

Эй кўнгул, фарёд ила рам берма, гар вайронима,
Чуғз янглиғ тойири давлат нишиман айламиш.

Бахти жовид ушбу бўлғайким кўзум суртарга чарх,
Итларининг йўли туфроғин муайян айламиш.

Эй Навоий, йўқ ажаб, гар чарх ўз давронида
Меҳр бирла бир қорарғон кўзни равшан айламиш.

261

Лабингни сўргали муҳри сукут оғзима тушмиш
Ки, ул шаккар била эрним бири бирига ёпушмиш,

Хаётим андин экинким чиқарға қуввати йўқтур,
Заиф жонки лабинг ҳажридин оғизға ёвушмиш.

Юзунг хижолатидин арғувонға тушти тағайюр,
Дарахти рангидин англар кишики қони қурушмиш.

Қулоқ дуриға харидор эди юзунг ажаб эрмас,
Нашот эл ораким Зухра Муштариға қовушмиш,

Хаёт мулкидин этмак сафар не мумкин ангаким,
Келиб ватанға сафардин нигори бирла қучушмиш.

Не бок пок кўнгул сари чарх солса кудурат,
Зуллол кўзгусини соя тийра қилса не тушмиш.

Навоиё, дема ишқинг сўзин чиқарма оғиздин,
Ёшурмоғим не осиг, чун халойиқ оғзиға тушмиш.

262

Майки лаълидин томизди ул нигори боданўш,
Гўйиё, жон топқанидин тушти туфроқ ичра жўш.

Ишва бирла бетаҳаммул қилмаса ул муғбача,
Невчун дайр аҳлидин бир лаҳза кам бўлмас хуруш,

Раз қизи бебокликдин қилса урён халқни,
Дайри пири зайли эҳсон бирла келди пардапўш.

Лали майнинг жавҳари руҳ ўлди, чун ҳар қатраси,
Гўйи эъжози Масиҳо зоҳир айлар майфуруш.

Мастлиғдин элга юз сўз дер, вале бир сўз десам,
Кўз юмуб ҳам мастлиғ бирла ўзин айлар хамуш.

Турмади шайхи риёий, чун етишти пири дайр,
Қочмайин Иблис нетсун, чун нузул этти суруш.

Эй Навоий, демаким, жону кўнгулни найладинг,
Иккисин қилдим фидо, чун боданўшим тутти қўш.

263

Суроҳи то майи лаълинг висолин орзу қилмиш,
Ани бу орзу девонаи жўлидамў қилмиш,

Чибинлар шаккари лаълингда йўқ жон қушларидурким,
Су ичмакликка ҳайвон чашмаси узра ғулу қилмиш.

Адамдур ул оғизким хурдабини ақл топмайдур,
Вужудин гарчи ул қатлим ишида гуфтугў қилмиш.

Ғаминг жон пардасин чок айлагач, гардун, не янглиғким
Лабинг оригтинг анинг риштаси бирла рафу қилмиш.

Кўнгулким ташнаи лаъли лабингдур, ваҳки, су этмас,
Анга гарчи висолинг ваъдаси бағримни су қилмиш.

Лабинг еткан қадах тарёкидин еткурғил, эй соқий
Ки, ҳажр аччиғлиғи жомим аро майни оғу қилмиш.

Висолинг нўши бирла ўзгаларга нўши жон бўлким,
Навоий жони муҳлик ҳажр неши бирла ҳў қилмиш.

264

Шабистонимда жом ичра юзунг акси чароғ ўлмиш,
Чароғимға ва лекин жом зарфу бода ёғ ўлмиш.

Дирам узра дирам тўккан кеби пинҳон хирад аҳли
Гириҳлик кўнглум ичра ишқдин доғ узра доғ ўлмиш.

Илож айлай десанг, қўй ислайин себи занаҳдонинг,
Менгаким сунбулунг савдосидин заъфи димоғ ўлмиш.

Кўзунг наргис, узоринг гул, қадинг сарву сочинг сунбул
Бузуғ кўнглум хаёлидин буларнинг турфа боғ ўлмиш.

Не қилсанг эмди қил кўнглумгаким, торожи ишқингдин,
Шикибу илму ақлу зухду такводин фароғ ўлмиш.

Ажаб Фарход эрур ширин лабинг шавқида кўнглумким
Анга пайконларинг метину ишқинг қофи тоғ ўлмиш.

Тўла қуй жоми гардунвашқа май, эй соқийи маҳваш
Ки, ғам хайлини ғарқ айлар тенгсиз бу навъ аёғ ўлмиш.

Май ичким, дарду ғам бир лаҳза соғ ўлмокқа қўймайдур,
Аниким, бу кўҳан майхонада бир лаҳза соғ, ўлмиш.

Навоий тийра шомин кавкаби ашки қилур равшан,
Бу юлдузлар анга гўёки дурри шабчароғ ўлмиш.

265

Қайси водийким танимни ашк сайли сурмамиш,
Қайси тоғ авжиғаким мавжи бошимни урмамиш.

Қайси ҳижрон шомиким ҳар лаҳза ҳижрон сарсари,
Бир-бир авроқин фалакнинг ҳар тараф совурмамиш.

Қайси дамким хотиримға чун ўтуб гулзори васл,
Гунчадек кўнглумда ҳижрон юз тикон синдурмамиш.

Қайси ҳижрон даштиким қасдимға тортиб ғам сипоҳ,
Ул черикнинг ўтин оҳим шуъласи ёндурмамиш.

Қайси бир мажлиски, май тобию ораз барқидин,
Элга ўтлар солиб, ул қотил мени куйдурмамиш.

Қайси бирга олам аҳлидинки қилдим жон фидо,
Ғусса олам-олам ўтлуғ жонима еткурмамиш?

Эй кўнгул, дайри фано азми муборак азм эрур,
Қўй қадамким, топқон ул йўлни ватанда турмамиш.

Дайр пирининг кулименким, харобот аҳлидин
Неча кўрмиш журм аларнинг юзига келтурмамиш.

Май тутуб кўнглумни тиндур бир замон, эй муғбача
Ким, замон бедоди ани лаҳзаи тиндурмаиш.

Зулф аро асра Навоий кўнглин элдин истама,
Телбани банд ичра зоминға киши топшурмаиш.

266

Телбалик сенсиз, эй пари, менга иш,
Кўксума тош урармен, эғнима тиш.

Нахли айшим кўнгорди уйла ғаминг
Ким, маконида қолмади қиртиш.

Новакинг касрати кўнгул ичида,
Уйлаким найситон ичинда қамиш.

Ё қошинг бирла қилди чун даъви,
Қатл учун бўғзиға солилди кериш.

Зулфу жисмингға рангу нозуклук,
Кўринур ул сифатки, қоқуму киш.

Не учун бўлди лаългун ашким,
Гар юрак қони эрмас анда қотиш.

Май кўп ичсам ажаб йўқ, эй соқий,
Қон ютарларда қилмишам варзиш.

Барги гулким сочилди кўйи аро,
Ул менинг пора-пора кўнглум эмиш.

267

Оразинг ҳижронидин келмас манга гулзор хуш,
Гулсиз андоққим эмас гулбунда юз минг хор хуш.

Хастадур кўнглум кўзунгдин уйлаким мумкин эмас,
Лабларингдин шарбат олмай бўлғай ул бемор хуш.

Кўйида вайронае топиб йиқилдимким, келур
Қасри жаннатдин менга ул сояи девор хуш.

Кўйидин манъ айлар эрдим чун ўлармен, эй кўнгул,
Эмди бердим рухсатинг, ҳар қайда борсанг, бор хуш.

Ҳар киши мақсадға бир сарришта истар, эй фақих,
Субҳа гар хуштур санга, бордур манга зуннор хуш.

Ҳирқаву зуҳду риё аҳлиға хуштур хонақах,
Лек анинг рағмиға келди кулбаи хаммор хуш.

Эй Навоий, май била хуш тут ўзунганим, эмас
Бу фано дайри аро бўлмоқ даме хушёр хуш.

268

Ошиқ ўлдум, билмадим, ёр ўзгаларга ёр эмиш,
Оллоҳ-оллоҳ, ишқ аро мундоқ балолар бор эмиш.

Қаддиға эл майли бўлгондин кўнгул озурдадур,
Ул алифдин зорларнинг ҳосили озор эмиш.

Элга новак урди, мен ўлдум, эрур бу турфаким,
Жоним эткан реш эл бағриға кирган хор эмиш.

Риштаким муҳлик ярам оғзиға тиктим, англадим
Ким, кафан жинси қироғидин сувурғон тор эмиш.

Кўйи деворидин оғриқ танға тушкон соядек,
Сели ғамдин эмди соя ўрниға девор эмиш.

Жонға тахвиф айладим тиғи ҳалокидин анинг,
Билмадим, бу иштин ул ўлгунча миннатдор эмиш.

Эй Навоий, хўбларни кўрма осонлиғ била
Ким, бировким солди кўз, узмак кўнгул душвор эмиш

269

Менга эмди сарв ила гул муддаоси қолмамиш,
Сарв бўйлуқ гулжабинларнинг ҳавоси қолмамиш.

Уйла бузмиш меҳнату ғам хайли кўнглум кишварин
Ким, нашот анда сиғингунча фазоси қолмамиш.

Мен балият ичрамен, эл шод, гўё чархнинг
Эмди дард аҳлиға еткунча балоси қолмамиш.

Ёрким қилмас жафозу жавр эрмас раҳмдин
Ким, манга кўргузмаган жавру жафоси қолмамиш.

Баски ҳар торин бало атфоли уздилар чекиб,
Ваҳки, урён жисм уза меҳнат палоси қолмамиш.

Гул чоғи боғингғаким йўл бермадинг, эй боғбон,

Чинмудур дай бўлғали дерлар сафоси қолмамиш.

Эй Навоий, гар вафоси қолмамиш анинг санга,
Гам емаким, анга ҳам ҳусни вафоси қолмамиш.

270

Кўнгулни бу кеча бир ой хаёли мубтало қилмиш
Ки, уйку хайлини кўзлар саводидин жало қилмиш.

Кўнгулга тоза кўйғон доғлардинму савод ўлмиш,
Йўқ эрса ҳажр дудидин фалак юзин қаро қилмиш.

Вужудим хирманин ўртарға бир барқи бало урмиш.
Кўзумга ҳажр илги кожидин ҳар ўтки чоқилмиш.

Вафосизлиқ муҳаббат аҳли оридур хушо, улким,
Ҳаёти нақдини бир қотил оллинда фидо қилмиш.

Аёғи туфроғининг қийматин жонлар деган хайҳот,
Ҳаёт иксирина туфроғ бирла тенг баҳо қилмиш.

Гадолиғ айламиш йиллар кўзум ул хўблар шоҳи,
Қачон бир кўргузуб ораз, анинг комин раво қилмиш.

Висол истар эсанг қочма балиятдинки, кўргузмиш
Ниёз аҳли вафо, ҳар неча ноз аҳли жафо қилмиш.

Тараб жомини тутмас дайр пири бўлмаин фоний,
Биров бу файз топмишким ерин дайри фано қилмиш.

Навоий бенаво бўлким азал қассоми қилғонда —
Халойиққа наво тақсим, бизни бенаво қилмиш.

СОД ҲАРФИНИНГ САНАМЛАРИНИНГ СИЙТИ «НАВОДИР»ДИН

271

Бировки дайр сори зоҳир айлади ихлос,
Бурунғи нафъи буқим хонақаҳдин ўлди халос.

Халос истасанг андин аён қил ихлосинг
Ки, йўқ кишига халос этмайин аён ихлос.

Авом зоҳиридек қилмағанға зоҳирини
Муяссар ўлмади ботин иши нечукки хавос.

Бировга хос иноят бу йўлда ом ўлди

Ки, ом суврати бирла ўзини айлади хос.

Симоъ важд ила гар бўлмаса муассир эмас
Ки, кулгу боисидур қилса фил ўзин раққос.

Бақо дурин тилабон терга ғарқалиқ не осиф,
Будур топарға фано баҳри ичра бўл ғаввос.

Навоий, истаса қатлинг хабиб, сен яна ўл
Ки, ишқ тиғи шаҳидиға буйла келди қасос.

272

Хусн оятики келди юзунг қиссасида нас,
Тонг йўқ, десамки шаънидадур аҳсан-ул қисас.

Мусҳафни ўртадим дединг ўтлук узор ила,
Кўнглум қабул қилди каломинг начукки нас.

Кўнглум қушини тиғи ғаминг қилди чок-чок,
Билман кўнгулни кушмудурур эмди ё қафас.

Лаълинг нигини шарҳидадур гўйиё фусус,
Ҳар жузвида нишонан вақф айлади бу фас.

Ўлдумки, қатлинга нега ушшоқ бўлди хос,
Тиргузди буки ёна мени айладинг ахас.

Тақвии ишқ аро чу азимат тилар кўнгул,
Аввал керакки, бир тараф этсанг бори рухас.

273

Қатл учун элга чу таъмим ила бердинг танқис,
Ўлгум эрди мени гар қилмасанг эрди тахсис.

Ҳирси ул шўхнинг эл қатлиға бордур онча
Ки, ажал ҳожат эмас айламак ани таҳрис.

Ҳажрдин ишқ ўтида топмади кўнглум махлас,
Гарчи ўт бирла бўлур қалбға бермак тахлис.

Ёр ҳажриға даво гулдин эмаским, бермас
Кимсага Юсуф иси қон аро ҳар пора қамис.

Гарчи билдимки ҳарис ўлди жаҳонда маҳрум,
Бўлмамоқ мумкин эмас ёр висолига ҳарис.

Қил фано дарси аро ўзни мулаххаски, эмас
Суд кашфида бу маънининг ўқумоқ «талхис».

Ёрдин айру Навоий ўзига истар ўлум,
Эй ажал, жонинг учун берма анга кўп танқис.

274

Май мени қилди риёи порсоликдин халос,
Порсолик йўқки, ужбу худнамоликдин халос.

Хонақаҳ аҳли йўлукса мастлиғдин таниман,
Шукрим, бўлдум аларға ошнолиғдин халос.

Ишқ хилват кунжидин солди мени майхонаға,
Қилди зиндон гўшасида мубталолиғдин халос.

Дайр пири журъасин топмайки, улдур шохлиқ,
Дайр аро гар орзу қилсам гадоликдин халос.

Эй жафогар, бир вафо қилким иковлон бўлғабиз,
Мен жафо чекмактину сен бевафоликдин халос.

Соқиё, ҳажру хумор ичра етибмен жонима,
Бир қадаҳ бирла мени қил бу ораллиғдин халос.

Эй Навоий, бенаво истаб сени дилдору сен,
Гар наво истарсен, ўлма бенаволиғдин халос.

275

Кишига берса ғаму меҳнати даврон танқис,
Яхшироқким анга бергай ғами ҳижрон танқис.

Берса танқис ғами ҳажр доғи онча эмас
Ким, берур рашк била ғайрати жонон танқис.

Истасам ўқини кўксумда будур ваҳмимким,
Топмағай тийра кўнгул ҳабсида жонон танқис.

Мен уруб пўя жунун даштида, лекин не осиф
Ким, эрур кўнглума ғам чоҳида пинҳон танқис.

Кўйидин рахти сафар боғласа ағёр не тонг,
Боғу гулшанда кўрар ғули биёбон танқис.

Чархдин заъфим ила бўлса малолим не ажаб,
Кўрар ул Зол била Рустами дoston танқис.

Эй Навоий, бас эрур телбалик эмди, берма,
Ул паривашқа чекиб нолаву афғон танқис.

ЗОД ҲАРФИНИНГ ЗАМИРОН БУЙЛАРИНИНГ ЗИЁСИ «НАВОДИР»ДИН

276

Қила олғонча риё аҳлидин эткил иъроз,
Яхшироқ сидқ ила осики, риёлик муртоз.

Мужрими содиқ эрур узр била қобили файз,
Муъжиби зухдқа бўлмас мутажалли файёз.

Ўзлукунг салбидин ахлоқи замимингни кетур
Ким, кетар мусҳил ила неча муҳолиф амроз.

Бош оқарди, кўз оқардию оқармас кўнглунг,
Тийрасен ҳар нечаким тутти саводингни баёз.

Чек риёзат вале иш ўрнида тутма аниким,
Бу риёзатдурур, улким эвази келди риёз.

Барча иш вақтида ҳақ бўлса керактур ғаразинг,
Бу ғараздин чу бўлур дафъ керакмас ағроз.

Икки бармоққа тутар сиймни микроз кеби,
Фақр торин доғи қатъ эткучидур ул микроз.

Ҳар не оллингға келур ҳақдин эрур чун ориз,
Бас таҳаммул қилибон айлама ҳар дам иъроз.

Жаҳл айбини Навоий нетибон ёшурғай,
Эл кўзи очик эрур, гар ўзи эткай иғмоз.

277

Истасам бўсе лабидин, жон тилар жонон эваз,
Кўнгли бирла деса жонон оздурур юз жон эваз.

Лаълин оғзимға оло олмон, аёғи туфроғин,
Топсам этмон макс агар жон истаса жонон эваз.

Пойбўси ҳам эмас хаддим аёғи туфроғи,
Гар муяссар бўлса жон бермак бўлур осон эваз.

Итларининг хоки пойин кўргали ҳам розимен,
Гар тилар олдик қарору ҳушу хонумон эваз.

Васли гар бўлмас муяссар, юз туман жону жаҳон,
Гар берилса ўтруда бермак эмас имкон эваз.

Сокиё, тут лаългун май баҳридин заврақ била
Ким, эрур бир журъасиға нақти баҳру кон эваз.

Эй Навоий, ишқ таркин айлагил, невчунки, мен
Васл учун жон бердиму бўлди манга ҳижрон эваз.

278

Оразингдур офтоби оламородин ғараз,
Жонфизо нуткингдур анфоси Масиходин ғараз.

Очмағаймен кўз мени девона ҳуснунг бўлмаса,
Ҳар пари пайкар жамолиға тамошодин ғараз.

Уқ тикилсун кўзларимга бўлмаса ўқдек қадинг,
Боғ аро ҳар дам ҳавои сарви раънодин ғараз.

Шоми ҳажрим зулфи мушкинингдин ўлсун тийрароқ,
Гар эмас кўнглумда зулфунг мушки сародин ғараз.

Жон бериб лаълимни истардим, ғараз недур дема
Ким, базе зоҳирдурур, жоно, бу савдодин ғараз.

Дарду меҳнат чекмакимдин қасдим анинг кўйидур,
Каъбадур соликка қатъи кўху сахродин ғараз.

Эй Навоий, ёрнинг меҳру вафосин истама,
Қилмаған бўлсанг кўнгулга зулму бедодин ғараз.

279

Гар будур қомаги раъно била зебо ораз,
Сарв бўй чекмасу очмас гули раъно ораз.

Оразин сабзаға ҳар гулшан аро суртармен,
Санга то сабзаи тар айлади пайдо ораз.

Тоқатим йўқ ики ўт бирла мени ўртарга,
Оташин лаъл манга айла аён ё ораз.

Парда ёпқилки, хатинг айлади беҳол мени,
Мен худ ўлдум қила олмасқа тамошо ораз.

Оразимни бир аёқ бирла қизорт, эй соқий,

Неча суртай аёғингга мени расво ораз?!

Ойға гулгуна магар суртти машшотаи чарх
Ё санга майдин эрур гул кеби ҳамро ораз.

Эй Навоий, тиласанг давлати боқий топмоқ,
Олмагин дайри фано йўлидин асло ораз.

ТЕ ҲАРФИНИНГ ТАННОЗЛАРИНИНГ ТАРОВАТИ «НАВОДИР»ДИН

280

Десангки, факр тариқини айлайин мазбут,
Керакки, зухд риё бирла қилмасанг махлут.

Бу йўлда шарт фанодур агар қадам қўйсанг,
Керак бажой кетурсанг неким эрур маршрут.

Қишики зоҳири ошуфтадур замирига бок,
Басоки маъни эрур поку лафз номарбут.

Қўнгул саҳифасидин рафъ қил хавотирни
Ки, сафҳа зойиъ ўлур чун чибин қилур манқут.

Десанг ўзумдин итай ғайр сувратин исқот,
Ўзунгдин айла бурун ўзлукунгни-ўқ маскут.

Фано риёзатида қаддин айлаган чавгон,
Қошида гўйча йўқтур бу гунбади махрут.

Навоиё, дер эсанг тонгла бўлмаин мақбуз,
Бу кун жаҳон элига ўзни айлагил мабсут.

281

Қилди ботил меҳрдин ҳар неча қилди ёр шарт,
Шарт кўп бузди нединким айлади бисёр шарт.

Шарти меҳр айлар букун андоқ унутур тонглаким,
Ҳаргиз этмайдур дегайсен ул пари рухсор шарт.

Кўйида ким пойбўси бирла иззат истаса,
Бордур анда айламак туфроғдек ўзин хор шарт.

Айлади шарти вафо, лекин қачон бор эътибор,
Мастликдин ҳар не қилса кофири хунхор шарт.

Ишқ таркида қилиб кўп шарт буздунг, эй кўнгул,

Ишки қилмоқ мумкин эрмас, қилмағил зинҳор шарт;

Дайр пири хидматиға, эй кўнгул, бел боғладинг,
Балким ушбу боғламоққа бор эди зуннор шарт.

То тирикмен тарки ишқ этмай дебон шарт айладим.
Шарт қилғон айладик боре Навоийвор шарт.

282

Ой юзунг кўзгуву атрофини тутқан занг хат,
Не ярашибдур ул ой давриға миноранг хат.

Сабзаи тардекки судин бош чиқарғай лутфи бор,
Оразингдинким, чиқарга айламиш оҳанг хат.

Майдин ўлса оразинг гулгун, бўлур хаттингға зеб
Ким, топар чун сафҳа гулгун бўлди ўзга ранг хат.

Уйлаким марғулалар кўргузди ул меҳроб уза,
Тўтиёдур хирмани гул узра урған чанг хат.

То қамар даврида не офатлар ўлғай ошкор,
Буйлаким, ул юзда айлар фитнаву найранг хат.

Чиққали хат элни қатл айлар чиқармиш, гўйиё
Халқнинг қониға ул хунрез шўхи шанг хат.

Хусн мулкида шаҳ ул юз чатр мушкин бўлди қош,
Не ажаб, бўлса зумурраддин анга авранг хат.

Эн кўнгул, соф айла сафҳангни тилар бўлсанг уруж:
Ким, набиға ордур билмоқ саводу нанг — хат.

Сабзаву гул сари майл этмас Навоий хотири,
То чиқармиш юз уза ул шўхи сабзаранг хат.

283

Холларининг нуқтасидин топти зеб ул турфа хат,
Гарчи хат узра бўлур бир нуқтаву бўлмас нуқат.

Юз уза хаттин наззора айлагил гар кўрмадинг,
Эй кўнгул, кун сафҳасида тун саводи бирла хат.

Ҳажр шоми ойни рухсоринг соғинсам қилма айб
Ким, басар ҳисси қоронғу кечада қилди ғалат.

Сарв чун асру бийик, савсан бағоят паст эди,
Қоматинг хайрул-умур ойинидин топти васат.

Сайли ашким рўди икки бўлди олам мулкани,
Гўйиё олам эрур Бағдоду ашким сайли Шат.

Тавсани ҳиммат била қатъ айлагил дашти фано,
Йўкса бу йўлда бўлубтур тавсани гардун сақат.

Эй Навоий, май бати қонин оқиз базм ичраким,
Гар кабоб айлар ва лекин элни маст айлар бу бат.

ЗЕ ҲАРФИНИНГ ЗАРИФЛАРИНИНГ ЗУҲУРИ «НАВОДИР»ДИН

284

Не нутки дилкаш эрур, ваҳ, не дилрабо алфоз,
Масиҳ нуткида йўқ буйла жонфизо алфоз.

Эрур хужаста сўзунг файз мавжининг тенгизи,
Тенгизда ҳар сариғи дурри бебаҳо алфоз.

Сўзунгда лафзин эшиткач араб фасиҳлари,
Бириси қилмадилар сўзга ибтидо алфоз.

Сўзунгда пири хирад топмайин ғалат аҳком,
Тилиннга саҳв ила ҳам ўтмайин хато алфоз.

Санга надим ўлубон Жабраил ҳам кетуруб,
Бир ошно қошидин барча ошно алфоз.

Сипеҳр жавфида дарё вужудунг ичра сўзунг,
Бу баҳр ичинда жавоҳир сўзунг аро алфоз.

Навоий айлади наътингни, вирд бўлса, не тонг,
Анга каломи равонбахшу мунтаҳо алфоз.

285

Лабингдин бўлди бу маҳжур маҳзуз,
Анингдекким, шакардин мўр маҳзуз.

Сўзунгдин топса ҳаз кўнглум ажаб йўқ
Ки, шарбатдин бўлур ранжур маҳзуз.

Эмас ҳажринг куюк кўксум иложи
Ки, бўлмас шуъладин маҳрур маҳзуз.

Сочингдин оразинг кўргузки, элни
Қоронғу тунда айлар нур маҳзуз.

Лабингга жон фидоким, қилди жонни
Бу ақшом асру номақдур маҳзуз.

Хумор ўлтурди, соқий, тут қадаҳким,
Май ўлмай бўлмади махмур маҳзуз.

Навоий кўнглини буздунг, қил эмди,
Этиб васлинг била маъмур маҳзуз.

286

Неча ёлғон сўзу музҳик ҳаракот, эй воиз,
Мажлис аҳли юзидин йўқму уёт, эй воиз.

Дедилар: панд ила тавсанлиғин элнинг ўксут
Ким, деди: тепкилу минбарни ушот, эй воиз.

Хуру жаннатни кўп ўқдунг магар ул ён, элни,
Юборурга қиласен қатъи ҳаёт, эй воиз.

Ёшурун дардима дур ашқу эмас нутқингнинг —
Асаридин юзум узра қатарот, эй воиз.

Кеча ичмак маю кундуз демак ичманг ани,
Ҳикмат ичра бу эрур яхши сифат, эй воиз.

Ўзгача бўлмоқу ўзгача ўзин кўрсатмоқ,
Кўз тут ўз ҳолинга тафзиҳни бот, эй воиз.

Дайр пири кулидурменким, агарчи май ичар
Бори бор ўз ишида анга сабот, эй воиз.

Элни чун зарқ намози сўзига жамъ эттинг,
Тортғил тафриқага эмдн салот, эй воиз.

257

Чекти булбул кеби минг лаҳн ила дoston ҳофиз,
Йўқ анингдек яна бу даврда хушхон ҳофиз.

Давр ўқир чоғда ажаб фитналар айлар изҳор,
Йўқ анингдек яна сарфитнаи даврон ҳофиз.

Ҳофиз эткан кеби ҳақ лутфи ани қуръонда,
Бўлдик анинг доғи ҳар ҳолида қуръон ҳофиз.

Жон олур наъмаси ул руҳ ғизоси бирла,
Халқ жонин қилур ўз базмида меҳмон ҳофиз.

Гар унунг жон олур ани деса бўлғайму дариф
Ким, фидо боштин аёғингга сенинг жон ҳофиз.

Сендадур наъмаи Довуд ила анфоси Масих,
Бордурур йўқ эса давронда фаровон ҳофиз.

Эй Навоий, дема лаҳниға недин бўлдунг сайд,
Халқ сайдиға қони уйла хуш алҳон ҳофиз.

АЙН ҲАРФИНИНГ ИЁРЛАРИНИНГ АЛОМАТИ «НАВОДИР»ДИН

288

Иззат тамаъ ким айласа тарк этмайин тамаъ,
Ул хорлиққа мужиб эрур азза ман қанаъ.

Тухми тамаъки хорлиқ ўлмиш анинг бари,
Сен буйла хор тухмин экиб қилма гул тамаъ,

Нафсинг ҳалокин истаю топсанг ани ҳалок,
Зинҳор мотам аҳли кеби қилмағил жазаъ.

Невчунки то тирикдурур ул золими лаин,
Кўнглунггадур ҳалокату жонинггадур важаъ.

Рухунгга сихҳат ўлса малойик бўлур сипоҳ,
Нафсингга қувват ўлса шаётин бўлур табаъ.

Тарк этма узру ажзга кўнглунгни солса фиск,
Қўйғил риёву ужбға гар бош чекар вараъ.

Жоҳ аҳли, фақр ичра Навоийға иқтидо —
Айлангки, бу тариқа анга келдн мухтараъ.

289

Меҳр ила гар келди чарх айвони рифъатдин маниъ,
Жом кўйғон дайр тоқин англағил андин рафиъ.

Дайр жаннатдур, кўр анда жилвагар ҳар муғбача,
Шакликим зоҳир қилиптур хуру ғилмондин бадиъ.

Соқиё, чун давр аро солдинг ҳилолий жомни,
Билким, ул сайр ичра бор ўзга кавокибдин сариъ.

Гар чиқиб масжиддин ўлдум бут қошида ғам емон,
Шояд ул журмумға ушбу тоатим бўлғай шафиъ.

Менки дайр ўлди, манга тақвию тоат буқъаси,
Ўлганимда куфр гўристонин айлармен бакиъ.

Бўлди соқийнинг гул рухсори гул-гул бодадин,
Тут ғаниматким йигитлик фаслидур фасли рабиъ.

Хонақаҳдин ким Навоийдек борур майхонаға,
Анда-ўқ қўйдик риёву ужбдек феъли шаниъ.

290

Қилди укор ўтоғасин ул қотили шижоъ.
Хуршид оразиға ҳамоно хати шиоъ.

Ул минмайин ҳануз таковарға, войким,
Мендин қарору сабру кўнгул қилдилар видоъ.

Майдонға чопти тавсанин ул навъким, дегил
Ким, чарх шахсувори била қилғуси низоъ.

Юз фитна солди ғайри мукаррарки, айламиш
Бедоду зулм таврида юз навъ ихтироъ.

Жонни оти аёгиға дедим, нисор этай,
Лек эрмас эди кўзга кўрунгунча бу матоъ.

Саркашлик этма шуъладек ўртарга элниким,
Асру бод инхитот топар андоқ иртифоъ.

Боштин, Навоиё, чиқар ўзлук хаёлини,
Гар сарзаниш била дер эсанг кўрмайин судоъ.

291

Лабларингдин ҳар замон жонни тилармен мунтафиъ
Мунқатиъ бўлмай нафас, бўлмас умидим мунқатиъ.

Кўз юмуб очқунча, ваҳ, юз қатл қилмоқ йўқ эди,
Буйла санъатларда маҳвашларға сенсен мухтариъ.

Кўктадур оҳим куруқ тандин итиб мунглуғ кўнгул,
Шуъла дафъ ўлмай ўтундин дуд бўлмас муртафиъ.

Ишқу дарду шавқ кўнглум ичрадурлар, оҳким,

То не қилғайлар бўлуб мундоқ балолар мужтамиъ.

Ишқ эли ғавғосидин дардим десанг, маълум эмас
Хоссаким, улким анга дермен худ ўлмас мустамиъ.

Истасанг дайри фано сирриға топмоқ иттилоъ,
Мастлиғдин бўлмағил даврон ишига мутталиъ.

Эй Навоий, қил фано илмини яхши касбким,
Айлагайсен дафъ агар такво буюрса мубтадиъ.

292

Кўруб оразинг йиғласам йўқ бадиъ,
Келур сел бўлғонда фасли рабиъ.

Неча ишқ аро бор эсанг тангдил,
Эрур ул уй икки жаҳондин васиъ

Гумон қилма ишқ аҳлини хоксор
Ки, ҳимматларидур фалакдин рафиъ.

Дамим ўти кўкка чиқар уйла тез
Ки, барқ инмагай ерга андоқ сариъ.

Юзунг оллида гул хадисин демон,
Хуш эрмас латиф элга лафзи шаниъ.

Агар зухд эди журмум, эй пири дайр,
Не ғам бўлса журмумға лутфунг шафиъ.

Навоий агар ёр эрур базлагўй,
Бадиъ элдин эрмас бадоеъ бадиъ.

293

Ҳажр ўтидин шом агар мендек эмас беҳоб шамъ,
Риштаи жониға невчун солди печу тоб шамъ.

Бир қуёш ҳажрида гар куймас недин бас мен кеби,
Кавкаби ашкин тўкар андоқки дурри ноб шамъ.

Маҳвашимдек демаким, бўлмиш либоси лаългун,
Мен кеби қон ёшдин ўлди ғарқай хуноб шамъ.

Кечаиким тийра кулбамни ёрутқай ул қуёш,
Тонг эмас анжумдек ўлса ул кеча ноёб шамъ.

Ғам туни ул ой хаёлидин бузуғ кўнглум ёрур,
Гўшаи вайронға бастур партави маҳтоб шамъ.

Тийра шоминг файз нуридин десангким, ёруғой,
Тутқил ул янглиғки тутмиш гўшаи меҳроб шамъ.

Эй Навоий, ул қуёш қўйғоч шабистонимға юз,
Рашкдин сиймоб ашкидек бўлур сиймоб шамъ.

294

Тортгим ранжи хумор айлаб майи аҳмар тамаъ,
Ул кишидекким, қозар тоғ айлабон гавҳар тамль.

Лола жоми дурдидек ҳам даст берса яхшидур,
Даврдин гар айлай олмон лолагун соғар тамаъ.

Соқиё, жоми лабингдин эл тамаъ қилғонда нўш,
Бизга ғамзангдин эрур бир жонситон ништар тамаъ.

Қатлима андин қила олмон тамаъ, бер захри чашм,
Мен киму лаъли лабидин айламак шаккар тама?!

Десангизким, бўлмағайсиз мен кеби девонаваш,
Одамизод ичра қилманг бир пари пайкар тамаъ.

Пири дайр оллида қўйдум нақди жон, эй муғбача
Ким, манга бор эрди сендин лаъли жонпарвар тамаъ.

Истадим васлу вафо, деди: Навоий қилмағил —
Бу тамаъ, қил, гар қилурсен мундин ўзга ҳар тамаъ.

ҒАЙН ҲАРФИНИНГ ҒИЗОЛАЛАРИНИНГ ҒАВҒОСИ «НАВОДИР»ДИН

295

Зиҳи буроқинг изидин қамар узорида доғ,
Муайян икки қароғингға сурмаи мозоғ.

Чу ёрутуб юзунг ўти фалак шабистонин,
Уётидин ўчуруб ҳар тараф нужум чароғ.

Шамимким сочибон зулфи анбарафшонинг,
Бўлуб савомиъ қудси элига атри димоғ.

Ўтуб чу қадду узоринг сипеҳри ахзардин
Бу навъ сарв ила гул топмайин яна ул боғ.

Улусқа зулмати куфр ичра изтироб эрди,
Юзунг куёши фуруғидин ўлди мунча фароғ.

Китобинг ўзга кутубдинки бордурур аблағ,
Балоғатингга муносиб ҳақ айламиш иблоғ.

Бу баски айни иноят била кўзунг тушса,
Тамуғ ўтиға Навоийни судраб элтур чоғ.

296

Гарчи йўқтур лолазори ашкима пайдо қироғ,
Дудан оҳим била қўймоқ бўлур бориға доғ.

Гуллар ўлмиш оташин то ўтлуғ оҳим тортибон,
Айламишмен оразинг ҳижронидин гулгашти боғ.

Зулф аро ул ораз узра зарварақ ҳар ён эрур,
Шом андоқким ёқилғай суда ҳар жониб чароғ.

Ошиқ ўлдум ул малак сиймо пари рухсориға,
Уйлаким, ўт шуъласидин элга гарм ўлған димоғ.

Ғамдурур кўнглумда ул Ширин санамни кўргали,
Тоғ аро Фарҳод ўлур ким кўрди Фарҳод ичра тоғ.

Давр ранжидин десангким, лаҳзае соғ ўлғасен,
Давр аёғи ичмакидин бўлмағил бир лаҳза соғ.

Эй Навоий, чун кўнгул бир дам очилмас бодасиз,
Истасанг ул уйни равшан дам-бадам тутғил аёғ.

297

Хазон фаслида ул ой жисму рухсоримни кўрган чоғ,
Дегайким, бир қуруғ шох узра қолмиш бир сариғ яфроғ.

Учамда ой тутулған доғдек қолди асар, гўё
Улуғ эрмиш фатила асру чун кўксумга қўйдум доғ.

Гунаҳсиз ўлған эл қони тутубтур шастини, йўқса
Ўшул қотил хино бирла қизил қилмайдурур бармоғ.

Гули раънодин этти қисватин сарви равон ёхуд
Сариғ терлик уза ул шўхму киймиш қизил ширдоғ.

Юзига меҳрдин йўқким, юзидин меҳрга ногаҳ,
Ҳарорат етмасун дерким, солур ҳар саридин қалпоғ.

Кўзи ул шўхнинг чун бўлди ҳам бемору ҳам усрук,
Тўла тут давр аёғин, эй кўнгулким, мен ҳам ўлмай соғ.

Кўз оч, ашки надомат соч ўз аҳволинггаким, бордур
Тунунг тийра, кўзунг хира, йўлунг буртоғ, отинг оқсоғ.

Қадам қўйма адабсиз бу хазон кўрган чаман ичра
Ки, бир гул ранг юзнинг сафҳасидур ҳар сариғ яфроғ.

Магарким кўйида ёланг аёғ ул ой хиром этмиш,
Навоий кўзларига сурма бўлмиш ул қора туфроғ.

298

Оҳ ўти бирла юзунг ҳажрида қилсам гашти боғ,
Лола янглиғ ўртагай бир-бир шарар гулларга доғ.

Кўргач ул оразни йиғлармен тушуб мағзимга жўш,
Уйлаким гулдин ёшаргай кўз, қизиқ бўлғоч димоғ.

Юзгаким санчиб бинафша истадинг ҳуснунгга зеб,
Гўйи ул кўкурд бирла равшан айларсен чароғ.

Доғу қонлиғ чок-чок ўлғон кўнгулдадур ғаминг,
Лола тоғ ичра бўлур ким кўрди лола ичра тоғ.

Икки гавҳарким баногўшунгдадур анжум кеби,
Ҳусн аро ойдек юзунг оллида тутмишлар чароғ.

Бодадин бир дам фароғат истама, гар истасанг
Давр аҳли меҳнатидин топқасен бир дам фароғ.

Ёр аёғин суға чун солди, кўзум тўлди сиришк,
Эй Навоий, буйла болиғқа керак мундоқ булоғ.

299

Баски кўндунг кўксума кўнглумни олғон чоғ доғ,
Жисмим ўлмиш хирқам ул янглиғки майдин доғ-доғ.

Демаким, не доғдур кўнглунгдаким, ўтлуғ кўзунг,
Кўйди анда кўргузуб юз лоба бирла лоғ-доғ.

Доғлар қўйдум, чу масту ошиқ ўлдум нечаким,
Ўзни асраб қўймас эрдим бор эканда соғ доғ.

Арғувони тўн била то жилва қилдинг, ваҳки, бор

Ҳайратингдин арғувон шоҳиға ҳар яфроғ доғ.

Солғали ўт бағриму кўнглумга ҳажринг бор эмиш,
Тортмоқ кўнглумдин оҳу бағрима қўймоғ доғ.

Гўйиё Фарҳоддек ҳамроз учун барқ ўтидин,
Лола эрмас бағриға ҳар сари қўймиш тоғ доғ.

Эй Навоий тўкма ўтлуғ кўнглунг узра ашкким,
Ўртанур кўпрак куяр ҳолатда қуйсанг ёғ доғ.

300

Заиф жисмим аро бир-бирининг устига доғ,
Қуруғ ёғоч узадур яфроғ устига яфроғ.

Эвурса ҳар сари, тонг йўқ юзини оҳимдин
Ки, чайқалур ел, агар усрук тунд бўлса чароғ.

Чаманға ғамзада кўнглумни чекма, эй булбул
Ки, келди чуғзга вайрона кунжи гўшаи боғ.

Ярам фатиласи захмимни куйдурур ҳар дам,
Магарки қон анга ҳосият ичра бўлмиш ёғ.

Керакки қўймаса бир дам пиёлани қўлидин,
Замоне улки тилар бу замона ичра фароғ.

Етишти бурниға офатки, тутти бурнин эл,
Ёруғлуғи била чун шамъ бўлди кунддимоғ.

Хаёлинг этти Навоий бошинда манзилгаҳ,
Нединки бир тепада жорий эрди икки булоғ.

301

Ончаким ул ғамза сурди кўргузуб бедод тиг,
Сурмас элга қатли ом ўлғанда юз жаллод тиг.

Шуълалиқ кўнглум аро кўр ханжари ишқинганим,
Буйла оташкорлиқ қилмайдурур ҳаддод тиг.

Қатл этиб кунд ўлмади, ваҳ, не итиқдур тиғи ишқ
Ким, анинг қошинда нарм оҳинча йўқ пўлод тиг.

Менмену кўҳи ғамимким тоғ тиғи басдурур,
Ғам сипоҳи ҳарбиға истар эса Фарҳод тиг.

Тиғи ишқинг олам аҳлин ўлтуруб кунд ўлмади,
Ҳеч қотил олам ичра буйла бермас ёд тиғ.

Тиғи ғамзангга ажал суйи магар бермиш қазо
Ким, ясай олмас итик ул навъ ҳеч устод тиғ.

Шасти ғамзанг бирла баҳри ашк аро тутқоч мени,
Кесма бошимким балиғқа сурмади сайёд тиғ.

Йўқ бу гулшан ичра имкони фароғат буйлаким,
Баргидин хар ён чекибтур савсани озод тиғ.

Эй Навоий, бўғзинга ҳайвон суйидин яхшироқ,
Гар сура қатл эткали ул сарви ҳуризод тиғ.

302

Сарғарибтур лоларўйим ранжи то бўлмиш қотиғ,
Лола бу йил гулшани умрумда очилмиш сариғ.

Кўп осиг умрум баҳори мевасидин истадим,
Меваға етмай хазон бўлди баҳорим, не осиг.

Шарбат этсам шираи жоним зулоли Хизр ила,
Дер ачиғланибки: не улдур чучук, не бу ориғ.

Эй Масихо, урма дам ул кўзда суфрат дафъиға,
Кахрабо келтур куёштин, Ҳут буржидин болиғ.

Васфи ул кўзнинг қоралиғ бирла эрди, войким,
Эмди сариғликқа мансуб этмиш ани хасталиғ.

Дерки, сафро касратидин бўлмиш оғзим таъми талх,
Не тонг, ўлсамким бу навъ ўлмиш чучук жоним очиг.

Будур уммидимки, ҳам ҳақ лутфи бўлғай дастгир,
Набз тутмоқ майли қилма, эй табиб, илгингни йиғ.

Гар куёшим бўлса рокиб бўлғудек эмганмасун,
Тавсани афлок невчунким эрур беҳад чолиғ.

Эй Навоий, бўлса юз жоним, қилурмен садқаким,
Бўлди жонон заъфидин айшим очиг, ҳолим қотиғ.

ФЕ ҲАРФИНИНГ ФИТНАЛАРИНИНГ ФУСУНИ «НАВОДИР»ДИН

303

Тоғ ошиқлик юкидин хам бўлурға йўқ хилоф,
Кўрки, не навъ ўлди хам чун қолди ишқ остида Қоф.

Ишқ дашти мўридин айлар ҳазимат аждаҳо,
Аждаҳо бирла нечукким мўр эта олмас масоф.

Ер тутар қоттиғ кўнгулға ишқ ўтининг учқуни,
Барқ тиғи тоғни ул навъким айлар шикоф.

Улки дўзах ўтидин ишқ аҳлини тахвиф этар,
Ишқ ўтин чун кўрмамиш тутмоқ бўлур ани маоф.

Ишқ тиғи чун кўрунмай санчилур эл жонига,
Хўблар мужгонидин гўё анга келди ғилоф.

Эйки, ошиқсен бировга келса ҳар дам юз бало,
Шукрдин ўзга не сўзким айтсанг бордур газоф.

Эй Навоий, бермайин жон ишқдин дам урмаким,
Ҳар неким дер ўлмайин ошиқ эрур ул барча лоф.

304

Ғамзадин кўп тиғ урдунг айлабон кўксум шигоф,
Найча янглиғ тнғ учун гўёки қилдинг бир ғилоф.

Не ажаб, тиғинг бало рухсориға миръот эса
Ким, кўрунур суда юз акси қачонким бўлди соф.

Ваҳ, не қотиллардурур саф-саф анинг мужгониким,
Ҳар юмуб очқунча кўз зоҳир қилурлар бир масоф.

Ошиқу мажнунлуғум журмиға ўлтурдунг мени,
Гарчи бор эл оллида Мажнун била ошиқ маоф.

Ишқ водийсинки осон деб эмишсен, эй Масих,
Сен азимат қилки, мен ажзимға қилдим эътироф.

Улмайин ишқ ичраким лоф урса бовар қилмағил,
Гар десаким, тарки лоф эттим, эрур ул доғи лоф.

Эй Навоий, зулфу қаддин гар демишсен мушк бид,
Ёр афв этсунки, айтибсен хато бирла хилоф.

305

Оразинг хуршиди келди ахтари буржи шараф,

Даврида хат шоми мушкосо юз урмиш ҳар тараф.

Доғима отқан ўкунг гар тегмаса жисмимдадур,
Ўқни банд айларгадур туфрок уза қўйган ҳадаф.

Улки юб кетмас қўлидин баски ноҳақ тўкти қон,
Вах, не хожатким хино бирла яна ранг этса каф.

Гар ато Юсуф, ано бўлса Зулайхо филмасал,
Мумкин эрмас, эй ҳабибим, сен кеби келмак халаф.

Қамдур, эй гулрух, муғанний ҳусни савтинг жанбида,
Янги ой бирла қуёш жирмидин ўлса чангу даф.

Эй фано қўйига озим чун таваккул бўлди рост,
Ҳар неча бу йўл махуф ўлса, қадам ур лотахаф.

Гар талаф бўлди Навоий умри ишқ ичра не ғам,
Шукр, боре бўлмади зухду риё ичра талаф.

306

Не навъ кўнглум ўлур ишқ хайли бирла ҳариф
Ким, ул шаҳ асру тавоно, бу мунглуғ асру заиф.

Латофатинг эрур ул ҳадғаким, бадандин рух.
Неча латиф эса, сен рухдинсен онча латиф.

Пари ниҳондурур элдин вале бу девона
Паридин ўлди ниҳон, баски бўлди зору наҳиф.

Фидо санга мену юз мендек ўлса заъф била
Керакки, сихҳат аро бўлса ул мизожи шариф.

Сени не навъ зарофат била киши ўгсун
Ки, ҳақ бошингдин аёғингга тегру қилди зариф.

Йигитлар ичра қари неча хиффат этса эрур,
Сақил авло эрур улки айлағай тахфиф.

Навоиё, сенга ул пок ила не нисбатким,
Сен асру бодаға олудасен ул асру афиф.

307

Новакинг токим эрур куйган кўнгулда муътакиф,
Ўртаган ё сабт қилган доғ аро бўлмиш алиф.

Ёшурун кофир кўзунг дин қасди айлар, ваҳ, не суд,
Ҳийла айлаб шева меҳроб ичра бўлмоқ, муътакиф.

Деб эмишсен ўлтурай ким деса ошиқмен санга,
Тиғ сургилким мен ўз журмумға бўлдум муътариф.

Эгри боқмоқ бирла ул кўз қатл этар ушшоқни,
Гўйиё беморлиқ қилмиш мизожин мунҳариф.

Ёр васлин истаган қилсун ибодат, демаким
Мунда бир мақсуд эрур, лекин ривоят муҳталиф.

Шайх айтур бир кароматини ҳар дам ўзга навъ,
Гўйиё нисён бўлур ғолиб киши бўлса ҳариф.

Маркаби ишқу наво мендек Навоий зинҳор,
Қил инон азмини сен майхона сари мунъатиф.

308

Тонг йўқ, урмоқ юз бу саргардону маҳзун ҳар тараф.
Не ажаб, урса қуюндек пўя Мажнун ҳар тараф.

Кўзларим боғи гулистон бўлмиш ул юз шавқидин,
Барги гуллардур сочилған ашк гулгун ҳар тараф.

Дашт аро Мажнунмен, аммо тоғ аро Фарҳод эдим,
Тоғлар дардим юкидин бўлди ҳомун ҳар тараф.

Ақлу ҳушум кишвари гар бўлса вайрон, йўқ ажаб,
Кўз ёшимдинким оқар андоқки Жайҳун ҳар тараф.

Ҳажри шоми анжум эрмастурки оҳим ўтидин,
Қатра терлардурки зоҳир қилди гардун ҳар тараф.

Эй ҳушо, муғ дайриким дин нақди торож эткали,
Зоҳир эткай жилва бир тарсойи мавзун ҳар тараф.

Қўйига топмас Навоий йўл рақиби таънидин
Гўйиё ул ит хурубдур айлаб афсун ҳар тараф.

ҚОФ ҲАРФИНИНГ ҚИЁМАТЛАРИНИНГ ҚИРОНИ «НАВОДИР»ДИН

309

Жаҳон золи ҳам макр этар, ҳам нифок,
Ани тўрт мазҳабда қил уч талок.

Нечук дейки, рухсоридин олма кўз
Ки, мен айтманким, анинг сари боқ.

Сенинг сўгунга ёймиш оқ сочини,
Эмастур юзи меҳр нуридин оқ.

Қоши узра қавси қузаҳ вўсмаси
Вафо рангидин келди, албатта, тоқ.

Десанг қолғай обод дининг уйи,
Бу бедин била бўлмағил ҳамвисоқ.

Тажарруд тариқини бил муғтанам,
Тақайюд ғулусидин ўлғил йироқ.

Навоий, ўзунгни қил ул навъ фард
Ки, ўзлукни ҳам сол ўзунгдин йироқ.

310

Чехра гулгун сафҳасиға қилдинг афшон зарварак,
Ё магар рахшон кавокиб зоҳир айлабтур шафақ.

Гар варақ зийнат топар хатдин вале хат ёзмайин,
Турфа суврат бирла олам офатидур ул варақ.

Гулшан ичра қисмат этса лаълидин жон шираси,
Сифра гар гул очса, гул яфроғларидиндур табак.

Хўйдин ар бўлмиш жамолинг шамъи равшанроқ, не тонг,
Чун тушар ўт ичра айлар шуълани афзун арақ.

Ишқ абвобин ёзарға яхши жисмим хомаси,
Хоссаким, тиғи фироқинг айлади бошимни шақ.

Ишқ дарсин гармравлар билди йўқ афсурдалар
Ким, киши то ўртамас ўзлукни билмас бу сабақ.

Булбулу гул де Навоий бирла дилдориниким,
Ул ики мафҳумға йўқ бу иккидек мосадақ.

311

Мушкил ишдур уйда бир ғойибни ҳар дам йўқламоқ,
Лек муҳлик йўқлағандин сўнгра истаб топмамоқ.

Кимгаким юзланса бу шиддат не тонг олам юзин,
Оху ашки сарсару тўфони бирла кўзғамоқ.

Телба итдек ҳажр сўзидин келурмен ўт сочиб,
Офият аҳлиға авлодур йўлумдин тарқамок.

Не жунундур ул куёштин айру ҳижрон даштида,
Гоҳ кўркуб соядин қочмоқ, гаҳ ани қавламоқ.

Тоғ этакинда гар ағнармен жунун ифротидин,
Истарам ул пардани урён танимға чирмамоқ.

Турфадур тоғ авжида ҳар лаҳза кулмак барқдин,
Чун бўлур муфрит менинг бирла булутқа йиғламоқ.

Мен чу кечтим ишқ аро боштин маломат қилмангиз
Ким, ажабдур бошсиз элнинг қулоғин тўлғамок.

Сўзни англа, соқиё, маст эт мени ул навъким,
Бўлмағай мумкин манга давр аҳли сўзин англамоқ.

Сенда ноз ўлди, Навоийда ниёз эрмас ажаб,
Бас сен ани қарғаган сойи, сени ул алқамок.

312

Васлинга кечрак етишсам, лутф этиб узрумға боқ
Ким, қадам ўрнин супурмай кўз била қўймон оёқ.

Қатъ қилмоқ ишқ водийсин эрур бас турфа иш,
Хосса мажруҳки, ҳам бемор бўлғай, ҳам яёқ.

Соғинурмен ёр хайлидур кўрунса ҳар қора,
Гарчи ҳайрат сайли ашки кўзларимни қилди оқ.

Ваҳки, салмо ноқаси илдамдурур, мен хастаҳол,
Лутф этиб, эй сорбон, фитрокини бўйнуғамға тоқ.

Эйки дерсен, ҳажр даштиға яроқсиз кирмагил,
Бори дегилким, эмас бу дашт аро кирмоқ яроқ.

Ташна лаблар ҳоли бу водийда не бўлғайки, су
Кўз ёшидур, доғи ўтлуқ лолалар жоми аёқ.

Эй Навоий, бу биёбон қатъин осон айладинг,
Ашқдин мундоқки ҳар манзилда чектинг юз булоқ.

313

Сипеҳр боғин нужум варди чу қилди ул навъиким Хаварнақ,

Юзидин ул шамъ анжуман ичра солди юз минг сафо равнак.

Қамар масаллик юзи шабистонимизни андоқ ёрутти, гўё
Ки, чарх боғи қуёштин андоқ мунаввар ўлмайдур эрди мутлак.

Узори меҳриға турраи шомини ҳар тарафтин қилиб мутарро,
Бу турфақим меҳр чашмасидин зақан хубобин осиб муаллак.

Хиром вақтида суръатидин юзики терлаб бўлуб биайних,
Гул узра шабнам йўқ эрса, хуршид уза сочилған сигор зийбақ.

Тилида ун лоба бўлса музмар юзида юз хусну лутф мудғам,
Кўзида юз ғамза бўлса мамлу, қадифа минг нозу жилва мулсақ.

Сўнг илгида бир сафина, лекин бу хаста ашъоридин муҳалло,
Сўнг илгида шиша ичра май, лекин ўз мани лаълидек мураввақ.

Бу шакл ила кирди кулбам ичра ёнимға келдию тутти маскан,
Ҳасад ўтидин яқин эдиким эриб тўкулгай сипеҳри азрақ.

Не хуш қолди манга, не тоқат, не сабр қолди манга, не ором,
Чу кўрди ўлгум, кулуб тўла қилди бода дарёси ичра заврақ.

Ичиб манга доғи тутти, чун беҳуд эрдим оғзимға қуйди ани,
Ўлуб эсам ҳам тирилсам ул дам яқин менинг жоним эрур ҳақ.

Мангаки ишқ ичра буйла ком ўлса таркин этмақ эрурму мумкин,
Нечаки таклиф қилсалар шайхи лода бирла фақиҳи аҳмақ.

Навоий, ишқ таркин этма, қадахни ҳам қўймағил илигдин
Ки, даҳр мухтийда мундин ўзга эрур не қилсанг хатойи мутлак.

314

Гар қўёш оразиға саъбдурур кўз солмоқ
Ул қуёш оразидин мушқил эрур кўз олмоқ.

Не қуёштур буки, чун чиқти кўнгуллар хайли,
Бўлса юз минг ишидур зарра кеби кўзғалмоқ.

Сарсари оҳдин ашқимга таҳаррук не ажаб,
Ел чу тез ўлди, бўлур баҳр иши чайқалмоқ.

Эй висол аҳли, фиғоним эшитиб кулмангким,
Ҳажр зиндони аро мушқил эрур қийналмоқ.

Соқиё, дема тугаткилки, эмастур мумкин,
Ҳажр лаб ташнаси жомида тарашшуҳ қолмоқ.

Эй муғанний, қадаху шамъу бу беҳуд сари боқ,
Бу бўлур музҳику мубкию мунаввим чолмоқ.

Сола олмайдур анинг сари Навоий ўзини,
Эй кўнгул, фонда йўқ, бўлмас ўзунгни солмоқ.

315

Ул пари пайкарки бўлмиш инсу жондин хўброқ,
Бор анингдек хўбким, мумкин йўқ андин хўброқ.

Гулшан ичра оразу қадингга мойилменки бор,
Бу гули раънодин ул сарви равондин хўброқ.

Ишқ журмиға гар ўлтургунг бировни бил яқин
Ким, бу ишга йўқ киши мен нотавондин хўброқ.

Ҳажр водийсинда улким бир мусофир ёри бор,
Йўқ ани истарга тарки хонумондин хўброқ.

Хўблугдин жон олиб ўзни йироқ тутмаққа йўқ
Хўблар хайлида, биллаҳким, фалондин хўброқ.

Хўб эди кўнглумни истар бўлса андин ўзга хўб,
Хўброқ будурки, йўқ ул дилситондин хўброқ.

Кўп жафо чектим кўнгулдин, еткурай десам жазо,
Топмағумдур кимса ул номехрибондин хўброқ.

Бир замон васл ўлса ё ҳижрон замона аҳлидин,
Тут ғаниматким, замон йўқ ул замондин хўброқ.

Ғар жунун даштида ҳажр андуҳи кам бўлсун десанг,
Эй Навоий, топмағунг оху фиғондин хўброқ.

316

Улки кофур бўлуб мушки қилур раънолик,
Оқ соқолиға кулар халқ, зиҳи расволик.

Чун соқолсизлик эрур лозима раъноликқа,
Қирқмоқ лозим эрур ани зиҳи раънолик.

Умр элликка чу етти яна элликдин эмас,
Ёғилиқ тенгригаву амриға нопарволик.

Ким йигитликда қилур товба, йигитлик улдур

Қари булғор соқолин қилса қадах паймолик.

Тенгридин кўркмай улким, қарибон бода ичар,
Яхшироқдур бу мусулмонлиғдин тарсолик.

Будур инсофки, чун бўлди қуво заъф пазир,
Йўқтурур ҳеч муфаррихда нашот афзолик.

Қила олмас қори дебо кийиб ўзни зебо,
Шол ҳам кийса йигитка ярашур зеболик.

Қариликда ики иштин киши бор элга азиз,
Бири зухду бириси халқ аро нопаддолик.

Эй Навоий, қаридинг гўша тутуб, тоат қил,
Бўлмайин хор десанг айлама базм оролик.

317

Санга не ғам мен кеби мажнуни шайдодин йирок,
Иш мангадур сен париваш хур сиймодин йирок.

Ҳажр даштида қуюндек ҳар тараф саргаштамен,
То тушубмен ул хиромон сарви раънодин йирок.

Ой жамолин истамонким, кўргамен олам аро,
Бир дам ўлсам ул жамоли оламородин йирок.

Дегасен: шомӣ ажал умрум қуёшин ёшурур,
Гар замоне бўлсам ул зулфи сумансодин йирок.

Гар мени расво ўлармен сенсиз, эй ороми рух,
Ҳам йирок эрмас агар бўлсанг бу расводин йирок.

Қилма кўп, эй шайх, айбим хонақаҳға етмасам
Ким, харобот аҳли хушроқ аҳли тақводин йирок.

То йирок тушмиш Навоий ёр агар ёд этмади,
Қилма кўнглидин мунинг, ё раб, анинг ёдин йирок.

318

Ҳажр аро раҳминг кеби бўлмас манга кам иштиёқ,
Балки ҳуснунгдин бўлур афзун дамо-дам иштиёқ.

Иштиёқинг баҳридин оламға томса катрае,
Жонға еткайлар чекардин аҳли олам иштиёқ,

Гарчи бўлдум дард тоғи, лек қаддим заъфдин
Айлади остиға қолған қофдек хам иштиёқ.

Ҳажридин ёлғуз эмас куймаклигимким, онсизин,
Ўртаган жонимни ҳам ҳижрон эрур, ҳам иштиёқ.

Иштиёким хирқатиға чорае қил, эй рафиқ
Ким, хароб айлабтурур ҳолимни муҳкам иштиёқ.

Дилраболар оташин лаълидадур андоқки ўт,
Фурқат аҳлининг котик жониға мубҳам иштиёқ.

Оҳ дудидин қора эрмас Навоий кисвати
Ким, анинг оллиға солмиш бўйла мотам иштиёқ.

319

Ашқдин бўлди қорарған кулбаи вайронам оқ,
Кулбаи вайрон демайким, дидаи гирёним оқ.

Ишқ ўтининг дудидин ҳинду бўлубмен ёрға,
Ашқ юғондин нечук бўлғай тани урёним оқ.

Баски кўз боғига берди оразинг ҳижрони су,
Ҳар сари гуллар очибтур бу ики бўстоним оқ.

Сабр тифли мактабимен ўргана олмон сабақ,
Йиғламақдин чун бўлур лавҳи дабиристоним оқ.

Ваҳ, не кун бўлғайки ногаҳ ул қуёш айлаб тулуъ,
Юзидин бўлғай қорарған хужрау айвоним оқ.

Шоми ҳажрим қилса, тонг йўқ, ногаҳон гар субҳдек,
Жилвагар бўлса либосин айлабон жононим оқ.

Чун оқиздинг зор жисмимни баҳори сайлдек,
Ёр кўйи жониби, эй ашқ бўлғон қоним, оқ.

Рўзгорим дайр аро қилди қора чун муғбача,
Қолмаған бўлса тонг эрмас чехраи имоним оқ.

Эй Навоий, халқни баским ўқурда йиғлатур,
Ашқ сайлидин бўлур бўлғон сойи девоним оқ.

320

Юзунг қуёшиға бу навъ эса аён бўлмоқ,
Париға мумкин эмас халқдин ниҳон бўлмоқ.

Тасаввур айласам эгнимда нуктаи мавхум,
Белим синарға етар онгла, нотавон бўлмоқ.

Магар бу ҳийла била пойбўсунг айлагамен,
Йўлунгда комим эрур хоки остон бўлмоқ.

Жаҳонда ҳар киши овора мақсади ул кўй,
Ҳасаддин истарам овораи жаҳон бўлмоқ.

Нетиб қошинда кўрай девларки, бордур ишим
Малойик ўтса анинг сари бадгумон бўлмоқ.

Вафо чу гулда йўк, эй булбул, айт ғунча кеби,
Кўнгул қачонга сенга лахт-лахт қон бўлмоқ.

Чу хонақаҳдин ўттунг, Навоий, ўткарма
Маҳални, дайр сари истасанг равон бўлмоқ.

321

Очибон кўксумни ёрғил қилмасам доғи ёзуқ,
Айлагил бори хаёлинг манзилин очуқ ёрук.

Булажаблиқлардурур ишқ ичраким ақл англамас,
Йўқ эса иссиғ кўнгул охи недин бўлғай совуқ.

Қатра-қатра қонки сенсиз ютгум, айларман биҳил,
Ёрибон кўксум итингга берсалар қошуқ-қошуқ.

Захмиға ер кўрсатурмен чикса ул бадмастким,
Манглай узра бармоғимни элтиб айлармен топук.

Кулса оғзинг, бўлса ҳам ёруғ узоринг яхшиким,
Ғунча хандон турфароқ, гул доғи хушроқдур очуқ.

Заврақи майдин мени маст этти пири дайрким,
Чарх жунгидур тағору бодаси узра қаюқ.

Бир дам эрмаским висолинг истамасмен тенгридин,
Бу ҳадисим қилмасанг бовар эрур тенгри тонук.

Кимки восил бўлди, рафъ ўлди ародин қурбу буъд,
Каъба суккониға нўл хоҳи йироқ, хоҳи ёвук.

Эй Навоий, кир фано даштиғаву тин барчадин
Ким, яёқлик анда маркаб, тўшасизликдур озук.

КОФ ҲАРФИНИНГ КОФИРЛАРИНИНГ КАМОЛИ «НАВОДИР»ДИН

322

Санову зотинг ичра топиб ажз, аҳли идрок,
Гаҳи лоухсен айтиб, замопе мо арафнок.

Не янглиғ аҳли идрокки чун гардунға сурди,
Кўзига сурма қилди ғуборин хайли афлок.

Зулоли сунъунг ичра сипехру сидра шоҳи,
Тенгизда ул ҳубобе, бу ҳам андоқки хошок.

Камоли кудратингда хирад ул навъ ўлуб лол
Ки, хайратдин ҳамиша қилиб исбаъни мисвок.

Фироқинг сўғи ичра кеча кўздин сочиб ашқ,
Висолнинг ҳасратидин яқосин субҳ этиб чок.

Яримчуқ пашша ниши била ожиз қилурсен,
Нечаким пил янглиғ қавийдур хасми бебок.

Чу туздунг ҳусн боғин узору қадин қилдинг
Бирин гулбарги раъно, бирисин сарви чолок.

Висолинг кўзгусига жило бердинг кулидин,
Анингким ишқ ўтидин вужудин ўртадинг пок.

Навоий ҳамдинг айтур ажаб йўқ гар тилига,
Иноят лужжасидин кетурсанг гавҳари пок.

323

Қолибмен заъфин баским ул ой отти манга новак,
Тери бирла сўнгат, лекин сўнгат ўқлар, тери кўнглак.

Чидармен ҳар неча захм урса ул қотил, вале бўлмас
Чидамок, гар бирин ўз узвида, қилса биров ўлчак.

Малойик доми зулфидин қутулмас, ваҳ, қутулғайму,
Ҳазин кўнглум кушиға айласа ул ҳалқадин илмак.

Ҳабибим ҳусни васфин уйла муҳлик англаким бўлғай
Қошинда қиссаи Юсуф бир уйқу келтурур чўпчак.

Мен ўлдум ноладин, ноз уйқусидин ёр очмас кўз,
Не суд андинки, ҳижрон шоми бўлғай кўзларим сергак.

Қора қайғу мени элтиб қора зулфунг учун ҳар тун,
Қора бошни тутуб овуч қора ерга кириб тирсак.

Еман ғам телба кўнглум ранжидин муҳлик жафонг ичра
Ки, мен ўлгай эдим ўлса киши чекмак била эмгак.

Агар ҳусн ўлса қотил зор не дарвешу не султон,
Вагар ишқ ўлса комил, ёр не ҳиндуву не ўзбак.

Эрур аҳбоб ишқининг қусури ҳусн нуқсидин,
Жамолу ноз то кўпрак, ниёзу шавқ ҳам кўпрак.

Десанг огаҳ бўлан мандин ўзунгни ҳеч билмас қил
Ки, ғафлатдур фано таврида ўзни бир нима билмак.

Навоий ул юзу лаб шавқидин ногаҳ наво чекса,
Дам урмас булбулу тўти, ки будур качча ул пилтак.

324

Ҳажрким ҳар дам мени бевахму бок айлар ҳалок,
Гар мунга розидур ул хунрези бебоким не бок.

Қадди шавқидин дедим кўксумга тортай бир алиф,
Ишқ тиғи тез эди, кўксум саросар бўлди чок.

Тийрборони фиροқингдин танимни истамон
Ким, кўзумга учрағайким бўлмиш асру дарднок.

Ҳусн миръотин очар куйган кўнгул хокистари,
Нечаким ул бўлса нури пок, бу бир тийра хок.

Ишқ ўти таъсир этар эл неча ноҳамвор эса,
Барқ сайриға не ғам ер гар бийикдур, гар мағок.

Поки ҳуснунг қадрин усрук кўнглум англар, невчун
Ким, бало соқийларидин ишқ жомин ичти пок.

Дема ким, эркин Навоий хаста кўнглига талаб,
Эй кўнгул, захмиға марҳам, ойн матлубий сивок.

325

Телба ким кўрди мени шайдодек,
Парин ул ҳури малак сиймодек.

Истасам сен кеби покиза гуҳар,
Бўлмай ўлгайму кўзум дарёдек.

Бўстон сарви гар ўлсун тўби,
Эмас ул нахл қади раънодек.

Хўблуг мулкида юз шоҳ ўлса,
Бири бўлғайму бизинг мирзодек.

Тенгри ишқ аҳли шикастиға магар,
Хўблар кўнглин этар хородек.

Ишқ Мажнунни кўп этти расво,
Қилмади лек мени расводек.

Эй Навоий, тилаган зухду салоҳ,
Қўзию кўнглини ҳам асрадек.

326

Кўкрагимдур субҳнинг пироханидин чокрок,
Кирпиким шабнам тўкулган сабзадин намнокрок.

Бу кўнгул ғамнокидин то шодмон кўрдум сени,
Истарам ҳар дамки, бўлғай хотирим ғамнокрок.

Лайли андин кўйди Мажнун кўнглида рахти ғамин
Ким, йўқ эрди манзил ул водийда андин покрок.

Уйла мужгон ханжариға ёпишибдур дурри ашк
Ким, магар андин ятиме йўқтурур бебокрок.

Лабларингднн жон олурда барча эл кулдур санга,
Жон берурда бир кулунг йўқ бандадин чолокрок.

Одамилиқ туфроғин берса фано елига чарх,
Оҳким, йўқтур киши аҳли вафодин хокрок.

Неча ўқласанг Навоий кўнгли захминроқ бўлур,
Кўрмадук захмеки теккан сойи бўлғай чокрок.

327

Не ҳуш уммидеки урэн нигун қад бирла урсам так,
Париларға жунун туморидур бўйнулда силкинчак.

Тери жисмимда ҳарён тоза доғу қон ила гўё,
Қазо мажнунға тикмиш лолалар яфроғидин кўнглак.

Яра кўзлар бўлуб танда чу бўлди хира ул юздин,

Ясабмен ҳар тараф эски тугонлар шаклидин айнак.

Юлуб пар жон қушидин, оҳ пайконин йиғиб кўнглум,
Ўқунг сингонларин гўё ясар афгон учун новак.

Назар солса юзунгдин ўзга юзга кўзни кўр айлай,
Қилибон тиг ила мардумни анинг нуқтасидек ҳак.

Ҳаво қилғанда зулфунг халқа домидин кўнгул, билдим,
Бу кушнинг ҳам аёғ, ҳам бўйнида муҳкам эмиш илмак.

Изин ердин кетар деб асрадим раглар кеби кўзда,
Олиб жон риштаси бирла аёғи ўрнидин ўлчак.

Фалак зарфин тўло берди қазо ул ой майи ишқин,
Бу майдин бизга, ваҳким, тегмади бир қатрадин кўпрак.

Лико мумкин эса учмоқ томуғдин қочмаким бўлмас,
Кишига ҳеч мақсуде муяссар чекмайин эмгак.

Чу бўлдум ишқида фоний, ҳадисин сўрмангиз мендин
Ки, қолмас зикри зокир бўлса мазкуринда мустаҳлак.

Тиларсен ўзлукунгнинг жузу жуздин мунфак эткайсен,
Навоий назмининг жузвини қилғил жузви лоянфак.

328

Юзунг очиб не ажаб юз хонумонни ўртамак
Ким, бўлур бир шамъ ўти бирла жаҳонни ўртамак.

Чун кўнгул сайд айладинг, жисмимға ўт солмоқ недур,
Расм бўлмас қушни олиб ошиёни ўртамак.

Заъфлик жисмимни ўртаб бўлма оҳимдин малул,
Хосият жуз дуд не бўлғай сомонни ўртамак.

Бил шафақ ўтию анжум учқунидин ғам туни
Ким, қилибтур майл оҳим сомонни ўртамак.

Ўртади кўнглум тан ичра ўқларингни уйлаким,
Тушса ўт ул навъи бўлмас найситонни ўртамак.

Халқ ўлуб ошиқ санга мен ўртанурмен, ваҳ, неча,
Элга солған ўт била мен нотовонни ўртамак.

Чарх оҳим ўкидин юз минг тушукдур, эй кўнгул,
Ўртамак ани ҳам улдур парниёни ўртамак.

Невчун гул бўлди ўт, ашжор ўтун, сунбул тутун,
Истамайдур гар фалак бу бўстонни ўртамак.

Солма ўт ушшоқ жониға Навоий борида,
Невчунким яхшидур аввал ямонни ўртамак.

329

Халқ кўнгли бўлмаган ул шўхи кофир кўнглидек,
Уйлаким куфр аҳлида куффори Хайбар кўнглидек.

Гулбуни меҳнат аро қонлиғ кўнгуллар ғунчадур,
Тандадур ҳар сари пайконинг анинг ҳар кўнглидек.

Гарчи ул қад сарвдек раънодурур, лекин эрур,
Анда бағланган кўнгул ханли сановбар кўнглидек.

Лола қонлиғ яфроғию тоза доғин кўрки бор,
Бу сифат бирла шаҳидинг кўнглаки гар кўнглидек.

Захмлиқ кўнглум лабинг шавқида бўлмиш қон аро,
Лаъли руммони била ёқути аҳмар кўнглидек.

Ғармрав равшанравиш эл кўнглидин файз истагил
Ким, ёрутур даҳрни хуршиди анвар кўнглидек.

Соқие, тутғил Навоийға лаболаб жомким,
Бағри доғи захмлар бўлмиш саросар кўнглидек.

330

Шикоф эмас буки кўксумга солди тиғи ҳалок
Ки, жони хаста ғамингдин яқосин айлади чок.

Улусқа ўт солур эрсанг мени бурун ўрта,
Нединки ўтни туташтурғоли керак хошок.

Неким бошимда эди, учти, етказ ул чобук
Ёниға боғласа бори узилмагай фитрок.

Ғамингни элга бериб йўқки бизни шод эттинг
Ки, элни шод этибон бизни айладинг ғамнок.

Ғамингдин оҳим ўқи етти чархдин ўтти,
Нишон эрур ети кавкабки, кўргузур афлок.

Кўнгул ўти била захмин кўруб не раҳм эткай,

Ўзин чу доғу алифдин аямас ул бебок.

Тиканда гул очилур андалиб янглиғ анга
Ки, ишқи ўлса табиат хиёнатидин пок.

Ич ул беҳишт суйин муғ сафолидинким, ақл
Томуғ ўтидин анинг рангин этмагай идрок.

Навоий ичти маю фориг ўлди ўзлукидин,
Кўрунг не захрни дафъ айлади ичиб тарёк.

331

Танға тошу қўлға тиш захмики солди телбалик,
Фош қилди элга кўнглаксиз бадан, енгсиз илик.

Гаҳ жунундин банду гоҳи панд ила сўхон анга,
Бор эмиш савдои ишқ ичра базе қоттиғ ирик.

Ҳар эшиқдин азм қилсам кўйига боғлиқдурур,
Бошиму ул остондур то очилғай бир эшик.

Рокиб ўлғач қилди шабрангини ҳар ён жилвагар,
Соя гарчи кўп зуҳур этмас, қуёш бўлғач бийик.

Дарди ҳажримни не билгай чун юр ашким сафҳани,
Ул мусофир сари гоҳиким рақам қилсам битик.

Лолагун майдин қизармиш кўзларинг ул навъким,
Лолазор устида ҳар ён ағнамиш бўлғой кийик.

Соқиё маҳзун мен асру қилмағил гардунни зарф
Ким, бўлур кечрак нашот ўлган замон соғар кичик

Олам аҳлиға ўлумдин чора чун имкони йўқ,
Ўлма олам фикридин бу лаҳзаким борсен тирик.

Эй Навоий, ул Масиҳодам қуёш чун урди захм,
Ани Исо игнасию меҳр тори бирла тик.

332

Қочинг ул кўздин, ангаким ул лаби хандон керак,
Эҳтироз эткай балодин гар кишига жон керак.

Захмлиқ кўнглумни айлар чок-чок ул қоши ё,
Ахтарур гўёки ғойиб айлаган пайкон керак.

Чархи кажрав узра сурма баркрафторингни ким,
Ростлар кўнгли фазосидин анга майдон керак.

Ул пари ишқида эрмастур малак ҳам маҳраим
Кимки ишқи пок эрур сирри анинг пинҳон керак.

Заъфдин чикмас дамим нетиб оғирлай итларин
Ким, кўларға узри мардумлуғ бағрдин қон керак.

Дайри пирин хонақаҳ кунжигга, эй шайх, истама
Ким, анинг базмиға гардун тоқидек айвон керак.

Эй Навоий, ул пари ўлтурса ҳам оздур сени,
Кимки инсондур, анинг маҳбуби ҳам инсон керак.

333

Неча бўлғай захмлиқ кўнглумни маҳзун айламак,
Захми қонидин кўзум ёшин жигаргун айламак.

Неча лаълинг ҳажридин қонлиғ қадаҳ ичкан сойи
Соғаримни ашк хунобидин афзун айламак.

Неча пинҳон айлабон оразни андоқким пари,
Бизни расвои жаҳон андоқки мажнун айламак.

Неча бир ой ишқидин, эй дард, мен саргаштани
Кеча-кундуз беқарор андоқки гардун айламак.

Берди муҳлик дард ишқу кўйди миннат жонима,
Мунча бўлғай жавр ила ошиқни мамнун айламак.

Кимки дунё аҳли дунлардин тилар бўлғай халос,
Шарт эрур аввал видоёй дунёйи дун айламак.

Эй Навоий, чун ғубори ҳажр ўлтурмас не суд,
Бир кўзунгни Дажла қилмоқ, бирни Жайхун айламак.

334

Ул париваш эрур андоқ нозук
Ким, қуёш партавидур жисмиға юк.

Гарчи қотил кўзидин ўлса тирик,
Тирилуру нўши лабидин ҳам ўлук.

Кўнглума ўқ узра ўқ отти кўзунг,
Не ажаб бўлса тешук узра тешук.

Қотмангиз лаъли уза оби ҳаёт,
Гарчи бу шарбат эрур асру чучук.

Шавқ ўтин ғайр ила ёрутти чу ёр,
Кўнглума тушти менинг асру куюк.

Ҳуллаи равза санга лойиқ эмас
Ким, бўлур жинс чу эскирди чурук.

Соқиё, бода лабингдек туткил,
Кайфиятлиғ доғи гулрангу сузук.

То ичиб ани даме беҳуд ўлай
Ким, ичимда ғам эрур юз турлук.

Ташлаб ўзлукни, Навоий, қадам ур
Қим, йироқ йўлдуру бу оғир юк.

335

Чаманда сарвинозим жилва қилмоқ айламас оҳанг,
Жаҳон бўстонидин, биллаҳ, бўлубмен ғунчадек дилтанг.

Мизожиким тилар хилват, худоё, бўлмасун офат,
Бихилмен гар қилиб ишрат, ичар махфий майи гулранг.

Яшил яфроғлиқ ашжор эмас ҳажрингда, эй дилдор
Ки, оҳим тафидин гулзор миръоти тутуптур занг.

Солибтур чорболиш гул, тутуптур чоргаҳ булбул,
Не суд ул шаҳ ичай деб мул, мушарраф айламас авранг.

Малолат бўлса жононда тиконча бордурур жонда,
Агар ҳар гул гулистонда кўринса бир ҳарифи шанг.

Бу гулшанда гули раъно тўкулмак ваҳмидин гўё,
Жамолин кеч қилур пайдо дема булбулдин айлар нанг,

Навоий кўрмайин ани етибтур оғзиға жони,
Магарким қилғай афғони гаҳи ул гул сари оҳанг.

336

Чаманда сабза манга ханжар ўлди сарви-хадант,
Кўнгулни олғали ул сарв қадди сабзоранг.

Агар гул исламас ул кўркабой ҳайрат эмас,

Ғанидурур тўни юз пора элдин айлар нанг.

Кўтарса маҳмили ҳуснунгни чарх бухтийсиг
Ики ёнида муносибдур ою кундин занг,

Нафас-нафас қадаҳ ичмасни жазм этармен, лек
Нетайки, ишва қилур лаҳза-лаҳза соқийи шанг.

Синук сафол ила вайрон аро гадо Жам эрур,
Ул анга жому бу Жамшид бағлаған авранг.

Бу базм ичинда наво ул топарки хидматда,
Қади хам ўлса доғи кўнгли холи уйлаки чанг.

Бадан аносиринанг чоргоҳин эт хориж,
Навоиё, десанг айлай фалак сари оҳанг.

337

Йўқ даҳрда гарчи ёр сендек,
Душман доғи қайда бор сендек.

Эй хаста кўнгул, санга керак васл,
Йўқ хажрда чунки зор сендек.

Не ишқ аро хоксор мендек,
Не хусн аро шаҳсувор сендек.

Гулгун тўн уза қора чавук нақш,
Очилмади лолазор сендек.

Гар дайри фанода жом чексанг,
Йўқ шоҳи Жам иқтидор сендек.

Эй гул, тўкасен хумордин қон,
Ул наргиси пурхумор сендек.

Йўқ зулфиға тушкали, Навоий,
Ошуфтаи рўзгор сендек.

338

Кўюнғ, тиғи кўксум шигофини йирдег,
Фирокида жоним аросиға кирдег.

Деманг хажр ўти шарҳини нома ёзким,
Куяр сафҳаву хома эрмас битирдег.

Кувонурмен ул ойни ҳар неча кўрсам,
Мени гарчи ул неча кўрса йигирдег.

Буюрғилки машшота холинг кўярға,
Кўзум мардумин тиғ учи бирла қирдег.

Юзумда юрак кони дурдинги, келдик,
Ажал илги ул қонни андин сийирдег.

Юзунг бирла жоно қуёшдек бир ўлгай,
Қуёш бирла зарра агар бўлса бирдег.

Айирмон сочинг банд-бандин кўнгулдин,
Агар банд-бандимни даврон айирдег.

Қошингинг хаёлиға жон риштасин кўр
Ки, ёпишти ёй узра муҳкам сингирдег.

Навоийға ҳажрингда мотам суруди,
Бўлубтур нашот аҳли базмида йирдег.

339

Не хаёл эди янаким кўнгул куши сайдини ҳавас айладинг,
Баданимға ҳар саридин хаданг отибон анга қафас айладинг.

Кўнгул ичра шуълаи ншқким етадур фалакка забонаси,
Таниму сўнгаларим ул ўтингни ёқарға хору хас айладинг.

Кўз ичиндаким тўла қон эди, оғиз ичра дағи тутундек оҳ,
Ани дам-бадам қилибон фузун, муни ҳам нафас-нафас айладииг.

Етиб эрдим ўлгаликим тирилдим анинг жафоси ҳадисидинг
Нега уйқудин бурун ул фасонани, эй рафик, бас айладинг.

Манга ишқ аро ўлум эрди чорае ҳажрда бу не ранжким,
Ани дафъ этарга фироқ дарду ғамимни чорарас айладинг.

Чу гум ўлди чоку ҳазин кўнгул ғами ҳажр даштида, эй фалак,
Йўл озарга аҳли саломат ул кўнгул унини жарас айладинг.

Чу фироқ шиддати, эй кўнгул, ғами ишқ лозимаси эмиш,
Не етишса чек чу бурун ўзунг бу балони мултамас айладинг.

Туну кун сабу чекиб, эгнинга сол ўзунгни халқаи дайр аро,
Чу белинга муғбачалар каманди хаёлини марас айладинг.

Чу замона аҳли аро вафо тиладинг чек эмди, Навоиё,
Аламу бало, не учунки эл ора йўқ нима ҳавас айладинг.

340

Кўрдум оғзингни манга қаҳр ила чун сўз қоттинг,
Кўрмагани бу ғазаб ичра манга кўрсаттинг.

Ишқ пайконларини ёғдурубон буйла манга,
Су сепиб зухду салоҳ уйқусидин уйғоттинг.

Бул ажаб ҳол ила билмонки жунун дашти аро,
Мени мажнунғаму ё ани манга ўхшаттинг.

Офият кушларининг жамияти қолғайму,
Мунча мен телбагаким тафриқа тошин оттинг.

Доғлар демаки қоқтурмоқ ила кўксума тош,
Ишқ мисморларин кўнглум аро ўрнаттинг.

Сотқун олдим ғами ишқингни бериб жон нақдин,
Мени оламға бу савдо била охир соттинг.

Кўрубон кўюнг аро зорлиғим тунд бўлуб,
Сўргали ташқари итларга мени судраттинг.

Бир замон дўстқа ўрганки, будур ҳосили умр
Ким, замон аҳлиға кўнглунгни баса ўргаттинг.

Эй Навоий, магар илгингни тутуб чеккай пир
Ким, йигитлик хумининг дурдиға муҳкам боттинг.

341

Эй кўнгуллар зулф занжирида қайд этмак фанинг,
Барчадин анда муқайядроқ вале кўнглум манинг.

Су аро кун акси ё кўк пардасинда меҳрдек,
Билгурур мовий катон кўнглак аро нозук танинг.

Бодадин ул юз не гуллар очти кўр, эй боғбон,
Ичма кавсар суйи мундоқ гуллар очмас гулшанинг.

Важҳи йўқтур тийра бўлмоқ, эй кўнгул, то ул куёш,
Юз чиқарғач бўлғуси кўзлардин икки равзанинг.

Ўртабон парвонани, эй шамъ, сўнгра не осиф,
Йиғламоқ чирмаб қора мотамлиқ элдек шеванинг.

Билки эмин сен риёий зуҳд ужби хавфидин,
Эйки дайр ичра фано майхонасидур маъманинг.

Ёрни кўргач Навоий ўлди, ишқ атворини
Вомику Фарходу Мажнун бори андин ўрганинг.

342

Тарарда тоб урар, турраи паришонинг
Ки, обнус тароғ уйладурки мужгонинг.

Ичимга тушти кўнгул изтиробидин кўп захм
Ким, анда ҳар саридин бош чиқарди пайконинг.

Кўнгулни, ваҳки, нетиб дафъа-дафъа сендин узай
Ки, ақл кўпроқ эрур лаҳза-лаҳза ҳайронинг.

Ўпар тахайюли дафъагадур синонларким,
Шуоъ хатларидин чекти меҳр рахшонинг.

Кўнгул не навъ дам урсун фироқинг офатидин
Хи, захми оғзиға муҳр ўлди доғи ҳижронинг.

Нетиб қарор тутай, эй кўнгул, ки кўзғайдур,
Ичимда сабр уйини ҳар дам оҳи пинҳонинг.

Ғам этти тийра мени жоми май эвур соқий
Ки, кўзларимни ёрутсун бу барқи рахшонинг.

Чу субҳ нарғис очиб кўзни тутти олтун жом,
Сабух фавт ўладур, нозанинлар, уйғонинг.

Навоиё, чу ғаниматдурур йигитлик дами,
Йигитлар илгидин ич токи бўлғай имконинг.

343

Манга бир лаҳза вафо айламадинг
Ки, ҳамул лаҳза жафо айламадинг.

Қоматингдин манга ком эрди хиром,
Ваҳки, комимни раво айламадинг.

Отмок ўқ элга хатодур, лекин
Манга отқанни хато айламадинг.

Элга лутфунг манга гар бўлса жафо,

Не жафоларки манга айламадинг.

Гарди рахшннгға баҳо жон тиладинг,
Ани туфрокча баҳо айламадинг.

Топмадинг мулки бақо то ўзни,
Азими дашти фано айламадинг.

Юз вафо ваъда Навоийға қилиб,
Оҳким, бирга вафо айламадинг.

344

Хизр хаттинг сабзаси, хайвон суйи нўши лабинг,
Ул су мавжидин бўлуб бир давр тавқи ғабғабинг.

Ё жамолинг чашмаи хуршиду ҳар ён бир ҳубоб,
Ҳар қулоғинг дурри, яъни икки рахшон кавкабинг.

Рокиби не важҳдин хуршид эрур наъли ҳилол.
Гар эмастур тавсани гардун сабукрав маркабинг.

Эй кўнгул, билким чекарлар гоҳ, ё рабки, фиғон,
То малак хайлини ёлқитти фиғону ё рабинг.

То дабистон майли қилдинг халқ ўлди гўйнё,
Қабр лавҳиға қилур ашъор лавҳи мактабинг.

Қайт, эй сўфики, пири дайр дурди жомиға,
Бўлмоғинг шориб агар софпй эмастур машрабинг,

Эй Навоий, борди кўнглинг танни ҳам кўйига сол
Ким, итига қалбинг оз бўлса етишқай қолабинг.

345

Чекиб кўнглумни уздунг, андаким кўнглум уйин буздунг,
Бу меҳнатхонани бузғон замон мендин кўнгул уздунг.

Бузулди кўнглум эмди ғам сипоҳин чекма кўп, эй ҳажр,
Тузуклук кўрмагил ҳаргиз, бу янглиғким мени буздунг.

Бериб ғам нақди айлаб дилраболиғ ваъда қилдинг васл,
Карам қилдинг, йикуғ кўнглумни олдинг, лутф кўргуздунг.

Соғиндинг заъфу ул юз кўзгусин еткурдунг оғзимға,
Ўлуб эрднм яна бу важҳ ила гўёки тиргуздунг.

Висолинг ваъдаси бирла фироқинг даштиға солдинг,
Етиб мавъид чу қилдим авд йиткон ерда турғуздунг.

Бало дардин манга тутмоқ учун айирдинг, эй соқий,
Чу даврон базмида аҳбоб учун ишрат майи суздунг.

Навоий жисмини ҳажр эмгакидин, эй ажал, қутқар
Ки, ашки дурларию жонининг накдидурур муздунг.

346

Жисмимға варама ҳайъати ҳар ташки урдунг,
Ул тошни гўёки ҳамул ерда ёшурдунг.

Кўнглум бузулиб сабру хирад боғладилар рахт,
Чун мулкни буздунг, элини доғи кўчурдунг.

Эй ёр ити, узрумни қабул этки, танимда
Эт топмадингу эски сўнгакларни кўмурдунг.

Эй телба кўнгул, чиқмадинг ул зулф хамидин,
Гўёки қоронғу кечада йўлни итурдунг.

Кўнглум уйида сенсену йўқ кимса ҳамоно,
Кирпиклар ила ғайр хаёлини супурдунг.

Сендин юз эвурмак манга мумкин йўқ, агарчи
Ҳар саридин оллингғаки келдим, юз эвурдунг.

Матлубни бир дайри фано йўлида иста,
Топилмади чун бодияда неча югурдунг.

Эй муғбача, дайр ичра мени маст эта кўрким,
Жон кути кўнгул қувватидур софингу дурдунг.

Бир кўрмагу ўлмак била, эй хаста Навоий,
Ишқ аҳли орасинда янги расм киюрдунг.

347

Сарвга раъно хироминг бирла бедод айладинг
Ким, қадингнинг қуллуғидин ани озод айладинг.

Гул доғи ҳуснунгга эрди хўшачин юз важҳ ила,
Кўрманин юз хирманин бир дамда барбод айладинг.

Кўйма миннат бизга ғамгин айлабон ишқ аҳлини,
Бизни ҳам шод этмадинг, гар элни ношод айладинг.

Айладинг кўнглум иморат партави рухсор ила,
Каъбани бутхона қилмоғликқа обод айладинг.

Айтмонким, умр ўтуб, соғинмадинг бир дам мени,
Қатл этарда чун керак бўлди киши ёд айладинг.

Телбалик ўлтурса ҳам бўйнунгга қоним, эй кўнгул,
Бор экач одам нега майли паризод айладинг.

Йиғламоқдин кўр бўл, эй кўз, фироқ айёмида,
Не учун ўзни хўблар ҳусинга муътод айладинг.

Бенасиб эрдинг фано онинидин, эй шайхким,
Дўст васлин тоату таквоға нснод айладинг.

Эй Навоий, ўлдунг армон бирлаким, фарёдингга,
Етмади ул нўшлаб ҳар неча фарёд айладинг.

348

Ёраб, ул ойники эл кўнглиға марғуб айладинг,
Гарчи ишқидин хароб эттинг мени, хўб айладинг.

Шоҳ эсам ишқ аҳлиға тонг йўкки, эй гардун, мени
Ул шамол аҳли шаҳи ишқига мансуб айладинг.

Не ажаб боштин аёғим дард бўлса, эй қазо
Ким, нигоримни қадам то фарқ марғуб айладинг.

Телбараб эрмишсен, эй роқим, ҳамул кундин бери
Ким, жунунумни паризодимға мактуб айладинг.

Тухмати зуҳд айлабон, эй шайхи козиб, не учун
Бегунаҳ бизни харобот ичра маъюб айладинг.

Жон бериб бўлсам ажаб йўқ толибинг, эй ишқким,
Ҳар не матлубидур анинг бизга матлуб айладинг.

Эи Навоий, ўзни солдинг итлари хайли аро,
Итни гўё одами ҳайлида маҳсуб айладинг.

349

Тийра қилмиш тун кеби офоқни оҳим менинг,
То эшиттимким қилур шабгардлик моҳим менинг.

Тун қорасндек қора пашминадурму сайрида,

Ё тутубтур ул жафогар шўхни оҳим менинг.

Учрамас ҳар кўй бошида туруп йўл асрасам,
Равшан эрмас, ваҳки, шамъи бахти гумроҳим менинг.

Ё қочар мендин халойиқ таниғай деб ногаҳон,
Ёрутур чун тунни ҳар дам оҳи ногоҳим менинг.

Хидматида нега йўл топмон экинмен тийра рўз,
Шоми мулкин чун мусаххар айлади шоҳим менинг.

Мен доғи аҳбобдек мақбули эрдим, оҳким,
Жоҳи идбор ўлди ул иқбол ила жоҳим менинг.

Элга ҳар лафзи Навоий жониға бир доғ эрур,
Неча кўйғай бағрима доғ ул юзи моҳим менинг.

350

Неча ул кўй итларига еткай озорим менинг,
Кош итлар туъмасы бўлғай тани зорим менинг.

Неча ул базм аҳлиға бўлғай фиғонимдин малол,
Кош алар қурбони бўлғай жони беморим менинг.

Неча нозук кўнгли келгай ёрнинг мендин батанг
Ким, фидо кўнглига жону жисми афгорим менинг.

Неча ашким йиққай эл сабри биносин кўйида
Ким, ўюлғай кошки, бу жисми хунборим менинг.

Йўқу бор элдур жунунум шайнидин озурдадил,
Умр агар будур йўқум кўп яхшиким, борим менинг!

Эй фано тиғи, вужудум нақшин андоқ айла ҳақ
Ким, замон авроқидин маҳв ўлсун осорим менинг

Соқие, тутма Навоийға яна ишрат майи
Ким, эрур бадмаст ул мажнуни хамморим менинг.

351

Снғоли кўнглум оқар ҳар лаҳза хуноби анинг,
Шишаким синди, чиқар турмай майи ноби анинг.

Солма ул кўй ичра қошингға гириҳким, шубҳадур
Тоат айлар ерда тушса эгри меҳроби анинг.

Баҳри ашким уйла дарёдурки даври чархдек,
Бўлғали лойиқдурур ҳар сари гирдоби анинг.

Уйла занжире дурур зулфунг қамар давридаким,
Тушқудек бўлмиш қамар давриға қуллоби анинг.

Қил кеби жисмимки ҳажринг сўзи ичра тўлғанур
Ўтқа тушқандин нишондур печ ила тоби анинг.

Уйла қурбондур анга кўнглумки жон айлар фидо,
Тиғ олмастин бурун илгига қассоби анинг.

Пири дайр айлар сабух, аммо кўз очмас муғбача,
Айшни талх айламиш бизга шакархоби анинг.

Фақр эрур бир лафзу шарҳи ёзилур юз минг китоб,
Не учунким хуш келур айтурда итноби анинг.

Эй Навоий, топти мутриб созидин кўнглум наво,
Гўйиё жон риштасиға тегди мизроби анинг.

352

Кўнгулки ҳажр туни қўймади қарорин анинг,
Мунинг ҳам оҳи қора қилди рўзгорин анинг.

Висол гулшани бирла кўп ўлмағил машъуф,
Хазони ҳажр чу барбод этар баҳорин анинг.

Тутуб нашоту тараб чанг зулфин этма суруд
Ки, бир-бир узгуси ғам чанги тор-торин анинг.

Қадах нашоти учун давр ичинда қон ютқан,
Чекарга билки кири айламас хуморин анинг.

Сипехр ком ила эврулмаса ҳазин бўлма,
Кишига бермади чунким ҳақ ихтиёрин анинг.

Агар бақои абад истасанг фано йўли тут,
Ёрут кўзунгни қилиб тўтиё ғуборин анинг.

Навоий, ул киши топти фароғ оламдин
Ки, ҳиммати кўзи тенг кўрди йўқу борин анинг.

353

Ёр келса, дўстлар, оҳанги рафтор айламанг,
Инфиолимдин нафас урмоқни душвор айламанг.

Ёлғуз уйда қайда ёро боқмағим рухсориға,
Ҳолатим тағъиридин сирримни изҳор айламанг.

Токи кўнглум изтиробию таним титратмаси,
Сокин ўлмас, нукта айтурға мени ёр айламанг.

Соате чунким ўтуб бу навъ келсам ҳолима,
Сўз аро ошиқлик алфозини такрор айламанг.

Чунки бўлса мултафит чун ер ўпуб ўлгумдурур,
Ҳар жафо қилсам ўзумға манъ зинҳор айламанг.

Эмдиким ўлдум таним ёр итларига ташлангиз,
Лек ағёрин бу маънидин хабардор айламанг.

Қайси ошиқким Навоийдекдурур, эй аҳли зуҳд,
Ишқ манъин айлабон кўнглига озор айламанг.

354

Ваҳки, ўтлук чехра очиб хонумоним ўртадинг,
Оташин лаълингдин отиб нукта жоним ўртадинг.

Дема не қилдим, не қилдим нотавон кўнглунг олиб,
Ўртадинг, эй қотили номехрибоним, ўртадинг.

Ўт уза қил тўлғониб куйгандек ул юз шавқидин,
Нечаки тоб урди жисми нотавоним ўртадинг.

Кўкда зоҳирдир шафақдин шуъла анжумдин шарор
Ким ани, эй шуълалик, оҳу фиғоним ўртадинг.

Бисмил этгач сайдни андоқки эткайлар кабоб,
Захм этиб кўнглумни чунким оқти қоним ўртадинг.

Урғали, эй ишқи золим, барқи офат жонима,
Ҳар не ўзлуктинки бор эрди гумоним ўртадинг.

Эй Навоий, то белу оғзи хаёли айладинг,
Бору йўқ, яъники пайдову ниҳоним ўртадинг.

355

Эй кўзу кўнглум, сиришқу оҳдин тўфон қилинг,
Жону жисмимнинг йиқилғур кулбасин вайрон қилинг.

Қилса бу иш кўзу кўнглум сиз доғи, эй дарду ишқ,

Кўзни кўр айлаб, кўнгулга дард ўқин паррон қилинг.

Ҳар баҳона бирлаким бўлса, ҳаётим қасрининг —
Тоқу айвонин бузуб, туфроғ ила яқсон қилинг.

Яъни айлаб мунча бедоду жафолар шаммае,
Ҳажр дарди шиддатин мен хастаға осон қилинг.

Зинҳор аҳбоб, ошиқ бўлмангиз, гар саҳв этиб —
Бўлмоқ истарсиз, бурун андишаи ҳижрон қилинг.

Дермен, эй аҳбоб, тортай ҳажрдин бир тийра оҳ,
Ер тўбиға ой ила кун кўзгусин пинҳон қилинг.

Ҳажрдин кўнгли тўла келмиш Навоий раҳм этиб,
Эй харобот аҳли, бир мамлу қадах эҳсон қилинг.

356

Май била майхонанинг хиштин тош узра ҳал қилинг,
Чун хуморидин судоь ўлса ани сандал қилинг.

Ҳар не қолса суда бўлғай хиштдин таъзим учун,
Ип тоқиб ҳар жонибидин бўйнума ҳайкал қилинг.

Эй харобот аҳли, соқий орази акси учун,
Соф қилмоғлиғ била май кўзгусин сайқал қилинг.

Муғбача оллида чун бўлди сужуд этмак ишим,
Майға марҳун қилсангиз сажжодани аввал қилинг.

Саҳл эрур жон нақдини соқий учун қилмоқ нисор,
Лек бир паймона тўлдурмоқ била асҳал қилинг.

Масту мажнун чиқмишам майхонадин, эй дўстлар,
Комингиз гар ҳазл эса ийнак мени маҳзал қилинг.

Кўйидин қавланг ҳавосу ақлини, эй дарду ишқ,
Анда саргардон Навоийнинг вале анкал қилинг.

357

Бир ўт эсаки манга журмсиз вафони кам эттинг,
Юз ўтдур улки жиҳатсиз улусни мухтарам эттинг,

Бошимға тиг урубон нақди дард кўнглума солдинг,
Вафо тариқида тақсир қилмадинг, қарам эттинг.

Юзумни нақш этибон ашк тийра қонидин, эй ишқ,
Тошимда қонлиғ ичим шарҳини ёна рақам эттинг.

Фасонаи ғаму меҳнат буюрдунг айламак азбар,
Қаноат этмай улусқа мени фасона ҳам эттинг.

Кўнгулда ишқим ўти чун фалакка торгги шуъла,
Бало ливоси бошиға бу шуъладин алам эттинг.

Дедингки, фақр йўлинда топилди мақсади аслий,
Вужуд нақшини жон лавҳидин магар адам эттинг.

Магарки ёр сени истар, эй шикаста Навоий
Ки, нақд жонни қилиб тухфа, фарқдин қадам эттинг.

358

Саманди ноз уза ул чобуки балоға боқинг,
Пари бошинда малак парридин ўтоға боқинг.

Начукки қавси қузаҳ даври меҳр акси эрур,
Топиб ҳам эғнидин айланған икки ёға боқинг.

Садоғи жонибиким илгига синон тутмиш,
Юз ўқ йилонию бир қотил аждаҳоға боқинг.

Агар бу ўқу синон урмоғин инонмасангиз,
Очиб танимни ададдин фузун яроға боқинг.

Бу шакл бирла жаҳон бузмоғи яқин гар эмас,
Улуста ҳар тараф ошубу ибтилоға боқинг.

Бу боғ гулларини ерга сочмайин қўймас,
Хазон елини кўрунг чархи бевафоға боқинг.

Навоий ўлди жаҳон аҳлидин наво топмай,
Не бўлди бир назар ул зори бенавоға боқинг.

359

Кўнгулким ҳар ёниға наъл кестим бўлғали зоринг,
Қушедур талланинг чамбарлари ичра гирифторинг.

Улус қатлидин ул кўз нотавонроқдур, не ҳол эркин
Ки, жон олған била майл айламас сиҳҳатқа беморинг.

Юзу зулфунг чу дин қасди қилур кофир десам тонма,
Демон юз узра зулфунг, балки мусхаф узра зунноринг.

Кўзи оллида, эй бодом, қилдинг ишва даъвосин,
Магар кирпикларидиндур нишони жисми афгоринг.

Ўзунгни сотмоғингда хусн савдосидин, эй Юсуф,
Ҳабибим етса эрди не ушалғой эрди бозоринг.

Юзунг гул-гул бўлубтур бодадин, ваҳ, кўзгуга боқким,
Не янглиғ тоза-тоза гуллар очмиш боғи рухсоринг.

Ғамим айтурға ёре топмағандин соқиё, ўлгум,
Манга бир журъа бирла ёрлик қилсанг худо ёринг.

Агар рангин май ичсам, эй қазо наққоши, ёзғурма,
Иҳота қилмағон иш қўймамиш, чун даври паргоринг.

Навоийни адам водийсиға солди фано сайли,
Итурганлар ани ул сайлининг хошокин ахтаринг.

360

Донаи ҳолинг била кўнглум қушин ром айладинг,
Гарди яздий меъжарингдин қасдиға дом айладинг.

Сабзау гул истамон то вўсмаву гулгунадин,
Қошни айлаб сабзагун, оразни гулфом айладинг.

Хусн боғида қадинг бўлмиш латофат гулбуни,
Тўнни гулгун, тугмани то ғунча андом айладинг.

Қоматим долу ёшим гулранг эрур то ноз ила,
Долу гул теккан ниҳоли узра ором айладинг.

Юз уза очтинг сочинг зуннорин, эй кофир, магар
Фош этиб куфрингни қасди аҳли ислом айладинг.

Тонгла жаннат хуридин кеч, эй кўнгул ноком ила
Гар бу кун дунё аруси васлини ком айладинг.

Эй Навоий, зулфиға бўлдунг паришон оқибат,
Яхши жамъият бу савдодин саранжом айладинг.

361

Эй муғанний, ёр базмида наво соз айласанг,
Жон фидонг ўлсун ғамим шарҳидин оғоз айласанг.

Уддек куймаклигим шарҳ эт лисони хол ила,

Нағмада удунг лисонин сеҳрпардоз айласанг.

Ўзга оламдин хабар деб бизни тиргуздунг не тонг,
Бу рисолат бирла гар изҳори эъжоз айласанг.

Розим ар созинг лисонидин баъидул фаҳм эса,
Анга руҳафзо унунгни доғи ҳамроз айласанг.

Отланиб бошимни раҳшингнинг аёғи остиға,
Тиғ бирла солғудек масти сарандоз айласанг.

Парда ёп роз узрау дохил бўл ушбу базм аро
Ким, эрур хориж агар бепарда овоз айласанг.

Чекмадинг лаҳне Навоий кўнглун истаб айб эмас
Англаб ўзунгни наво аҳлиға шахноз айласанг.

362

Ваҳ, не руҳафзо қаду дилкаш хироми бор анинг,
Гўйиё жон гулшани ичра мақоми бор анинг.

Улмакимда бор анга гўёки уммиди ҳаёт,
Жон била бу ишда баским эҳтимоми бор анинг.

Қолди кўнглум ғам тунига, субҳ васл аҳли қачон
Айлагайлар фаҳмким, не тийра шоми бор анинг.

Жоним узра доғлардин ваҳ, қачон топқай хабар,
Улки, гулбарг узра холи мушқфоми бор анинг.

Бели бирла оғзидин кўнглумга бор уммиди ком,
Не дақиқ уммид ила нобуд коми бор анинг.

Топтилар руҳи равоним парвариш ҳар лафзидин,
Оллоҳ-оллоҳ, не равон парвар каломи бор анинг.

Сен ҳарам азми қил, эй зоҳидки, кўнглум маст эрур,
Хоссаким майхонадек байтул-ҳароми бор анинг.

То кўнгул дайр ихтиёр этти билибтур муғбача
Ким, анинг васли сари савдои хоми бор анинг.

Эн Навоий, давлати зоҳирни доим топмоғунг,
Фақр иқболидурур, улким давоми бор анинг.

363

Ул пари бу телба бирла ошно бўлса не тонг
Нотавон Мажнунға Лайлидин вафо бўлса не тонг.

Лаъли ҳажридин дамодам хаста кўнглум қон ютар.
Ул маразға буйла шарбат ё ғизо бўлса не тонг.

Дема қотилдур лаби, ўзунгга қилма қасди жон,
Буйла қотил оллида жоним фидо бўлса не тонг.

Чархдин кўп бўлди оҳим дудиға боис рақиб,
Юзи анинг рўзгориндек қора бўлса не тонг.

Зулфи зулмат шомию давлат тонгидур орази,
Тийра ҳажрим шомидин зулматзудо бўлса не тонг.

Қасди дину ғорати имоним этмиш муғбача,
Эй мусулмонлар, ерим дайри фано бўлса не тонг.

Барча зийрак кушқа чун ул зулф доми бўлди қайд,
Эй Навоий, анда кўнглум мубтало бўлса не тонг.

ЛОМ ҲАРФИНИНГ ЛУЪБАТЛАРИНИНГ ЛАТОИФИ «НАВОДИР»ДИН

364

Зиҳи ниҳоятинг охир келиб абад аввал,
Вале хабар бера олмай бидоятингга азал.

Не қудратинг жабалани қилиб тазалзул паст,
Не ҳикматинг куёшиға бериб завол халал.

Бўлуб сифатингга мазҳар жамиъ махлуқот,
Алар муфассалу инсонни айладинг мужмал.

Жамол зевари қош айладинг, магар урдунг
Бу икки мисқал ила уйла кўзгуга сайқал.

Фироқ шомини ошиққа айладинг тийра,
Агарчи анжумидин ёқтинг анда кўп машъал.

Баҳор мошитаси саъйи бирла кийдурдунг
Чаман аруси юзу қаддиға ҳулийю ҳулал.

Сипеҳр сафҳасин анжумдин айлабон афшон,
Бу сафҳа устига чектинг шиҳобдин жадвал.

Ёзарға матлаъи субҳ узра нурдин туғро

Қуёш тилосидин омода айладинг зарҳал.

Навоий айлади ҳамдингға номалар ирсол.
Ани рад айламагил ҳаққи Аҳмади Мурсал.

365

Қилса жонон оллида жоним туфайл, ўлмоққа майл,
Қош юз жон ўлсаким, ҳар дам бирин қилсам туфайл.

Истаса куйган кўнгул ўтлуқ юзунгни қилма айб,
Ихтиёри йўқтур айларда самандар ўтқа майл.

Йўл қилур жисмимда ашк, элтур сўнгакларни узуб,
Ер қозиб хошок оқизғандек қаён юзланса сайл.

Қатраи саҳбо Сухайлидин лабинг майгун эмас
Ким, ақиқедур буким ранг олур андин юз Сухайл.

Бир мулоиб ҳинду ўлмиш ҳар кўзунгнинг мардуми,
Кирпигинг ҳинд аҳлидин ҳангома тузган икки хайл.

Тақя қилма тақвию тоатқа ким нафъ айламас,
Фазлдин етмай башорат Бишр бўлғил гар Фузайл.

Шоми ҳажр эрмас шафақ, балким Навоий ғуссадин
Йиғлади қон анчаким гардунға рангин бўлди зайл.

366

Уйла бўлмиш гул юзунг ёди била қонлиғ кўнгул
Ким, тушар ҳар қатра қон ўрниға андин барги гул.

Дема кўнглунг борким жисм ичра ҳажринг тигидин,
Поралар бор қон аро билман бағирдур ё кўнгул.

Сарвдек бўлса бу гулшанда ато, гулдек ано,
Мумкин эрмас туғмоғи сен сарви гулрухдек ўғул.

Куйдуму кул бўлдум, аммо жонда лаълинг шавқидур,
Андоқ ахгар ҳифзиға беҳад муносибдур бу кул.

Лаълинг оллинда санамлар лаъли ранг эткан билур
Ким, ичар хино суйин бўлған замон гулранг мул.

Қисмдин ортуғ тилаб хор этма ўзни, эй азиз
Ким, қаноатдин дурур иззат, тамаъдин барча зул.

Дайр пири бирла май ичсанг, Навоий, асра дам
Бўлса фаҳм ибриқ унидин гарчи қулкул лотакул.

367

Менинг кўнглумни ишқ, ул гул юзин мул,
Бу қилди доғ-доғ, ул қилди гулгул.

Бошимға чирмашур савдосидин дуд,
Не тунким айласам зулфин тахайюл.

Юзунг давринда зулфунгдин салосул,
Қилибдурлар аён даври тасалсул.

Уқунгдин зор кўнглум пар чиқармиш,
Юзунгдек гулга хуштур буйла булбул.

Тахаммул яхши ул ойдин йўқ афғон,
Вале афғон чу бўлсам бетахаммул.

Фано даштиға қўйма тўшасиз юз,
Вале тўшанг керак бўлса таваккул.

Қадингнинг эътидолидин Навоий
Чекар гардунға оҳ этсанг таодул.

368

Оразинг шавқи дамиким айланур қонлиғ кўнгул,
Ғунча янглиғдурким, анда чирмашибдур барги гул.

Англамон гулранг рухсорингда майгун лабмудур,
Ё томибдур офариниш базмида гул узра мул.

Айлади кўнглум гадолиқким дирам янглиғ туган —
Қўйди ишқинг ё закоти хуснунг эҳсон қилди пул.

Телбараб қочқон қулунгменким, сочинг афъисидин
Ҳам аёғимда эрур занжиру ҳам бўйнулда гул.

Кўзларингким турки тожик ўлди кўнглум мулкида,
Зулм этар ул навъким бир кишвар аҳлиға чуғул.

Не тафовут сифла элдин хорлиғ ё эҳтиром
Ким, баҳойимдин эрур тенг хоҳи иззат, хоҳи зул.

Нома кўп ёзмиш Навоий кимса йўқ маҳрам магар
Ким, алар ирсолиға ҳам тенгри еткургай русул.

369

Демонким, мени ёд этиб шод қил,
Унутганларингни бирар ёд қил.

Сановбар санга бандадур сарвдек,
Бошингдин эрур доғи озод қил.

Вафо йўқтур ул шўҳда, эй кўнгул,
Ўзунгни жафосиға муътод қил.

Қилур жонима ҳажр қасд, эй ажал,
Бу ишда анга сен ҳам имдод қил.

Манга ишқ аро ўлмак ойин эрур,
Рақибо, яна санъат иршод қил.

Паришонмен, эй оҳ, афлокдин
Бу абтар варақларни барбод қил.

Чу буздунг кўнгул кишварин зулм ила,
Сиришким суйи бирла обод қил.

Фалак давридин ранжамен, соқийё,
Кел эмди қадах даври бунёд қил.

Гар ул шўҳ фарёдинга етмаса,
Навоий, шаҳ оллинда фарёд қил.

370

Гар лабинг оллида даъво қилмади изҳор лаъл,
Бўйни невчун боғланиб осилди мужримвор лаъл.

Гўйийё тўти хатинг бирла лабингдин сўрди нутқ
Ким, либос ўлди зумуррадгун анга минқор лаъл.

Йўқ лабинг янглиғ бири гўё демайким руҳ бахш,
Кўрмишам бориб Бадахшон мулкида бисёр лаъл.

Лаъл оллинда анингдекким эрур беқадр тош,
Бўлмиш ул янглиғ лабинг оллинда бемиқдор лаъл.

Лаъли жонбахшинг такаллум вақти бир-бир сочти дур
Оллоҳ-оллоҳ, ким кўрубтур буйла гавхарбор лаъл.

Кўзларимдур баҳру кон меҳмоним ўлсанг бир кеча,
Ҳам дур эткайлар фидо оллингда, ҳам исор лаъл.

Бир қадах май бирла бўлди сурхрў аҳли хумор,
Куп аро гўёки маҳлул айламиш хаммор лаъл.

Лаългун май бошида бўлса кишининг, эй ҳариф,
Нафъи кўпракким тикилгай тожида шаҳвор лаъл.

Гар Навоийнинг сўзи ширину рангиндур не тонг
Ким, эрур кўнглида доим ул шакаргуфтор лаъл.

371

Уйлаким гулгул килур хусн аҳли рухсорини мул,
Мулға тушса оразинг акси очар юз анча гул.

Уйлаким бўлмас кўнгул гулбундин узмак ғунчани,
Мен ҳам ул нахли малоҳатдин уза олмон кўнгул.

Гўйиё хуру малакдин ҳосил ўлдунгким, эмас
Одами хайлиға мумкин сен паривашдек ўғул.

Ламъаи тиғидин ўртандим, агар қонимдин ул
Занг тутмиш ёрутурға ҳам муҳайё бўлди кул.

Чун рақиб оғритти кўнглумни анга доғ ўртадим,
Боғлағандек эт жароҳат айлаган устига пул.

Қирқ ёшта фақр ойинин агар касб этмадинг,
Арбаин чекмак била ул ҳосил ўлмоқтин тунгул.

Эй Навоий, хуру кавсар тонгла тақво аҳлиға,
Сен ғанимат тут бу кун гулчехра соқий бирла мул.

372

Эй кўнгул, ул оташин оразға кўп ўрганмагил,
Ногаҳ айрилса фироқи ўтиға ўрганмагил.

Тут ўзунгга фарду бекаслик балою эмгакин,
Ё бировга ўрганиб айру тушуб эмганмагил.

Лозими ишқ ўлди ҳижрон, бўлма ошиқ кимсага,
Эмдиким бўлдинг таҳаммул айлабон кунгранмагил,

Гул чоғн гулбонг ишдур чекмак, эй булбул, санга
Ою йил фарёд қилмоғни манга ўтканмагил.

Кўз юмуб очқунча сол уйғонмас уйқуға мени,

Нолишимдин ҳажр шоми ҳар замон сесканмагил.

Истасанг ул муғбача бошингға еткургай қадам,
Дайр пири йўлидин туфроғдек тебранмагил.

Эй Навоий, ёр агар дерким ўзунгни ўтқа сол,
Тан ёлонг айларга куйма жон учун куйманмагил.

373

Кўнгул ичраки ҳар дам қон тўкар ул кофири қотил,
Мусулмон бўлмасун гар бўлса рухулло сари мойил.

Самандар куш бўлуб анқоча зўри бўлса жазм эрмас,
Бўла олмоғлиғи сўзу ғамим мактубиға ҳомил.

Дедиким, жаврдин сўнг васл эрур, юз тиғи кин урди,
Висолин истагач, деди бу эрмас жаврға доҳил.

Бағир парголеси ранги не тонг гар ашқдин кетмас,
Қачон гул баргининг рангин қилур ямғур суйи зойил.

Деганким топти мажнунлукқа Лайло ошиқи шуҳрат,
Мени ишқингда кўргач, билди Мажнун ёр эмиш оқил.

Агар ул қоши ё ўқ отса чекмон оҳ оллинда
Қи, оҳим дуди чоғлиқ ҳам ўқиға бўлмаған ҳойил.

Чу ушшоқ ичра дермен дарси ишқин меҳри тонг эрмас
Ки, дерлар: илм баҳс айлар замон раҳмат бўлур нозил.

Қабул аҳли қошинда истасанг макбул бўлгайсен,
Фано иқболи бирла аввал ўзни айлагил қобил.

Гадолиғ айларам, эй муғбача, жоми майи лаълинг,
Агарчи расм бўлмас жавҳари жон нстамак, сойил.

Ажал гар сўнгғи дам бўлса бу дам коминг Хизр умри,
Бу номаълум мавъидқа бино қўйғон зиҳи ғофил.

Навоий бир нафасда ҳажр зулмидин халос ўлғай,
Агар аҳволидин бир нукта сўрса хусрави одил.

374

Эй кўнгул, ҳар макр ила қочсанг улустин шукр қил,
Ҳар вафоға минг жафо тортиб қутулсанг муфт бил.

Эл тилдин кўрдум анча ғуссаким, мингдин бирин
Айтмоқ бўлмас танимда ҳар сари мў бўлса тил.

Нечаки оламда бедод ўлса олам аҳлиға,
Гар муяссар бўлса юз онча тасаввур айлагил.

Жонинга билким жафодин ўзга етмас йилу ой,
Жон фидо қилсанг вафосинда аларнинг ою йил.

Давр жоми захридиндур доғи тиғи қонидин,
Сарву гул бу боғ ароким бўлдилар ёшил, қизил.

Фақр водийсиға кирган ташласун ўзлук юкин
Ким, қилур йўл қатъин осонроқ нсча бўлғон енгил.

Эй Навоий умр ўтуб ҳам масту ҳам уйкудасен,
Ҳеч билмонким сени уйғон дейин, ёхуд ойил.

375

Ул зақанни упуаю гулгунадин наззора қил
Ким, эрур бир олмаким ранги эрур оқу қизил.

Ожиз ўлғай зулфининг савдолари тақриридин,
Гар қуруғ жисмим тароғ янглиғ саросар чекса тил.

Неча ўзни ёшуруб чин юзга солиб ғунчадек,
Тангдилларга боқиб, хандон бўлуб бир ҳам очил.

Сочида шабнам бурунчак, эй қўнгул, эрмас ажаб,
Сунбул узра гар тушар шабнам таажжуб қилмағил.

То кийиб синжоби тўн, гулгун ўтук қилдинг хиром,
Йўқ сенингдек кабки раъно ҳусн саҳросида бил.

Раз қизи ҳамдамлиғидин ою йил маст ўлмағинг,
Неча бўлғай ўтти умр ар ўлмаган бўлсанг ойил.

Кўрмаган бўлсанг, Навоий, сарв уза гул, қил назар
Ким, ул ой гулгуна суртуб, хильатин қилмиш яшил

376

Қуруди чеккали қондин қўзум ниқоб қизил,
Бале, ёғинсиз ўлур чун бўлур саҳоб қизил.

Кўзумда лоладек ул юз ғариб эрур қон ёш
Ки, бўлса гул қизил, ўлмас анга гулоб қизил.

Бошим сипехрдек эврулдию қон ёшим сари боқ
Ки, ҳар замон югурур анда бир шихоб қизил.

Кўзум қизарди, қизил ашк рангидин гарчи
Қизил бўлур, сую, бўлмас анга хубоб қизил.

Кўнгулни чуркади ишқинг валеқ эрур тўла қон,
Ёлинда куймишу кессанг эрур кабоб қизил.

Бу қонки водийи ишқ ичра оқти бўлса не тонг,
Самум рангидек ул дашт аро сароб қизил.

Не жилва эрди қизил тўн билаки қон ёшдин,
Либосин айлади ишқингда шайху шоб қизил.

Лабинг ғамида Навоий ўзин тилар беҳуд,
Не тонг май ичса анингдекки лаъли ноб қизил.

377

Қасди жоним қилди ҳажр, эй қотили хунхор, кел,
Қон тўкуб жонимни олмоқ истасанг зинҳор кел.

Ашк дуррин кўзда, жон нақдин овучта асрадим
Ким, қачон келсанг, йўлингда қилғамен исор кел.

Рухум айрилмиш бадандин гар тиларсен, эй ҳабиб,
Айламак Исойи рухуллоҳ дамин изҳор кел.

Айтмон келгил доғи қилғил таваққуф лаҳзае,
Келгач-ўқ борғил, вале жонимни олғоч, бор, кел.

Жон етибтур оғзима, дермен лабингға топширай,
Лутф этиб қилғил мени жон бирла миннатдор кел.

Дайр аро май ичкали келгум десам, дер муғбача,
Бут қошида бош қўйиб боғлар эсанг зуннор, кел.

Жон Навоийни, Навоий жонни сенсиз истамас,
Ани жоннинг, жонни анинг ранжидин қутқор, кел.

378

Сарвдек хазро либосинг бирла, эй нозук ниҳол,
Тўтиесен жилвагар, шаккар санга ширин мақол.

Оғзингу белинг ҳадису рамзини билмай яқин,

Эл аро пайдою пинҳон мунча тушти қилу қол.

Билгурур юзунг таҳидин турфа хатти мушқбў,
Сабзадекким бўлғай анинг устида равшан зулол.

Иш аро топсам малолат сабрдин йўқ хайрати,
Дарддин беморға парҳез эрур кўпроқ малол.

Эй кўнгул, гар тори жисмимда наво йўқ не ажаб,
Нола қилмас гарчи печу тоб урар саргашта нол.

Ҳасрат оҳидин фалакка ўт солурмен ҳар нафас,
Не экин ҳикмат буқим топмас асоси ихтилол.

Бегунаҳ тўксанг Навоий қонини йўқтур ғами
Ким, сени кўрган дами қонин санга қилмиш ҳалол.

379

Эй жамолинг равзаси фирдавс боғидек жамил,
Лабларингнинг кавсари айнан тусаммо салсабил.

Истамас бўлса муҳаббат аҳли ёшин Дажладек,
Невчун чекти қазо машшотаси оллингға нил.

Кўзума йулунгда туфроғлиқ тиканким санчилур,
Бор биайниҳ сурма ул туфроғ, тикан андоқки мил.

Барги гулдек хулла жисмингда сабо таҳрикидин,
Титрар андоқким кумуш устида бир муфлис бахил.

Эй кабутар, восил ўлдум, нома келтурмакни қўй
Ким, ҳарими ломаконда маҳрам эрмас Жабраил.

Оразинг ойина, юз маҳваш сафодин урса дам,
Кўзгу олким, кўргузур юз важҳдин равшан далил.

Эй Навоий, бода ол ич хосса бу шукронаға
Ким, саломатдур асолат гавҳари саййиди асил.

380

Гулшанингдадин елдек, эй раъно ниҳол,
Мен ёмон бордим, вале сен яхши қол.

Мен-мену бекаслигу айёми ҳажр,
Сен бўлу аҳбобу даврони висол.

Сўрма ҳолимнинг сабодин гаҳ-гаҳи,
Кўнглунга ўлтурмасун гарди малол

Гар бузук кўнглумни мардуд айладинг,
Бок эмастур ўзгаларнинг кўнглин ол.

Сигмайин кўюнгда гар қовдунг мени,
Асру кенг саҳродурур дашти хаёл.

Олам аҳлида вафо мавжуд эмас,
Ҳар неким йўқтур, эрур топмақ муҳол.

Эй Навоий, хуштурур озодалиқ,
Қайд аро хушлукқа йўқтур эҳтимол.

381

Белинг солур димоғимға тахайюл,
Берур зулфунг ҳадисимға тасалсул.

Буюрса гарчи ишқинг таркини ақл,
Ул ишни мен қила олмон тааққул.

Юзунг ҳажрида кўнглум музтарибдур,
Не навъ эткай балиғ сусиз таҳаммул.

Не тонг сенсиз ютуб қон, ғам есамким
Керак ул бодаға мундоғ танаққул.

Қадинг титратти хокий пайкаримни,
Қиёмат ерга солғандек тазалзул.

Эмас мониъ фано йўлиға фоқа,
Керак раҳравға зоди раҳ тавакқул.

Навоий булбулу ёри гул ўлғай,
Агар юз поя қилғайлар таназзул.

382

Лаъли жонбахшингда бир гавҳар агар топмиш халал,
Жавҳари жоним қабул этсанг анга айлай бадал.

Қайда бўлғой жавҳари жон ҳам бадал ул дурғаким,
Оби хайвондин чиқармиш ани ғаввоси азал.

Ул не гавҳардурки, жон мулки хирожи топқасен,
Ақл саррофи агар қилса баҳосин филмасал.

Бўлди гар бир гавҳар ўрни холий, аммо кўрки бор,
Нуктадин юз дурға ҳар соат мушарраф ул маҳал.

Лафзи дурборинг солиптур раҳна гавҳар силкига,
Гар инонмаслар десанг бир лафз ўлур бу нукта ҳал.

Чарҳ саррофи қошинда бирдурур дур бирла тош,
Тошдек сўз келса, дурдек лафз ила қилма бадал.

Эй Навоий, силкидин тушкан йироқ дур бобида,
Дурри маъни буила назм этмак эмастур муҳтамал.

383

Қасди жон айлар дамодамким анга юз жон туфайл,
Тифл учун гўё қилур ҳар дам чучуклик сари майл.

Гул юзунгдин келса ашкинг лолагун йўқтур ажаб
Ким, баҳор айёмида рангин келур, албатта, сайл.

Тушта кўз суртар эдим юзунга гўё хат эмас,
Бўлди мужгондин тикан бирла тўла ҳуснунгга зайл.

Барқдин бир ламъау хошоку хасдин кўҳ-кўҳ,
Ишқ ёлғуз зухду такво чирикидин хайл-хайл.

Ул саодат ахтарин кўргач сиришким қон бўлур,
Чун ақиқеким ани рангин қилур тоби Суҳайл.

Мазраи ишқ ичра сочмоқ қобилият донасин,
Айлади кўк тосидин гўё қазо деҳқони кайл.

Зулфу юзи фурқати айёмидин сўрманг ҳисоб
Ким, Навоий кўзига бирдек бўлубтур ёвму лайл.

384

Гар етар ағёрдин юз минг жароҳат, эй, кўнгул,
Чунки бордур ёр учун бор айшу роҳат, эй кўнгул.

Каъба истарсен муғилон чекса тил қайғурмағил,
Бемаломат топмади кимса саломат, эй кўнгул.

Менмену ул ой ғами сен ҳам агар мардонасен,
Дарду ғам чек, истама кому фароғат, эй кўнгул.

Кимга еткай васл иқболи агар хижрон аро,

Сенда бўлса ғам чекарга сабру тоқат, эй кўнгул.

Хурдаи розингни асра ғунча янглиғ қон ютуб,
Ҳар неча қилса жафо ул сарвқомат, эй кўнгул.

Дема ишқи сўзи кам бўлғай бошнмға урса тиф
Ким, бу судин сокин ўлмас ул ҳарорат, эй кўнгул.

Ўртадинг охир Навоийни шарори оҳ ила,
Аига невчун мунча кўргуздунг шарорат, эй кўнгул.

385

Англадинг ё йўқмуким айлар сафар ёр, эй кўнгул,
Ваҳки, бўлдуқ ёна ҳажри илгида зор, эй кўнгул.

Ул худ айлар азму мен ҳам хастадурмен, ҳам ғариб,
ЪГоҳ-гоҳи бўлғасен мендин хабардор, эй кўнгул.

Не борурға қувватим бор, не турарға тоқатим,
Бизни бу ҳолатқа сен қилдинг гирифтор, эй кўнгул.

Бора худ олмон туруб ҳам чун тирилгум нўқтурур,
Бас видоёинг қилдим андин қолма зинҳор, эй кўнгул.

Маҳрами гар бўлмасанг ҳуштур бу ҳамким, бўлғасен,
Итларига ҳамнишину соҳиб асрор, эй кўнгул.

Гар бўлубон ногаҳон толиъ мусоид бахтиёр,
Топсанг ул ой бирла сўзлашгунча миқдор, эй кўнгул

Илтмосим будурурким, барча элдин ёшурун
Қилғасен мискин Навоий дардин изҳор, эй кўнгул.

Бўлса сенлик васл йўқтур ҳар неча қилсанг талаб,
Бўлмаса матлуб эрур ул дам талабгор, эй кўнгул.

386

Эй латофат касбида ҳуснунгға ҳожатманд гул,
Юз гулистон ичра йўқ ҳуснунгға бир монанд гул.

Хильати хазро била ул қомату рухсор эрур,
Рост бир сарвеки қилғайлар анга пайванд гул.

Юзу ғамзангдин, мужамдин қон ёш ар зояндадур,
Йўқ ажаб чун бор тиканга доимо фарзанд гул.

Жолалар эрмас гули садбарг узаким айламиш,
Жисмини тишлар била ҳажрингда юз парканд гул.

Қайси важҳ ила юзунга даъво эткай чун эрур,
Ганжи хуснунгдин муҳаққар важҳ ила хурсанд гул.

Сарв сен, эй гульзор, ар бўлса хушрафтор сарв,
Гул сен, эй сарви равон, гар қилса шаккарханд гул.

Эй Навоий, гар сўзунгни ёр эшитмас айб эмас,
Турғони бирла кулоқдур, лек эшитмас панд гул.

387

Эй манга сенсиз баҳору боғу бўстондин малол,
Қайси бўстону баҳору боғким, жондин малол.

Сенсизин кўнглум тонг эрмас бўлса жаннатдин малул,
Не ажаб булбулга гулдин айру бўстондин малол.

Бўлмаса кофир кўзунг шайдоси мажнун кўнглума,
Ақлу донишдин танаффуру дину имондин малол.

Ишқ туғёнида юз кўрсатса гулрухлар не суд
Ким, топар муҳриқ иситқан меҳри рахшондин малол

Куйдурурлар доғи дафъ ўлсун малоли ҳажр деб,
Вой ангаким, воқиб ўлған доғи хижрондин малол.

Касрати пайконидин кўнглум торикмас, гарчи бор,
Эътидолидинки ўткач оби ҳайвондин малол.

Базм аро ҳар дам қадах кўнгли тўла хуноб эрур,
Мен кеби гўё анга ҳам етти даврондин малол.

Қиблаи мақсад тиларсен дард ўқидин ғам ема,
Истаган тавфи ҳарам кўрмас муғилондин малол.

Чарх анжумдин кулоққа пахталар тикти магар,
Ғам туни топмиш Навоий чеккан афғондин малол.

388

Кеча ул ой бирла эрдим, ваҳ, бу тушдур ё хаёл,
Туш эмас, чун йўқтурур уйқу хаёледур муҳол.

Ишқ изҳор айлабон васлин тилар мунглуғ кўнгул,
Бир гадо янглиғки, айбин кўргузуб айлар савол.

Ораз узра айн янглиғдур узоринг узра кўз,
Наргис узра нуқта янглиғдур кўзунг устида хол.

Эгма қаддим заъфи ҳаддин ошти ул юз қошида,
Нотавон бўлган кеби хуршид васлидин ҳилол.

Йиғлабон ул сарвнинг йўлиға тушсам ноз этар,
Су била туфроғдин бош тортқан янглиғ ниҳол.

Ҳажр тиғидин қуруқ жисмим қаламдек бўлди шак,
Лек бежон нолалар кўнглумдадур андоқки нол.

Ком эрур жонимға ул олудалиғдин пок лаб,
Эй Навоий, ўлсам ичмон Хизр нўш эткон зулол.

389

Демаким, мастлиғдин, қадди бўлмиш ҳар қаён мойил
Ки, оҳим елидин ҳар ёндур ул сарви равон мойил.

Юзи оллида бош сожид, чучук нутқиға тил зокир,
Хати сабзиға кўз роғиб, лаби лаълиға жон мойил.

Қуюндек пўя бирла кўйин истармен ажаб эрмас,
Ватанға бўлса бир саргаштаи бехонумон мойил.

Иситсам ҳажридин муҳриқ ул ўтлуқ юзни истармен,
Неким заъфин фузун айлар, ангадур нотавон мойил.

Қиличинг майли тонг йўқ бўлса жони хоксоримға,
Не ерким пастроқ, су ул ён ўлғай бегумон мойил.

Махол умид ила кулбамда доим мунтазирдурмен
Ки, шояд ул пари бу жониб ўлғай ногаҳон мойил.

Агар масжидда кирдим ҳалқаи зикринг аро, эй шайх,
Вале майхонаю мутриб сари мен ҳар замон мойил.

Неча гумрахға исён бўлса, лекин кўптур уммиди,
Агар туз йўлға кўнгли гоҳ-гоҳ ўлса ниҳон мойил,

Навоийнинг бузуғ кўнглини манзил қилди ғам хайли,
Нечукким тушкали вайронға бўлғай корвон мойил.

390

Анча бўлди тан ўқунгдин ичкари, ташқари йўл

Ким, ажал кирмакка, жон чиқмоққадур ҳар сари йўл.

Доира атрофидин марказга чеккандек хутут,
Тийр борони фалак кўнглумга топмиш бори йўл.

Ўқларинг захм айлагандин танда хайли ғам кириб,
Уйла ерга егтиларким, йўқтур андин нори йўл.

Кўксума ҳажр ичра тирноғларки чекти шоҳроҳ,
Бу тараф солғай дедим ул шаҳсувор илғори йўл.

Риштаи лаълинг хаёли кўз сари келмакқадур,
Буки ҳар ён чекти ашким қатраи қонлари йўл.

Қани муғ кўйиқи, пири дайр бирла муғбача,
Уйладурларким топар ул ён йигиту қори йўл.

Гар Навоий кўкси чокин тикти будур қасдиким,
Топмағай дардинг ичидин чиққали тошқори йўл.

391

Айлади кўнглум куши ул шом гису сари майл,
Шаппарак янглиғким ул қилғай қоронғу сари майл.

Лаъли ҳижронида рухсорин тилармен уйлаким,
Бодадин махмур бўлғон, айлағай су сари майл.

Ишқима ушшоқ ширкат қилмағайлар деб эрур,
Кўнглума бир қотили бебок бадхў сари майл.

Ғайрдин кўнглумни соф эттим юзунг акси учун,
Гарчи худбинсен санга бўлмас бу кўзгу сари майл.

Эшитиб ақшом кўнгул афсонасин ушшоқдин,
Қилди мен бедилға навбат етқач уйқу сари майл.

Бу чаманда не вафо бўлғайки, ҳар ён ғунчаси
Зоҳир этмиш булбул аҳволиға кулгу сари майл.

Ҳар тараф мойилдур ул шўху Навоий мунтазир,
Кулбаси ичраки шояд айлағай бу сари майл.

392

Не ажаб майл айласам йўқлукқа ҳар дам, эй кўнгул
Ким, йўқ ўлсам йўқтурур йўқлар кишим ҳам, эй кўнгул.

Фикр этиб билман не навъ эркин кўнгул хуррамлиғи,
Кўрмадим ҳаргиз сени бир дам чу хуррам, эй кўнгул.

Олам аҳлиға вафо кўп қилдиму кўрдум жафо,
Улфатинг бу хайлдин сен бори қил кам, эй кўнгул.

Гар такаллуф қилмасанг сендин эди ҳар нечаким,
Жонима юзланди дарду меҳнату ғам, эй кўнгул.

Қайдаким хусн аҳлидин оламға тушти офате,
Ишқидин қилдинг мени расвои олам, зй кўнгул.

Кўзларим шўробасин, ваҳким, оқиздинг юз сари,
Бир малоҳат аҳли тўккач гулга шабнам, эй кўнгул.

Ҳар париким очти бир девонанинг қасдиға зулф,
Айладинг занжирини бўйнуғма маҳкам, эй кўнгул.

Ўткан ўтти бори, эмди айла бу пандим қабул
Ким, яна қилма ҳавои жинси одам, эй кўнгул.

Чун яна севсанг бировни чун қориб тарк этти ишқ,
Бас, Навоий узрини тутқил мусаллам, эй кўнгул.

МИМ ҲАРФИНИНГ МАҲБУБЛАРИНИНГ МАЛОҲАТИ «НАВОДИР»ДИН

393

Зиҳи мулкунгнунг ўн секкиз мингдин бири келиб олам.
Бир уйлук қул санга олам аро Ҳавво била Одам.

Бериб чун офариниш маҳвашиға ҳикматинг жилва,
Бўлуб рухсори нилий бу мудаввар нилгун торам.

Гул аҳмар, савсан азрак бу чаман ичра бўлуб андин
Ки, елдин тарбият кожин аларға еткуруб муҳкам.

Нухуд фолин кўруб анжумдин аввалғи учи мезон,
Чу амринг чарх золин айлабон маккораи қадхам.

Чаманға оташин гулдин чу қўйдунг тоза қонлиғ доғ,
Момуқ оқ гулдин эттинг доғи узра қўйғали марҳам.

Чу ёздинг субҳиға ёрлиқ босарға ол тамғасин,
Шафақдин ҳал қилиб шингарф қилдинг, меҳрдин хотам.

Кусуф ичра куёшни тобиқун — наъл эттинг ой бирла,
Хирад ваҳм эттиким, ҳам жинс икки ҳарф эрур мудғам.

Чу боғлаб бир-бирига ҳикматинг бу коргаҳ васфин,
Хирадпарвар муҳандисларга сиррин айлабон мубҳам.

Итингдур шохлар, йўқтур Навоий итча оллингда,
Алар иттин кўпу бу ит аёғи туфроғидан кам.

394

Мен гадо махмуру пири дайр элинда жоми Жам,
Айласам ибром, мендин камлигу андин карам.

Эй хушо, муғ дайриким бордур анинг атрофида,
Ҳар синук сойил Жаму синған сафоли жоми Жам.

Яхшироқ Жамшид бўлмоқин гадолиғ дайр аро,
Ўзга қилмоқ яхшироқким, ўзгага қилмоқ ситам.

Қайғу гар жон қасди айлар жоми май дафъин қилур,
Ғам нечаким мухлик ўлсун бор эса дофиъ не ғам.

Эй харобот аҳли, дунлардин мурувват истаманг,
Доғи ҳирмон жонда хушроқким, арозилдин дирам.

Шайх ғафлатдин самад зикрин қилурдин яхшироқ,
Муғки дайр ичра дегай огоҳлик бирла санам.

Бир қадам нафс узра қўйғил бирни мақсадға дедим,
Йўл узун деб ема ғамким, асл эрур аввал қадам.

Даъвии фақр этсанг, эй зоҳид, гум ўл майхонадин
Ким, бу йўлда кимсага бўлмас вужуд ўлмай адам.

Буки ёр истар эмиш ишқу жунун аҳлиға қатл,
Эй Навоий, шукрим ошиқ мену девона ҳам.

395

Ҳам субҳи оразингдур вардиятун-насойим,
Ҳам шоми сунбулингдур мискиятун-шамойим.

Вах, ул не хўблуктурким, қаҳр чоғи сурса,
Юз харфи номулойим, андин келур мулойим.

Бир кеча тушта кўрдум ул зулф бирла юзни,
Бахтим кеби тилармен, бўлсам ҳамиша нойим.

Дар кун хаёлу доим будур мурод хамким,

Бўлсам қошида ҳар кун, боқсам юзига доим.

Кўнглумдин олди ул кўз орому сабр нақдин,
Бир туркдекки олғай торож ила ғанойим.

Суфий кўзу кўнгулни пок этмаса не осиф,
Ўтқарса тунни қойим ё бўлса кунда сойим.

Юз оҳ, эй Навоий, ким ул қуёшқа етмас,
Гарчи етар ғамидин гардунға оҳу войим.

396

Не итни ул бути бегонаваш итики соғиндим,
Ит ошноға ёлинғон кеби ул итка ёлиндим.

Юзи назораси дафъ айлади совуғ нафасимни,
Ёланг гадой кеби офтобрўда исиндим.

Жунун йўлида бу расвоға ёпма пардаи исмат
Ки, йўл қолур агар андоғ оғир либос ёпиндим.

Чу тиф чекти манга бўлди қатл давлати рўзи
Ки, эл қочиб, анга-ўқ мен заъфу хаста сиғиндим.

Ўчурди шуълаи оҳимни тиғи шукрки бори —
Гудозу сўздин андоқки шамъ ғам туни тиндим.

Бурунғи ком ажаб йўқ гар ўлса Каъбаи мақсад,
Талаб йўлинда бу дамким фано самандиға миндим.

Сочи кўчгул қушининг ҳар бириға боғлади торе,
Навоий, эмди сен ўтқилки мен бу навъ илиндим.

397

Ўрганур эл фурқатингдин навҳа бунёд айласам,
Кўзғалур олам ўкурмак бирла фарёд айласам.

Емрулур бошимға гўёким фалак ғамхонаси,
Ул қуёш ҳамхонам эрканни қачон ёд айласам.

Ҳажр бийми чун етар ғамгин қилур беихтиёр,
Васл умиди бирла кўнглумни неча шод айласам.

Чарху анжумдин куюбмен айб эмас гар оҳ ила,
Бу неча аҳгар била ул кулни барбод айласам.

Дафъ этай дермен жаҳондин ашк ила ғам туфроғин,
Бу бузуғни сайл ила истармен обод айласам.

Салтанатдин бода ортуқдур манга юз қатлаким,
Хушроқ эл бедодидин ўзумга бедод айласам.

Эй Навоий, ҳажр аро етти ажал қилғайму сабр,
Ул Масиҳо ваъдаи васлини миод айласам.

398

Бу кун аҳли жаҳондин хаста хотирмен жаҳондин ҳам
Демон аҳли жаҳон бирла жаҳон, биллаҳки, жондин ҳам.

Мени жону жаҳондин ҳажр вақтиким малул эткай,
Ватан ё мулкдин худким десун, бал хонумондин ҳам.

Кўнгулдин жонға еттим, эй ажал, неткай халос этсанг,
Мени ул телбадин, ул телбани мен нотавондин ҳам.

Не айрилмоқ дурурким, ёр то айрилди, айрилмиш
Кўнгул мендин, фиғон кўнглумдину ўтлар фиғондин ҳам.

Манга жононсиз ўлмоқ яхшироқ, эй Хизр, юз қатла,
Кетурсанг мужда ўлмоқ бирла умри жовидондин ҳам.

Нафас қатъ ўлди ул юз фурқатидин, кўзгу келтурманг
Ки, мен эмди қутулдим ибтилоқим имтиҳондин ҳам.

Ёмон яхшиға кўп зулм этмагилким, гар будур даврон,
Қутулғунг, кимки андин яхшироқ йўқ, мен ёмондин ҳам.

Итига туъма, дарбониға бўлсун муттақо ўлсам,
Таним ул кўйдин олманг, бошим ул остондин ҳам.

Фақиҳу—Қаъба, ринду — майкада, хушдур Навоийким,
Сенинг ёдинг била мундин эрур озоду андин ҳам.

399

Лоладек юзунг хаёлидин тўла қондур кўзум,
Балки лола жомидек қон ичра пинҳондур кўзум.

Ичида су теграсида ёш қобарған шакл ила,
Сенсизин бир тоза кўйған доғи ҳижрондур кўзум.

Ел ҳам эткан шамъ ўти андоми бирла ўртанур,
Йўқ ажаб гар кеча тонг отқунча гирёндур кўзум.

Шохи маржондур қизил раглар, дури ғалтон сиришк,
Бу зарофатдин биайних баҳри Уммондур кўзум.

Ҳар ёрам жисмимда бир хайрон кўз ўлмиш ҳолима,
Турфа кўрким, мунча хайрон кўзга хайрондур кўзум.

То тўкар жонбахш лаълингнинг хаёлидин сиришк,
Баҳри ашк эрмаски, айна оби ҳайвондур кўзум.

Кўз назар йўлин тилар туткай видоъ ашкин тўкуб,
Кўз юмуб очкунча юз кўргузки, меҳмондур кўзум.

400

Қадингга тўби ўлубтур мутию чокар ҳам,
Бу ишга адл тонук сарв эрур санўбар ҳам.

Бир учиғаки момук чирмалибдурур бошоғинг,
Кўнгул яросиға бўлмиш фатилалиқ марҳам.

Кўнгулки, охи тиғидин қорарди пайкониинг,
Мени ул этти сияҳ рўзу тийра ахтар ҳам.

Ёпишти қонима ҳажринг палоси, уйлаки бор
Шаҳидликда кафан, хасталиқда бистар ҳам.

Ишимни муғбачалар ишқи ичра сўрса фақиҳ,
Денгизки, боғлади зуннору чекти соғар ҳам.

Кўнгулга шамъи жамолинг солибдурур бир ўт
Ки, тўзмагай анга парвона, бал самандар ҳам.

Хумор заъфида май баҳри ичра гар тушсам,
Ғарик мумкин эрур бўлмоғим шиновар ҳам.

Гадойи васлинг эрур булбул, айла раҳм, эй гул
Ки, бир қарор ила қолмас гадо тавонгар ҳам.

Навоий айтса гаҳ ёва, гоҳ лол ўлса,
Не тонгки, музтариб айлабсен ани музтар ҳам.

401

Чу ёпса наъшим уза муғ палоси идборим,
Белин тонгорға палос узра яхши зуннорим.

Чекиб май аҳли хароботу хирқа чок айлаб,

Кўтарсалар йиғилиб наъш ила тани зорим.

Муғона навҳа била дайр сари азм айлаб,
Чекиб суруди фано ёр, балки ағёрим.

Ясарда дайри фано даргахида қабримни,
Борисиға будурур илтимосу зинҳорим

Ки, дайр пирининг оллида бош қўюб, ер ўпуб,
Ниёзлар била арз этсалар бу гуфторим:

Ки, мен худ англамай иш сирридин хабар ўтгим,
Иш ул дурурки, гаҳи бўлмасанг хабардорим.

Қадам агар лаҳадим узра қўйсанг эрмас тонг
Ки, бўлса равзаи жаннат бу кулбаи торим.

Умидим охир эрур дайр пирининг карами,
Гар эмди муғбачалар бирладур сару корим.

Навоиё, боқибон фазл баҳри мавжи сари,
Худой учун тилама тавба бирла озорим.

402

Кўнглума ёр истабон меҳнат келурни билмадим,
Жонға етмай ул хануз офат келурни билмадим.

Сувратин кўрмак таманно айлабон кўрмай хануз,
Оллима юз минг ажаб суврат келурни билмадим.

Мен юзин кўрмай хануз эл васл этар эрмиш тамаъ,
Кўнглума мундоқ қотик ҳолат келурни билмадим.

Кўрмай охир таркин этгим, ваҳки, мунглуғ жонима
Васл етмай жовидон фурқат келурни билмадим.

Ишқ кўйида бало кўп кўрмагин билдим валеқ,
Ёр таркин тутқуча ғайрат келурни билмадим.

Реш этиб кўнглумни улким, деди: марҳам келтурай,
Марҳам андин ништари ҳасрат келурни билмадим.

Ул рафиқеким анга дедимки, жон айлай туфайл,
Мунча андин жонима ваҳшат келурни билмадим.

Кўнглума асхоб зулми жанбида, во ҳасрато,
Чарх нешин марҳами роҳат келурни билмадим.

Ишқ шахроҳиға кирмакни хаёл этмак била,
Оллима юз водийи ҳайрат келурни билмадим.

Эй Навоий, қилмағунча мосиволлоҳ таркини,
Комим ичра журъаи ваҳдат келурни билмадим.

403

Зулмати ҳижрон қилур қатъи ҳаётим дам-бадам,
Эй Масиҳи, Хизр пай бошимға еткур бир қадам.

Новакинг кўнглум аро синғай дебон пайванд учун,
Кўз қораси обнўсу қон ёшим бўлмиш бақам.

Бошда тигинг жон аро новакларингнинг шарҳини,
Ёзарам доимки бор бу ишда ҳамдардим қалам.

Ёр келмиш қабрима, ҳар ён соғинманг лолаким,
Ғайрини ўртарга ғайрат ўтлари урмиш алам.

Рух учар ҳар ён, вале ўртар парки ҳижрон ўти,
Оҳ, агар ул тоири давлат бу ўттин қилса рам.

Эйки, шохид, кўзу зулфу оғзиға ошуфтасен,
Бир тааммул айлаким, бордур бу максудинг адам.

Гар Навоий ишқи ортар оҳидин сен ваҳм қил,
Ким ўчурур шамъни гарчи ёрутур ўтни дам.

404

Лаълингки, соғиндим ани жон розиға маҳрам,
Билмонки недин хат чиқарур қонима ҳар дам.

Терлаб гул уза сабзанг ўлубтур тару тоза,
Хат гарчи ҳамиша бузулур бўлса варақ нам.

Бош саждаға роғибдур, кўз сурмаға толиб,
Йўлунгда ажаб эрмас агар бўлса қадим хам.

Эл панд берур кўнглума, сен новак отарсен,
Неткай эдим ул захмға бўлмаса бу марҳам.

Билгилки, кўнгул шуъласин изҳор қилибмен,
Ул кунки, туташкай ғам ўтидин бори олам.

Гар оқибат аҳволиға мен воқиф эмасмен,

Кимдурким анга қолмади бу масъала мубҳам.

Гар итти эса хаста кўнгул ғам ема, эй ақл,
Ғам егали бордур, чу Навоий, санга не ғам.

405

Ҳажридин кўксумни дермен уйла афгор айласам
Ким, ичим ҳолини тошимдин намудор айласам.

Чун мени мажнун шажар яфроғидин қилдим либос,
Авло улдурким гияҳдин эмди дастор айласам.

Истарамким, рукъасин ғамгин кўнгул оромиға,
Риштаи жонимға чексам, доғи тумор айласам.

Ҳар сари мў бир тил ўлмиш ишқим иқрориға, вой,
Ким инонғай эмди юз тил бирла инкор айласам.

Телба кўнглум бехуду ёр ул тараф юзланди, оҳ,
Дарк қилмас нешлар санчиб хабардор айласам.

Ҳажр селоби бузар гар ашку жисмим туфроғин,
Ҳар нечаким сабр уйи тарҳиға девор айласам.

Ҳажрдин кўксум эрур озурда соғар лойидин,
Суртубон марҳам тилармен дафъи озор айласам.

Не қазодин келса таслим ўлмоқ авло чунки йўқ
Суди гар қилсам ситез, ар ўзни кўп зор айласам.

Эй Навоий, майни то тарк эттим ортибдур ғамим,
Истарамким эмди азми кўйи ҳаммор айласам.

406

Борди ёру тўзмон эл бормоққа ҳам, турмоққа ҳам,
Чин десам, рашк ўлтурур тангрига топшурмоққа ҳам.

Кўрсам ул юз кўзгусин тағъйир ваҳмидин эмас,
Қаттиқ оҳ урмоққа ҳад, сокин нафас урмоққа ҳам.

Ул паридин лутф агар зулм ўлса андоқ телбамен
Ким, шуурим йўқ севунмакликка, қайғурмоққа ҳам.

Ўлтуруб ёниға мен киммен юзин ўпмоққаким,
Йўқ ҳадим кўйида ер ўпмакка, ўлтурмоққа ҳам.

Нотавон жисмимда юз новак фироқинг хайлидин
Ким, кучим етмас бирин тортарға, синдурмоққа ҳам.

Демагил ишқин ниҳон тутқил мени урёнғаким,
Тиғи захмин йўқ нимама боғларға, ёшурмоққа ҳам.

Тут Навоий, ишқи зулмин хуш чу йўқтур ихтиёр,
Ул кўнгул олмоққа ҳам, сен кўнглунг олдурмоққа ҳам.

407

Ул қуёш юзлукни ҳар тун ёд қилмоқдур ишим,
Ўз-ўзумга то сахар бедод қилмоқдур ишим.

Баски, фарёд айламактин ҳар дам ўздин борибон,
Ҳолима келгач, яна фарёд қилмоқдур ишим.

Телбалардек ҳар дам айтиб ул пари афсонасин,
Топмайин мақтаъ яна бунъёд қилмоқдур ишим.

Ашк этиб сабрим уйин вайрону ҳар дам оҳ ила,
Ул бузуғнинг туфроғин барбод қилмоқдур ишим.

Нахли қаддин чун хаёл айлаб қўюб туфроққа бош,
Саждаи ул сарви ҳуризод қилмоқдур ишим.

Ҳажру шавку чархи муҳлик зулми ичра ҳар нафас,
Ўзни юз бедод ила муътод қилмоқдур ишим.

Ғамдин ўлмасликка боисдур муҳол андишақим,
Васл умиди бирла ўзни шод қилмоқдур ишим.

Ваҳки, ер тутмас неча ҳар лаҳза шайдо кўнглума,
Сабру тоқат шевасин иршод қилмоқдур ишим.

Йиғласам таскин топар кўнглум, Навоий войқим,
Ул бузуғни сайл ила обод қилмоқдур ишим.

408

Ғар анинг васлиға ҳаддим йўқ, эрур хуш ёди ҳам,
Ул мени ёд этмаса, басдур анинг бедоди ҳам.

Боғ аро рухсору қаддинг жилвасин то кўрдилар,
Бўлди обу тобсиз гулбарги ҳам, шамшоди ҳам.

Лайлию Ширин бўлуб сендин хижил, мендин доғи,
Ҳам анинг Мажнунидур хайрон, мунунг Фарҳоди ҳам.

Оллоҳ-оллоҳ, не балодурким, лабу мужгон била,
Ёлғуз эл тиргузгучи йўқким эрур, жаллоди ҳам.

Қатл учун кўнглумга кирди кўрқамким ўтидин,
Тошдек кўнгли су бўлғой, ханжари пўлоди ҳам.

Не бало бераҳмдур ул ойки, кўнглумнинг анга
Ёшурун оҳи асар қилмас, бийик фарёди ҳам.

Бандаю озодға бедод этар бу боғнинг —
Сунбулининг ҳиндуси ҳам, савсани озоди ҳам.

Қилма зоҳир давлатию меҳнатиға эътибор
Ким, анинг доғи вафоси йўқ, мунунг бунёди ҳам.

Бийми ҳажридин, Навоий, гар йўқ эмин маргдек,
Шукрким эрмас муайян маргдек миоди ҳам.

409

Кимсани дард аҳли деб сирримға маҳрам айладим,
Ўз-ўзумни куч била расвои олам айладим.

Аҳли роз эл оллида одам деса бўлмас мени,
Менки ўз розимға маҳрам жинси одам айладим.

Булъажаб сирримни маҳфий асрамоқ душвор эди,
Барча гар Фарҳод ила Мажнунни ҳамдам айладим.

Ўз ғамим ифшосидин оламниким қилдим қора,
Иш ўзумга демаким, оламға мотам айладим.

Айладим жонимға юз бедод, лекин ўлмаги,
Сиррим ифшоси била эрди, ани ҳам айладим.

Элга расво бўлмоғи бўлдум не суд эмди, агар
Юз туман мисмор ила оғзимни муҳкам айладим.

Кофири ишқ ўлмоқ эрмиш фош қилмоқ сирри ишқ,
Номусулмонлиқни кўнглумга мусаллам айладим.

Шодмен аҳли замон бирла замондинким, ўзум
Айладим ўз қисматим андуҳ агар ғам айладим.

Эй Навоий, дема сирринг кимсага мундоқки, мен
Кимсани дард аҳли деб, сирримға маҳрам айладим.

410

Дам-бадам ҳар кун ул ой бедодини ёд айларам,
Кеча турлук-турлук ўз жонимға бедод айларам.

Юз жафо қилса манга, бир қатла фарёд айламон,
Элга қилса бир жафо, юз қатла фарёд айларам.

Зулфу юзи ҳажридин ғам шоми анжум гулларин,
Тунд боди оҳдин ҳар лаҳза барбод айларам.

Ўзни қатл уммидию ағёр қатли биймидин,
Лаҳзае шод айласам, юз лаҳза ношод айларам.

Қомату рухсоридин бўе топармен, эй рафик,
Буки ҳар дам гулшан ичра майли шамшод айларам

Сўрманг, эй ушшоқ, мендин нукта пири ишқ деб,
Негаким куймак била ўлмакни иршод айларам.

Эй Навоий, ҳар жафо келса ул ойдин элга ҳам,
Рашкдин мажмуъин ўз жонимға иснод айларам.

411

Эйки аввал қоматинг васфини шамшод айладим,
Сарви жаннат бўлки, эмди сени озод айладим.

Ўзгаларни давлати васлингда хуш тут, чунки мен
Хаста кўнглумни ғами ҳижрон била шод айладим.

Хоҳ сен ёр ўл манга, хоҳ ўзгаларнинг ёри бўл,
Чун мен ўз таъбимни бекасликка муътод айладим.

Мужда бер, эй шайхким, тортиб надомат оҳини,
Булҳаваслиқ жузви авроқини барбод айладим.

Неча мен маҳрум ўлуб бўлғай анга маҳрам рақиб,
Шукрим, ғайрат тариқин оқибат ёд айладим.

Ул вафосиз ишқини тарк этмагунча тинмадим.
Не ёмон соатда бу шум ишни бунёд айладим.

Эй Навоий, ҳеч билмонким, уноғойму кўнгул,
Анга мунча ажнабий сўзларки иршод айладим.

412

Етти сўзи ҳажру чектим оҳи дардолуд ҳам,
Хаста жоним куйдию бошимға чиқти дуд ҳам.

Ким вафо аҳлин синуктурса билурмен ончаким,
Кўп зиён қилмаса боре қилмағай кўп суд ҳам.

Истаган Мажнун мазорин, келки андин кам эмас,
Телба кўнглумни ёшурғон жисми ғамфарсуд ҳам.

Анжум эрмас ғам туниким, ишрат абвобин сипехр
Михдўз айлаб, саросар қилди қийрандуд ҳам.

Муддаи кўп кулма идбориғаким, ёр оллида,
Сен кеби макбул эдим бир чоқ мени мардуд ҳам.

Кўп торикма, эй кўнгул, ул шўх ҳижрони аро,
Шояд ушбу ишда-ўқ эрди экин беҳбуд ҳам.

Эй Навоий, бўлмаса ёре фирокингдин малул,
Айрилурда яхшироқким қилмасанг падруд ҳам.

413

Яна фироқ ўтиға тушти тоблиғ кўнглум,
Тарахҳмеки қиладур хароблиғ кўнглум.

Соғинса ғунчанг учун қонға эврулур ҳар дам,
Бу юз жароҳат ила печу тоблиғ кўнглум.

Фироку дард қачон тузса базм кулбам аро,
Берур кўзум майи лаълу кабоблиғ кўнглум.

Эрур шарораки хуршид сари борғай тез,
Юзунг висолиға жаҳду шитоблиғ кўнглум.

Юзунгни кўрдум эса су била балиғдек ўлур,
Қарорсиз таниму изтироблиғ кўнглум.

Фано ели қаниким очса чехраи максуд
Ки, тан ғуборида бўлмиш ҳижоблиғ кўнглум.

Навоий ғам едию ўлди доғи топти висол,
Не топмасун бу сифат хўрду хоблиғ кўнглум.

414

Кеча куйдурди фалакни шуълаи тоби табим,

Кундуз ул ойға ета олғайму, ё раб-ё рабим.

Еткурур жонимға офатлар узори узра хол,
Рост андоқким, қорариб суға тушкай кавкабим.

Айтдим бошимни фитроқингга чек, эй шаҳсувор,
Деди: бош асардек эрмас тезликдин маркабим.

Туфроғ ўлдум, ишқ, агар қилсанг иморат яхшидур,
Хишт кўймоққа фано майхонасида қолабим.

Дахр бозорида умре ишқ таврин касб этиб,
Ақлу дин накдинки олдурдум бу эрди максабим.

Маст агар сажданг қилурмен ёпма юз, эй муғбача,
Не учунким дайр пири мазҳабидур машрабим.

Эй Навоий, тоза жон топтим ҳамоно оғзимға
Дурд жомидин томизди соқийи нўшин лабим.

415

Ҳажри мундоқки, узар бир-биридин пайвандим,
Кўргай эл ҳар итининг оғзида бир паркандим.

Тори умрум ажал илгидин узулса ғам эмас,
Тори зулфунгга агар муҳкам эрур пайвандим.

Қоматинг ҳожат эрур жонға раво қил аниким,
Ноумид ўлмасун оллингга бу ҳожатмандим.

Кўзга десам, нега ёшингни назардин солдинг,
Дерки, ғаммоздурур гарчи эрур фарзандим.

Соқиё, ўт кеби боданг била кулбамни ёрут
Ким, хумор ичра ул ўт ҳасратидин ўртандим.

Айлайолмон сафари дашти фано ўзлук ила,
Эй Навоий, негаким асру оғирдур бандим.

Носихо, ошиқу девонамену масти хароб,
Санга не от кўяр эл, буки дегайсен пандим.

416

Нўши лабини ҳар неча сўрдум, ўсанмадим,
Ичмак била ҳаёт зулолини қонмадим.

Зоҳид дедики, раҳн этибон хирқа дайр аро,
Қилмишсен анда бутқа доғи сажда, тонмадим.

Муғ пири май бериб, тилади жонни муғбача,
Ҳар неки дедилар қилуридин тожонмадим.

Сархайл эдим бу кеча харобот аҳлиға,
Ул салтанатни лек ўзумга инонмадим.

Ақл этти манъ муғбачаю дайрдин базе,
Кўп ўгди ҳуру равзани, лекин беганмадим.

Шукр, эй кўнгулкн, бўлмадим афлок жавридин,
Ошуфта ҳолу жоҳиға доғи қувонмадим.

Азм эттим, эй Навоий, ул ой сари бу кеча,
Маҳвашлар очти шуълаи рухсору ёнмадим.

417

Бақо дашти нечук қатъ ўлмасун айлаб мурур айём
Ки, ҳар манзил анга бир кундуру, ҳар дам анга бир гом.

Бўлур манзилда турмоқ муддате гом урмамоқ кўп вақт,
Бу манзил қатъию бу гомдин бўлмас даме ором.

Ажойиб қатъи бир манзилда гомидурки, ўрнидин,
Киши тебранмайин ҳам қатъ ўлур, ҳам солилур ноком.

Бу янглиғ манзилу гоми зарурий чун эрур воқиъ,
Ҳам авло Каъбаи мақсуд сари боғламоқ эҳром.

Сулуку сайрким кўрмишки гар чилланишин қори
Ва ёхуд чилла ичра тифл тенгдур анда субҳу шом.

Эрур бу турфақим мундоқ сулуку сайр аро солиқ,
Эмас ўз ихтиёри бирла не оғозу не анжом.

Бу андин турфароқким, етмайин мақсадқа мингдин бир,
Бу йўл қатъида туфроғ ўлдилар нўл топмайин итмом.

Мусофирким бу йўл оллиға тушкан тарфатул-айни,
Агар ўз ҳолидин ғофил бўлур, бўлғай бағоят хом.

Илоҳий, йўл эрур беҳад котик, манзил йироқ асру,
Навоий бирла сен бўлсанг, етар манзилға аввал гом.

418

Тишларимдин ики дандонаки чарх айлади кам,
Рахналар бўлди ажал киргали жон чиққали ҳам.

Ҳар бино рахнасини тутса бўлур турфа буким,
Мумкин эрмас бу ики рахнани қилмоқ муҳкам.

Турфароқ буки неча қилса риоят тўкулур,
Бу фано рахнасининг икки ёнидин ҳар дам.

Демаким, бўлди ажал кирмак учун рахнаву бас,
Ангача йўл будурур киргали минг турлук ғам.

Юз ситамдур манга тиш рахналаридин, гўё,
Тишни синким дедилар, бор эмиш ул сини ситам.

Йўқки тиш сини ситам бўлдию бас, кўзда доғи
Қолмади нури ани доғи дегил айни адам.

Тиш ики рахнасининг ҳасрату ғам дуди чиқиб,
Тутти гўё кўз ики кўзгусини занги зулам.

Тийралик бирла шикасти ки тишу кўз йўлидин,
Манга юзланди, демак бўлмас ани кўрмак ҳам.

Бўл, Навоий, сафар оҳангига омодаву чувт
Ким, булар барча ажал пешравидур фафхам.

419

Менки ҳар дам, дўстлар, бедод этардин зор эсам,
Дўстлар айб этмасунлар душманимға ёр эсам.

Жон фидо қилсам, қилурлар дўстлар душманлиғим
Не ажаб гар дўстлуқ ойинидин безор эсам.

Дўстларға қилмангиз таклиф, эй душманларим,
Заъфдин оғзимға су томизғудек бемор эсам.

Ёғдурурлар тош котик сўзлар била, ваҳ не ажаб,
Сангсор ўлғон кеби боштин аёғ афгор эсам.

Душманим жон олса хуштур, дўст миннат қўйса йўқ.
Не ажаб душмандин ар жон бирла миннатдор эсам.

Фориғ айлар бу балолардин даме беҳушлук,
Бас, тонг эрмас сокини сарманзили хаммор эсам.

Давр аёғидин мени тиргуз дамодам, соқиё
Ким, ўлармен давр зулмидин даме хушёр эсам.

Дилбарим Лайли сифатдур англандиз, эй аҳли ишқ,
Бу сабабдиндур агар ҳажрида Мажнунвор эсам.

Эйки, айтурсен Навоий халқдин озурдадур.
Юз туман озор кўрдум, бор экин мен бор эсам.

420

Қаю манзилки анда ҳосил ўлғой лаҳзае комим,
Бу ҳасрат ўлтурурким, не учун йўктур дилоромим.

Қачон гул бирла сарв андомиға боқсам чаман ичра,
Бузар кўнглумни ёдимға кириб сарви гуландомим.

Таҳаррук топқали лаълинг била ғунчанг такаллумда,
Не жоним ичрадур таскину не кўнглумда оромим.

Фироқинг зулмидекдур шоми ҳажрим муддати, яъни
Давосиз дардим ул янглиғдурурким, субҳи йўқ шомим.

Кўнгул олдурмасунлар ҳусн боғи гулларин кўргач,
Сабо лутф айлабон ишқ аҳлига еткур бу пайғомим.

Харобот ичра ишқу мастлиғдур ҳолим оғози,
Не бўлғай билман, эй пири харобот, анда анжомим.

Риёи хонақаҳға келмасам, эй шайх, тут маъзур
Ки, гом урғон сойи ул ён кейинрак сирилур гомим.

Сизу нўши висол, эй дўстларким, соқийи даврон
Фироку дард захридин тўла қилмиш менинг жомим.

Навоий, мен киму софий тараб манлу таманноси,
Муқайяд чун эмас мундоққа масти дурдийошомим.

421

Май учун дайрдадур оромим,
Дайрнинг эски сафоли жомим.

Дайр пири кўлидин бир соғар
Гар етар, умрдин улдур комим.

Ёқа чоку яланғоч бошу аёк,
Булъажаб ҳол ила субҳу шомим.

Ўйнаиб муғбачалар масту маланг,
Куфр помоли бўлуб исломим.

Жоми расволиқ ила ҳар дам ўлуб,
Олам аҳлиға салойи омим.

Менмен ўзлук юкидин эмди халос,
Негаким қолмади нангу номим.

Эй Навоий, кирингиз дайрға деб,
Тақво аҳлиға етур пайғомим.

422

Не янглиғ дей қошинда арзи ҳолим
Ки, қолмас ани кўргач дер мажолим.

Хаёлим васлдур гар топмасам ҳам,
Тутар хушҳол доим бу хаёлим.

Кўнгулни кўп малул этканда хижрон,
Висолинг ёдидур дафъи малолим.

Топиб жон соя гўё қолмас андин,
Хиром этканда ул раъно ниҳолим.

Қолибмен ғам юки остида ул навъ
Ки, тебранмаклик эрмас эҳтимолим.

Фалак зулмин десанг кўрмай, май ичкил
Ки, бас мазлумкуштур чархи золим.

Ўзин гар ўлтурур ғамдин Навоий,
Дема муфритким, улдур эътидолим.

423

Ўтуб санамлар аро бир-бирига кўз солдим,
Сенинг жамолинга еткач кўзум, боқиб қолдим.

Не тиф солмоқ эрур чун юзунга кўз солғоч,
Бошимни дағи бурунроқ аёғинга солдим.

Не ўтдурур буки етмиш эоч эриб оқти,
Урарға кўксума ердин не тошким олдим.

Сариғ узору куруқ жисмима фироқ ели

Етиб сомонни совурғон мисоли қўзғолдим.

Қадам яна талабингда бошимдин итқумдур,
Нединки пўя урарда қадам била толдим.

Не бўлди қофиласолор ўзлукум юкидин
Халос қилсаки, бу йўлда асру товшолдим.

Навоиё, дема жисмингда мунча захм недур,
Фирок хайли қитолида буйла тўғролдим.

424

Зиҳи биҳишти жамолинг келиб менинг чаманим,
Хату юзунг бу биҳишт ичра сабзаву суманим.

Хатинг вафосида ўлдум, не тонгки ҳашр куни,
Вафо хати била нақш ўлса сарбасар кафаним.

Не навъ мўр кеби судрай ўзни қўюнг аро
Ки, мўр судрагудек бўлди заъфдин баданим.

Гаминг нечукки кўнгул кунжини ватан қилмиш,
Гамингда гўшаи вайронаедурур ватаним.

Гар ўлмасам итинг ул зулф тобидин недурур,
Ер узра судраладурғон бўюндағи расаним.

Қадахға садқа бўлуб бода шамъидин куйсам,
Эмас ғарибки, парвонамен, эрур бу фаним.

Навоиё, манга васли маҳол эрур баским,
Муяссар ўлса йироқтин наззора анлаганим.

425

Йўқ дема, гар оғзингни десам нуқтаи мавҳум
Ким, анча доғн бўлмади ақл оллида мафҳум.

Рухсоринг уза хатму экин ё қалами сунъ,
Кун сафҳасиға тун рақамин айлади маркум.

Жонимға кўзунг зулми эмас зулм, будур зулм
Ким, мен туратурғоч тилагайсен яна мазлум.

Тонг йўқ агар ул юз ёритур тийра уюмни,
Меҳр ўлди чу мавжуд қилур сояни маъдум.

Хуш аҳли сени билмасу мен телба билурмен
Ким, келди пари шеваси девонаға маълум.

Май важҳи бер, эй шайх, манга чун дираминг бор
Ким, бухл эрур барча милал оллида мазмум.

Лаълинг майи ёдидин эрур маст Навоий,
Йўқ даврда андоқ яна бир фосиқи маҳрум.

426

Қароғ эрмаски, қилмишмен кўзум сайли йўлин муҳкам,
Сиришк эрмаски, ул йўл беркимай қилмиш тарашшух нам.

Итининг гар аёғи куйди ўтган чоғда қабримдин,
Сўнгақлар туфроғимдин куйдуруб айланг анга марҳам.

Кўнгулдур ул паридин, ишқ мулкининг Сулаймони
Ки, ҳам бор оҳидин ел ҳукмида, ҳам доғидин хотам.

Қуёшнинг қурбидин ойким ҳилол ўлғай эрур андоқ
Ки, бир маҳваш санга етқач, ер ўпмакликка бўлғай ҳам.

Париваш тифллардин ҳар замон ортар жунунумким,
Берурлар ҳушу ақлим кушлариға тош отардин рам.

Улустин чиқтиму ҳар дам қочармен соядин ҳам, ваҳ
Ки, ногаҳ ул қуёш сиррин десам ул ҳам эмас маҳрам.

Шикоф эрмас қаламдаким фироқим шарҳи ёзғондин,
Ёқа чок айлабон чирмаб қора бўлмиш анга мотам.

Бу эрса майки куйдурди вужудум кишварин атри,
Яқин бил, соқиёким, жом сиррин билмай ўтмиш Жам.

Май ич даҳр ичраким иш сирридин англай десанг рамзе,
Эрур ҳар зарранинг моҳияти хуршиддин мубҳам.

Саҳар кун ашҳабиға чун керактур поймол ўлмоқ,
Фалак майдониға ҳар тун қамардек сурди тут адҳам.

Навоий дарди ҳолидин дам очмас бўлса, айб этманг,
Не дам очсун бировким, топмади оламда бир ҳамдам.

427

Сарви озодимни боғ ичра хиромон истарам,
Сабзасин сарсабзу гулбаргини хандон истарам.

Дард жононимда, балким юз алам жонимдадур,
Йўқки, жононимға, бал жонимға дармон истарам.

Тийрадур вайроним онсиз, ваҳ, яна бир қатла ҳам
Ул куёшни байтул-эхзонимда меҳмон истарам.

Нафъ этар бўлса хино янглиғ кафи пойингға қон,
Чок этиб кўксум ани бағримда пинҳон истарам.

Эй Хизр, хайвон суйи тут дам-бадамким ёр учун,
Садқа қилмоқлик учун ҳар лаҳза бир жон истарам.

Муждае бергил мизожи сихҳатидин, эй табиб
Ким, бу пайғоминг учун жонимни қурбон истарам.

Ўқ кеби қаддин кўруб афтода чун кўр ўлмадинг,
Эй Навоий, кўзларингда нўги пайкон истарам.

428

Чу бердим жонни, қилма зулм расму қатл ойин ҳам,
Қатилинг бўлдум, урма новаки ғам, ханжари кин ҳам.

Лабинг шавқида бир девонаи бандий наботи Миср,
Сочинг савдосида бир пўстпўше нофаи Чин ҳам.

Юзунг васфин деб ўткан тун дури ашким тўкар эрдим,
Тутуб тоғ кейнин ой кирди, қаро туфроққа Парвин ҳам.

Лабинг хушум олиб қон ёш юзумга тўкса, айб эрмас,
Мукаййиф лаъл майдин маст ўлур эл чехра рангин ҳам.

Чу сен сархуш чиқиб кўнглакча рахшингға бериб жавлон,
Бўлуб шайдо кўнгул беҳол ақли маслаҳатбин ҳам.

Кўнгул сўзин қиличинг қилди кам, не айб оҳ урсам,
Су урғоч ўтқа ортар дуд топса шуъла таскин ҳам

Жамолнингға ниҳоят йўқлуғи ишқим кебидурким,
Эмас мумкин демак миқдорин этмак, балки тахмин ҳам.

Неча насринбару гулрух эсанг қилғил вафо майли
Ки, гул ҳам бевафолиғ кўрди бу гулшанда, насрин ҳам.

Навоий маст бутқа сажда қилса не ажаб, эй шайх
Ки, чун дайр ичра кирди ақл учти бошидин, дин ҳам.

429

Яна ишқ аро зордурмен, ҳазин ҳам,
Бориб ишқ торожиға ақлу дин ҳам.

Бадан дарддин ранжаву хаста доғи,
Кўнгул ҳажрдин зору андуҳгин ҳам.

Юзунгдин чаманда су бориб ўзидин,
Қизармиш уятдин гули оташин ҳам.

Ғаминг тошидин йўқки, захм ўлди бошим,
Йўлунг туфроғидин ёпилмиш жабин ҳам.

Кўзунг Чин ғазолию остида холи,
Анинг нофасидин топиб мушки Чин ҳам.

Бўлуб сожид ул бутқа ширк аҳли йўк-йўк,
Демон ширк аҳлики аҳли яқин ҳам.

Навоий жаҳондин не нафъ олса бўлғой
Ки, зиндоне эрур марг айлаб камин ҳам.

430

Тоқибон жон риштасин рукъангни тумор айладим,
Захмлиқ кўксумга анднн дафъи озор айладим.

Кўнглаким ёпншти қонлиғ танға андоққим тери,
Баски тошлар захмидин жисмимни афгор айладим.

Оразинг ҳажрида қонлиғ кўнглум ўлди лоладек,
Доғидин савдои ишқингни намудор айладим.

Жонинг олғум деб эдинг, муҳликдурур дарди фирок,
Қолмасун кўнглунг сенинг аввал хабардор айладим.

Хиркаву дафтарни келтур, майға раҳн эт, эй рафиқ,
Хонақаҳдин мен чу азми кўйи хаммор айладим.

Дазлати фақру фано вобастаи тавфиқ эмиш,
Бўлмади ҳар неча жидду жаҳд изҳор айладим.

Эй Назоий, фақр йўлинда уро олдим қадам,
То солиб ўзлук юкин, ўзни сабукбор айладим.

431

Содаваш ёрим бағоят пурфан эрмиш англадим,
Ошкоро дўст, пинҳон душман эрмиш англадим.

Мен муқайяд ҳажр зиндонидаю аҳбоб ила
Ҳар кун ул гулрухқа азми гулшан эрмиш англадим.

Менки бу ҳижрон тунда ўлдуму бўлмас сахар,
Шамъи меҳр оҳим ўтидин равшан эрмиш англадим.

Дам-бадам оҳим ўтиким чикти кўнглум захмидин,
Уқидин бу кулба равзан-равзан эрмиш англадим.

Лаълидин эл жон тилаб, мен жон бериб мардудмен,
Хотириға қайси иш мустаҳсан эрмиш англадим.

Бу чаманда кўнглакин гул чок айлардин иши,
Булбул аҳволиға ҳар кун шеван эрмиш англадим.

Эй Навоий, буки кўнглумни бирав сайд айламиш,
Ғам ема, ул чобуки сайдафкан эрмиш англадим.

432

Ёр маълум айламиш ошиқлиғу шайдолиғим,
Ваҳки, зоҳир бўлди расволиқ уза расволиғим.

Ул паридин айру бас девоналиғдин девмен,
Заъфу қовмоғлиғ эмас кўйида нопаддолиғим.

Туфроғ ўлдум, ул куёш ҳажриндаву суд этмади,
Чархи сойирдек ани истан жаҳонпаймолиғим.

Гарчи тушти шамъдек бошимға ўт, бўйнумға тиғ,
Бўлмади кам шоми ҳижронингда побаржолиғим.

Хусн аро чун уйла фард ўлдунгки, йўқ ҳамто санга,
Ишқинг ичра хуш келур даҳр аҳлидин яктолиғим.

Соқиё, май берки бу дайри куҳан авзоида
Бўлди ўз нодонлиғимни англамоқ донолиғим.

Эй Навоий, кўп ниҳон тутқум ва лекин оқибат,
Ёр маълум айламиш ошиқлиқу шайдолиғим.

433

Нега қон ёшим оқизди дилситоним билмадим,

Не гуноҳ айлаб эдимким, тўкти қоним билмадим.

Озди кўнглум сайр этиб чиққунча ул ой кўйини,
Қайда қолди ул заифи нотавоним билмадим.

Демадингму, дема, рашкимники боқтинг ғайрима,
Билмадим, эй кофири номехрибоним, билмадим.

Сўрғали келганда заъфимдин ўзумдин бормишам,
Чун сўруб кўпти, не янглиғ чиқти жоним билмадим.

Ул пари то жилва қилди борди кўнглум, ваҳ, қаён
Бўлди ул оввораи бехонумоним билмадим.

Дўстдин билдим нишон, то топмадим ўздин нишон
Лек ўздин токи бор эрди нишоним билмадим.

Эй Навоий, ёр кўнгли меҳрму қилди аён
Ё асар қилди анга ўтлуқ фиғоним, билмадим.

434

Қон ютуб умре жаҳон аҳлида бир ёр истадим,
Лекин ул камрак топилди, гарчи бисёр истадим.

Кимгаким жоним фидо айлаб, соғиндим, ёр эрур,
Эрмас эрди ёрлиғда чун вафодор истадим.

Билмадим олам элида йўқтурур мутлақ вафо,
Ваҳки, умри улча йўқтур соғиниб бор истадим.

Улки топилмас башар жинсида, ваҳ, ғафлат кўрунг
Ким, пари хайлида мен девонаи зор истадим.

Сирри ишқимни, кўнгул, кўз бирла фош этмак не тонг
Қалби тардоманни чун мен соҳиб асрор истадим.

Шайх бирла хонақахдин чун ёруғлуқ топмадим,
Дайр пири хизматиға кўйи хаммор истадим.

Эй Навонй, чун рафиқе топмадим, бу ғуссадин,
Ўзни бекаслик балосиға гирифтор истадим.

435

Лола рўюм бордию ишқин ниҳоний асрадим,
Кўзда қон кўнглум аро доғин нишоний асрадим.

Айлади бир оҳ дуди бирла элга ошкор,
Ишқ ўтин нечаки кўнглумда ниҳоний асрадим.

Ҳар замон кўнглум ҳалок ўлса не ғам, чун жон аро,
Лаблари шавқидин оби зиндагоний асрадим.

Зойил эрмас ишқ бир соат кўнгулдин, войким,
Ани жонимға балойи жовидоний асрадим.

Бўлса меҳмоним ити, кўнглумни қилса туъма ҳам
Айб эмас невчунки, мундоқ кунга ани асрадим.

Нақди жонимни бериб май келтурунг, эй дўстлар
Ким, ани ичмак учун бир дўстгони асрадим.

Хонумоним гар қора бўлди, Навоий, не ажаб,
Мен чу бир тун ул кўзи, қоши қорани асрадим.

436

Чун ўлармен бир нафас ул дилрабони кўрмасам,
Не ҳаёт имкони бўлғай бир кун ани кўрмасам.

Кўнглум ичра топилур ғам новакидин юз нишон.
Ўқидин ҳар кун танимда юз нишони кўрмасам.

Кўнгул итти, кўзни доғи истарам ашк этса кўр
Ким, тилармен ҳаргиз ул юзи қорони кўрмасам.

Соғинурмен куфри зулфи можаросидин базе,
Гар даме ул шўхи кофир можарони кўрмасам.

Ким вафо гул чехралардин кўрдиким, мен кўргамен,
Бўлмас ушбу айб ила ул дилрабони кўрмасам.

Ҳар бири юз миннат айларлар, эрур бу ҳам жафо,
Олам аҳлидин не кунким, юз жафони кўрмасам.

Эй Навоий, не балодурким, ўлармен қайғудин,
Гар даме оллимда ул шўх балони кўрмасам.

437

Лаълича эмас оғзи қилур вақт такаллум,
Гўёки қилиптур бу хижолатдин ўзин гум.

Ҳайвон суйининг ғулғулию рашҳаси янглиғ,
Лаълингға гаҳи қаҳ-қаҳадур, гоҳ табассум.

Ишқ ичра нечукким менга йўқ сабру таҳаммул,
Хусн аҳлида йўқ сен кеби бемехру тараххум.

Қайтарма, инон зулм этиб, эй шўҳки, қўймиш
Йўлунг аро туфроғ уза юз аҳли тазаллум.

Майдонда бировни, деди, ўлтургум уруб тиғ,
Еткунча менинг бошима ўлтурди таваххум.

Чун бода йикор даврда не софу не дурдий,
Чун давр ўтар хоҳ аламу хоҳ танаъум.

Булбуллар олур нолани таълим, агар этса
Боғ ичра Навоий ўз-ўзи бирла тараннум.

НУН ҲАРФИНИНГ НОЗАНИЛАРИНИНГ НОЗИ «НАВОДИР»ДИН

438

Эй кўнгул, айлама даҳр эски работин маскан
Ким, работ ўлмади ҳаргиз сафар аҳлиға ватан.

Навсафарсен сену мақсад йироку маркаб — ланг,
Йўл махуф, айлама зинҳор ора ерда маскан.

Йўл билур қофиладин тушмагил айруким, бор
Бу биёбон аро ҳам ғул кўпу ҳам раҳзан.

Йўл эрур жодаи шаръ доғи тўшау су,
Санга ойини убудият, анга фарзу сунан.

Йўл билур қофила ул навъки дилбар васлин,
Тилабон қилди бори ўзига йўл қатъини фан.

Эй хуш, ул роҳрави гармки, бу йўл қатъин,
Барқи ҳотифдек этар даҳрни айлаб равшан.

Ишқ водийси ажаб водий эрурким, ҳар мўр
Анда шерафкану ҳар пашша эрур пилафкан.

Соқиё, ўзлук ила мушкил эрур қатъи анинг,
Дермен ўздин борайин жомима қуй дурдийдан.

Уйла ўтким, киши ичкач бошидин чикқай дуд,
Куйгай андин хираду донишу бал жон била тан.

Ғайр нақшидин этиб лавҳи замирин софий,

Ёр қолғай доғи ул балки бири сирру алан.

Эй Навоий, тиласанг фақр йўлининг қатъи,
Урма ул сари қадам фонийи маҳз ўлмас экан.

439

Ончаким Ширину Лайлидин сенинг ҳуснунг фузун,
Менда ҳам Фарҳоду Мажнундин фузун ишқу жунун.

Ғам эмас чун хоки роҳидин топармен жон иси,
Ғарчи муҳлик ғам юки қаддимни айлабтур нигун.

Зулфунг оллида фусунгар кўзларинг ҳар гўшадин,
Гўйи ул мушкин йилон қайдиға айларлар фусун.

Ёғдуруб новак бузуғ кўнглум иморат айладинг,
Гўйиё пилпўш этиб қўйдунг анга ҳар ён сутун.

Лабларинг ҳажринда гирён кўзларимнинг қонлари,
Қатрае гар томса бир дарёни айлар лаългун.

Ҳусн айёмида хуш тут зарраларни, эй қуёш
Ким, бу кунларни бағоят қисқа айлар чархи дун.

Бошим узра фурқатинг тошини кўрсанг билгасен,
Нуқта зоҳир айламиш гўё Навоий узра нун.

440

Бенавомен айру хайли ҳамдаму ҳамроздин,
Заъфлиғ ул тор янглиғким, узулгай создин.

Қолдиму ноз уйқусинда туну кун кофир кўзунг,
Ё очилмас нотавонлар сари айни ноздин.

Сўз демай жон бахш лаълингким ўлукни тиргузур,
Кўрса Рухуллаҳ ани дам урмағай эъжоздин.

Ҳеч жониб қўйидин кўнглум қила олмас ҳаво,
Ўйла қуш янглиғки қолмиш бўлғай ул парвоздин.

Новак андоз ўлғали кофир кўзунг, эй қоши ё,
Кимсага жон қолмағай фаҳм айладим андоздин.

То сиришким қилди сиррим фош кўздин солмишам,
Эҳтироз, эй дўстлар, вожибдурур ғаммоздин.

Чарх ўртангай куёш ўтига кўрганни десам,
Ул куёш бедодию чархи жафопарвоздин.

Кўркутуб элни тамуғ, лекин мени қисми азал,
Элга ваҳм анжомдин, аммо манга оғоздин.

Даҳр аро не кўпка чун топқунг бақони озға,
Эй Навоий, озу кўп сўз дема кўпу оздин.

441

Улча кўнглум кўрди, ожизмен ани изҳордин,
Ул куёш рафторидин ё чархи кажрафтордин.

Сарсари ҳижрон эсар, ваҳким, сочинг савдосида,
Нотавон кўнглум осилғондек дурур бир тордин.

Тўкти захмимдин бағир қонини ҳижрон нолиши,
Уйлаким сикмоқ била эл су оқизғай нордин.

Рост ул янглиғки сўрган ердин урғай сабза бош,
Чиқти пайкониинг учи ҳар ён тани афгордин.

Менда бийми ҳажр, дерлар найлали чоранг дегил,
Халқ сўрғондек васият нақл этар бемордин.

Кофири масте йўлум урмишки, дайр ўлмиш ерим,
Дайр, аро ҳам балки чиқмон кулбаи ҳаммордин.

Чун мен ўлдум кофири ишқ, эй мусулмонлар, денгиз
Ким, не чорам бўлғай эмди бут била зуннордин?

Шайх имонин менинг куфрум била тенг тутмасун
Ким, яқиндур куфрдин ҳам кечкамен бу ордин.

Эй Навоий, билки бўлмас чехраи мақсудни
Пардадин кўрмак, хусусан пардаи пиндордин.

442

Гарчи тўкти қон кўзум сенсиз ҳамон кўнглум ҳамон,
Не кўнгулдин бир замон чиқтинг, не кўздин бир замон.

Чун танимни ҳажр ўти куйдурди, оҳ урсам не тонг,
Дуд қилмаи найлагай аҳгар уза тушкан сомон.

Ҳажр ўтининг дуди кўз очмоққа қўймас, оҳким,
Кўз юмуб очқунча ҳижрон зулмидин топмон омон.

Даҳр аро яхши-ёмон ичра бaсе қилдим назар,
Дилбаримдин яхши йўқ, андоққи йўқ мендин ёмон.

Ваҳшатим дашт узра зоҳирдур жунундин ончаким,
Ваҳшким Мажнунға ром эрди, эрур мендин рамон.

Соқиё, ҳижрондин ўлдум, айлагил беҳуд мени.
Қуй тўлаким, бода ёхуд захр эканни толғамон.

Эй Навоий, бир замон гар васл топсанг айш қил
Ким, замонға мумкин эрмас ҳеч ким бўлмоқ зимон.

443

Лаъли шавқиндаки боғланди кўзум устида қон,
Ангадур сукбаи пинҳон, мунгадур доғи ниҳон.

Заъфим андоққи бузук ичра ҳануз ўлмаи мўр,
Уйига судрабу йўқ менда қутилмоқ имкон.

Не ажаб кўнглум уйин бузса сиришким югуруб,
Гунчанинг гунбазини ёшлар этарлар вайрон.

Гуссадин чангдек ар нола қилурмен не ажаб,
Эгри қадим аро ҳар гўша эрур бир пайкон.

Йўқ ажаб, етмаса фарёдимаким, кўйи аро,
Юз фиғон ичра нетиб анга етишқай бу фиғон.

Оташин гул била булбул дай ўлуб кетса нетонг,
Буйла кўп ўт била кул ёд билур бу бўстон.

Гар Навоий деди ҳажр ўтида ишқинг гиласин,
Айлама айбки, дер, мухриқ иситқон ҳазаён.

444

Қоматингдек боғи ҳусн ичра йўқ сарви равон,
Оразингдек худ қони сарф узра арғувон.

Сийми соид кўргузуб кўнглум олди ул қуёш,
Кучлук анинг панжасию мен бағоят нотавон.

Ғам юкидин мен кеби қадди хам бўлмоқ не тонг,
Ҳар қориким дилбари бўлғай анинг навжавон.

То қароқчи кўзларинг дин йўлини урдилар,

Зухду тақво мулкидин келмади бир корвон.

Нақди жон истаб мени қийнаса кофир кўзунг,
Неткамен бермайким ул турк мастедур авон.

Дахр элидин зинҳорким вафо қилмон тамаъ
Ким, тамаъдин кимсага юзланур доим ҳавон.

Эй Навоий, гўйиё келгусидур ёрким,
Ўтрисиға кўз ёшинг турмайин бўлди равон.

445

Кўйи туфроғиға дафн айланг таним қилмай кафан,
Токим ул туфроғ бирла топсун омизиш бу тан.

Чоклик кўнглум аро хаттинг хаёли не ажаб,
Мўр хайли ер шикофида қилур кўпрак ватан.

Юзу зулфи ҳажридин гул ўтдуру сунбул тутун,
Айтқил, эй боғбон, не навъ гашт айлай чаман?

Кофири ишқ ўлди деб шаръ айласа қатлимға ҳукм,
Дайр даргоҳида зунноримни-ўқ айланг расан.

Ишқ журмиға агар дўзах насибимдур не тонг,
Ҳажр ўтиға куймак ўлмиш чун манга оламда фан.

Хонақаҳда тақви ибриқиға май солдим ниҳон,
Айладим байтул-нашот, уйким эди байтул-ҳазан.

Эй Навоий, май хумиға сол мени майхонада,
То фароғат бирла ул хплатда тортай дурддан.

446

Қуруғ жисмим ўтундекдур бало даштида қақшалған,
Анга ўтканда ҳижрон корвони аҳли ўт солған.

Эмас ғам шоми бу янглиғ қоронғу, билки субҳи ғам
Кулумдур, балки ҳижрон тундбоди бирла кўзғалған.

Кўнгул бирла қарору сабру ҳушу ақлим олмишсен,
Чу еттинг, жонни таслим айлайинким будурур қолған.

Бало дарёси эрмастур жаҳонни бузғудек мавжи,
Эрур ашким суйи оҳим ели эсканда чайқалған.

Фироқнинг ранжидин бўлғач халос ўлсам ажаб эрмас,
Оғир уйқуға борғондек қатиқ эмгакда тавшолган.

Айирма бир-биридин жон била кўнглумни раҳм айлаб,
Берурмен жонни ҳам олғил, чу сендурсен кўнгул олган.

Фано дайрида гар дин нақди барбод ўлди, топқум йўқ
Ки, жамъ ўлмайдурур ҳаргиз харобот ичра сойғолган.

Қил ўзлук даштини тай истасанг мақсадда осойиш,
Не тонг тинса харам ичра биёбон қатъида толган.

Каромотин деди шайху Навоий тарки ишқ этти,
Анинг доғи сўзи кўп чин эмас, гар мен дедим ёлган.

447

Қилмағай гардун куёшқа мужтамиъ ҳар кавкабин,
Кўрса ул ой орази даврида тавқи ғабғабин.

Лабға майдин рангу майга лаълдин жонбахшлиқ,
Бермаса гулранг майдин не учун олмас лабин.

Уйла майдон ичра кирмиш тунд ул чобуксувор
Ким, дегайсен чарх уза секреткусидур ашҳабин.

Ишқким ёзди ҳуруфи дард кўксум лавҳида,
Ошкор этти бало атфоли лавҳи мактабин.

Кечалар ул бут лаболаб май ичар ғавғо била
Гар эшитмас не ажаб дард аҳли ё раб-ё рабин.

Не тафовут шурб қилса дурд ёхуд софни,
Дурдкашким ишқ аро софи қилибтур машрабин.

Борибон жонон вафосинда Навоий бўлди гард,
Рух айрилғон замон туфроқ қилди қолабин.

448

Донаи холинг терарга қўйма кўнглум булбулин —
Ким тиларким ўпса бу тазвир ила ҳуснунг гулин.

Ғофил ул сайёдким, кўнглум қушин сайд айламиш,
Оразу хол узра ёймиш ҳалқа-ҳалқа кокулин.

Демаса сунбул қорариб, гул қизарсун не учун,
Тарқатур жаннат гули узра муанбар сунбулин.

Неча куйсам ёрур ул юз, гўйиёким қилди ишқ
Шамъи миръоти учун парвона жисмининг кулин.

Йўқ ажаб мен қон ютуб эл ичса соғарким, алар
Мул тиларлар лаълидек базм ичра мен лаълинг мулин.

Демаким, дайр ичра не ошуб эди шарҳин дегил,
Риндлар ғавғосин айтай ё суроҳий ғулғулин.

Умр ўтуб, бир дам Навоий топса васлингни не тонг,
Йилда бир ой васл ила гул хушдил айлар булбулин.

449

Гул эмаским қон этиб афлок бахтим ахтарин,
Қилди тиғи зулм ила юз пора анинг пайкарин.

Булбул эрмас, чиқти кўксум чокидин кўнглум қуши
Ҳажр ўқи пайконлари бирла ясаб болу парин.

Сабзадин эл равшан айлаб кўзу лекин мен кўруб,
Кўзда ҳижрон хайли захролуд қилғон ништарин.

Ул сочиб сариқ, қизил гул яфроғин бўстон аро,
Оҳ ила мен ёрутуб ҳижрон шарору ахгарин.

Не баҳор ўлғайки, эл гулгун қадаҳдин масту мен
Бир тўла наргис кеби кўрмай нишотин соғарин.

Хуснунг авроқиға, эй гулшан, қувонма асруким,
То хабар топқунг совурмиш тонг ели гул дафтарин.

Эй Навоий, майдин осойиш эрур бу важҳ ила
Ким, баҳо бермак керак сен ақлу дониш гавҳарин.

450

Кўзумга ҳажрда бирдек қоронғудур туну кун,
Манга фироқ туни хоҳ қиска, хоҳ узун.

Нетиб кўнгулда хаёлингни ёшурайки, эмас
Бу уйни ҳар сориким айласам назора бутун.

Унунгни бир эшитибмен валеқ йиллардур
Ки, йўқ дамеки қулоғимға келмагай ул ун.

Тамом юз очибон фурқатимни васл эттинг,
Кеча тонг откуча равшан бўлур ой ўлса тўлун.

Яраларимда момуғлар эмаски, ҳажр илги,
Бу васлалар била тан хирқасиға тикти юрун.

Бу арсада қаю мансуба дафъини қилайин,
Солур сипехри мулойиб чу ҳар дам ўзга ўюн.

Навоий ўлди фироқингда ул сифат расво
Ки, кайда турса улус жамъ ўлур назора учун.

451

Лаъли оқ уй уғлари қонлиғ мужам бўлмиш яқин,
Анда мардумлуқ қилиб кир, эй маҳи хиргаҳнишин.

Хирмани хуснунгда зулфунг сунбули ёнида хол,
Меҳр тобидин қорорғон лўлиедур хўшачин.

Чун нигин ичра ҳамиша хат ёзилмоқ расм эрур,
Сабзада ғунчанг кеби хат ичра ким кўрмиш нигин.

Лаълиға руҳум учар, лекин ўлармен рашкдин
Ким, анинг сари санга руҳул-амин эрмас амин.

Зулфининг ҳар чинида юз фитнадур дин аҳлиға,
Арғадол ичра қароқчи айлаган янглиғ камин.

Фақр аро андоқ дақойиқдурки, ишқ англа ани
Ким, анинг даркида аъмо келди ақли хурдабин.

Эй Навоий, байтул-аҳзон келди, ҳар байтимки бор,
Назм этарда ҳам ўзум маҳзуну ҳам нолам ҳазин.

452

Ўюй олсам эшикинг туфроғини ёстанибон,
Салтанат тахтиға чиқмоқ тиламон уйғонибон.

Ит кеби ҳар неча қавсанг урубон тошу кесак,
Ёна келгум эшикинг туфроғини ёстанибон,

Васлинга хўй бериб қовма эшикдин мениким,
Кўнгул узмаклик иши саъбдурур ўрганибон.

Номаи ҳажрим анга етмадиким, элтур куш
Йиқилур ерга ҳаводин қаноти чурканибон.

Васл ила уйла сабукборки, ҳажринг юкини,
Тортмишмен мени дилхаста баса эмганибон.

Ҳар не ҳақ амридурур шукр ила қилким, қилмоқ
Бандадин яхши эмас хўжа иши кўнгранибон.

Тонг қуши тортар эса кеча тонг отқуча наво,
Эй Навоий, қилур ул ишни санга ўтканибон.

453

Хатингким меҳр уза чекти саводин,
Ҳамоно мушқдин қилмиш мидодин.

Сочингда чун гириҳдин ўзга йўқтур,
Не навъ андин тилай кўнглум қушодин.

Ажалдин йўқ малолим мундин ўзга
Ки, қобил қўймағай қилмоққа ёдин.

Бўлур кўнглум уйидин хайр барбод,
Қачонким фикр қилсам хайрбодин.

Муроди гар эмас дилбар муроди,
Илоҳий бермагил ошиқ муродин.

Салоҳин гар кўрар зухд ичра зоҳид,
Риёву уҷбдинкўрмас фасодин.

Навоий топмаса юз қатла ўлгай.
Исинг бир қатла ҳар соат сабодин.

454

Қилди айшим субҳини ул шўх лаъби тийра тун,
Тифл ўйнаб ўт ўчургондин сўнг ўлғондек тутун.

Бошин айландурғай элнинг қилсалар наззораси,
Қўпса мен саргаштанинг туфроғидин ногаҳ қуюн.

Зулф аро солди гириҳ узра гириҳ ўлмай нетай
Ким, ҳаётин ториға тушти тугун узра тугун.

Ҳажр жисмимда сўнгақларни ушотиб куйдурур,
Яъни ўт ботроқ ёнар, кўпрак ушотилса ўтун.

Нахли қаддинг кийди сариф хулла андин сўнг яшил,

Норбундекким хазон қилғай кўкармастин бурун.

Соқиё, тонгла хумор ўлтурмоғи имкони бор,
Рух топмоқ роҳдин боре ғаниматдур букун.

Дема кўнглунг мазраъида ишқ тухмин эк ниҳон,
Эмдиким хирманға ўт тушти қолурму ёшурун.

Ҳар юрунда бир дирам тикмиш муракқаъ аҳли зухд,
Ҳар тугун узра менинг хирқамда тушмиш бир юрун.

Эй Навоий, зулфининг таърифига туштунг магар
Ким, сўзунгнунг тори ҳам бўлди паришон, ҳам узун.

455

Тамуғ ўтиға унаб, ҳажринг ўтиға унаман,
Бошим борурға чидармен, фироқинга чидаман.

Бало бошимға баса келди, қўймадим ишқинг,
Кес эмди ани, йўқ эрса булар билан кесаман.

Аёғинга буки қилмон нисор жон нақдин,
Ҳақоратидин уёлурмен, эй бегим, аяман.

Бу ваҳмдинки, бўлур захм бас латофатдин,
Хаёл бирла доғи лабларингға тиш қадаман.

Кўруб заиф мени туҳмат этма жаврунгдаким,
Ёдотти ҳажр мени йўкса жаврдин ёдаман.

Тугандим уйла фироқингдаким чекарга фироқ,
Демонки васл нишотин кўрарга ҳам яраман.

Лабинг жавобидаким, ваъда қилди монгсизмен,
Йўқ эрса умри абад муждасида олдараман.

Мени киши демаса эл малул невчун ўлай,
Киши ҳисобида мен ҳам ўзумни чун санаман.

Навоиё, санга кўрмон раво анинг васлин
Ким, асру яхшидур ул дилрабо, сан асру ёман.

456

Не тонг бўлсам сияҳрўз ул куёшдин айру, эй гардун
Ки, ҳажрим шоми қиш ақшомларидек бўлди рўзафзун.

Сиришким қонидин ҳар сабзакиим бутмиш, қизил бутмиш,
Улус бошиға пар санчар масалликким бўлур гулгун.

Гадолар зарқ учун бир телба маҳбус айлаган янглиғ.
Мени олиб юрурлар Вомику Фарҳод ила Мажнун.

Қизил тўн бирла ётмиш масту бир мисраъ масалликдур
Ки, ёзмишлар дурур шингарф ила ул қомати мавзун.

Йилон афсун қилурдин банд ўлур зулфунг, не воқиъдур
Ки, қилмиш юз кўнгулни банд зоҳир айламай афсун.

Янги ойни қошинг гўё қулум дебтур ҳилол отлик,
Қади таъзим учун ҳамдур, бўлуб бу нуктадин мамнун.

Қизил қоғаз аро руқъамки сориг ришта чирмабмен,
Не очмоқдур сиришку заъф шархи англағил мазмун.

Риёий шайхдурким шайтанатдин тавқи лаънатдек,
Солур ўз бўйниға тасбиҳни ҳар лаҳза ул малъун.

Закоти ҳусн учун, эй муғбача, лутф айла бир соғар
Ки, дунё бирла диним йўқлуғидин бўлмишам маҳзун.

Фано шоли чубўлғон риштасин тутқил ғаниматким,
Эрур ўт риштаи зар бирла буткан атласу ўксун.

Навоий хирқасин таън этма, эй ринди хароботий
Ки, маҳмур ўлса, улдур важҳ майға қилғоли марҳун.

457

Гар ўлсам зарра-зарра ул қуёш тиғи жафосидин,
Тажовуз қилмағаймен заррае анинг вафосидин.

Хадангинг токи қонлиғ кўз қораси ичра ер тутти,
Эрур милики чиқмиш лоланинг доғи аросидин.

Ёрур холинг хаёлидин оқарған кўзларим гўё,
Кўюбтур килки сунъ ул нуктани кўзлар қорасидин.

Тешилгай тешадек Фарҳоднинг бағри, анга етса,
Униким чирманур тоғ ичра афғоним садосидин.

Балоедур қора зулфунг ёйилғон даҳр аро андок
Ки, ер остида эл озод эмас анинг балосидин.

Қазо онча қуёш келтурсаким, тўлса фалак жавфи,

Эмас юздин бири Юсуф узоримнинг баҳосидин.

Танимға тийриборонингни шикоят айламон юз деб,
Насибим мунча-ўқ эркандур анинг қоши ёсидин.

Агар тиғ урса ул қотил, бўюнсунмай нетай охир,
Не янглиғ кимса бўйнин тўлғағай ҳақнинг қазосидин.

Сафолим ичра бўлса дурд, оламини бағишлармен,
Салотин ўрганинг шавкат фано дайри гадосидин.

Навоний бенаволик бирла жон берса ажаб эрмас
Ким, ул оромижон огоҳ эмас бу бенавосидин.

Гар ул огоҳ эмас бўлса керак огоҳ шоҳеким,
Қуёш келди бир олтун хишт даргоҳи асосидин.

458

Ваҳки, ваҳшу тайр уюмаслар ғамим бедодидин,
Кеча ит афғонидин бнл, субҳ қуш фарёдидин.

Чикса тўбидин қуёш кўргузмағай бу лутфким,
Англадим юз жилва қилған қоматинг шамшодидин.

Гарчи ҳар дамким соғинсам. шавқидин жоним чиқар,
Истамон жонимни ғофил бир дам анинг ёдидин.

Ғам саҳобидин ёғар Мажнунға меҳнат ёмғури,
Дуди охи чикти гўё хотири ношодидин.

Деб эдинг, ҳажримдин ўлсанг тиргузай бир тиғ ила,
Орзу ўлтурди, ваҳ, ўткармагил миодидин.

Ростлик озодалар ойинидур фаҳм айлагил,
Бу чаманнинг сарви бирла савсани озодидин.

Шайх агар масжидқа, мен майхонаға борсам не тонг,
Эй Навоий, ҳар кишига чора йўқ муътодидин.

459

Ўтда қил янглиғ танимни ҳажр ўтининг тобидин,
Билмасанг фаҳм эт гул узра сунбулунг қуллобидин.

Қалб эрур кўнглумга боғлабтур сочинг зуннорини,
Турфа буким бир нафас қочмас қошинг меҳробидин.

Хаста кўнглум гар лабинг уннобини истар не тонг,
Нега айрилган жихатсиз хаста ўз уннобидин.

Оразингнинг мусхафи тафсири бас душвор эди,
Равшан ўлди холу хаттинг нуқтаву эъробидин.

Сокин ўлдум дайр аро, то бода ичкан муғбача
Жонима ўт солди оташнок лаъли нобидин.

Шоми ҳижроним висол аҳлиға беҳад қисқадур,
Ани сўрдиклар Навоий дидаи беҳобидин.

460

Кўнгуллардин кўруб зулфунг аро ўтлук асар ҳар ён,
Туну анжум дема билгил тутун ичра шарар ҳар ён.

Фараз улдурки, ишқингдин ғалатқа солғамен элни,
Буким истаб суманбарларни солурмен назар ҳар ён.

Пари рухсоралар тоши мени девона давринда,
Сочилғондек дурур нахли маломатдин самар ҳар ён.

Дема кўйидин эл кетсунки банд этмиш чибин янглиғ.
Улусни сўзда лаълинг нўшидин оққон шакар ҳар ён.

Улус қонини туфроққа тўкарни сўрма, кўз солким,
Улар қон бирла туфроғ ичра бир хунин жигар ҳар ён.

Бузуқ қабримни кўрган ўқчи дўкониға ўхшатқай,
Фироқинг ўқидин анда кўруб пайкону пар ҳар ён.

Ул ой ҳусниға ишқингни ёшурғил дема, эй носих
Ки, тутмиш олам аҳли ичра шуҳрат бу хабар ҳар ён.

Маю маъшуқ учун пўямға кулманг, эй салоҳ аҳли,
Югурмай неткамен, чекса қазо бирла қадар ҳар ён.

Сени истарда мумкин йўқ, Навоий, мултафит бўлмоқ.
Нечаким жилва қилса ноз ила бир сиймбар ҳар ён.

461

Вах, не хуштур шахсуворим келса майдон соридин.
Кирпиким бирла оритсам гардни рухсоридин.

Уйлаким етмиш фалак тоқиға қўйсам тоқ уза,
Дуди оҳимдек қора парни олиб дасторидин.

Ёшибон заррин камар нозук белин қилсам халос,
Тортибон гулгун қабо сарви саҳи рафторидин.

Ҳар аёғидин ўтук тортиб, аритсам юз била,
Тер гулобин ул хино ёққан кафи гулноридин.

Неча соғар бирла сархуш бўлса, лекин журъае,
Лутф этиб ҳам ҳуш зойил айласа бу зоридин.

Маст ўлуб эл ётсаю мен юз аёғиға қўюб,
Ўзни қутқарсам замоне Хизр умри оридин.

Даҳри фоний, эй Навоий, туштурур ёхуд хаёл,
Давлати боқий умидинг бўлса кечгил боридин.

462

Моҳиён ҳавзида ёру ҳажрида мен қайғудин,
Музтарибдурмен йироқ тушкан кеби балиқ судин.

Кўз йўлида телмуруб кўнглум соғинур, ким мени,
Истамокқа келгуси ҳар кимки чиқса ўтрудин.

Гар жаҳоноро эмастур жаннату кавсар бу ҳавз,
Бас ушоқ тоши нединдур лаъл бирла инжудин.

Турфа балиғлар су ичра ҳар тараф чирмашқани,
Мавж зоҳир бўлди пўлод узра гўё кўзгудин.

Ориғида су уни кулмак садосидур, магар
Ким, су ўзидин борур айлаб фараҳ ул кулгудин.

Суйи захру балиғи чун ханжар ўлди даҳрининг.
Не ҳаёт уммиди бу ханжар била ул оғудин.

Чун Навоий қилди кўздин ҳавзу кирпикдин балиғ,
Кўз тутар ул ён келиб қутқорсанг ани қайғудин.

463

Йўқтурур бир дамки ўлмон фурқатинг бедодидин,
Оҳ агар жон топмасам ҳар лаҳза васлинг ёдидин.

Сарв титраб ерга қўйди юзни савсан, гўйиё,
Бир насим эсди чаман сари қадинг шамшодидин.

Эй кўнгул, ул ғамза оллинда ҳазин ноланг не суд,

Қуш қутилмас дардлиғ афғон чекиб сайёдидин.

Қатли ул кўз ажалдин ўрганиб эрди, валек,
Юз маротиб эмди ўткармиш ишин устодидин.

Қайғулик бўлсанг тўла ичкил қадахниким бу сайл,
Дарду ғам қасрин йиқар ичкач ани бунёдидин.

Топмағунг бу боғ аро якранг бирла якзабон,
Не гули раъносидин, не савсани озодидин.

Гар Навоий кўргузур ўзни такаллуф бирла шод,
Бетакаллуф жонға етмиш хотири ношодидин.

464

Ул сабабдин тийрадур кўнглум уйи ҳижронидин
Ким, эмас тобон кўзум шамъи анинг тобонидин.

Бошиға десамки эврлуб ўпай тобонини,
Войким, ҳар дам аёғ тортар бу саргардонидин.

Чун тикондин айру эрмас дойимо гул яфроғи,
Не учун олур кафи пойин кўзум мужгонидин.

Кирпигимдин захм ўлуб гўёки ёкибдур хино,
Ё қизорибтур кафи пойи сиришким қонидин.

Қилмамиш тирноғларин рангинки пайдодур асар,
Кўз қораси ҳар бирига саждалар қилғонидин.

Чехраи мақсуд кўрди улки қилди тўтиё,
Гармрав соҳиб назарлар соҳати майдонидин.

Келмаса равшан зулол, албатта, бўлур чашма кўр,
Бас аёқ чекма Навоий дидаи гирёнидин.

465

Ақлу, жону, кўнглум ул ой фурқати озоридин,
Бори бир-бирдин малул ўлмишлару мен боридин.

Шоми ҳажрим тору бепоёнлиғин англай десанг,
Фаҳм ўлур ялдо туни янглиғ сочинг ҳар торидин.

Бордур андоқким бузуғ кўнглумда ҳар ён қону доғ.
Лолаларким, чикти вайрон масканим деворидин.

Ул пари кўнглум куши қонин оқизган фаҳм ўлур,
Очсалар бўйнулдаги дафъи жунун туморидин.

Ғунчай васлим очар шамъи фироқим тиндурур,
Ҳар насимеким келур гулрух баҳорим саридин.

Даҳр боғи лола бирла сабзасидин кечки, йўқ —
Ғайри қону заҳр бу шингарф ила зангоридин.

Эй Навоий, нуқтаи айш истасанг майхонада,
Бош кўтарма май тағори давраи паргоридин.

466

Менки ҳар соат чекармен юз жафо ағёрдин,
Не ажаб гар юз бало ҳар лаҳза кўрсам ёрдин.

Кимки ёр истар, не тонг ағёрдин кўрмак ситам,
Гулбун ичра гул терар эл нешлар ер хордин.

Кимки юз минг зорлиғлар тортибон топмиш висол,
Туфроғ ўп оллида мен ҳижронда ўлган зордин.

Ошиқи содиқ вафо бирла жафони толғамас,
Хуш келур кўнглига ҳар неким келур дилдордин.

Чарх даврин уйла паргор урди меъмори қазо
Ким, қадам чиқмоқ эмас мумкин хати паргордин.

Гар десанг махмурлиқ дардисаридин ўлмайн,
То тириксен бош чиқарма кулбаи хаммордин.

Эй Навоий, гар тиларсен ёр васлин топқасен,
Кеч ики оламдину қўл торт йўқу бордин.

467

Меҳр эмас машъал ёрутқон қалъаи афлокдин
Ким, фалакка солди ўт рухсори оташнокдин.

Ишқдин куйди танимда ҳар чурук бўлғон сўнгах,
Ким кўрубтур мундоқ авж олмоқ чоқин хошоқдин.

Бас муносибдур тикар ҳолатда кўксум чоқини,
Ип сувурмоқ кўнглаким жайбиға қилган чоқдин.

Саргаронмен ишқдин чопсанг бошимни боғла берк
Ким, чопарда рахш узулуб қолмағай фитроқдин.

Гар ғазаб вақти кўлиға туштуму тиғи яланг,
Бок эмас олманг мени ул қотили бебокдин.

Маст агар майхонада ўлдум мени, эй дўстлар,
Май била юб боғлангиз наъшим белини токдин.

Дема поко-пок кеч мендин, Навоий, негаким
Покликдин бўлмағай кечмак сенингдек покдин.

468

Бир паривашким кўнгул девонадур савдосидин,
Гар эрур бандангки озод ўлманг истиғносидин.

Ошиқ ўлса шоҳу маъшуқи гадо, билким чекар,
Ишқ ғавғоси ани хайлу сипах ғавғосидин.

Ошиқ ўлгон аждаҳо бўлса забун ўлмоқ керак,
Жавр тортиб ишқ кўйи мўрининг изосидин.

Не ҳавоедур ҳавои ишқким ҳар пашшаси,
Туъма айлар ақлу такво Қоффининг анқосидин.

Ишқ аро шоҳу гадо тенгдур, гадо балким фузун,
Гар гадолиғ айлар ўлса ишқнинг яғмосидин.

Кимки раънолиқ била ошиқ бўлуб истар висол,
Тортингиз отиға хат ишқ аҳлининг асносидин.

Ишқ атвори Навоийга мусалламдур, ким ул,
Юз бало чекти доғи ўлди анинг ихфосидин.

469

Мен киммену қилмоқ ҳавас ул шўх либосин,
Ит билса керак муғтанам идбор палосин.

Гул жилва қилиб базм аро булбул ичи қондур,
Ўз ҳолинг ила қилма кўнгул ҳоли қиёсин.

Мажнунвашим илгида қадах, жабҳасида хай,
Бу ақл уйин буздию ул зуҳд асосин.

Лаълинг ғами кўнглумни далер этти куярга,
Май айлади зойил ичидин шуъла ҳиросин.

Ғам мазраъида кўнглуму ул қош хаёли,

Дехқонки мудом асрағай ўзи била досин.

Ўз бошинг ила қўйма қадам фақр йўлиға,
Топмағуча бу марҳаланинг роҳшуносин.

Шоҳидни қўйиб, истама зоҳидни, Навоий
Ким, бу саридур ҳусн хат, ул сори маҳосин.

470

Тирик қолсам гар ўзни базми васлинг ичра солғаймен,
Фироқинг шиддатин де олмасам худ ниғлай олғаймен.

Қабо бир қатла васли хилватида мени, эй гардун,
Неча ҳижрони зиндонида ул ойнинг қабалғаймен.

Жунун тоши бошингга ёғди деб таън этма, эй носих,
Тасаввур қилмаким, бу сарзанишлардин уёлғаймен.

Нигоринг гар борур, бот келгусидур, ема ғам дерсиз,
Ҳамоно соғинурсизким, мен ул келгунча қолғаймен.

Мени даврон бузубтур, сиз ясай олмассиз, эй аҳбоб,
Менга не журм азалда чун бузуқ мундоқ ясалғаймен.

Агар аҳбоб теъдодин қилурсиз бўлмоғум сонда,
Манга бас бу шарафким, итлари ичра саналғаймен.

Сабуҳи васл аро тут бир қадах, эй соқийи даврон,
Неча ҳижрон туни махмурлик бирла қинолғаймен.

Улармен ё етармен мақсадимга ёнмоқ имкон йўқ,
Бадан заъфи била йўл шиддатидин гарчи толғаймен.

Кўнгул уздум, Навоий, кўйи тавфидин не тонг, эмди,
Эришса итлари ул кўй аро кўнглумни солғаймен.

471

Ёр ила ағёр озоридин андоқ зормен
Ким, тани зорим кеби боштин аёқ озормен.

Ёр зулми тиғидин кўнглум кеби мажруҳмен,
Эл жафоси тошидин бағрим кеби афгормен.

Ёр ҳолим англамоқ уммидидин навмидмен,
Халқнинг юз меҳнату пайкоридин нокормен.

Ғам емак бўлмиш ишим, йўқтур вале ғам ер кишим,
Турфа ишким, гарчи беғамхормен ғамхормен.

Жон талошурмен не дардим билгурур, не сихҳатим,
Не ўлукмен, не тирик, не соғ, не бемормен.

Гар бошим олиб жаҳондин чиқсам эрмастур ажаб
Ким, малул аҳли жаҳондин улча дерсан бормен.

Эй Навоий, умр агар будур ажал раҳм айлабон,
Келса жоним олғали жон бирла миннатдормен.

472

Туфроғимдин аҳли ишқ этса тануре шодмен
Ким, ичимда ишқ ўти ёнмоқ била муътодмен.

Одамилиғдин мени шод истаманг, эй дўстлар
Ким, мени мажнун пари хижронидин ношодмен.

Ишқ аро қоздим бало тоғини тирноғим била,
Уйла соғинмангки Ширин ошиқи Фарҳодмен.

Шоми ҳажр ул кўй аро, эй сарсари ҳажр, эсмаким,
Уйла туфроғменки субҳ анфосидин барбодмен.

Зулму бедодингдин элга оху афғон солма кўп,
Зулм агар сен айлагунг мен қобили бедодмен.

Гар бериб куллуққа хат бир соғар ичтим дайр аро,
Қилмангиз айбимки олам фикридин озодмен.

Эй Навоий, ишқ аро гардунға сунмасмен бўйин,
Лекин ул хуршид агар тиғ урса ҳам мунқодмен.

473

Тушта лаълин кўрдум уйғонмай дебон қайғудамен,
Урма дам, эй субҳким, бир дам чучук уйкудамен.

Кўзгуда то кўрдум ани қилмағил аксим гумон
Ким, кириб қилмоққа васлин жустужў кўзгудамен.

Ногаҳ ул қотил нишон айлаб бир ўқ отқойму деб,
Кўйида йиллар сўнгакдек жисм ила ўтрудамен.

Ишқ баҳрининг наҳанги деса бўлғай негаким,
Ашк дарёсин чекиб гардунға мен ул судамен.

Ҳолима кулмакка ҳар захмим бир очилган оғиз,
Турфаким мен ҳам алар кулгусидин кулгудамен.

Ҳар балият ўқиким чархи муқаввасдин келур,
Гўйиё менменки олам аҳлидин қобудамен.

Эй Навоий, ул пари ишқида маҳрам йўқидин,
Телбалар янглиғ ўз-ўзум бирла гуфтуғўдамен.

474

Ул ой фироқ ила қисмим ғам этса найлагамен,
Висоли ғайри ичин хуррам этса найлагамен.

Мангаки тори вафо суст айлади, ўлдум,
Рақиб бирла ани маҳкам этса найлагамен.

Хазину ошиқу зор этти найладим охир
Ки, ишқ тиғи қатили ҳам этса найлагамен.

Меники ҳамдам эдим, қовди, найлай олдимким,
Рақибни ўзига ҳамдам этса найлагамен.

Чу маҳрами мен эдим, қилди зулм ила маҳрум,
Висоли маҳрумдин маҳрам этса найлагамен.

Сипеҳр меҳрин агар мендин этти кам, не илож,
Тахайюл уйлаки мундин кам этса найлагамен.

Демангки иста ижозат борурға кўйидин,
Дебон, замини сияҳ, мулзам этса найлагамен.

475

Оразингни туш кўруб то субҳ тиндим уйқудин,
Чун кўз очтим уйқудин кун чикмиш эрди ўтрудин.

Суда бўлгон жилвагар оё қуёш аксимудур,
Ёхуд ул ой зоҳир айлабтур жамолин кўзгудин.

Кеча баским ҳолима гаҳ кулдиму гаҳ йиғладим,
Тун асардур йиғламоқдин, субҳ доғи кулгудин.

Сўрманг, эй васл аҳли, мендин шодлиғким ҳажр аро,
Ўзни ҳаргиз кўрмадим бир дам қутулган кайғудин.

Чунки урдунг тиғ ўқ ҳам ёғдур эмди ҳар неча

Ким, ёгин нафъ айламас, улким ҳалок ўлғай судин

Халқаи дарс ичра ғавғодин димоғим топти заъф,
Май тутуб соқий даме қутқор мени бу ёрғудин.

Эй Навоий, жон олиб деди берай коминг валек
Дам ура олмон анга ҳоли бу олғу бергудин.

476

Зарварақтин ё кеби қошингда зеварму экин?
Ё магар мушкин ҳилол устида ахтарму экин?

Ел учурғон парниён ҳар ён бурунчак азмидин,
Ул пари учмоққа эгни устида парму экин?

Титрагуч гавҳарлари бошингда эркин, ё магар
Ой бошинда ҳайъати Парвин мусавварму экин?

Кўзгу ичра оразинг аксиму эркин жилвагар,
Ё зулол ичра кўрунган меҳри анварму экин?

Сочбоғинг ўрғонмудур сиймин танинг даврида печ,
Йўкса ҳуснунг ганжиға чирмашқан аждарму экин?.

Бу чаман гулбунларида хор эканму ё магар,
Зор булбул жонининг қасдиға ништарму экин?

Эй Навоий, мен худ ул ой васлидин новмидмен,
Билмон ўзгаларга бу давлат муяссарму экин?

477

Не баҳор ўлғайки бир гул ҳажридин бадҳолмен,
Уйлаким булбул хазон фаслида гунгу лолмен.

Тифл тошидин йиқилғон куш кеби ҳажр илгида,
Кўз юмуб, бошим солиб, оғзим очиб беҳолмен.

Гул кеби юз пора хунолуд бўлган жисм ила,
Дард ила меҳнат ҳужуми базмида помолмен.

Ул маҳи гулгун қабо бирла тилаб ҳамранглик,
Ғўта еб гулранг ашким баҳри ичра олмен.

Ёғдурурлар тош мени мажнунни қавлаб кўбакўй,
Бир париваш ҳажридин бозичаи атфолмен.

Берма панд, эй шайхким, ишқида фоний бўлғали,
Журму тоат фикридин озоду форигболмен.

Эй Навоий, ҳажрдин эрмаски то ёр оллида
Муддаи аҳволи хуштур, мен ҳароб аҳволмен.

478

Мовийи беҳол кўнглак, ваҳ, не фаррухфол экин
Ким, танингға суртулур бу важҳдин беҳол экин.

Сунбулунг ошуфтаю савдойи ўлмиш мен кеби,
Чун менингдек бош аёғингға қўяр помол экин.

Мушки зулфунг атридур шамшод боши узра шам,
Қаддинг остида хами шамшод тарфи дол экин.

Донае тушмиш ики товус аро улким дедим,
Вўсмалик икки қошингнинг ўртасида хол экин.

Каффадур гардуни хам ҳажрим юкини чексалар,
Арз жирми ул тарозу ичра бир мисқол экин.

Улки маънидин хабар топти яна дам урмади,
Англамон аҳли жадал ичра не қилу қол экин.

Сувратин Лайлию Мажнуннинг деди кўргач хирад
Ким, Навоий бирла ёри шаклидин тимсол экин.

479

Чок-чок эттинг кўнгул комини ҳосил қилмайин,
Кескулоттинг нотавон сайдингни бисмил қилмайин.

Ҳажр ўқининг манзили бўлмоқ кўнгул не судким,
Еткач-ўқ ўтти ҳадангинг анда манзил қилмайин.

Тушмасун ҳар кўз юзунгга, элга ҳам ўт тушмасун,
Чикма уйдин парда ўтлуғ юзга ҳойил қилмайин.

Гарчи ҳажри рўзгорим тийра қилмиш, эй сипеҳр,
Маҳфилим ёрутма ани шамъи маҳфил қилмайин.

Ул пари мажнунидур кўнглумни зинҳор, эй ҳақим,
Банд қилма зулфи қайдидин салосил қилмайин.

Даҳр иши олудалиғдур, эй хушо, ул покрав

Ким, ўтар бу жифаға кўнглини мойил қилмайин.

Эй Навоий, шарт қилдимким қутилсам ҳажрдин,
Неча кўнглум десақим ишқ орзу қил, қилмайин.

480

Ошиқ ўлдум, неча жавр аҳли замондин тортайин.
Улким ошуби замондур бори андин тортайин.

Ёр ила ағёр зулми ҳаддин ўтти, ваҳ, неча
Васл учун жавру жафо яхши ёмондин тортайин.

Ҳажр гирдобидадур кўнглум каманди васл бер,
Ким солиб ани бу баҳри бекарондин тортайин.

Сен танаъум гулбунидин уз фароғат ғунчаси,
Мен бало пайкони жисми нотавондин тортайин.

Борғали кўйига энгимдин чиқар гўё қанот,
Жавридин десам аёқ ул остондин тортайин.

Меҳмоним бўлсанг оллингда ҳаводис тухфаси,
Неш тандин-ўқ кўнгулдин, нола жондин тортайин.

Эй Навоий, неча қилғайлар этакдек поймол,
Мен доғи эмди этак аҳли замондин тортайин.

481

Чехра ёптинг хаста жонимни анга зор айлабон,
Зулф йиғдинг телба кўнглумни гирифтор айлабон.

Гар муродинг қатл эса жон топшурай, олғил равон,
Раҳм этиб ўлтурма йиллар ҳажрингга зор айлабон.

Дема жавримдин агар ул қочса кимга жавр этай
Ким, қочарда азм қилғумдур хабардор айлабон.

Сўзки лаълингдин эшитсам уйлақим оби ҳаёт,
Қонмон, эй жон, то тирикмен ани такрор айлабон.

Дема мажнун ул пари ишқида менмен дашт уза,
Нола чеккан тош ила кўксумни афгор айлабон.

Фақр кўйида гадолиғ гарчи фаҳримдур валек,
Салтанат арз этсалар майл айламон ор айлабон.

Кўйи азмида Навоийга наво етса не тонг
Ким, қилур булбул наво оҳанги гулзор айлабон.

482

Шоми ҳижрон зулматида оби ҳайвон истаман,
Не учунким сенсиз, эй умрум хуши, жон истаман.

Чун тилар кўнглум самандингнинг изидин топса наъл,
Ғайри кўнглум соҳати раҳшингга жавлон истаман.

Чун ўқунгдин ҳар бошоқдур қатра су, эй қоши ё,
Сендин ўтлуқ кўнглума жуз тийр борон истаман.

Истасам лаълинг майин ҳар дам берур хуноб чарх,
Мен худ ўз комим била май ўрнига қон истаман.

Ул париваш тифл тоши таяда дермен тутса ер,
Йўкса кўп девоналигдин ўзни урён истаман.

Ёр кўнглум бузмоқ истар, мен ҳам истармен бузук,
Эл ёшурсун ганж деб бу уйни вайрон истаман.

Эй Навоий, кўргач эл ҳайронлигин ўлсам, не тонг,
Менки ғайратдин анга ўзумни ҳайрон истаман.

483

Қоши ёсинму дейин, кўзи қоросинму дейин,
Кўнглума ҳар бирининг дарду балосинму дейин?

Кўзи қаҳринму дейин, кирпики захринму дейин,
Бу кудурат аро рухсори сафосинму дейин?

Ишқ дардинму дейин, ҳажри набардинму дейин,
Бу қатик дардлар аро васли давосинму дейин?

Зулфи доминму дейин, лаъли каломинму дейин,
Бирининг қайди, яна бирнинг адосинму дейин?

Турфа холинму дейин, қадди ниҳолинму дейин,
Мовий кўнглак уза гулранг қабосинму дейин?

Чарх ранжинму дейин, даҳр шиканжинму дейин,
Жонима ҳар бирининг жавру жафосинму дейин?

Эй Навоий, дема қошу кўзининг васфини эт,
Қоши ёсинму дейин, кўзи қоросинму дейин?

484

Кўз оҳим ўти сори шоядки солмағайсен,
Солсанг тамуғ ўтини оғзингга олмағайсен.

Дашти висол кадрин Мажнундек англа, токим
Зиндони фурқат ичра мендек қабалмағайсен.

Деди, сахар келурмен, ғам шоми беҳуд ўлдум,
Чикқунча меҳр, эй кўз, уйқуға қолмағайсен.

Эй тонг насими, ул ён бормай дамнинг тутулди,
Ҳолим демакка борсанг ногоҳ толмағайсен.

Эй кўз, суғолди ашкинг саъй айлагилки ногаҳ,
Сен ҳам ул ой жамолин кўрмай суғолмағайсен.

Муғ дайри, эй муғанний, хуштур валек ичмон,
То нағмаи муғона базм ичра чолмағайсен.

Гар десанг, эй Навоий, фақр ичра йўлни озмай,
Кўзни тикиб йўлунгга ҳар сори солмағайсен.

485

Кимса мендек ишқ аро бесабру ором ўлмасун,
Ёр анга бир сен кеби бадмеҳру худком ўлмасун?

Гарчи ҳижрон шоми ўткач субҳи васл уммиди бор,
Шоми ҳажримдек кишига субҳсиз шом ўлмасун.

Дема, ашкинг нега гулрангу кўзунг гулфом эрур,
Ҳеч кимнинг ёри гулрўю гуландом ўлмасун.

Ишқ аро Фарҳоду Мажнунни манга ўхшатмангиз
Ким, алар ҳам мен кеби расвои бадном ўлмасун.

Хонақаҳдин ташналаб еттим, карам қил пири дайр
Ким, тағор ўлсун ичар зарфим менинг, жом ўлмасун.

Боғласам дайр ичра зуннор, эй мусулмонлар, не тонг,
Кофир ул янглиғки холо аҳли ислом ўлмасун.

Гар фано бўстониға айлар ҳаво кўнглунг қуши,
Эй Навоий, олам асбоби анга дом ўлмасун.

486

Лабларинг шарбатини чашмаи ҳайвонму дейин?
Демасам чашмаи ҳайвон, не дейин, жонму дейин

Тун кунумким ёруғ ул юздин эрур, ваҳки, ани
Моҳи анварму дейин, меҳри дурахшонму дейин.

Кулубон жилва қилур чоғда қаду оғзин анинг,
Сарви раъному дейин, ғунчай хандонму дейин?

Ғамзаи қотил ила кофири хунрез кўзин
Душмани жонму атай, офати имонму дейин?

Ишқ дардини десам саъб мени айб этманг,
Ишқи минг мушқил эрур зимнида осонму дейин?

Ақл агар ишқ ўтидин қочса, нечук манъ қилай,
Шуъладин саъи қилиб қочса биров, ёнму дейин?

Ичмагим зоҳид агар билди, Навоий, найлай,
Сўрса сўз уйла киши оллида ёлғонму дейин?

487

Неча ул чехрани кўз лавҳида тасвир этайин,
Ани кўрмакка бу суврат била тадбир этайин.

Неча тун тонггача кўрмакка қуёшдек юзини,
Юз тахайюл қилибон, бориға тағйир этайин.

Неча уйқу йўқу васлин ясағон туш кўрубон,
Боринг ўз кўнглум учун топқали таъбир этайин.

Неча йўқ ерда хаёлингни тааққул қилибон,
Фурқатинг шарҳи ғамин оллида тақрир этайин.

Неча ҳад сизғали йўқ ерда санга холимни,
Номалар килки тахайюл била таҳрир этайин.

Май бер, эй бараҳман, ар муғбача ишқида кўнгул
Бўлса бадмаст фироқи била таъзир этайин.

Эй Навоий, дема жон бергилу илгин ўпгил,
Мундоқ иқбол илик берса не таксир этайин.

488

Ишқ аро мен кеби йўқ бесарусомон бўлган,
Хонумон бузган алохону аломон бўлган.

Оҳ дуди била ишқ ўтини зоҳир қилган,
Лек ул дуд аро ахгар кеби пинҳон бўлган.

Тийр борони бало ишқ анга ёғдурган,
Танида хар сари мўй ўрнида пайкон бўлган.

Сарсари оҳи била наҳл умиди синган,
Сайли ашки била сабри уйи вайрон бўлган.

Пора-пора жигари дард ўтидин ўртанган,
Қатра-қатра юраги ҳажр ўтидин қон бўлган.

Ишқ дарёси ани мардуми оби эткан,
Ҳажр саҳроси аро ғули биёбон бўлган.

Тонг йўқ ўлдум эса ишқ ичра жаҳон расвоси,
Кимдурур ошиқ ўлуб оқили даврон бўлган.

Соқиё, бодаки ё васли керактур, ё май,
Махлас истар эса побастаи ҳижрон бўлган.

Мизбонлиғда Навоий не ажаб жон берса
Ким, ўлук тиргузур эрмиш анга меҳмон бўлган.

489

Бўлди аёғинг қора зийнату пероядин,
Уйлаки бўлғай қора шамъ туби соядин.

Зулфунга товус пари холинга олтун варақ,
Мусҳафингга бўлди зеб ушр била оядин.

Лайлию Ширинға ҳам айла гаҳи илтифот,
Бекага чун йўқ гузир уй қизила доядин.

Кўзидин эл ўртамак касб этар ул турфа қош,
Уйлаки ўт олғай эл ёққали ҳамсоядин.

Васлға йўл бермасанг, ишқни тарк эт дема,
Суд чу йўқ ноумид айлама сармоядин.

Иззу шараф пояси узра внсол истаган,
Топмағай ўткармайин ўзини бу поядин.

Васл тамаъ айласанг ҳажр била бийм этар,
Вой Навоий санга, ўтмасанг ул воядин.

490

Кўргузур ағёр юз тухмат ниҳони найлайин,
Ёрким сўрмай инонур, бу балони найлайин?

Юз жафо элдин чекиб буким жафогарликка от,
Эл аро пандо қилибмен бу жафони найлайин?

Кимки дарди бўлса ёр айлар даво, мен ёрсиз
Дард аро ўлдум, бу дарди бедавони найлайин?

Дам-бадам қонимға тонуглуқ берур кўз, эй кўнгул,
Билмон ул тардомани юзи қорани найлайин?

Юз вафо айлаб халойиққа, кўрубмен минг жафо,
Айламай холиққа эмди илтижони найлайин?

Эй Навоий, чун ватанда бир дами хуш урмоғим
— Мумкин эрмас, ихтиёр этмай жалони найлайин?

491

Бало дашти аро Мажнун менингдек кўрмамиш даврон,
Қуюндек ҳар замон бир кўрмаган водийда саргардон.

Не андуху малолимға балият даштидек ғоят,
Не савдою жунунумға маломат баҳридек поён.

Тунум дайжур, ўзум ранжур, ичим ғамноку бағрим чок,
Тилим лолу таним беҳол, ишим афғон, сиришким қон.

Заифи дарди ғам пеша, наҳифи меҳнат андиша,
Залили бесару сомон, қатили ханжари ҳижрон.

Фигонимдин фалак ғамгин, сиришкимдин жаҳон рангин,
На дардим ўтиға таскин, на ҳажрим дардиға дармон.

Бошим ғам тошидин ёра, таним ҳажр ўқидин пора,
Кўнгул бу ёраға чора топарға топмайин имкон.

Кўзум намлиқ, бўюм хамлиқ, ичим андуху мотамлиқ,
Не ҳамдамлиқ, не мархамлиқ топиб бу меҳнати пинҳон.

Манга не ёру не ҳамдам, манга не дўст, не маҳрам,
Манга не чора, не мархам, манга не сабру, не сомон.

Ҳам аҳволи табоҳимдин, ҳам оҳи умр коҳимдин,
Ҳам ўтлуқ дуди оҳимдин қорариб кулбаи аҳзон.

Фалак раҳзан, замон душман, бадан равзан уза равзан,
Қолиб жон хисравидин тан, чиқиб тан кишваридин жон.

Навоий бўлса меҳнат кўп, ичакўр жоми ишрат кўп,
Неча бўлса суубат кўп, қилур ваҳдат майи осон.

492

Нола номақдур тонг эрмас мени маҳжурдин,
Не учунким ҳажр бедоди ўтар мақдурдин.

Телбаликда ишқнинг маъмуримен, эй офият,
Барча расволикни тут маъзур бу маъмурдин.

Гар десанг хуру пари васлиға кўз солмай, валеқ,
Боғлай олмасмен назарни сен кеби манзурдин.

Ўлсалар аҳли ниёз имкони йўқтур ғайри ноз,
Зоҳир ўлмоқ шаммаи ул ҳусниға мағрурдин.

Фосиқу зоҳид демаким эсти эрса ғам ели,
Совурур гарди фано вайронаю маъмурдин.

Сарнавиштинг ҳар не бўлса кўрмакига чора йўқ,
Кимса бош чекмақ не мумкин оллиға мастурдин.

Эй Навоий, ёрға ҳар кимсақим зоқирдурур,
Рози эрмон зикр қилса ғайри ул мазқурдин.

493

Ёрни дерларки чекмиш юз жафо мен зор учун,
Бўлса минг жоним фидо айлай жафокаш ёр учун.

Ёрким ёри учун чекса жафо бил ани ёр,
Улса оздур кимса андоқ ёри меҳр осор учун.

Ёрлиқ кўргузди мен жон бирла миннатдорлиқ,
Жонини ҳақ асрасун бу зори миннатдор учун.

Мен не қилғаймен анга лойиқ магар минг сарву гул,
Олиб озод эткамен ул сарви гулрухсор учун.

Ростлиқ бирла равишқим анда бордур, кимда бор,

Хўб экандур ўлмаким ул қомату рафтор учун.

Ўлмаким беморликдин саҳлдур чун тиргузур
Ани, ё рабким, саломат асра бу бемор учун.

Эй Навоий, йўқ эди оламда ойини вафо,
Ҳақ насиб этти санга сенда бу маъни бор учун.

494

Ҳамул тоғеки толиъ бўлмиш эрди ул куёш андин,
Куёш лаълича бордур бошима ҳар пора тош андин.

Оти туйноғидин меҳробваш из қайдаким кўрсам,
Муҳол ўлғай агар олсам бошим бор неча бош андин.

Кўзумга уйқу ғам шоми нетиб киргайки мардумни,
Яқиндурким оқизғай сайл рўди бирла ёш андин.

Кўнгул қони агар тутти кўзумни айб эрмастур,
Нединким бўлди олам ичра кўнглум сирри фош андин.

Кавокиб наргисию чархнинг қавси кўнгул ҳушин,
Не олсунлар, чу олмишлар ани бир кўзу қош андин.

Жунун афғонидин тоғ ичрадур нолам хорошида,
Анингдекким садо фарёдиға тушмиш хорош андин.

Кўнгул бир ойни истай борди, жон қолди ўлум холи,
Бу ҳам айрилмағай эрди бу қаттиқ йўлда қош андин.

Бағир парголасин айлаб ғизо, қонин қилиб шарбат,
Таваққуъ қилма олам аҳлидин ўтса маош андин.

Навоий мукнати қон ёш ила бир ерга еттиким,
Бўлубтур лаъл фарш офоқ аро ҳар ён тутош андин.

495

Адаб сиёсати чекти кўзумга мужгондин,
Синонки баҳра далирона олмағай андин.

Не кўзки тенгри билурким, кечурмадим ҳаргиз
Кўнгулда беадабона хаёли жонондин.

Вале не судки, ул шўх беадаблиғ ила
Малул этар мени юз қатла ҳар нафас жондин.

Ғараз манга чу анинг зотидур тафовут йўқ,
Гули висол била тоза доғи ҳижрондин.

Париму ёки малак, йўқса руҳи покмудур
Ки, зоҳир ўлмади мунча латофат инсондин.

Не тарки ишқ учун афсона дерсан, эй носих,
Кўнгулни мен уза олмон, чу кўнглум олғондин.

Навоиё, санга бастур хаёли ошиқ эсанг,
Киши висол тамаъ қилмас оби ҳайвондин.

496

То муҳаббат дашти бепоёнида оворамен,
Ҳар балият келса ишқ ошубидин бечорамен,

Эл нетиб топқай мениким мен ўзумни топманом,
Буйлаким ишқу жунун сахросида оворамен.

Қайси захмимға қилурсен чора чун мен, эй рафик,
Тийр борони балиятдин саросар ёрамен.

Оҳ дуди ичра бир учқун кеби кўрган мени,
Билдиким ҳижрон тунига кавкаби сайёра мен.

Кеча ўртансам, сахар фарёд қилсам, не ажаб,
Ишқ аро парвонаву булбулға чун ҳамкорамен.

Эй харобот аҳли, гар сиз маст ўлуб, мен бўлмасам,
Айб эмас, невчунки сиз майхора, мен хунхорамен.

Эй Навоий, борди деб аҳбоб таъжил этма кўп,
Ит кеби мен эришиб ул корвонни борамен.

497

Оху вовайлоки ишқингдин жаҳон шайдосимен,
Ҳам жаҳон шайдоси, ҳам аҳли жаҳон расвосимен.

Кўрса ҳуш аҳли юқар мендин жунун ҳолимға боқ
Ким, хирад аҳли улуснинг боиси савдосимен.

Ким жунун аҳли аро нодонроқ ул, донороқ ул,
Ишқу дард иқболидин ул хайлнинг доносимен.

Олами савдода тинмай пўя урмоғлиқ била,
Подшоҳи ишқнинг пайки жаҳонпаймосимен.

Кўрмакимдин ақли кулга юзланур савдои ишқ,
Эй кўнгул, шахси хираднинг мояи васвосимен.

Дашти савдода ҳавои ишқу меҳнат гардидин,
Бесарупо пўялар бирла қуюн ҳампосимен.

Эй Навоий, ҳолима эл йиғлару ул ой кулар,
Шукрким бир навъ ила анинг нашотафзосимен.

498

Лабингким ўлук тиргузур жонму эркин?
Агар жон эмас оби ҳайвонму эркин?

Юзунг шуъласи устида анбарин дуд
Ки, жамъ ўлди зулфи паришонму эркин?

Бало сайлидин ишқ даштида Мажнун
Менинг телба кўнглумча вайронму эркин?

Қирор куфру дин аҳлин ул шўх, билмон
Ки, кофурму эркин, мусулмонму эркин?

Қилур телба мардумлиғи элни оё,
Париму экин, ёхуд инсонму эркин?

Вафо аҳлини кўп қилур қатл гардун,
Шафақму эркин ё кўли қонму эркин?

Дедилар, биров солди давронға ошуб,
Навоий ул ошуби давронму эркин?

499

Чун хаёлингда кўнгул беҳол эди ўз рашкидин,
То не ҳол ўлғай висол ичра анга кўз рашкидин.

Васлида чун ўзни маҳрам кўрмай ўлдум, ғайрни—
Кўрса маҳрам найлағай улким ўлар ўз рашкидин.

Сўз дегон эрмишки бир сўз деб ўлукни тиргузай,
Эй кўнгул, мен худ дами нақд ўлдум ул сўз рашкидин.

Гул қизил, сариғ эмас гулшанда сен кўрган замон,
Оқ гул эрдиким неча ранг ўлди ул юз рашкидин.

Меҳри тобон рашкдин ботти кўруб чехрангда хўй

Ким, қуёшқа кўрди мунча тоб юлдуз рашкидин.

Лутфу қаҳри сарбасар муҳликдурур ул шўхнинг,
Бўлмади ўлмак мени маҳзунға ёлғуз рашкидин.

Ул қуёш чунким бўлур кундуз аён, ақшом ниҳон,
Кеча ҳажридин Навоий ўлди, кундуз рашкидин.

500

Эй қуёш, ёйдинг туман минг зарра бу ғамнокдин,
Баски оттинг сарнигун туфроғ уза афлокдин

Қушқа ўтдин рам бўлур, юз войким, кўнглум қуши
Ўзни асрай олмас ул рухсори оташнокдин.

Эй мусулмонлар, манга чун зулму жавридур мурод,
Бок эмас айрилмасам ул кофири бебокдин.

Пок тенгри ишқ аро пок айлаган шукронаға,
Тортарам юз тухмату минг ғусса ҳар нопокдин.

Ишқ куйдурган замон оҳ урмасам эрмас ажаб,
Барқ ўртар чоғда чиқмас дуд ҳам хошоқдин.

Ултурур чобуксуворим, мен қўярмен ерга бош
Ким, бошимни қилмағай маҳрум ул фитрокдин.

Кўнглакимда қон не тонгим бағрима юз чокдур
Ким, тарашшух айламас бал қон оқар ҳар чокдин.

Бода тафриҳини ёқути муфарриҳ бермади,
Хўша лаълу дур магар еткурди деҳқон тоқдин.

Эй Навоий, моҳвашлардин чу йўқ толиё манга,
Бежихат не шиква айлай анжуму афлокдин.

501

Юзинда май гулидур ё юзин кўргузди кўзгудин,
Ваё жаннат гули аксини зоҳир айлади судин.

Юзунга чун таважжуҳ айладим, қолди қора қайғу,
Кейин тушкан кеби соя кўрунғач меҳр ўтрудин.

Тушумда дедиким кўксунга бир ўқ урсам илгим ўп,
Кўрунғ толиёким ул ўқ еткач-ўқ сескандим уйкудин.

Дема хижрон туни мухлик ғамимдин субҳ сарғарди,
Ҳамоно бул-ажаб ҳолим кўруб заъф этти кулгудин.

Бор эрди хуснунг афзун ғам туни чун чехра кўргуздунг,
Кўрунур шамъ равшанроқ зухур эткач коронғудин.

Дема менсиз нечукдурким сени ўлтурмади қайғу,
Санга йўқтур хабар мен худ ўлубмен ушбу қайғудин.

Қадах наззораси хушумни зойил қилса айб эрмас
Ки, шоҳид акси ҳар дам жилва айлар ушбу кўзгудин.

Бу гулшандинки булбул зоғ ила тенгдур, фироқ авло,
Нетай ул ердасим йўқтур арабға фарқ ҳиндудин.

Навоий Каъба қасдин айласун, эй шайх, дей олсанг
Ки, имкон йўқтурур топмоқ киши дайр ичра мақсуди.

502

Чоклик кўксум эшикдур, жисм уйи байтул-ҳазан,
Ул эшикнинг ҳалқасидур наълу гулмеҳи туган.

Гул юзунг шавқида тиғи ишқ ила бўлсам шаҳид,
Бўлғусидур ҳурлар гулгунаси қонлиғ кафан.

Арғадол ичра қароқчи маҳфий ўлгондекдурур,
Фитна хайлиға панаҳ зулфунг доғи чину шикан.

Чуғз ташбиҳин манга, эй ҳусн ганжи қилмаким,
Мен ватан бузмишмен, ул қилмиш бузуғ ичра ватан.

Судраманг ул кўйидин юз захм ила мен хастани
Ким, ёпишмиш остони фаршиға қонлиғ бадан.

Уйла, эй булбул, баҳор ўлмиш хазон бирла қарин
Ким, дегайсен бир гули раъно бўлубтур бу чаман.

Юз ҳиял қилдинг Навоий қатлиға, фарёдким,
Айладинг бир тиргузур учун юз ўлтурмакни фан.

503

Хаёлинг келса кўнглумга бўлур озурда мужгондин,
Ҳарамға азм қилган уйлаким хори муғилондин.

Ўқунг кўнглумга тегмасдин ғуборе эрди кўнглумда,
Ғубори ўлтуришмиш то су септинг анда пайкондин.

Кўзум хуноби лаблинг шавқидин баҳр ўлди тонг эрмас,
Чиқиб гулгун бу дарёнинг саҳоби ёғса қон андин.

Хатинг нақши бузуғ кўнглумда айлар қасди жон, ваҳким,
Бўлур неши бало ҳар сабзаким буткай бу вайрондин.

Чаман туфроғин, эй аҳбоб, аритманг зор жисмимдин,
Либосин сўймангиз ҳазл айлабон мажнуни урэндин.

Лабинг васфида жонбахш ўлса анфосим тонг эрмаским,
Дамим ул дам насимидурки эскай оби ҳайвондин.

Сочинг сарриштасидин бир гириҳ кўнглумда жам ўлди,
Бу жамбият эрур кўнглумга ул зулфи паришондин.

Не гулгун соғаре мумкин, не гулрух соқие мавжуд,
Жиҳат будур: Навоий гар тилар кетмак Хуросондин.

Буюрди шайх паймон майдину муғ тутти паймона
Ризо йўлида не паймонадин қочтим, не паймондин

504

Агар ишқинг ҳавосида ёғар ҳар жола тош ўлсун,
Нишона ҳар бирига дермен ушбу хаста бош ўлсун.

Юзунгнунг меҳридин бир зарра сотмон, гар фалак жавфи,
Тўла бўлсун филурий, ҳар филурий бир қуёш ўлсун.

Ситам зангин темурдек кўнглидин, ваҳким, қира олмас,
Нечаким нолаи зоримда суҳондек харош ўлсун.

Қуёшни бўлмас, эй гардун, ул ойға айламак ташбих,
Оғиз гар зарра, Чўлпон — кўз, янги ой анга қош ўлсун.

Агар пайконларинг кўз истабон топти кўнгул, ғам йўқ,
Келиб йиғлар маҳал ул қатра сулар кўзга ёш ўлсун.

Сипоҳи ҳуснунга бир маҳчаси рахшон алам бўлғай,
Қуёш кўзгусига оҳим сутуни гар тутош ўлсун.

Кўнгулда сирри ишқин асрай-асрай ўлдум, эй соқий,
Қадаҳ тутким, харобот аҳлиға фош ўлса фош ўлсун.

Кўнгулга жон била бир доғинг оздур, қўй яна бир ҳам.
Неча икки гадоға бир дирам узра талош ўлсун.

Уларда тенгдурур шоҳ айласун гулшан гулин мафраш,
Вагар гулхан кули узра гадо соҳибфирош ўлсун.

Навоий ашк дурридек тиларким кўзда ер бергай,
Агар ишқинг ҳавосида ёғар ҳар жола тош ўлсун.

505

Хукқаи лаълингда кўптур хурдаи маъич ниҳон,
Ушбу маънидин ани гўёки дерлар хурдадон.

Хуш ила сабрим сипоҳи уйларин куйдурди ишқ,
Ҳар янги доғим ул уйлар ўрнидин қолмиш нишон.

Кўзда ашким қонидин ҳар сори кўргил қатралар,
Нукталар янглиғки қўйғайлар қачон ёзилса қон.

Тиғ чун бошимға еткурдунг таваққуф қилмаким,
Су мақом этмас бийик ердин қуйи бўлмай равон.

Бир момук тикқан кулоқдур ҳар ярам марҳам била,
Хаста кўнглум баски ўқи захмидин торгар фиғон.

Жоми дурд бирла йиқ, эй соқийи даврон, мени
Ким, ўлармен ишқ кўйида соғалсам ҳар замон.

Эй Навоий, эмин эрман зуҳд аро мундин нари,
Дайрни маъман қилай, гар умрдин топсам амон.

ВОВ ҲАРФИНИНГ ВИЛОҲАТАФЗОЙЛАРИНИНГ ВАҚОЕЪИ «НАВОДИР»ДИН

506

Фалакдин гар манга ҳар лаҳза юз қайғу келур ўтру,
Агар ҳар қайғудин сўнг бир севинмак бор, эмас қайғу.

Ва гар ҳар тийраликка бир ёруғлукни инонмассен,
Йиғи кўр чархдин ҳар шом доғи субҳдин кулгу.

Камол истар эсанг сидқ аҳлидин қилма кўнгул тийра
Мукаддар айламас хуршид субҳ анфосидин кўзгу.

Сафо аҳлиға гулрухлар хаёлидин тағайюр йўқ,
Қачон гул акси тушмаклик била гулранг бўлғай су.

Тиларсен ғафлатингни рафъ этиб огоҳлар нақлин
Ки, ғофил элга ул афсоналардин кам бўлур уйқу.

Бақо нақди ҳаётингга чу эрмас бир замон маълум,
Дирам нақдиға умрунг ҳар замон сарф этмагил асру.

Жунун занжирида ошиқ ёнида ҳийлагар зоҳид,
Киши кўрса тасаввур айлағай шер оллида тулку.

Кўнгул миръоти ичра жилвагардур ёру сен ғофил,
Торикма ҳажридин кўпким эмассен ёрдин айру.

Фанонинг ҳам фаносин истагил васл эрса комингким,
Бу йўлда восил ўлмакнинг тариқи ушбудур ушбу.

Кетур бир бода, эй соқийки, ичсам қолмағай боқий,
Фанодин бал, бақодин ҳам замирим лавҳида белгу.

Навоий дайр аро маст ўлса, шохдин паноҳ андин
Ўтарда тутқуси, албатта, бир соғар чиқиб ўтру.

507

Қаён қилса ҳаво ул турфа қуш уйқум олур қайғу,
Вагар кулбамда бир тун кўнса худ кўздин учар уйқу.

Фироқинг шомида субҳи висолинг ёдима киргач,
Келур ҳар лаҳза тинмай йиғламоқ ичра манга кулгу.

Қуёшим сарвдек қад бирла ҳар ёнким қилур жилва,
Аёғи остида, ваҳ соядур ё сунбули гесу.

Янги жон топқамен бўлса лабинг оби ҳаётидин,
Уларда оғзима чун томизурлар пахта бирлан су.

Лабингнинг холидин жон истадим, ул олди жонимни,
Гунаҳ мендиндур, андин йўқ чу ишни акс этар ҳинду.

Қул ўлдум холу зулфу қаддинга гар жаврдин қочсам,
Эрур кўксумда ҳар ён доғ ила наълу алиф белгу.

Қадах миръоти руҳ, эй сокию махмурлуқ ранжи,
Мени ўлтурди, бовар қилмасанг қўй оғзима кўзгу.

Чу даврон бевафодур неча соҳиб жоҳ эсанг, эй шах,
Гадолар хотирин асраю мағрур ўлмағил асру.

Ичар эрмиш ул ой ушшоқ ёди бирла соғарлар,
Сени ул эл туфайли, эй Навоий, ёд қилғайму.

508

Оху ашкимдин шикоят айламиш ул тунд хў,
Не дей олғайменки бир оғзида ўтдур, бирда су.

Жон физо васлин килурмен ком мухлик ҳажр аро,
Жон берур эл айлагандек умри жовид орзу.

Муддаиларнинг хужуми бул-ажаб ҳолимғадур,
Ногаҳон қилган кеби кўргач ғариб итлар ғулу.

Мену кунлар юз бало сен ком ила юз айш сўр.
Мену тунлар уйқусизлиқ, ноз ила сен хуш ую.

Сокиё, чиний идиш бирла такаллуф қилмаким,
Бетакаллуфларға хушроқдур суроҳидин сабу,

Хуру жаннатдин муродим давлати дийдор эрур,
Ёрсиз боғу канизи беш эмастур улу бу.

Ишқ даштиға фанодин нори эрмиш юз хатар,
Эй Навоий, ёр ишқида бериб жон бўлдимү.

509

Кўнглуму бағримни ғамзанг тиғи айлар ков-ков,
Йўқ ажаб гар қон оқар икки кўзумдин нов-нов.

Хайли хаттинг чергаси юз даври узра гўйиё
Ким, ики мушкин ғазолинг сайд этарга бўлди ов.

Ишқинг ўти шуъласин муфрит тилар мажнун кўнгул,
Уйлаким девоналар доим тилар қилмоқ олов.

Ишқ бошимдин чиқориб ўзлукумни урди тиғ,
Ани боштин сов этиб, бошни танимдин қилди сов.

Зоҳидо, ишқингни ёшур дерсен, андин сўнграким,
Ҳолима ташниё ила солдинг бари оламға чов.

Қайда мумкиндур алифдек чиқмоқ элдин хоссаким,
Кун аро олти жиҳатдин қолмишам андоқки вов.

Эй Навоий, тиғ тортиб, чобукум жавлон қилиб,
Бошима еткач, дедим: тарк эт урушни, деди: ёв.

510

Сипехри ойинагун гар дамимдин ўлди қоронғу,
Асар йўқ эмди дамимдин қўюлса оғзима кўзгу.

Фироқ базмида эрмас суроҳий оғзида кул-кул
Ки, килди қаҳ-қаҳа бирла ғариб ҳолима кулгу.

Сипехр баҳриға боқсанг юзунгга акс дурур меҳр,
Кўрунур икки куёш чун бўлур куёшка су ўтру.

Юзунгда қатраи хўй хол нуктасинму ёшурди,
Ваё чўмуб нафас асрар ҳаёт суйида ҳинду.

Негиб ҳабиб висолин тамаъ қилай мени шайдо
Ки, телба беадабу тунд хўй эрур пари асру.

Ёруқ гар ўлмади шамъи муродинг, айтма кўп сўз,
Киши қазо била бўлмас урушмоқ айлама ёрғу.

Навоий, истар эсанг ёр лаъли комини, жон бер,
Ўзунг де элга тирилмаклик ўлмагунча бўлурму.

511

Қад эрмаски, сарви хиромон эрур бу,
Лаб эрмаски, гулбарги хандон эрур бу.

Кўнгул ичра ул ой менгининг хаёли,
Гумон қилмаким доғи пинҳон эрур бу.

Бағирдинки кўксумга пайкон тиралмиш,
Ғаминг ўқидин нўгн пайкон эрур бу.

Кўзум баҳрида қатрадин дур топилса,
Ажаб бўлмағай баҳри Уммон эрур бу,

Бузулған кўнгул мулкига қилма ҳайрат
Ки, то сайли ғам етти вайрон эрур бу.

Ҳалок айласа ғам туни жонни ҳар дам,
Не тонг, эй кўнгул, шоми ҳижрон эрур бу.

Ғамим ҳаддин ўтти кетур, соқиё, май
Ким, ул муҳлику оби ҳайвон эрур бу.

Саломат ҳавасланди шайху соғинди
Ки, зуҳди риё янглиғ осон эрур бу.

Замон аҳлида йўқ вафо, эй Навоий,
Тилаб йўқни топмоқ не имкон эрур бу.

512

Кофургун либос аро ул сарвиназ экинму?
Ё шамъи ҳажр дафъиға шамъи тироз экинму?

Қатл айларида даҳр эли бош кўйдиларму эркин?
Ё қиблаи жамолиға эл саждасоз экинму?

Елму ниҳолларни чаманда хам этти ёхуд
Ул сарвиноз оллида аҳли ниёз экинму?

Кўз баҳру кони бўлди нисор анга нақди жон ҳам,
Буким тараххум этмади, билман бу оз экинму?

Яғмо солурға ҳар тараф отланди ул ситамгар,
Кўнглум вилояти сари бу турктоз экинму?

Ушшоқ ишқ бодиясин қатъ этарда оё,
Маъшук кўи қасдлари ё ҳижоз экинму?

Кўнглунг, Навоийё, сочидин кеч, етар юзига
Ақшом қорангу, йўлда нишибу фароз экинму?

513

Лабингға то етибтур бармоғим ҳайратдин эркинму?
Ки, тишлармен ани ҳар лаҳза ё лаззатдин эркинму?

Чақилғач барқи ҳуснунгим, халойиқнинг кўзи ёрур,
Менинг ўртанмагим ул шуъла ё ғайратдин эркинму?

Сочинг рангу исидинким, димоғим бўлди ошуфта,
Бу савдодинму эркин, йўқса ул нақҳатдин эркинму?

Насиме еттиким руҳумни қилди тоза, ваҳ, билмон
Ки, анинг кўйидин ё равзаи жаннатдин эркинму?

Танимда тошлар зарби, ичимда нешлар захми,
Жунун бедодидин ё ишқ аро шиддатдин эркинму?

Тамуғ ўти бу янглиғ тез экинму, эй кўнгул, ёхуд
Анга мунча ҳарорат шуълаи фурқатдин эркинму?

Буким олам аро ишқим сўзидин ўзга сўз йўқтур,
Ўтум таъсиридин эркинму ё шуҳратдин эркинму?

Ичимда заъфедур, соқий, қадах бер, гарчи билмонким,
Хумор осебидин ё давр аро меҳнатдин эркинму?

Фано лофин уруб ўзни улусқа айламак муҳтож,
Бу даъво ичра кизби маҳз ё ҳимматдин эркинму?

Мену муғ дайриким, ҳар сойил анда шаҳ сари боқмас,
Дегин, эй шайх, ҳимматдинму ё шавқатдин эркинму?

Навоий кўнгли ёниб ишқидин қуймакни бас қилмас,
Надоматдин анга ё эртаги одатдин эркинму?

514

Олди чун илгига ул ҳури суманбар кўзгу,
Аксидин қилди аён руҳи мусаввар кўзгу.

Жавҳари ҳуснин агар кўнглида қилмайдур нақш,
Не учун топти жавоҳир била зевар кўзгу.

Уйлаким ой қуёш оллиға келиб бўлди мунир,
Рўбарўюнгда қилур ўзни мунаввар кўзгу.

Оразинг ойинаси ҳажрида кўксум бўлмиш,
Ҳар тараф эски тугон бирла саросар кўзгу.

Ой сари боқмаю хуршидни миръот этким,
Кўргузур эгри эмас бўлса мудаввар кўзгу.

Тиласанг файз кўнгул айла хавотирдин пок,
Айламас акс қабул ўлса мукаддар кўзгу.

Майда соқий юзи, соқий юзида май кўрдум,
Эй Навоий, бу сафо қайда топар ҳар кўзгу.

515

Юзунг баёзида ул холи мушксо ҳинду,
Ғариб тушти Хўтан кишвари аро ҳинду.

Не хол эрурки кўнгулни рабуда айлаб олур,
Киши бу навъ қачон кўрди дилрабо ҳинду.

Қора кўзунгки вафо айнидин манга боқмас,
Ажаб эмастур, агар бўлса бевафо ҳинду.

Тутуб қуёш уза маскан солур жаҳонға бало,

Юз узра холинг эрур воқеаи бало ҳинду.

Кўнгулни олса малоҳат била тафовути йўк,
Хитой ўлсину ё армани ва ё хинду.

Тенг ўлди булбулу зоғ ушбу боғ аро, яъни
Фасоҳат ичра качау юзи қора хинду.

Навоий этти ўзин уйла турк хиндуси
Ки, аҳли Чину Хито бўлдилар анга хинду.

516

Агар ошиқ этса висол орзу,
Аён этмиш ўлғай маҳол орзу.

Анга баски қилғай агар берса даст,
Йироқтин кўрарга жамол орзу.

Қуруб оғзим, истармен ул чехрани,
Сусиз айлагандек зулол орзу.

Суға, йўкса кўзгуга солғил назар,
Гар этсанг ўзунгга мисол орзу.

Ҳам ошуфта, ҳам тийрадур бўлғали
Замиримға ул зулфу хол орзу.

Қуёшдек манозил тай этмак керак,
Не раҳравки қилғай камол орзу.

Навоий тилар эди шоми қошинг,
Улус айлагандек ҳилол орзу.

517

Кўзумдин учти яна ёрсиз бу шом уйқу,
Яна тонг отқуча бўлди манга ҳаром уйқу.

Мен уйқудин тўнгулубменки ёр кетса учар,
Чу келди хаста кўнгулдин чиқар тамом уйқу.

Эл уйқусин агар ул шўх этмади торож,
Ики кўзинда недур ноздин мудом уйқу.

Не қушдурурки учиб ишқ хою-ҳўйидин,
Кўз ошёнида қилмас яна мақом уйқу.

Кўзунгга суди учун нақди жон берай, гар ул
Кўзумга кўз юмуб очкунча берса вом уйку.

Тушунгга киргали ул шўхи масти хоболуд,
Тилармен айлагамен туну кун илтизом уйку.

Бировга давлати бедор ёр эмас, эй шайх
Ки, шарҳи воқеа айларга қилди ком уйку.

Фасона боисниғафлатдур элга воиздин,
Нединки келтурур афсонаваш калом уйку.

Навоий айласа кўз тўтиёси гарди фано,
Зиёни йўқ анга бўлса алад-давом уйку.

518

Эй йўлунгда подшоларға гадолиғ орзу,
Уйлаким бўлғай гадоға подшолиғ орзу.

Ўқлар урди зухду такво жониға усрук кўзунг
Ким, яна бўлмас кишига порсолиқ орзу.

Топсам ул бегонаваш бедодидин махлас яна,
Қилмағаймен хўбларға ошнолиқ орзу.

Лаълидин ком истадим, жонимға етти юз бало,
Лек жонимдин кам ўлмас бу балолиғ орзу.

Эврулуб ул тифлваш бошиға ою кун қилур,
Ул анолиғ орзу, бу бир атолиғ орзу.

Андоқ олди дилраболар кўнглини ул дилрабо
Ким, парига эмди бўлмас дилраболиғ орзу.

Кўйида жоним фидосидур, бу маъни бирлаким,
Оллида доим қилурмен жон фидолиғ орзу.

Гар замон аҳли жафосиға чидарсен иста ёр,
Чун топилмас, истама ани вафолиғ орзу.

Давр элида чун сафо йўқ базм давринда магар,
Жом ичинда май не қилғай сен сафолиғ орзу.

Қайси гумраҳ комили раҳбар аёғи туфроғин,
Тўтиё қилдики, қилмас раҳнамолиғ орзу.

Эй Навоий, даҳр боғида чу йўқ баргу наво,
Барги фақр эт, истама ўзни наволиғ орзу.

519

Фироқинг ичра ишим изтиробдур асру,
Тарахҳум айлаки, ҳолим харобдур асру.

Кўзумдин ашк туганди, кўнгулдин ўт ўчти,
Ғамингда бу ики беобутобдур асру.

Фироқинг ўтида ранжимға йўқ ҳисоб, ўлма
Билурга ранжаки, ул беҳисобдур асру.

Жамол даврида ушшоқ кўнглини асра
Ки, хусн хайлиға ойн шитобдур асру.

Бирорта шифтаи жону кўнгулга раҳм айла
Ки, бу харобдур, ул бир яобдур асру.

Ангаки масжид аро етмади кушод, не ғам,
Етишса майкадаға фатҳи бобдур асру.

Навоий андин эрур ғусса туфроғи ораст
Ки, кўнглин олғали олижанобдур асру.

520

Қад эрмас равза сарви нозидур бу,
Калом эрмас, Масихъ эъжозидур бу.

Дедим: ишқингда ўлмак топтим анжом,
Кулуб дерким, ҳануз оғозидур бу.

Берур қатлимға оғзи ваъда пинҳон,
Менинг бирла ниҳони розидур бу.

Қилур қаддинг ҳавоси кўнглум, эй сарв,
Бийик ҳиммат куши парвозидур бу.

Ғамингда май берур кўнглумга қувват
Ки, фурқат аҳлининг дамсозидур бу.

Фано даштиға кўнглум чекти тиндим,
Улустин, ваҳ, не дилкаш ёзидур бу.

Юзунг боғиға булбулдур Навоий,
Наво қилса, анинг овозидур бу.

**ҲЕ ҲАРФИНING ҲУМОЮНВАШЛАРИНИING ҲАЛОҚАНГИЗЛИҒЛАРИ
«НАВОДИР»ДИН**

521

Юсуф эрмас чу малоҳатда жамолингга шабих,
Хуснунгга ани малиҳ ўлмағай этсам ташбих.

Одам асрорининг ижмолини қилдинг тафсил,
Мундин эркинки дединг алваладу сирру абих.

Чун берур боғ гулу шўра тикон, сен очибон,
Лутфдин гул нечаким хори жафо урса сафих.

Восил ўлди нафасинг руҳини англаб ориф,
Шаръ тузди, чу анинг зоҳирини билди факих.

Андаким сен чекибон иззу назоҳат этагин,
Йўқ жанобингда малойикка маҳалли танзих.

Ҳам камар шаққнн ишорат била айлаб зоҳир,
Ҳам шажар машин иродат била айлаб танбих.

Кимки сендин эвуруб чехра қора топиб важҳ
Ким, ҳадисингга қилиб таън дебон бетавжих.

Ой тулуъ этса бўлур меҳри жамолинг зоҳир
Ким, бўлур фаҳм жамил оллиғаким келди қарих.

Гар Навоий сари маҳшарда назар айламасанг,
Сақару нордек ўлғай анга хулду мофих.

522

Тикмағаймен тиғи захмин ўлсам ул озор ила,
Бўлса Исо игнаси Марям игирган тор ила.

Доғлар шаклин киши кўксумда кўрса фаҳм этар
Ким, балони анда тикмишлар магар мисмор ила,

Кўк равоқинда қуёш васфини қилманг, чунки мен
Кўйида хурсанд ўлубмен сояи девор ила.

Юзу зулфи ишкида кофир, мўмин ё аҳли дин,
Буйлақим музҳаф ҳамойил қилмишам зуннор ила.

Сабзаи хат ёрутубтур оразинг миръотин, оҳ,
Кўзгуга бу навъким бермиш жило зангор ила.

Соғинурлар қон ила бўлмиш мунаққаш қисватим,
Ҳар ён этсам азм бу урён тани афгор ила.

Давр аёгин, сокиё, хуш тут, дамеким йўқтурур,
Хушлуғум давр аҳли, балким гунбади даввор ила.

Бору йўқнинг меҳнатин чекмас бу давлат басдуруд
Ҳар киши оламда қониъ бўлса йўқу бор ила.

Кўкка еткай боши қўйған лаҳза шоҳ оллида бош,
Гар Навоий ичса май шоҳи фалак миқдор ила.

523

Ингали кўктин балолар зинадур қилсанг нигоҳ,
Ҳажр ўтидин тортсам тобу шиканлик дуди оҳ.

Зулфининг ҳар ҳалқасида бир шикандур уйлаким,
Хафс занжирида ҳар тавъ ичра бир аҳли гуноҳ.

Буки оҳим тийр борони борур гардун сари,
Ғам сипоҳи ингали кўнглумга улдур шоҳроҳ.

Тиғ сурмай нетсун ул қотилки турмай икки кўз,
Қонима дорил-қасоси ишқ аро бўлди гувоҳ.

Буки урдунг бошима ҳар тук ҳисоби тиғи жавр,
Бўлса бўлмас ҳар сари мў бўлса бир тил узрхоҳ.

Дайр аро жон бер Масиҳи дам била, эй муғбача
Ким, хумор ўлтургудек ҳолимни айлабтур табоҳ.

Қирпигингдин қочти юз сари Навоий тонг эмас,
Хордин гар қилса гул қолқонини булбул паноҳ.

524

Гулгун энг ичра илгин ул мушкбў ғазола,
Ё ранг қилди мушкин ё қўлға тутти лола.

Ошуфта сочин ул гул йиғдию тишлаб ўрди
Гарчи қилур паришон сунбулға етса жола.

Санчилмамиш гажакким жону кўнгул чекарға,
Ойирди икки қуллоб ул анбарин кулола.

Юз даврида қирондур ё анжум инжусидин,

Гардун териб мудаввар қилди қамарға хола.

Ёғлиқ иликда таҳ-таҳким нақши хат ёзилмиш,
Жавру жафо фанида ёздинг магар рисола.

Раззоқ ҳакни англа ҳар вақту ҳар маконда,
Ҳар кимга рўзи ўлса ҳар хонда, ҳар навола.

Фарёдинга ул ой чун етмайдур, эй Навоий,
Недур фалакка ҳар дам еткурмак оху нола.

525

Гар дурдии хум бўлсун агар соф пиёла,
Ичкум чу азалдин, манга бу бўлди ҳавола.

Тан шишасида умр майи ўксуса ғам йўқ,
Эй соқийи гулчехра, тўла айла пиёла.

Сен май ичибу рост қилиб соз ила оҳанг,
Мен қон ютубу тортибон афғон била нола.

Юз таквию зухд аҳлин этар масту паришон,
Ул наргиси сармасту ул ошуфта кулола.

Гулгашти чаман хуштур агар сокию мутриб,
Бу келса тута-тутаву ул бир чола-чола.

Лаълинг майидин бизга жигархорлиқ ўлмиш,
Йўқ чора насиб ўлса кишига бу навола.

Ул зулфмудур икки кўзунг авжида ёхуд
Гулзор ичида мушк сочар икки ғазола.

Ҳолоки муяссар бўлур ул май била хушҳол,
Невчунки рақам қилмадилар умрға хола.

Дайр ичра Навоийға қилур муғбачалар зулм,
Гар пири харобот тутар жоми адола.

526

Мен нетиб ишқида оқил бўлаю фарзона
Ким, паривашлар эрур ҳасратидин девона.

Чоклик кўксум аро телба кўнгул турмас ҳеч,
Гарчи Мажнунға ватан лойиқ эрур вайрона.

Шамъ гирдида магар сояси рашкидин эрур,
Айланиб буки қанотин эвурур парвона.

Ошно айламак ул ойни не мумкинки, сипехр
Меҳр ойинндин айлабтур ани бегона.

Достонимни деманг ёрға, невчунки гаҳе
Йиғлатур, гарчи гоҳе кулдурур ул афсона.

Ғарқи май бўлсам анингдек бу фано дайри аро
Ки, хубоб уйидин-ўқ бўлса манга майхона.

Бир қадах бирла Навоийни бу дам тиргузсанг,
Нетти, эй муғбача, тўлғунча анга паймона.

527

Зиҳи гул ичра кулар чоғ этиб аён ғунча,
Чу ёпилиб қила олмай киши гумон ғунча.

Куларга хўблар оғзидин оғзинг ўлди қариб
Ки, қилмпшам очилурға яқин нишон ғунча.

Агарчи ғунча аро гул ниҳон эрур доим,
Вале юзунг гули ичра эрур ниҳон ғунча.

Кўп ўлдн ҳуққаи лаълингда хурдаи маъни,
Қаю чаманда бўлур мунча хурдадон ғунча.

Бўлурму оғзинг ила тенгки риштаи дури бор,
Нечаки жолаға қилсун ўзин макон ғунча.

Варақ-варақ эмас оғзида баргиким, оғзинг
Чу нукта сурди ютар лахт-лахт қон ғунча.

Май ич баҳор, хусусанки лаългун майлиқ,
Суроҳи ўртаға келтурди ҳар қаён ғунча.

Замона боғида кўнглум ажаб тутулмиш, лек
Ажаб эмастурур очилса ногаҳон ғунча.

Навоий ўлмаки мумкин эмас, агар ичса
Ҳаётбахш лабинг бодасини қонғунча.

528

Сипехр сақфиға олтун сутун бўлур, эй моҳ,
Дамеки чархқа чексам ғамингда шуълаи оҳ.

Дедимки: ўлтурасен ишқ аро недур гунаҳим,
Дедики: ишқдин ортуқ яна бўлурму гуноҳ.

Демаки тоза тугонлар гувоҳи ишқинг эрур,
Юзи қоралиғи ёлғон бўлурдин ўлди гувоҳ.

Кўзумга кирди хаёлинг сиришқ касратидин,
Қачон ёғинда қилибтур киши булутни панох.

Чу куйди ғайр хаёли кўнгулга тушти хатинг
Ки, сабза хуш кўқарур дашт аро, чу куйса гиёҳ.

Фано йўлидин агар ёнса роҳрав не ажаб
Ки, йўл махуфдурур анда йўқтурур хамроҳ.

Навоий ар деди, жуз ҳақ вужуди йўқ, эй шайх,
Не ёзғурурсен ани лоилоҳа иллаллоҳ.

529

Қилмағил борғали шитоб яна,
Солма кўнглумга изтироб яна.

Келдингу кулбам ўлди қасри биҳишт,
Қилма ани чиқиб хароб яна.

Ҳар дам оҳим ели чу элтур ани,
Солма рухсор уза ниқоб яна.

Лаби лаълингга ўхшамас ёқут,
Яна дур тошу лаълиноб яна.

Соқиё, тут қадаҳки, ранжи хумор
Қиладур жонима азоб яна.

Майкада боғлиқ эрди тўқтум ашқ,
Ончаким бўлди фатҳи боб яна.

Ич Навоий, қадаҳки тузди наво,
Базм аро уд ила рубоб яна.

530

Ёраб, ул юзни даме кўзумга пинҳон айлама,
Ё кўзумни андин ўзга юзга ҳайрон айлама.

Чехрасига мизбон ўлсун кўзум, ул чехрани

Кўзларим уйидин ўзга уйга меҳмон айлама.

Очмайин зулфи паришон кўнглума чектурма оҳ,
Етмайин оҳим ели зулфин паришон айлама.

Жонима лаълидин ўзга лаълдин берма ҳаёт,
Лаълиға жонимдин ўзга жонни қурбон айлама.

Бошима кўйидин ўзга кўйни қилма ватан,
Кўйида бошимдин ўзга бошни ғалтон айлама.

Эй кўнгул, давр аҳлидин минг йилчилик йўл гўша тут,
Ё алардин етса юз минг ғусса афғон айлама.

Истасанг, эй гул, Навоийдек ҳуш илҳон булбуле,
Ғунчадек кўнглун маломат хоридин қон айлама.

531

Очиб кўксум шигофин айладим кўнглумни наззора,
Эрур юз пораву ғам тиғидин минг ёра ҳар пора.

Не тош урён танимға урди кўксум чокига солдим,
Мени бедил кўнгул касб эттим, анинг кўнглидек хора

Таним чун ишқ асири айладинг, манъ этма оҳимни,
Чу қил ўт узра тушти, дуд қилмоқтин эмас чора.

Ўтарсен ўйнай-ўйнай, мен гадойи хаста йўл узра,
Қолурмен бир киё боқмоқ учун ёлбора-ёлбора.

Улумдин ҳажр душвор ўлмаса дард аҳлиға невчун,
Ажал Мажнунни асраб айлағай Лайлини овора?

Киши май ютса, кўнглум ани қон ютқон гумон айлар,
Су ичканни май ичкан соғинурким, бўлса майхора.

Кўнгул саргашталиқдин бўлди йўқ оғзинг кеби, гўё
Ани чарх айлагандур ғунча йўнмоқликқа инкора.

Малак таслими шайтон кибридекдур буки, ақл ўзин
Қилиб маъмури амр истар аморат нафси аммора.

Навоий кўксини чок этти ҳажр андоқки фаҳм эткай,
Тахайюл ҳайъатин кўнгул аро ким қилса наззора.

532

Яна зулфунг бузуғлуқ солди кўнглум хонумонинда,
Йилон андоққи солғай кўзғолон куш ошёнинда.

Не қотилдур кўзунгим, тўкса қон Баҳром шаклидур,
Тааммул килсалар мақтулнинг ҳар қатра қонинда.

Бихамдиллах, кўзу кўнглумда сен йўқ эрса топилмас,
Сенингдек гавҳари покиза олам баҳру қонинда.

Жаҳон аҳлиға жон ҳар нечаким топмас омон сендин,
Сен, эй жону жаҳон, ё рабки, бўлғил ҳақ омонинда.

Юзунгим бўлди майдин лаългун, ўлмиш ики зулфунг
Ул ики ломдекким лаълинг бор икки ёнинда.

Начук сиррин дей оғзингнингки танда ғунчадек кўнглум
Эрур пинҳон ул пинҳон анинг сирри ниҳонинда.

Ёзилғон жон анингдекким алифсиз, нуқтасиз бўлмас,
Эрур холу қадинг нақши бу зору хаста жонинда.

Замони ҳуснға чун бўлмади расми вафо ҳаргиз,
Вафо расмин ғанимат англағил ҳуснунг замонинда.

Не ҳуснунг нисфича Ширину Лайли ҳуснида мумкин,
Не ишқим жузвича Фарҳоду Мажнун достонинда.

Муруват рангию инсоф иси кўз тутмағил элдин,
Бу рангу бўйлуқ гул йўқ чу олам гулситонинда.

Қилур кўйида ит қатли Навоий телмурур маҳрум,
Нединким эрмас ул ёр оллида бу ҳайл сонинда.

533

Манга май ўлмади рўзий тараб аёғинда,
Тарабдурур ича олсам итинг ялоғинда.

Кўп оғзин очқилу май тобидин мулоҳаза қил,
Ҳаёт суйи начукким Хизр булоғинда.

Фироқ кунжида топсам қадах, бўлай беҳуд,
Нединки кўнглум очилмас фароғ боғинда.

Тағорлиқ май эрур ҳавзи кавсар, эй зоҳид,
Чибинлар ўлди малойик анинг қироғинда.

Буюрди тавба йигитликда ишқу майдин шайх,
Киши чекарму риёзат нишот чоғинда.

Вафо насими тамаъ қилма гулдин, эй булбул
Ки, йўқ Масих дами эски даҳр боғинда.

Навоий ўлмағуси хонақаҳ сари мойил,
Нединки майкада атри дурур димоғинда.

534

Худхуд элтур дардлиғ пайғомим ул ой қошиға,
Санчибон худранг руқъам пайк янглиғ бошиға.

Бас муносибдур сен ўрганмак учун, эй навҳагар,
Байтларким ёздилар дард аҳли қабрим тошиға.

Ҳолини чеккан мунажжим ҳукмин айлар қон аро,
Кимки кўргай аксини бокса кўзумнинг ёшиға.

Юз ажаб суврат кўрар кўрган юзунгнинг сувратин,
Чехра очмоқ хатм бўлмиш сувратинг наққошиға.

Ҳар тун ақшом пардаи жондин қилай дермен қанот,
Бошиға эврулмак учун кўйининг хаффошиға.

Шайхқа тасбиҳининг ҳар донаси бир қайд эрур,
Хатмдур озодалиғ гуйи фано қаллошиға.

Меҳмон бўлсанг Навоийға нисор айлар учун,
Обрў бўлғай кўзининг мардуми дурпошиға.

535

Фиғонки, умрум ўтар туну кун хаёл била,
Хаёл орасида юз муваҳҳиш эҳтимол била.

Ул ой хаёли била телба бўлмишам кечалар,
Жавоб бирга эшитмон туман савол била.

Чу топмон ул гул исин субҳу шом бўлмишмен,
Гаҳи сабо била ваҳшатда, гоҳ шамол била.

Мисоли мумкин эмас тортмоқ мусаввири ақл,
Йўқ эрса қониъ ўлур эрдим ул мисол била.

Хаёл ила доғи густохликқа захрам йўқ,
Мену фиروق, манга, ваҳ, не иш висол била.

Май ички, умри абад топсанг арзимас ангаким,
Даме замона аро бўлғасен малол била.

Чу ишқу май мени ҳолимға қўймас, эй носих,
Негиб сало тариқин тутай бу ҳол била.

Чу бўлди дайри фанонинг гадойи айб этманг,
Агар май ичса Навоий синук сафол била.

536

Номаи шавқум киши арз айлай олмас ёрға,
Бас ғалат бўлғай жавоб этмак тамаъ мен зорға.

Рашқдин дерменки, панжамни солиб тошлай чекиб,
Кўйида ҳар неча шакли чексалар деворға.

Истарам ҳар ҳалқаси бўлғай менинг бўйнуғма тавқ,
Гар тушар юз ҳалқа банди зулфидин ҳар торға.

Зарнишон тиғи керак бўйнуғма османг зинҳор,
Заъфарон бирла қилич шакли чекиб туморға.

Оразу зулфунг ғамидин кофири ишқ ўлғали,
Бутқа бош индурману сунмон бўюн зуннорға.

Ғам хуморидин баче бадҳол ўлубмен, эй рафик,
Чек мени ҳар ҳол бирла кулбаи хамморға.

Мунча хориж нағмаким даври муҳолиф кўргузур,
Эй Навоий, топмадим бирин боқиб адворға.

537

Лаъли серобингдин ул янглиғ келур жон оғзима
Ким, агар худ томизурлар су тотир қон оғзима.

Новакингдин кўнглум андоқ тўлдиким чекканда оҳ,
Зор кўнглумдин келур ҳар лаҳза пайкон оғзима.

Бодаи ҳажр андоқ аччиғдурки, ани ичкали
Заҳр ўлур гар худ етишса оби ҳайвон оғзима.

Васл нўшин чунки тотмай мен мазоқим тонимас,
Лек англармен етишқач заҳр ҳижрон оғзима.

Гарчи кўп қон ютмишам айлар талофи барча умр,

Умр ўтуб бир етса ул гулбарги хандон оғзима.

Жон бериб ул заъфни топманки жонбахш эрнидин,
Касби қувват шарбате еткурса жонон оғзима.

Давр аёғин, соқиё, тутғонда лаълинг қил газак
Ким, майи еткурмамиш жуз захри даврон оғзима

Бағриму кўнглум аро мундоқки солди лаълинг ўт
Дам ерига ғайри ўт келмак не имкон оғзима.

Эй Навоий, ишқ дарди кўрган эл жонин олур,
Ўз ўлар дардим демакта келса афғон оғзима.

538

Чикти пайкониинг кўнгулдин оҳи дард олуд ила,
Шуъла ўттин айрилиб андоқки чикқай дуд ила.

Юз кўюб туфрокқа гард олуд этар юз аҳли дин,
Ҳар қаён юз кўйсанг ул рухсори гард олуд ила.

Зулфи савдоси мени суду зиёндин қилди фард,
Мену ул савдо, ишим йўқтур зиёну суд ила.

Айш равшан субҳи васл аҳлиға бўлсун, чунки мен
Меҳнат ичра ўрганибмен шоми қийрандуд ила.

Ғусса гардидин этар эл жониға фарсудалиғ,
Ҳар қаён майл айласам бу жисми ғамфарсуд ила.

Буд ила нобуд чун ҳузну тарабқа арзимас,
Шод бўлма буд ила, ғам ҳам ема нобуд ила.

Майға оҳанг эт, Навоийким, муғанний ҳар замон
Айш таҳрисин аён айлар лисони уд ила.

539

Мушкин хатинг ул юз кеби гулгун варақ ичра,
Тун анбари гўёки сочилди шафақ ичра.

Жон сабзай хаттингға фидоким кўрунур хуш,
Зангор ила хат ҳайъати гулгун варақ ичра.

Боғ ичра келурсен деб эрур мунтазир ийнак,
Гуллар солибон нақдини ҳар ён табак ичра.

Ҳижлатда не терларки кавокибдин оқизди,
Ой кўрди чу хуршиди жамолинг арақ ичра.

Олди сабақи ишқ юзунг лавҳида кўнглум,
Ҳар кун ўқуғон нуктаси йўқ мосабак ичра.

Уммидики ҳақ эткай анинг саъйини ботил,
Ҳар кимки ниҳон айлади ботилни ҳақ ичра.

Ишқ ўтида гар ақлни хас деди Навоий,
Йўқ кимсага сўз масъалаи муттафақ ичра.

540

Истарам етсам қуюндек гул узорим қошиға,
Оллида туфроғ ўлуб эврулсам анинг бошиға.

Хора узра лола буткондек эрур ҳар ерда қон,
Боқсалар жисмимга отқан ҳар маломат тошиға.

Кўзларидин ёш оқизган, балки қон беихтиёр,
Ҳар кишиким солса кўз гирён кўзум қон ёшиға.

Ишқ дашти зоғининг минқоридур ёқутранг
Гўйиё тушкан дурур лаълинг ҳалоки лошиға.

Кўзларим қилсун ҳадаф, кирпичларим этсун қалам,
Бўлса дур боисти зебо сувратинг наққошиға.

Кўп тажаммул сотмағил, эй чархким, ҳар кавкабинг
Бир дирамча йўқтуру дайри фано қаллошиға.

Ҳар гуҳарким васфида сочти Навоий назмидин,
Ул пари девона деб бир тош отар подошиға.

541

Фироқ солди бир ўт жисми нотавонимға
Ки, ўртанур киши сўрмоққа келса ёнимға.

Не айб зор таним куйса доғи хас янглиғ,
Бу шуълаларки анинг ҳажри солди жонимға.

Тахайюл айлади Фарҳоду Вомиқу Мажнун,
Чу боқтилар аламангез достонимға.

Анинг туфайли санамлар юзун кўрармен, лек
Муни ким айта олур шўхи бадгумонимға.

Кўнгул шикоятидин юз рисола ёзмишмен
Ким, айлагай бу рисолатни дилситонимға.

Ичурди муғбача дайр ичра оби оташранг
Ки, шуъласи анинг ўт солди хонумонимға.

Не суд элни кар этса Навоий афғони,
Чу ёр солмади ҳаргиз қулоқ фиғонимға.

542

Ҳаргиз эрмас ҳусн ул меҳри жаҳон оройча,
Меҳр анинг оллинда, меҳр оллинда бўлғай ойча.

Бир-бири узра неча ё кўргузур қавси қузах,
Бошқа-бошқа эрмас ул икки муанбар ёйча.

Оғзиға етқач шакар су бўлди не навъ, эй кўнгул,
Бас бўла олғай шакар ул лаъли шаккархойча.

Гар муфаррих ўлса ёқути лабинг жонбахш эрур,
Ул бўла олғайму ёқути муфаррихзойча.

Лайлию Ширин ситам айларда ўз ушшоқиға
Ҳаргиз эрмас эрдилар ул шўхи бепарвойча.

Гар фароғат мулки истарсен май ичким, бўлмади
Ғамсиз ўлмоқликда шах ринди қадахпаймойча.

Ўкма булбулники, ул гул ҳажрида ҳар кечалик
Ноласи эрмас Навоий тортқан бир войча.

543

Кўнглумда доғ шамъи жамолинг хаёлида,
Андоқки хол ҳар сори парвона болида.

Йилда беш-ўн кун ўлди ниҳол узра гул, валеқ
Гул келди тўрт фаслида қаддинг ниҳолида.

Шарбатдурур лабингки чучук жон эзилдн кўп,
Сероб ўлурда чашмаи нўшунг зилолида.

Ҳижрон маризидур кўнгул, эй раҳмсиз ажал,
Бир доғи етмадинг бошиға, бу малолида.

Ўт узра тушти нуқтаи анбарки чиқти дуд,

Тук ким зухур қилди юзи узра холида.

Даврон фалакка чекса сени эмин ўлмағил
Ким, еткурур завол қуёшнинг камолида.

Тақвойи зоҳирига, Навоий, не эътибор,
Ҳайрондурур чу ақли, кул анинг маолида.

544

Эй сабо, ҳолимни арз эт гул рухи таннозима,
Эгма қаддимнинг саломин айт сарвинозима.

Айт: кўптин кўпу оздин оз ашким шарҳини,
Дарду сабрим нақди садқанг боқма кўпу озима.

Чунки ўлгум ёшурун ишқим баён қил шаммае,
Воқиф этма лек ишқ аҳлин бу махфий розима.

Новакандозимки элни йиқти кўп андозадин,
Ваҳки, эмди тортмиш новак менинг андозима.

Ул кабутарға фидо жонимки, шавқум номасин
Қилса таслим элтибон шўхи кабутарбозима.

Чангдек ғам базмида қаддим хам ўлди, эй рафиқ,
Ашқ ҳар торидин ортар нолае бу созима.

Эй Навоий, ишқ аро қочма балодан зинҳор,
Чунки ошиққа балокашлик келибтур лозима.

545

Кўзларида ишқдин су эрди уйқу ўрнида
Турфа кўрким ҳажрдин қон бўлди ул су ўрнида.

Кимгаким кирпич ўқин ёғдурса ул гул рашқдин,
Жисмим ичра бир тикондур ҳар сари мў ўрнида.

Ғайр нақшидин қилибмен пок кўнглум сафҳасин,
Тут ул ой оллида, эй машшота, кўзгу ўрнида.

Шаҳсуворимнинг аёғин ўпкали розидурур,
Ой била кун ҳар бириси бир тепингу ўрнида.

Изтироб этса қошинг кўргач не тонг шайдо кўнгул,
Телбаким кўрди янги ой ўлтурурму ўрнида.

Даҳр бўстони аро барқу булутдин англадим,
Йиғламоқ юз қатладур бир қатла кулгу ўрнида,

Эй Навоий, дерсен: ул қоматни кўнглунгдин чиқар,
Не ниҳол ўлтуртайин ул сарви дилжў ўрнида.

546

Ёрдин яхши эмас айламаги ёр гила,
Йўкса ул ёрдин эрди манга бисёр гила.

Буки ағёрға мендин гила изҳор этти,
Ҳар неча айласам изҳор яна бор гила.

Кўрубон ғайриға лутфунгни агар дам урмон,
Дема, йўқтур гилалик, айламон изҳор гила.

Кўп жафосидин агар ўлсам эрур турфа буким,
Яна мендин қилур ул шўхи жафокор гила.

Хирка кўйдурди хумор ўтиға қилма, эй шайх,
Ани қилсам гарави кулбаи хаммор гила.

Чун азал қисматидин ҳеч нима хориж эмас,
Айламас фоқасидин воқифи асрор гила.

Эй Навоий, десанг ойини ризо ҳосил этай,
Ёрдин ҳар не келур айлама зинҳор гила.

547

Илтифот этти букун мен кулға ул шоҳ ўзгача,
Ўзгача англабмен ўз ҳолимни биллаҳ ўзгача.

Гоҳ ўзумдамен, гаҳи беҳолменким, ул пари
Гоҳ яхшидур мени мажнун била, гаҳ ўзгача.

Ҳолим ўлса ўзгача Фарҳоду Мажнундин не тонг
Ким, эрур Ширину Лайлодин бу дилхоҳ ўзгача.

Гар дамнмдин чиқса ўт демангки, тортар ҳар дам оҳ,
Куйгай оҳимдин фалак, дам ўзгадур, оҳ ўзгача.

Не ажаб гар ўзгача сайр этса хайратдин сипеҳр,
Юзни май таъсиридин қилғонда ул моҳ ўзгача.

Васли ҳолимға берур тағйир андоқким бўлур,
Бу замонда улки топқай давлату жоҳ ўзгача.

Меҳр зоҳир айласа, айлар Навоий ваҳмким,
Чарх даври қилмағай ул ойни ногоҳ ўзгача.

548

Ваҳки, умрум барча зойиъ бўлди эл коми била,
Бодаи ноб ўрнида хуноба ошоми била.

Кимса юз йил комронлиқ қилса билким арзимас,
Даҳр аро бир лаҳза бўлмоғлиқ биров коми била.

Заҳрни ўз коми бирла ичса андин яхшиким,
Ичса ҳайвон шарбатин нокомлиғ жоми била.

Юз дилором айлагандин равза ҳабси, яхшироқ
Бўлмоқ ўз вайрони ичра кўнгли ороми била.

Эй кўнгул, эл субҳи айши сари боқма, хўй қил
Фардлик вайронида меҳнат қора шоми била.

Қушқа юнг маскан аро хушроқ дурур озодлиғ,
Бўлганидан банд аро сайёди ипак доми била.

Бўлмоқ итлар мунъими тан туъма айлаб яхшироқ,
Танни қилгунча самин нокаслар инъоми била.

Жоҳу маркаб бирла, эй ким, бормадинг мақсад йўлин,
Қатъ ўлур бетўшалиғ зоди фано коми била.

Эй Навоий, ҳузн ила ўткар қарилиғ меҳнатин,
Чун йигитлик борди айшу ишрат айёми била.

549

Меҳрида мен хастанинг ҳар лаҳза ҳоли ўзгача,
Лек ул бадмеҳрнинг ҳар дам хаёли ўзгача.

Гулбун ўлди паст вард асру бийик, биллаҳки, бор,
Сарви гул рўйим қадининг эътидоли ўзгача.

Боғ нахлининг қадингдек бошида гул бутмамиш,
Ҳусн боғининг бўлур эрмиш ниҳоли ўзгача.

Ҳар замон лаълинг майи ёди кўнгулни маст этар,
Ани ҳар дам айлар ул фикри муҳоли ўзгача.

Эй мусаввир, айласанг тақлид жонон сувратин,

Чекмагил жонким эрур анинг мисоли ўзгача.

Гар гули раъно қизил, сариғ кўрунур важҳи бор,
Ҳар дам айлар ани чехранг инфиоли ўзгача.

Тақви аҳлидек бориб муғ дайрида йўл топмадук,
Соқиё, май тутки бу қатла борали ўзгача,

Хонақаҳ аҳлиға, эй зоҳид, мени ўхшатмаким,
Зухд эли бор ўзгача, ринд лоуболи ўзгача.

Икки дунёдин кечиб ёр истаган топмиш висол,
Эй Навоий, келки йўқтур эҳтимоли ўзгача.

550

Солиб қон онча қўйдунг доғ бу жисми фиғор ичра
Ки, онча доғ ила қон бўлмағай бир лолазор ичра.

Қушеким тушса, оҳим гирдбодидин чиқа олмас,
Биров янглиғки қолғай эшики боғлиқ манор ичра.

Ики рухсори икки зулф ёпқондин ниҳон эрмас,
Начукким шуъла дуд ичра қуёш ёхуд ғубор ичра.

Юзунг шавқида ашким кўзлар ичра жола боғланмиш,
Ёғин ул навъкимдур боғлағай абри баҳор ичра.

Қолибтур анбарин зулфунг ичинда боғланиб кўнглум,
Кийикдин қатра қон қолғон кеби мушки тотор ичра.

Қизик кўнглумдаги пайконлари дардин не фаҳм эткай,
Ангаким қатралар хайдиндурур ўтлуқ узор ичра.

Чу ўлдум ҳасратидин шояд ўлган чоғда кўргаймен,
Мени судранг гадолар қўйида бир раҳгузор ичра.

Гар ул шаҳ базмида бир журъа май топмон ажаб эрмас
Ки, май шўхи кириптур ширадин муҳкам ҳисор ичра.

Мениким айламиш ул муғбача ишқи майи махмур,
Магар ҳам дайр пири чора қилғай бу хумор ичра,

Вафо айларда элга рўзгоринг айлама зоеъ
Ки, улким сен тиларсен йўқтур аҳли рўзгор ичра.

Навоий, гар фалак даври санга еткурмас ул ойни,
Не чора чун сипеҳр эрмас кишига ихтиёр ичра.

551

Ваъда айлаб васл жисми нотавоним ўртама,
Келмагунгдур, интизор ўтиға жоним ўртама.

Ишқ ўтинг ўртади басдур яна жоним аро,
Доғи ҳижрон ҳар дам, эй номехрибоним, ўртама.

Жонни олдинг, солма охир нотавон жисмимға ўт,
Накди жон яғмоға борди, хонумоним ўртама.

Новакингнинг касратидинким, найистондур кўнгул,
Ўт олиб кирма қамишқа, найситоним ўртама.

Жонима ўт солди ишқинг, бал жаҳоним ўртади,
Раҳм этиб мундин нари жону жаҳоним ўртама.

Ҳар нафас кундурма бир ўт бирла, эй гардун, мени
Куйдурурга ҳар дам айлаб имтиҳоним ўртама.

Қилма нисбат хўблар бирла Навоий деб мени,
Тухмат айлаб ҳар замон, эй бадгумоним, ўртама.

552

Ваҳки, келтурдунг фироқингдин балолар бошима,
Ул балолардинки қочтим, келди алар бошима.

Заҳм агар бўлса бошимнинг ҳар туки сойи не тонг,
Мунча тошким ёғдурурлар дилраболар бошима.

Сарв қадларнинг таманноси бошимдин чикмағай,
Қаҳр этиб, эй шайх, синдурсанг асолар бошима.

Кўрмайин кўзлар қачон келди бошимға юз бало,
Кўр, нелар келтурди бу юзи қоролар бошима.

Ишқ аро гаҳ-гаҳки эл пандиға бош индурмадим,
Келди турлук-турлук андин можаролар бошима.

Муддаолар бошима тушкунча ҳар дам ақлдин,
Келса хушроқ ишқ тиғидин яролар бошима.

Кўйида ўлди Навоий, қочти андин итлари,
Йўқ эди ўлганда ёру ошнолар бошима.

553

Мен ўлсам айламанг ул тифлға хабар ногаҳ,
Ки, ваҳм ўлуктин анга қилмағай асар ногаҳ.

Тутай фироқ туни ғайридин ниҳон ўзни,
Нетай чиқар эса оҳ ўтидин шарар ногаҳ.

Нетайки, бағрим эрур пора-пора, ваҳ, найлай,
Югурса ашк ила парголаи жигар ногаҳ.

Дедики, шом келай кўнглум ичра ўтдурким,
Баҳона қилмағай ул шамъи сиймбар ногаҳ.

Жаҳонни куйдурур оҳим ўти бало бўлғай,
Бу ўтдин этмаса мажнунвашим ҳазар ногаҳ.

Замона боғида эктинг ниҳоли меҳр валеқ,
Нетарсен ўлса надомат санга самар ногаҳ.

Навоий, улча керак айладинг не қилғайсен,
Ишингни адл била сўрса ёр агар ногаҳ.

554

Дайр аро то айладинг кўнглумни зор, эй муғбача,
Куфр ила зуннор қилдим ихтиёр, эй муғбача.

Демаким, гар истасанг кўнглумни, бутға сажда қил,
Сен боринда бутқа худ, не эътибор, эй муғбача,

Дайр пирининг муридимен, сенинг ҳам ошиқинг,
Йўкса дин аҳлиға дайр ичра не бор, эй муғбача.

Аҳли ислом ичра ногаҳ чикма сархуш дайрдин,
Юз халал дин ичра қилма ошкор, эй муғбача.

Кеча шамъу май била қошингға келгумдур дединг,
Субҳ бўлди неча тортай интизор, эй муғбача.

Туррани ошуфта этма очибон марғуласин,
Қилма кўнглумни паришон рўзғор, эй муғбача.

Ҳашр субҳигача маст ўлғум гар этсам бир сахар,
Бодаи лаълинг била дафъи хумор, эй муғбача.

Дайр пири савлати манъ этмаса ҳар дам кўпуб,
Бошингга эврулгамен девонавор, эй муғбача.

Маст агар ўлсам асоға боғлабон зуннорни,
Қил алам кўйинг аро айлаб мазор, эй муғбача.

Бузма кўнглум кишварин бедод бирлаким, эмас
Хусн мулкининг биноси пойдор, эй муғбача.

Асру ғамгиндур Навоий май тила, эй пири дайр,
Бўл анга соқийлик айлаб ғамгусор, эй муғбача.

555

Қошининг ёйи чекилмиш зулфи чавғониғача,
Зулфи чавғони доғи гўйи занахдониғача.

Демангиз мушкин булутким бўлди кўк тоқи қора,
Баски оҳим дуди борди чарх айвониғача.

Ичкали сўзон кўнгул қонин ўқунг очти оғиз,
Ўт тушуб суфоридин кул бўлди пайкониғача.

Кўп ёшурдим ҳолим, охир чок этиб кўксумни ишқ,
Ошкор этти кўнгулнинг доғи пинҳониғача.

Бўлмасун дарде итинггаким бағирни ташлағач,
Еди ҳар ёндин уzub ердин ялаб қониғача.

Тушти гўё булбул афғони муассир гулгаким,
Чок-чок этти гирибонини домониғача.

Бўлғанингда меҳмон ўлса Навоий, не ажаб,
Чекти чунки оллинг бору йўқин жониғача.

556

Гули рухсоринг аро бўлғали пинҳон ғунча,
Рашқдин боғда пинҳон ютадур қон ғунча.

Ғунча сероб бўлур, лек оғизу лаълингдин,
Ошкор айлади сарчашма ҳайвон ғунча.

Топмай оғзингни овунмоқ тиласам гулшан аро,
Санчилур кўнглума ул навъки пайкон ғунча.

Кўз ёшимдин агар оғзингда эрур кулгу не тонг,
Чун бўлур неча булут йиғласа хандон ғунча.

Гул юзи васли ила кўнглум очилмас, гарчи
Дард боғида ани айлади ҳижрон ғунча.

Очмади жуз гули дард ончаки бедил булбул,
Қилди кўксида кўнгул ўрнида пинҳон ғунча.

Дўстлар васл ўтин истарга Навоий бормиш,
Фош қилманг бу ҳадисини анинг ёнғунча.

557

Топиб ҳаёти зулоли хатинг қорасинда,
Ёзилди ояти раҳмат юзунг сафосинда.

Ики лабинг ёпишурлар, гар оби ҳайвондин
Рутубат ўлмаса ул иккининг орасинда.

Не нутқ ила не адо топти руҳбахш лабинг
Ки, руҳи нотиқа ожиздурур адосинда.

Фирок бийми дурур чоклик кўнгулда не тонг,
Гар ўлса улки қилич захмидур яросинда.

Кўзунг отиб манга новак хато қилур амдо,
Тириклигимга хатодур анинг хатосинда.

Дедимки, умр вафо қилса даҳр ҳам қилғай,
Валек баҳсдур ул иккининг вафосинда.

Наво минг айласа булбул Навоий ортуқ эмиш
Ки, мунглар ўлди ададсиз мунунг навосинда.

558

Гар неча чавгонға бирдур гўй эл майдонида,
Неча гўй ўлмиш тугундин ҳар сочинг чавғонида.

Уйла аблақ тунд сурдиким, кира олмас қуёш,
Тун била кундин қилиб маркаб анинг майдонида.

Ҳар тараф боқсангки кўнглум қони қайнар ғуссадин,
Бу ҳарорат рашк ўтидин тушти кўнглум қонида.

Сарсару баҳр оҳу ашкимдин таажжуб айламанг
Ким, йўлуқмайсиз хануз ул иккининг туғёнида.

Ҳажр аро ғамгин эсам тонг йўқки, васлида анинг
Неча топтим шодлиғким, топкамен хижронида.

Кўзу кўнглумдин ўқин чеккан қора топсанг башоқ,

Кўз саводию кўнгул дудидурур пайконида.

Эйки, дерсенким фалакдин кўрмайин саргашталик,
Давр аёғин солма илгингдин анинг давронида.

Бевафолиғ тонг эмас элдинки деҳқони азал,
Экмади асло вафо нахли жаҳон бўстонида.

Эй Навоий, тут бутун бу аҳд аро паймонани,
Чун бутунлук йўктурур эл аҳд ила паймонида.

559

Бўлсам ул қотил шаҳиди ҳасрату хирмон била,
Бир қилич тортинг мазорим лавҳи узра қон била.

Бир фатила англағил марҳам била ул шўхдин,
Жонға ҳар момуқки чирманғон келур пайкон била.

Чексалар тандин ўқин чун ул чиқар, жон ҳам чиқар,
Уйдин эл чикқан кеби таъзим учун меҳмон била.

Қоши гар кўнглумда куймак боисидур, айб эмас,
Ёй агар бўлса бўлур ўт барги ҳам қурбон била.

Ишқ даштининг сумумидин дегай бўлмиш қуюн,
Ҳажр ўтин боштин аёқ кўрган бу саргардон била.

Дўзах аҳли ғам емангким, дўст раҳми келгудек,
Келгум ул ён оху ашкимдин ажаб тўфон била.

Эй Навоий, итларига туъмадур боис ўлуб,
Ёр агар истар кўнгул таслим қилғил жон била.

560

Эй ниҳоли қоматинг сарсабз жон бўстонида,
Жилвасидин вола ўлмоқ сарву тўби шонида.

Қошларингдур гўйи икки ҳиндуий оташпараст,
Майл қилғон саждаға ўтлуқ узоринг ёнида.

Ўлсам олманг ул париваш тошларинким тутти ер
Ким, эрур жонлар бу мажнуннинг тани урёнида.

Қолқиғай ҳар сари гардун бир мужавваф гўйдек,
Ҳажр шоми тушса ашким сайлининг туғёнида.

Лаъли ҳажринда бағир парголасидур истасанг,
Кўз ёшимнинг лаългун ҳар қатра томған қонида.

Чун фалак даврониға йўқ эътимода, эй қуёш,
Меҳр кўргузмакни хўй эт хўблиқ давронида.

Базл илгин юқори сойил кўлин кўргил куйи,
Тенг бўлурму термаку сочмак хирад мезонида.

Шоми ҳажр эрмас ҳамоноким, чу золимдур сипехр,
Тушти мазлум оҳи анинг кулбаи эҳзонида.

Ул Масиҳ анфосқа ёқмас Навоий, не осиф,
Нағмаи Довуд агар зоҳир қилур афғонида.

561

Доғи қонин кўргузур Мажнун мазаллат шолида,
Ҳолидин хумрат кеби парвонанинг ҳар болида.

Заъф кўргилким қаламда ноллар сикқан кеби
Неча мендек ҳам сиғоолур анинг ҳар нолида.

Сувратин қоғазда кўргач, бордим ўздин, ваҳ, ўзин
Кўргач ўлгум, чунки беҳудмен анинг тимсолида.

Ҳар дам ўзга шакл бирла жилва айлар, ваҳ, не тонг,
Бор эса кўнглум гаҳи беҳолу гаҳ ўз холида.

Ваъдаи қатл эттию эҳмол этар ўлтурди фикр
Ким, тарахҳум ёхуд истиғномудур эҳмолида.

Субҳидам кирдим харобот ичра чиқти пири дайр,
Бор эди юз файз анинг рухсори фаррух фолида.

Эй Навоий, ул йигит ою қуёштин туғдиму,
Ким анга лойиқ бу волиддур дағи ул волида.

562

Саводи холи анинг хатти мушкбор ичра,
Магарки зоғ ёшунмиш бинафшазор ичра.

Дегайки, гулшани жаннатда очилибдур гул,
Кишики май гулини кўрса ул узор ичра.

Жамоли кўзгуси ичра сариғ юзум акси
Ажаб хазоне аён айламиш баҳор ичра.

Қошинг хаёлини хоки танимда англамас эл,
Ҳилол руъяти мушкулдурур ғубор ичра.

Лабингда жисми заифим сўзи эрур ул навъ,
Киришта ўткарилур лаъли обдор ичра.

Фидоси муғбачанинг нақди дину имоним,
Майи муғона манга тутса бу хумор ичра.

Демак не суд Навоийға ўртагум доғи,
Чу куйди жони анинг доғи интизор ичра.

563

Рўзгорим чун қорорди шоми хижрони била,
Эл кўзин ёрутса найлай меҳри рахшони била.

Не лабидин ком эрур мумкин, не андин кечмаким,
Кимса мендек бўлмасун дармонда ўз жони била.

Юзга солса кўнглум аҳволин манга йўқтур гуноҳ,
Кўз ёшимким булғошиб чиқса бағир қони била.

Раҳм кўргузгай азоб айлар малак, гар ошиқинг
Кирса дўзахқа яролиғ жисми урени била.

Олти ойлик Нух тўфонича бузгай даҳрни,
Олти кун қолса кўзум ёши бу туғени била,

Хусн боғинда кўруб зулфу қадингни боғбон,
Чекти хижлат сунбулу сарви хиромони била.

Эй Навоий, умри боқий истасанг ҳақ бирла бўл,
Боқий ўлким вола ўлма олами фоний била.

564

Ул учуғ эрмас қабарған лаъли руҳафзосиға,
Шишада ҳайвон еуйи солмиш улус эҳёсиға.

Не учун шамъ оллида саргаштадур парвона, гар
Садқа қилмас ўзни анинг қомати раъносиға.

Онча ул ой кўз қарортибтур менинг қонимғаким,
Сурма чекмак ҳожат эрмас наргиси шаҳлосиға.

Боқмас истиғнодин элга, ваҳ, не эрким ишқидин,

Юз туман хайли бало ҳар дам кўнгул яғмосиға.

Топмаса лаъли майиға бодапаймолиғ кўнгул,
Хуштурур наззора ҳам лаъли қадаҳпаймосиға.

Хусн аро мағлуб анга Ширину Лайло уйлаким,
Ишқ аро Фарҳоду Мажнун ҳам анинг шайдосиға

Оху вовайлодин ўлдум, оху вовайло агар
Бокмаса ул шўх кўнглум оху вовайлосиға.

Сўфи ибн-ул вақтдур гар истасанг осудалиғ,
Эй кўнгул, кўп илтифот этма замон абносиға.

Боғладим зуннор, аммо қилмадим маълумким,
Исо айлар иқтидо бу дайрнинг тарсосиға.

Гар Навоий ўлди ишқи тиғидин зинҳорким,
Қўйғасиз туфроққа юз холин дебон мирзосиға.

Улки тўққиз чарх айвони ўзун кўп кўрди паст,
Чун назар солди бийик даргоҳининг кирёсиға.

565

Нилдин беҳол холинг лаъли сероб устина,
Тухми райҳон тушти гўё шарбати ноб устина.

Соч ила қошинг аро жабҳангни кўрган соғинур
Ким, тўкулмиш қадр шоми нури меҳроб устина.

Ул куёш ҳажринда заъфим уйладурким ўлгамен
Соя тушса ногаҳон бу жисми бетоб устина.

Қон ютар эрдим ғамингдин, ҳажр анга қилдинг фузун,
Найлай ўлмай захри чун қўйдунг бу хуноб устина.

Кўнглум ичра ёралар чун бутти қўйди доғи ишқ,
Хозин ул янглиғки босқай муҳр абвоб устина.

Хатту холингдин юзунг моҳияти равшан бўлур,
Сафҳадекким, нуқта бирла бўлғай эъроб устина.

Итларинг ғавғоси тонг йўқ, чун Навоий берди жон,
Кимки ўлди жамъ, ўлурлар хайли аҳбоб устина.

566

Юз бало тоши агар ёғдурса дилбар бошима,
Шод ўлурмен барчаси гар текса яксар бошима.

Мазраи жонимда тухми шавқ ила меҳр экишам,
Йўқ ажаб гар кўнсалар хайли кабутар бошима.

Ҳажр тиғи қилди гар юз пора бу мажнунға бош,
Турфа кўрким ул пари савдосидур бир бошима.

Ҳар туки сойи бошимнинг бир ўқи пайконидур,
Ғам туни монанд бўлди чарху ахтар бошима.

Икки бошим бўлмаса икки кўнгуллуқ ёрни,
Севмагайменким бало урсун мукаррар бошима.

Чун ўзум севдим сени дарду ғамингдин шодмен,
Гар кўзу кўнглумгадур, гар жонима, гар бошима.

Сабзай хаттингға бўлдум садқа ушбу важҳдин,
Гўйиёким эврулур бу чархи ахзар бошима.

Май тағорин сипқариб дафъиға қолқон айлайин,
Фитналарким ёғдурур чархи ситамгар бошима.

Ғам қуёшидин куюб эрдим Навоий, солмаса
Зилли раъфат шаҳриёри додгустар бошима.

567

Холин ўпсам не учун манъ қилур жонона,
Ким кўрубтур киши мўр оғзидин олмоқ дона.

Тийр борони ғаминг йиқти бузуғ кўнглумни,
Ёрга майл этти ёғин касратидин вайрона.

Қадди ҳажриндаки кўксумда алифлар кестим,
Бўлди андуху бало кулбасиға дандона.

Жаннату ҳурни зуҳд аҳлиға кечмай нетайин,
Басдурур чунки манга муғбачаву майхона.

Эй пари, телбамен андоқким ўзумни тониман,
Ўз-ўзидин чу мени қилди ғаминг бегона.

Келди зеб аҳлиға раънолиғу ушшоққа сўз,
Ул бири чун кўпалакдур, бу бири парвона.

Зулфи савдоси Навоийни чиқарди элдин,
Телба эттию аёғида анинг завлона.

568

Буки мен маҳруму эл маҳрамдурур жононима,
Мунграниб бекаслигимдин ўт тутошур жонима.

Гарчи вайрон этти аклу ҳуш ила сабрим уйин,
Кош бир қатла етишса кулбаи вайронима.

Эй балият новаки, ул фитна кўздин айрилиб
Ким, ҳавоийсен келиб, сен доғи ўлтур ёнима.

Қатлим истаб қонлиғ ашким сайлидин ўтти рақиб,
Не учун, ё раб, кирар эркин гунаҳсиз қонима.

Қолғали ҳайрон санга, ёпилмади ҳайрон кўзум,
Уйкудур бир хайли ҳайронлардин ул ҳайронима.

Кўнглума киргач ғаминг тўксам бағир хунобини,
Не ажаб, гулранг май матлуб эрур меҳмонима.

Куфр ила бўлди бадал диним магар, эй муғбача,
Риштаи зуннор пайванд айладинг имонима.

Ишқ даштида бало гарди манга чун парда бас,
Атласи гардунни ёпмасмен тани урёнима.

Эй Навоий, то сени танибмен афғондур ишим,
Жонима раҳм эт, мени сен бори эмди тонима.

569

Ёқар ўлсанг итинг илгига ҳино қоним ила,
Қўйки аввал супурай гардини мужгоним ила.

Ашқ ўлтурди мени ҳашр элига, вой, агар
Чексалар арсаи маҳшарға бу тўфоним ила.

Байтул-аҳзон била Яъқубни Юсуф ғамида
Кўрмаган ҳажрида кўрдег мени вайроним ила.

Дашт аро гар ёвумас кўнглума гардун, не ажаб,
Бўла олмас бу алохону аломоним ила.

Панаҳим ғайри қуюн бўлмағаю тоғ этаги,
Мени саргаштани кўрган тани урёним ила.

Сарв оёғики ботибдур суға найлаб қилғай,
Жилваиноз менинг сарви хиромоним ила.

Жонда пинҳон дурур ул ою эшитмас нетайин,
Неча ёлборса кўнгул нолаи пинҳоним ила.

Тийрамен дуди гунаҳ бирла магарким ўлсам,
Дўзах ўти ёруғай шуълаи исёним ила.

Эй Навоий, мени жон олғали жонон тиламиш,
Айларам азм анинг кўйи сари жоним ила.

570

Яна ишқ илгидин ҳолим уланди зорлиғларға,
Фирок ошубидин қолди ишим душворлиғларға.

Кўзидин жуз бало пайкони етмас гарчи қолмишмен,
Оғизға қатра су томузғудек беморлиғларға.

Хурар ит кеча тонг боши, уюр мендек қачон тушмиш,
Кеча тонг откуча фарёд ила бедорлиғларға.

Жафони чунки ноҳамвор этар ул қотили бебок,
Танимда захмлар дол ўлди ноҳамворлиғларға.

Анингдек зухду тақво йўлини урдунг чиқиб усрук
Ки, тушти юз менингдек порсо хамморлиғларға.

Кўзу зулфунгдин андоқ куфр шойиъдурки ер ҳасрат,
Белин тақвиға қилғон маҳкам эл зуннорлиғларға.

Биров ўзни фалак озоридин озод қилдиким,
Фано туфроғи ичра тушти беозорлиғларға.

Десангким, ҳар замон бир ёрнинг душманлигин кўрмай,
Замон аҳли била юз майл кўргуз ёрлиғларға.

Навоий ашк дурру лаълидин не васл топқайким
Бу давлат етмади Қорун масаллик борлиғларға.

571

Маст отланди ул ой қилмай хабар аҳбобқа,
Ғарқа майлик шиша янглиғдур кўнгул хунобқа.

Бир тараф гўё ўзин солмоқ хаёли бор эди,

Йўқса невчун солди юз фосид хаёл аҳбобқа.

Не эришмоқликка ҳаддим, не турарға тоқатим,
Йўқ манга ёлғуз бу шиддатким бори асҳобқа.

Ҳар бири бадҳол бир ён тарқашиб тушти ва лек,
Нотавон жисмим қоронғу уйда печу тобқа.

Ул кеча то субҳ не дейким не ўтти ҳажридин,
Пайкари беҳолға ё дидаи беҳобқа.

Сокиё, ғам шоида ўлдум сабуҳий бода тут,
То даме машғул этай ўзни раҳиқи нобқа.

Эй Навоий, андин ўлса махласим бермай кўнгул,
Ҳеч банди зулфи дилкаш турраси қуллобқа.

572

Эй кўнгул, ҳажрим балосин арз қилдим шоҳима,
Ваъда қилдиким, мени қўшқай париваш моҳима.

То паёпай бўлғай, ул афтодаларға дастгир,
Умру давлат, ё раб, афзун қил дамодам шоҳима.

Дема ҳижрон бийми чун кетти недур ўтлуқ даминг,
Васл умидидин ёруғлуғлар етибдур оҳима.

Зулмати ҳижронда итмиш кўнглум, эй барқи висол,
Ламъа солиб гаҳ-гаҳи йўл кўргуз ул гумроҳима.

Кўнглум истар эрди ул ойни, берай юз муждаким,
Еткурур янглиғдурур гардун мени дилхоҳима.

Истарам ишқин ниҳон бўлғай эл ичра киргали,
Эътимодим йўқ нетай бу нолаи ногоҳима.

Васли юзидин манга жоми жаҳонбиндур кўнгул,
Даври жоми етса тонг йўқ хотири огоҳима.

Буки васл иқболида мумкиндур осеби фироқ,
Васл етмай кўнглума солур тараддуд воҳима.

Эй Навоий, айтқил ул шаҳға шайаллоҳким,
Васл мулкин айлади инъом шайаллоҳима.

ЛОМ АЛИФНИНГ ЛОЛАРУХЛАРИНИНГ ЛОБАСИ «НАВОДИР»ДИН

573

Лабинг фикри бағримни қон қилдило,
Чу қон қилдн, кўздин равон қилдило.

Юзумни демайким, бари ер юзин,
Ҳамул қон нчинда ниҳон қилдило.

Деди кўнглунг эттим нишон васл учун,
Фироқи ўқиға нишон қилдило.

Кўнгулким бузулди тилаб ганжи васл,
Ани чуғзи ҳажр ошён қилдило.

Кўнгул бирла кўз сиррини, эй рафик,
Яна оху ашким аён қилдило.

Вафо аҳлини чарх беком этиб,
Жафо хайлини комрон қилдило.

Навоийға гар тавба яхши эди,
Яна таркини ул ёмон қилдило.

574

Ошно ёрим яна бегоналиғ фан қилдило,
Ўзни ўз ёриға ҳар фан бирла душман қилдило.

Ваъдаи ҳамхоналиғ айлар эди ул, бўлмади,
Хонавайронлар сари кўйини маскан қилдило.

Деди, лаълимдин қилай жонинг иложи, қилмади
Ғамзасин жонимға, охир новакафкан қилдило.

Гулшани васлин манга зиндони ҳижрон айлабон,
Муддаиға ҳажр зиндонини гулшан қилдило.

Ишқ ўти ўртаб мену парвонани ҳижрон туни,
Булбул ул мотам аро то субҳ шеван қилдило.

Эй кўнгул, ул турфа куш мойил бизинг сори бўлуб,
Ғайри боғу гулшанин охир нишиман қилдило.

Куйганин айтиб Навоий, бовар этмас эрди халқ,
Ёрутуб ҳажр ўтин ул даъвони равшан қилдило.

Ё ҲАРФИНИНГ ЯҒМОЙЛАРИНИНГ ЮЗ КЎРГУЗМАКЛАРИ «НАВОДИР»ДИН

575

Зиҳи тажаллий хуснунг келиб жаҳонорой,
Жамиллар санга ойинаи жамолнамой.

Жамол бирла жалолиятингдин ўлди бу навъ,
Сахар узори уза шомй зулфи анбарсой.

Бу тийра даҳрни гар ошиқ этмасанг бўлмас,
Аруси меҳри фалак мазҳарида жилванамай.

Басати оламоро гар сен ўлмасанг босит,
Кўнгулга қайда бўлур Зухра лаҳни бастфизой.

Чаман аройиси зебиға бўлди хуснунгдин,
Зулол ойинадору насим нофакушой.

Сенинг хаёлинг ила хонақаҳда ҳой ила хўй,
Сеннинг висолинг учун дайр ичинда нолаю вой.

Навоий ўлди гули ҳамду шукрунга булбул,
Ани бу боғ аро лутф айлаб айла нағмасарой.

576

Топмадим аҳли замон ичра бир андоқ ҳамдаме
Ким, замон осибидин бир-бирга айтишсоқ ғаме.

Кимки даврон соғаридин дам-бадам хуноб ичар,
Ғам йўқ ар ҳар дам ғамин айтурға топса ҳамдаме.

Чарх узукнинг халқасидур, лек ҳар кавкаб анга,
Қатл учун остида қилғон захр пинҳон хотаме.

Йўқ фароғат даҳр ароким, шомдин сочин ёйиб,
Ёғдуруб ашкин тутар ҳолингға ҳар тун мотаме.

Гар будур олам, кишига мумкин эрмас анда ком,
Ҳақ магарким ком учун боштин ёротқой оламе.

Йўқ вафо жинси бани одамда, бўл новмидким,
Сен вафо кўрмак учун халқ ўлғуси йўқ одаме.

Нукта нозук бўлди асру бўлғай эрди кошки,
Шаммае бу рамздин зоҳир қилурға маҳраме.

Дарди захм ўлмиш ичу тошим, қадах қуй оғзима,
Соқиё, кўксума лойидин доғи ёқ марҳаме.

Давр аро суҳбат бу янглиғдур Навоий тонг эмас,
Нолаю фарёди бирла гар тузар зеру баме.

577

Не бир субҳ ул қуёшнинг илгидин ичтим тўла жоме,
Не ёттим маст рухсорим аёғиға қўюб шоме.

Не бир қуш ҳаргиз ул гулшан сари еткурди пайғомим.
Не бир ел ҳаргиз ул гулдин манга еткурди пайғоме.

Ўқунгдин минг тўшуклук кўнглак ичра толпинур кўнглум,
Ҳамул қуш мисликим ани муқайяд айлағай доме.

Начукким тутмадинг, эй умр, вайроним аро ором,
Ғамингдин тутмади жон ҳам бузуғ жисмимда ороме,

Ҳамул кундин сариғ чехрамда гулгун ашқдур, эй шайх
Ки, бир зарбафти гулфомий кийиб чикти гуландоме.

Югурдунг Каъбаи мақсад тилаб кўп, лек тинмайсен,
Чиқарсанг ўзлуқунгнинг дайридин ўзни эрур коме.

Навоий, тонгла ҳуру софий кавсардин ортуғдур,
Букун ул муғбача ишқида бўлсанг дурди ошоме.

578

Чехра кўрсатгилки жон бермоқ тариқин кўрсатай,
Ишқ атворини даъво қилған элга ўргатай.

Кўрсатиб юзким, дединг: қилма кўнгулни музтариб,
Гаржавоб истарсен онча турки, ани тўхтатай.

Бахтим уйғонмас бу нафхи сурдек фарёд ила,
Менки марг уйқуси босқонларни дермен уйғатай.

Меҳр ила васлинг куни бир субҳдек кулдур мени,
Неча ҳажринг тунлари кўзни фалақдек йиғлатай.

Риштаи ашким керишдур эгма қаддим ёсиға,
Оҳ ўқин ғам шоми бахтим кавкаби чикқач отай.

Кўнглума холинг хаёли кирса мардумлуқ қилиб,
Кўз уйида ани мардумлар ичинда асратай.

Келки ғамзанг игнасиға тоқибон жон риштасин,
Кўнглаким чоки кеби кўнглум шикофин тевратай.

Бир қадаҳ май бирла тиргузгил мени, эй муғбача,
Дайр эшикинда неча махмур, ўлук янглиғ ётай.

Эй Навоий, шарбати лаъли эрур жонбахш, лек
Заъфдин ўлсам, не ҳадким дегамен ани тотай.

579

Ёр тандин жоним айрилгунча зулмин қилмоғи,
Эрмас онча саъбким, мендин ўзи айрилмоғи.

Гар тутулмоқ истамас кўнглум қушин, бас негадур,
Донаи хол узра зулфи домининг очилмоғи.

Боғлайин дермен кўнгул тоатқа қўймас, найлайин,
Ҳар нафас кўнглумға ул бут ғамзаси сончилмоғи.

Кирпики ёнмиш кўнгуллар илғали қуллобдек,
Буйладур ул шўхнинг кўнглумни кўзга илмоғи.

Васлидин, ваҳ, не сўз айтайким, эмас мумкин, валеқ,
Холи аз айше ҳам эрмас ҳар замон айтилмоғи.

Ҳар кишиким дайр ичинда ғойиб этти нақди дин,
Эй мусулмонлар, анинг мумкин эмас топилмоғи.

Чок этиб кўксин Навоийнинг, кўруб кўнглида ўт,
Деди: беважҳ эрмас эрмиш мунча афғон қилмоғи.

580

Ваҳки, диним кишварин торож қилди кофире,
Куфр элига ҳомие дин аҳлиға яғмогаре.

Чобуке, нўшин лабе, раъно қаде, хоро диле,
Маҳваше, Ширин узоре, гулрухе, сийминбаре.

Жон берурда лаълидин Исо сифат жононае,
Кўнгул олурда юзидин Юсуф ойин дилбаре.

Зулфи кўзларни қора қилмоққа шоми фурқати,
Шом фурқат дафъиға рухсори меҳри анваре.

Ҳам гулистон сайрн ичра сарв қоматлиғ гуле,

Ҳам шабистон базми эҳёсида шамъи анваре.

Оллоҳ-оллоҳ, буйла офатнинг гирифтори бўлуб,
Найлагай бир мен кеби зори заифи абтаре.

Не қарору сабру не тобу тавон, не тоқате,
Не кўнгул, не жону не руху равон, не пайкаре.

Соқие, дилдорим ул янглиғ мени бедил бу навъ,
Раҳм этиб тутқил манга айлаб лаболаб соғаре.

То бўлуб бехуд Навоийдек қилай девоналиғ
Ким, тарахҳум қилмаса, қилғай тамошо ул пари.

581

Не ажаб гирён кўзум гар бўлмас уйку манзили
Ким, етшимас баҳрнинг бир ерга икки соҳили.

Эйки кўрдунг жонима фурқат куни юз минг бало,
Билки эрмастур булар ҳажрим тунининг доҳили.

Деманг ул оразда бурқаъдур ва ёхуд йўқтурур,
Ё эмастур ғояти равшанлиғидин ҳойили.

Дафн этар чоғда ичимдин чекмангиз пайконларин
Ким, бу жавҳарлардурур нақди ҳаётим ҳосили.

Ҳар тараф чун тиг чекти рашкдин бўлдум ҳалок,
Элга жон берди ва лекин бўлди жоним қотили.

Ишқ майли чунки ҳижрон сари эрмиш, хуш ул
Ким, бурундин бўлмади кўнгли биравнинг мойили.

Гар жунун аҳли аро айтур Навоий дарси ишқ,
Не ажабким улдурур девоналарнинг оқили.

582

Бас ажабдур, икки лаълин кўрсангу оғзин доғи,
Гунча бўлмоқ бир-бири узра ики гул яфроғи.

Мил агар бўлса ўқунгдин йўқ ажаб, эй қоши ё,
Чун кўзумни сурмадон этмиш аёғинг туфроғи.

Ғарқи ашқ ўлдум кўнгулда гавҳари ишқ уйлаким,
Баҳр аро дур маскани бўлғай болиғнинг курсоғи.

Йўқки тиғинг тўкти қоним, балки чекти дам била,
Ул ики аждарки кўрсатмиш қиличинг болчоғи.

Чикти қон тўкмакка ул кофир шафоат қилмангиз,
Эй мусулмонларки, мумкин йўқ тараҳхум қилмоғи.

Бодаю ишқу шабоб айёмию, фасли баҳор,
Панд нетсунким эрур ошуфталиғларнинг чоғи.

Воиз айлар васфи жаннат ичра кавсар бодасин,
Бўл Навоий маст, хоҳи мундоғи, хоҳ андоғи.

583

Жисми ул гулнинг қизил тўндинмудур гул хирмани,
Ё солиб рухсори бир хирманға ўт ўртар мани.

Оташин гул жисмида андоқки су музмардурур,
Ўйладур гулгун тўн ичра оби ҳайвондек тани.

Гўйиё гул ичра савсан барги айлабтур ниҳон,
Йўқса гулгун тўн ичинда кўнглакидур савсани.

Қатл учун ол айлади тўн, йўқса ул қаттолваш,
Ғарқа бўлмиш қонға, баским бўлди қон тўкмак фани.

Оташин гулму экин, гулбунда ҳар ён ё магар,
Ишқ сўзидин тушуб ўт, кўйди булбул маскани.

Гул сочиб юз йил агар гулранг май нўш айласанг,
Арзимас бир кун тикон нешиға даврон гулшани.

Гул эрур юз хурдаси бирла гадойи жандапўш,
Эй Навоий, муфлиси қониъни бил шоҳи ғани.

584

Кўнгулнинг чокидин гар бўлса жоннинг ваҳмию боки,
Не тонг, эй гулки, кўнглак чоки эрмастур кўнгул чоки.

Ўлук ушшоқ баҳри ишқ атрофида тонг эрмас,
Эрур хасларки сурмиш ҳар тараф бу баҳр кўлоки.

Бало саҳросида, эй ой, таним ўртарга саъй этма
Ки, баҳр ичра чоқин тушса куяр бу дашт хошоки.

Бошим аввал ити оллиға сол, эй чархким, тўйсун
Ки, коним бирла рангин бўлмасун ул шўх фитроки.

Буким ул шўх элни ўлтурур бу рашкдин оё,
Билур эркинмуким эрмас тирик бу зори ғамноки.

Бўлур ҳусн ичра бир аники аҳли ишқ дарк айлар,
Йўқ эрса зоҳиди беишқнинг йўқ мунча идроки.

Начук ҳар зарра бу доир фалакдин меҳр кўз тутқай
Ким, анинг давридин саргашта бўлмиш меҳр афлоки.

Тирилдим бодадин қайғум кетиб, эй боғбон, гўё
Ки, ҳайвон суйидин шодоб бўлғондур анинг токи.

Навоий назм аро тиғи забонин уйла сурдиким
Пичоқ топмас уятдин ўзни ўлтурмакка Саккокий.

585

Кош санчилса ики кўзума кўюнг тикани,
Кирпикинг игнаси бирла чиқарур бўлса ани.

Чикмағай туфроғи бўлғунча гадоларға ватан,
Ҳар гадоким эшикинг туфроғи бўлмиш ватани.

Захмдур лола кеби доғларнинг дудидин,
Ханжари ишқ шаҳиди уза қонлиғ кафани.

Пуршикан зулфунг аро туштиким, эй аҳдшикан,
Юз шикан солди кўнгулларга анинг ҳар шикани.

Туну кун зулфу юзунг шавқидадурмен, негаким,
Гулшани ҳусннинг ул сунбулидур, бу сумани.

Бода қон, нағма фиғон, сури азо, айш бало,
Кўргасен жилва агар айласа ишқ анжумани.

Хуснидин бўлса Навоийға гадолиғ, не ажаб
Ки, будур асру факир, ул доғи бор асру ғани.

586

Оразинг ҳажрида зор эрдим қуёш ботқон чоғи
Ким, сабо пайки манга еткурди бир гул яфроғи.

Тўлди шавқинг гавҳаридин баҳри ишқ ичра кўнгул,
Гўйиё бўлмиш менинг кўнглум садафнинг курсоғи.

Ерга томғоч ашки ҳайвон чашмаси бўлмоқ не тонг,

Қайси кўз ичраки ер тутса аёғинг туфроғи.

Суртсам мужгон кафи пойингга кўп ваҳм этмаким,
Қилмади афгор гул баргини булбул тирноғи.

Нетиб асрай ўзниким ҳолимни ул чиққон замон,
Англатур ёнимга ўлтурғанга кўнглум солмоғи.

Ёшим эллик бўлди юз ҳасрат есамким суди йўқ,
Ўзни майдин хуш тутай чун ўтти умрум хушроғи.

Эй Навоий, Вомиқу Фарҳоду Мажнун бордилар,
Бўлма ғофил, дам-бадам қилгунг азимат сен доғи.

587

Неча йилда қилмади кўнглумга ишқи шиддати,
Улча қилди хаста жонга неча кунлук фурқати.

Ҳажр бедоди аро ҳар кун яқиндур ўлгамен,
Дўстлар беҳад қотиқ эрмиш йироғлиқ меҳнати.

Боғни қўйким кўнгулнинг ул қаду юз ҳажрида,
Сарв ила ҳам унси йўқ гул бирла доғи улфати.

Сен билу жисмим неча доғ ўртар эрсанг, эй сипехр
Ким, кўнгулга басдур ул бадмеҳр доғи фурқати.

Эй кўнгул, даврон элига чунки йўқ ҳусни вафо,
Қайда бас ҳусн аҳлиға бўлғай вафонинг нисбати,

Истасам жоми муғона тутса гоҳи муғбача,
То тирикмен айлағумдур дайр пири хидмати.

Эй Навоий, чарх золининг фирибин емагум,
Ёр агар бўлса менинг бирла эранлар ҳиммати.

588

Уйла ҳижрон тийрадурким, зулм эқоч ул ой фани,
Ёқибон кундуз чароғ истаб топа олмон ани.

Лаълинг уммидида мунглуғ жоним ўлмиш бир гадо
Ким, мунунг йиртуқ тўнидекдур анинг захмин тани.

Ул кўз оллида муқахҳал кўзлари ҳусн аҳлининг,
Кулга булғонгон сурук девоналардур гулхани.

Оғзи жон қасди қилур, жонға таваҳҳум йўқ ажаб,
Хавфи кўпроқдур анингким, махфий ўлса душмани.

Келса тонг йўқ гоҳ пири дайру гаҳи муғбача,
Риндким кунжи харобот ўлғой анинг маскани.

Яхшироқдур кўрмаган оламда ҳусн аҳли юзин
Ким, санамлар ишқининг бу келди важҳи аҳсани.

Эй Навоий, ком топмай гар мен ўлдум ишқ аро,
Кимки топса ком анга гоҳи соғиндурғил мани.

589

Чун сўз айтурсен лабинг титрар ғазаб қилгон чоғи,
Рост андоқким сабо таҳрикидин гул яфроғи.

Кимки кўрди сувратинг қоғаздағи суврат кеби,
То қиёмат оғзи ичра қолди хайрат бармоғи.

Баски кўз оку қаросин суртмишмен, шавқдин,
Ҳам қора, ҳам оқ ўлубтур бодпойинг туйноғи.

Не ажаб қон тўкса тиғинг ким, анинг ошомиға,
Оғзин очқон икки аждар зоҳир этмиш болчоғи.

Бошима туфроғ совурғондинму чехрам гард экин,
Ё фалак ёғдурмиш устимга мазаллат туфроғи.

Деди, лаълимни сўрарсенмуки, топқайсен ҳаёт,
Бир ҳаёти тоза худ еткурди анинг сўрмоғи.

Дайр пири хидматиға улки дер, бел боғладим,
Чин дегай ул вақтим, зуннор бўлғой белбоғи.

Менки эллик йил чекиб ғам, топмадим хушвақтлик,
Топқаменму умрнинг эмдики ўтмиш хушроғи.

Эй Навоий, олам аҳлидин вафо қилдинг тамаъ,
Мен эдим сенинг кеби, мен янглиғ ўлғунг сен доғи.

590

Ким экин ул кўй аро деб, келса андин ит уни,
Ит уни вазни била кўнглум солур ҳижрон туни.

Демангизким, шоми ҳажрингнинг нечук поёни йўқ,
Субҳи шамъин тийра анлар ғам тунининг шудруни.

Шоми ҳажримни қора қилмоқ не ҳожат, эй сипеҳр,
Рўзгоримдин қорарақдур чу ҳажримнинг туни.

Ишқ иқболидин андоқ кимиёедур юзум,
Ким қилур касби иёр андин қуёшнинг олтуни.

Дард кўргим истаса келмак ғамим сўрмоққа ёр,
Рози эрмонким, сиришким сайлининг бор ўз куни.

Даҳр бўстониға зийрак қуш, не қилсун майлким,
Гунча жуз қонлиғ кўнгул очмас бу гулшан гулбуни.

Ғам Навоийнинг кўзин қилмиш булутким заъфдин,
Истар оғзиға томизғайлар момуғ бирла суни.

591

Юзи давринда қиронму зоҳир этмиш ул пари,
Ё қуёш бирла қирон айлабтурур юз Муштари.

Йўкса анжум ҳалқа урдилар тамошо қилғали,
Жилваи ҳусн айлаганда офтоби ховари.

Бу баҳона бирла рухсориға еткайменму деб,
Риштан жоним аро тортилди ашким гавҳари.

Гул уза шабнам эмас ул юзда дур монандиким,
Инфиолидин ботибтур терга гул барги тари.

Жолаларнинг лолазор ичра йўқ онча зебиким,
Лолагун рухсоринг атрофида дурлар зевари.

Дур била фаҳр этмаким, ул беш эмас бир қатра су,
Панд дурриға қулоқ сол, эй санамлар сарвари.

Юзи васфида Навоий доғи айлабтур қирон,
Назм силкигаки чекмиш дурри маъни ҳар сари.

592

Насли одам бўлмади ҳаргиз муҳаббат мазҳари,
Ул нимаким билмагай одам, қачон билсун пари.

Хўблар ҳуснин казо машшотаси кўп қилди зеб,
Анда юз минг хайфким, йўқтур вафонинг зевари.

Мен кеби айлаб вафо, кўрган жафо топилмагай,

Ахтарилса сарбасар аҳли муҳаббат дафтари.

Эй кўнгул, жинси башардин сен вафо кўз тутмаким,
Йўқтурур бу хайл зотида муҳаббат жавҳари.

Эйки дерсен, меҳр шамъи бирла кулбангни ёрут,
Ҳам магар ани ёрутқай шамъи меҳри ховари.

Ғуссадинким жон олиб парвойим этмас муғбача,
Беҳуд ўлмоқ истаб ўлдум дайр пири чоқари.

Эй Навоий, гар десанг кўрмай жафо бўлмоқ керак
— Хўблардин, балки мутлақ насли одамдин бари.

593

Қон айладинг кўнглумни ниҳони,
Кўргил ики кўзумда нишони.

Тушти фиғонға кўнглум ул ойдин,
Тонг йўқ етишса кўкка фиғони.

Ҳажринг тунига тушкали кўнглум,
Бўлмиш кўзига тийра жаҳони.

Ҳасрат гули ҳамул дам очилғой
Бағримнинг томса кўйида қони.

Ҳар кимсага не тухмат этайким,
Иткан кўнгулни олди фалони.

Айларда ишқинг шарҳини таҳрир,
Сиғмас қалам тилига баёни.

Хусрав, Навоийё, сени кўрса,
Шаҳни дегай, Маликшаҳи соний.

594

Кўнгулга иткали андин топилмади хабаре,
Топилса ҳам анга мендин топилмағай асаре.

Қадинги нахли балодур ситам ёғар андин,
Не бўлғуси самари, бўлса ул сифат шажаре.

Не шоми фурқат экин, ваҳки, умр ўтуб андоғ,
Тулуъ қилмади хуршиди васлидин саҳаре.

Гузарда кўрмак учун заъфдин йиқилмишмен,
Гадоий хастадек ул кўй аро тутуб гузаре.

Итингки бор анга ушшоқ бағридин тўъма,
Қилай деганга ани меҳмон керак жигаре.

Оқар қадахға, томар ерга боданг, эй соқий,
Хумор аҳлиға тегмасму ҳеч оқар-томари.

Фирок ўтида Навоийни, эйки, куйдурасен,
Чу ишқинг айлади хасча анга не бас шараре.

595

Ит кеби неча самандинг сўнгича пўя урай,
Ногаҳ ўтсам боқибон сен яна ўткунча турай.

Чунки еттинг кўруб ул чехрани беҳол бўлуб,
Ўзга келгач яна ул рахш сўнгинча югурай.

Тўрт аёғланиб итинг хайли аро мен мажнун,
Гар кесак отсанг ўпай, гар сўнгах отсанг кўмурай.

Ўйқунга моний агар бўлмаса ул кўй ичра,
Югуруб итлар ила кеча тонг откунча хурай.

Субҳидамким уор итлар манга чун йўқ уйқу,
Посини меҳр ила олам ёруғунча етурай.

Ишқ кўйида агар шери жаёндур итдур,
Тонг йўқ ар фаҳру мубоҳот ила бу нукта сурай.

Нетти итликка Навоий кеби қойил бўлсам,
Элга кўз йўқмудурур гарчи ани мен ёшурай.

596

Хунфишон кўзни юбон оқ этти ашким касрати,
Гарчи кетмас лоланинг судан саводу ҳумрати.

Шуша олтунлар эрур дурри висолингға баҳо,
Коҳи аъзом узра эскирган алифлар ҳайъати.

Тушта васлин кўргали, ваҳким, ажал уйқусиға,
Бордиму кўнглум аро қолди ул уйқу ҳасрати.

Гарчи оллимдин ўтарсен ҳар замон майдонда, вой
Ким, эрур моний юзунг кўрмакка рахшинг суръати.

Тиғи зулмингдин эмастур захмлар кўнглумдаким,
Чоклар қилди бу уйнинг ҳажр ўтининг шиддати.

Буки ҳоқим жоҳилу маҳкум эрур олам анга,
То ҳақими сунъининг не эрди эркин ҳикмати.

Эй Навоий, кўзга кўнглумдин адувроқменки, бор
Манга кўнглум меҳнати, кўнглумга кўзнинг офати.

597

Гул ёпиштурдингму юзга шўхлиқтин ҳар сари.
Ёхуд очилмиш узоринг боғида май гуллари.

Келгач ул юз оллима, колур қора қайғу кейин,
Соч тушкандек кейин хуршид бўлғоч илгари.

Бўлмиш ул ой ҳажрида ранжим фалак жавфи тўла,
Ўзга ранж ўлса, магар бўлғай фалакдин ташқари.

Дема мендин бўл йироқким, тушмишам андоқ йироқ
Ким, эмас мумкин яна бўлмоғлиғим мундин нари.

Тонг эмас пайваста қошлар оразинг устидаким,
Ёйни пайваста мусхафтин қўярлар юқари.

Зулм ила бедодидин махлас не мумкин, эй кўнгул,
Чунки қувватлиғ йигитдур ёру мен ожиз қари.

Эй Навоий, ҳажр аро билмон сенинг ҳолинг недур,
Ёрдин айру ҳаётимдин тўюбон мен бари.

598

Сўз вафодин демаким, ул эрмас аҳли ҳусн иши,
Жавр кам қилким, вафо сендин тамаъ тутмас киши.

Ишқ аро таскин таваққуъ тутма кўнглум сўзиға
Ким, ҳарорат дафъини қилмоқ эмастур ўт иши.

Чекти саф кирпичларинг кўнглум сипоҳи оллиға,
Синдурур юз қалбни лекин аларнинг сончиши.

Совуғ оҳ ўтлуғ кўнгулдинким чекармен турфа кўр
Ким, ҳавоий ишнинг мамзуж эмиш ёзу қиши.

Термагайсен жолани гулбарги ичра, эй баҳор,

Зоҳир ўлса ёр лаъли дуржидин дурдек тиши.

Нури ботин ичра, эй солик, тилар бўлсанг камол,
Қил қуёш янглиғ манозил қатъи қилмоқ варзиши.

Чекти оллингга Навоий ақл ила ҳушу хирад,
Турк чексун жисм аро гар хаста жондур қолмиши.

599

Тоғ аро Фарҳоду ҳар ён сурма қилган тошни,
Кўзга чеккан не ажаб юз мил оқизмақ ёшни.

Аҳли ишқ ул кўй аро саргаштадур жодуларинг,
Сеҳр ила гўё бу навъ айландурурлар бошни.

Кўкта ҳар ой бир ҳилол, ул машқдурким килки сунъ,
Айламиш сизғонда ул икки муқаввас қошни.

Эй сабо, ушшоқ нақди жонларин еткур йиғиб,
Қайда топсанг ул муқомир шеваи қаллошни.

Келди Чин наққоши ул юз нақшини қилмоққа тарх,
Чехра очиб нақши девор айладинг наққошни.

Кимни мендек хонақаҳдин сурдилар аҳли салоҳ,
Муғтанам тутдик фано дайри аро авбошни.

Лаълини кавсар майиға гарчи ташбиҳ айладинг,
Эй Навоий, бордурур бу майда ўзга чошни.

600

Хаёл ўлғон киши ишқ ичра фаҳм айлар хаёлимни,
Билур ҳижрон аро беҳол бўлган саъб ҳолимни.

Кўнгул боғи ародур наҳли қадди, лек кўрқармен
Ким, ул иссиғ ҳаво сўлдурмағай наврас ниҳолимни.

Эрур ҳижрон тунни бас тийра, эй гардун, дурахшон қил,
Саодат матлаидин ахтари фархунда фолимни.

Не заъф ўлғайки бир қил гар қаламдин устига тушкай,
Ниҳон қилғай мусаввир тортғон қилдек мисолимни.

Кўруб хандон лабин оғзим очилди буки ўлмаймен,
Қилурмен дафъ кулмак бирла гўё инфилолимни.

Ҳақорат бирла боқма шайху муғ дайри сари юз қўй,
Боқ ул қўй итлари силки аро жоҳу жалолимни.

Навоийдек агар нафс итлигидин қилмағаймен рам,
Қачон гардун манга ром айлағай раъно ғазолимни.

601

Неча тиғ урдунг кўнгулга тийра оҳи итмади,
Кимса ўттин дуд чиркин су била оритмади.

Бош қўярмен шукрдинким қилмайин бошимни гўй,
Чобукум майдонға ҳаргиз рахшини секритмади.

Хоҳи тиғи жавр ё тиғи забон бирла рақиб,
Илтифоте қилмади кўнглумгаким оғритмади.

Айлади юз қатла су, бир қатла қон кўнглумниким,
Урмади бир тиғ ани юз қатла то инжитмади.

Қилмади маҳбус кўнглум кулбасида ғамни ишқ,
Рахналарни то маломат тошидин беркитмади.

Эй хуш, ул кушким тегиб жисмиға ҳар бир тикан,
Эл қулоғин ноладин булбул кеби ёлқитмади.

Баҳри ашқ ичра Навоий собит эрди тоғдек
Ким, эсиб бир ел танининг тахтасин қолқитмади.

602

Сарсари оҳимдин ул ой фурқатида ғам туни,
Ўйқуға қўймас халойикни эшикларнинг уни.

Ишқ ўтин Фарҳоду Мажнун руҳи билгай чарх уза,
Ҳар бирига етса оҳим ўтининг бир учқуни.

Буки дерлар кимиёдур ишқ, бовар қилмасанг,
Қилғуси юз важҳ ила собит узорим олтуни.

Орази гулгул бўлуб майдин оқизди қон ёшим,
Кўр, не гуллар очти ул бўстони офат гулбуни.

Эйки, дўзах ўтину маҳшар кунин шарҳ айладинг,
Учрамайдур жонингга ишқ ўтию ҳижрон туни.

Шоҳиди мақсуд хусни жилвагоҳинг жом эмиш,
Истасанг мақсуд иликдин қўймағил ул кўзғуни.

Чун Навоийға ики лаъли майидин тутса кўш,
Қоривор жон истасаким, жон бериб топти муни.

603

Менмудурменким, кўнгулдин айрумен жондин доғи,
Оллоҳ-оллоҳ не кўнгул, не жонки жонондин доғи.

Ул пари зуннори зулфин боғламай девонамен,
Бўлмишам бегона, яъни ақлу имондин доғи.

Хонумондин ҳам тушубтурмен мени бедил йироқ,
Кўнгул отлиғ ҳам алохону аломондин доғи.

Ҳар замон кирса бузуғ кўнглум аро ёру диёр,
Олам аҳли сиктатурмен оху афғондин доғи.

Эй ажал, жон бирла миннатдормен қилсанг халос,
Интизори васлидин ҳам дарди ҳижрондин доғи.

Кўзларим боғи сочарда ашк гулгун оштилар,
Бу бири айнул ҳаёт, ул бир гулафшондин доғи.

Кимки истар жониға даврон жафоси етмагай,
Кўнглини даврондин узсин, аҳли даврондин доғи.

Даҳр чун бузди мени мен ҳам мукофот айладим,
Ўткариб оҳимни барқ, ашкимни тўфондин доғи.

Эй Навоий, кўнглунг ар итти ани ёзғурма кўп,
Бу эмиш тақдир, эмас сендин доғи, андин доғи.

604

Дашт уза саргашта мажнуннунг таку пўй урмағи,
Йўқ ажаб, чун мумкин эрмастур қуюннинг турмағи.

Ёзғурур ҳар дам мени ул қотил ўлтургум дебон,
Ултурур ҳар дам мени балким анинг ёзғурмағи.

Кўкни оҳим ўқлари гар қилмамиш юз минг тешук,
Недур анинг шуъласин бас чарҳдин ошурмағи.

Ул пари лутф айлабон девоналар кўнглин олур,
Не ажаб ушшоқи бедилнинг кўнгул олдурмағи.

Соқийи давроиға майли қатл агар йўқтур, недур,

Ҳар замон аҳбобнинг паймонасин тўлдурмағи.

Боғбони даҳр ҳар наҳлки пайванд айлади,
Хўб эди гар бўлмаса эрди яна синдурмағи.

Демангиз ишқин Навоий халқдин тутсун ниҳон,
Олам аҳли билди эмди не осиг ёшурмағи.

605

Неча ниҳони ишорат рақиблар сари,
Кўз учидин назаре ҳам ғариблар сари.

Тиканлар ичра бўлур гул не тонг, гар ул гулрух
Ҳам этса майл ҳамиша рақиблар сари.

Бу важҳдинки даво дардманларга етар,
Насиби васл керак бенасиблар сари.

Юзум сенинг сари бўлғусидур, биҳамдиллаҳ,
Муҳаббат аҳли борурда ҳабиблар сари.

Не айб телба кўнгулни қочурса носихлар,
Бўлурму тифлға рағбат адиблар сари.

Чу ҳусн даври вафосиздур, эй гули раъно,
Қил илтифот гаҳи андалиблар сари.

Навонӣ, чу эрур ҳажр дардидин аламинг,
Тазаллум этма, гар ўлсанг табиблар сари.

606

Саҳар ховар шаҳи чарх узраким, хайлу хашам чекти,
Шиои хат била кўхсор уза олтун алам чекти.

Қазо фарроши чекти субҳнинг сиймин супургусин,
Музаҳҳаб парларин андоққи, товуси ҳарам чекти.

Китоба сунъи килки сураи ваш-шамс тафсирин,
Фалак тоқи ҳавошисида зарҳалдин рақам чекти.

Муаззин Каъба тоқи узра гулбонги самад урди,
Бараҳман дайр айвонида оҳанги санам чекти.

Ёқа чок этти гоҳи субҳ ул мотамғақим ошиқ,
Бу муҳлик шоми ҳижрон ичра юз хуноби ғам чекти.

Замоне кулди ул ғофилғаким даврон ситам тиғин,
Анга урмоғни англаб ўзгага тиғи ситам чекти.

Хушо, улким мунунгдек чоғ вафосиз умрни англаб,
Сабухи жомини аҳбоб бирла дамбадам чекти.

Маоний аҳли гоҳи нукта узра қилу қол этти,
Тағанний хайли нағма ичра гоҳи зеру бам чекти.

Агар кўнглида бир гул ҳажридин хори фироқ ўлса,
Баҳона йиғламоққа бир неча жоми алам чекти.

Вагар худ васли икболи муяссар бўлса бир соат,
Фаридун тахти узра базм тузди, жоми Жам чекти.

Бўлуб матлуб рухсориға маҳву жомдин сархуш
Юзин туфроққа қўйди бошини оллиға хам чекти.

Не давлатдурки, бу ҳолатда андоқ борди ўздинким,
Бақо иқлимидин рахтини то мулки Адан чекти.

Навоий шояд ул раҳравға бу мақсад насиб ўлғай
Ким, ул дашти фано қатъ эткали йиллар қадам чекти.

607

Чарх агар солса йироқ юз йил висолингдин мени,
Ойира олғайму бир соат хаёлингдин мени.

Белу оғзинг зикру фикри бирла бўлсам не ажаб,
Шавқ бир дам ғофил этмас қилу қолингдин мени.

Янги ойдур мужиби савдою мен девонамен,
То фалак солди жудо мушкин ҳилолингдин мени.

Элга юз очиб қоронғу қилма оламини манга,
Тийра қилмағлиғ недур шамъи жамолингдин мени.

Жон бағишлаб элга лаълингдин, мен ўлдум ташна лаб,
Ваҳки, қилдинг қатл жонпарвар зулолингдин мени.

Бастаи зуннор қил бир риштаға, эй пири дайр,
Ҳар сари тори чубулғон эски шолингдин мени.

Эй Навоий, ёна ишқ айлаб тахайюл зинҳор,
Қилма ҳар дам ранжа бу фосид хаёлингдин мени.

608

Йўқ вафо аҳлида бир зори паришон мен кеби,
Бевафовашларни севмакдин пушаймон мен кеби.

Жон бериб бу хайл учун бирдин вафое кўрмаган,
Барчадин навмид ўз ҳолига ҳайрон мен кеби.

Хонумонидин кечиб Мажнунки тутмиш эрди дашт,
Қайда бор эрди алохону оломон мен кеби.

Туттилар аҳли жунун вайроналик ул жамъдин
Ким, паришонлиғлар ичра бўлди вайрон мен кеби.

Ҳазлу завқ айларга туттунг дашт, бир сўз қот манга
Ким, тилаб топмас киши гули биёбон мени кеби.

Билмайин ҳусн аҳлидин қилдим тамаъ расми вафо,
Йўқ алардек бевафо, андоқки нодон мен кеби.

Эй Навоий, сен доғи қилсанг тамаъ сайри Ҳижоз
Қил Ироқ оҳанги, тарк айлаб Хуросон мен кеби.

609

Киши кетурса манга сарви гулузоримни,
Анга фидо қилайин жони хоксоримни.

Ёшурғай аҳли бақо оразиқи гарди фано,
Чу ел совурса адам кўйида ғуборимни.

Йўл узра онсиз эмаским бузулмағай кўнглунг,
Наззора қилсанг ўтарда бузук мазоримни.

Чу зулфунг эрди кўнгул рўзгори, ваҳки, сипеҳр
Қорартиб айлади ошуфта рўзгоримни.

Рақиблар тоши ё итларинг тишидин эрур,
Ўлук йўл устида кўрсанг тани фигуримни.

Мени чу майкададин ваъз жашниға тиладинг,
Таҳаммул айла дамеким ёзай хуморимни.

Дема Навоийғаким берма ихтиёр элдин,
Муни деким манга ким берди ихтиёримни.

610

Гулшан ичра махфий ичсанг бодаи гулфомни,

Чирма наргис ғунчасидек пардаларға жомни.

Ёр зулфида ниҳон айш айлаган янглиғ кўнгул,
Сен доғи ишрат учун тутқил ғанимат шомни.

Қил шабистон тунларин майдин ёруғ, андоқки чарх,
Меҳрдин махмурлуқ бирла ўтар айёмни.

Гар тариқи эътидол осон эмастур, хуштурур,
Дайр аро тарк айламак ойини нангу номни.

Маст чок айлаб яқо, йиғлаб замон бедодидин,
Бир қадах майға сотиб даврони нофаржомни.

Чун харобот ичра кирдинг маст бўлким, муғбача,
Маҳрами базм айламас жуз ринди дурдошомни.

Зухдунга мағрур ўлуб кўп қилма исьёнимни таън.
Не учун, эй шайхким, билмас киши анжомни.

Мен — мену дайри фано, сўфию кунжи хонақах
Ким, тилар ул кавсару мен бодаи гулфомни.

Эй Навоий, даҳрдин кўз тутма жуз нокомлик,
Ком ким топмишки, сен топқайсен андин комни.

611

Чун аён қилди лабинг аксини жом, эй соқий,
Бодадин жон иси касб этти машом, эй соқий.

Мастликдур манга ҳам майдину ҳам аксингдин,
Нелар айлар қайдахи ойинафом, эй соқий.

Кайфиятдин эмас эл боши қуйиким, қиладур
Хуснинга базм элининг ишқи салом, эй соқий.

Гарчи биз қон ютадурмиз лабинга етса қадах,
Санга бўлсун тарабу айш мудом, эй соқий.

Қўйма уй азмиғақим, энди бўлибсен сархуш,
Қилма базм аҳлиға ишратни ҳаром, эй соқий.

Лабинг ўпмакка не ҳаддим, газак эткан қандинг
Оғзима етса бу басдур манга ком, эй соқий.

Ваъда қилдинг чу сабуҳиғаву маст ўлмишсен,
Уюсанг нетти бизинг бирла, бу шом эй соқий.

Билгали куфрдурур ниятинг айлабдурмен,
Хонақаҳдин чиқибон дайр мақом, эй соқий.

Гар Навоий деса ичманки, қилибмен тавба,
Йикибон бўғзиға қўй бир тўла жом, эй соқий.

612

Лаҳза-лаҳза чунки ортар ул пари зеболиғи,
Дам-бадам афзун бўлур мажнун кўнгул шайдолиғи.

Халқ кўп парвосидин жон топқонинму айтайин,
Ё аниким не қилур жонимға бепарволиғи.

Итти шаҳлар кўнглини оғзи ўғурлаб оқибат,
Айлади пайдо бу шаҳкорини нопаддолиғи.

Гарчи расво эрди Мажнун, чун менинг расволиғим
Бўлди афзун, эмди кўрунмас анинг расволиғи.

Майда соқий зулфу юзи гар кўрунмас, бас недур,
Дайр пирининг кеча-кундуз қадаҳпаймолиғи.

Жаннату дўзахга чекмас, лутфу қаҳринг бўлмаса,
Гар мунунг мўминлиғидур, гар анинг тарсолиғи.

Лайли майни то майи лаълиға ташбих айладинг,
Эй Навоий, андин ўлди бу нишотафзолиғи.

613

Оғиз ичра тилингдек ғунчада гул барги тар бўлғай,
Вале бу шарт илаким, барги гул ичра шакар бўлғай.

Қадингға сарви раъно ўхшағай, лек ул замонким сарв
Хиромон бўлғаю гул бергай, ул гулдин самар бўлғай.

Юзунг давриға ой даврини ташбих эткамен, вақте
Ки, анда хол ила хат фитнаи даври қамар бўлғай.

Кўзунга ўхшағай наргис, агар қиймоч ўлуб оқи,
Мудаввар асфари ичра, қоралиғдин асар бўлғай.

Хатингға қадр шоми ўхшағай бу шарт бирланким,
Тажалли нуридин ул шом аросинда сахар бўлғай.

Чу минсанг ашҳабинг ул дам, қуёш бўлғай санга монанд

Ки, берса кўкбўзин жавлон жаҳон зеру забар бўлғай.

Манга ишқингда Мажнун бирла Фарҳод ўхшағай ул чоғ
Ки, бу бўлғай жаҳон расвоси, ул мундин батар бўлғай.

Хабардор ани билгил, эй кўнгул, бу давр жавридин
Ким, ул тун-кун харобот ичра масту беҳабар бўлғай.

Дедим, назм аҳлининг сархайли ким бўлғай, деди хотиф,
Навоий бўлғай, улким сен тилайдурсан агар бўлғай.

614

Кўнгул ўт берки, бир гул ҳажридин кўксумга доғ ўртай,
Фатила чирмаб, ой даврича солиб, анда ёғ ўртай.

Эмас мумкин ғазолим мултафит мен уйлаким лола,
Неча бағримни қон айлай, неча кўнглумга доғ ўртай.

Анингдек тийрадур шоми ғамимким бўлмағай равшан,
Агар хуршид шамъи янглиғ анда юз чароғ ўртай.

Чиқинг Фарҳоду Мажнун, ишқ ўти лофидин урмай дам
Ки, ҳижрон сўзидин бир оҳ тортиб, дашту тоғ ўртай.

Эмас кулбамни ҳаргиз ул қуёш ёрутқудек, эй чарх,
Ўзумни шамъдек ҳар тун неча бошдин аёғ ўртай.

Мени дўзах сари бошлангки, ташлаб сарнигун ўзни,
Бу янглиғ ҳажр ўти бедодидин истаб фароғ ўртай.

Неча ул шўх элга нўшханду лоба қилмоқдин,
Ёғимни ҳой-ҳой айлай, ичимни лоғ-лоғ ўртай.

Бу гулшан гулларида чунки йўқ бўйи вафо, невчун
Тилаб ани таманно ўтидин ҳар дам димоғ ўртай.

Замон аҳлин вафосиз дебки, қилдим дostonлар сабт,
Навоий бир кишида гар вафо топсанг сўроғ ўртай.

615

Неча килки тахайюл бирла бир суврат нигор айлай,
Анга ошиқ ясаб, кўнглумни умдо беқарор айлай.

Неча чирмаштуруб бир зулф савдосин димоғимға,
Ўзумни аҳли савдодек паришонрўзгор айлай.

Неча бир сарвдек қомат ҳавоси бирла ҳар соат,
Жаҳонда оҳу афғондин қиёмат ошкор айлай.

Неча бир лоларух доғи ғамин истаб таним узра,
Қуюб юз доғ ани қонлиғ ёшимдин лолазор айлай.

Эрур бас тийра шоми ишқ, ё раб, хусн шамъин ёқ
Ки, жон бирла кўнгул ўртанмагин парвонавор айлай.

Неча ғам дашти ичра бир пари меҳрида соямни,
Жунундин бир замон қовуб, гаҳи андин фирор айлай.

Неча анжум била чарх офатидин чарху анжумдек,
Ҳавони оҳим ўтидин тўла дуди шарор айлай.

Чу ҳеч иш ихтиёри кимсада йўқтур, кўй эй зоҳид
Ки, тарки ихтиёр этмакни мен ҳам ихтиёр айлай.

Навоий, бода баҳри бегарониға мени солғил
Ки, гардун баҳрининг мавжи балосидин канор айлай.

616

Неча кўргузсам ниёз, ул шўх ноз айлар, нетай?
Жавр кўптин-кўп, тараҳҳум оздин-оз айлар, нетай?

Мен ниёз айларда истиғнодин этмас ноз ҳам,
Ноз ҳам ҳайф элга изҳори ниёз айлар, нетай?

Эл билаким лаълидин жон истар, айлар ихтилот,
Жон бериб лаълиға мендин эҳтироз айлар, нетай?

Васли шоми бода янглиғ маст этиб аҳбобин,
Шамъдек то субҳ ишим сўзу гудоз айлар, нетай?

Жаврини чекмакта мен мумтозмен аҳбобдин,
Лутф вақти ул тарафни имтиёз айлар, нетай?

То ҳақиқий ишқ мастимен кўнгулни қовмушам,
Аниким андишаи ҳусни мажоз айлар, нетай?

Мен хусайний мазҳаб ар ҳамроҳ эмасмен, йўқ ажаб
Чун Навоий ҳар дам оҳанги Ҳижоз айлар, нетай?

617

Рўза бўлдию манга ичмак-емак кам бўлмади,
Ичмаким жуз қон, емак жуз ғуссаву ғам бўлмади.

Элни сероб айлади ишрат зулоли шоми айш,
Файри кўз селобидин эрним менинг нам бўлмади

Эл янги ой кўрдию мен кўрмадим қошинг хамин,
Элга байрам бўлди, аммо бизга байрам бўлмади.

Олам ошуби учун майдонга кирдинг секретиб,
Ул замон ким қолдиким расвои олам бўлмади.

Янги ой бўлғач аён тутқил ҳилоли жомким,
Жуз бу иш имосиға қадди анинг хам бўлмади.

Ҳажр зиндонидин озод эт мениким, йўқ букун
Ҳеч зиндонийки махлас бирла хуррам бўлмади.

Эй Навоий, ийд ўлуб эл ичтилар май дам-бадам,
Бизга жуз хуни жигар жоми дамо-дам бўлмади.

618

Кўз ёшим ғалтон борур ул орази дилжў сари,
Тифлдекким ағнабон майл айлағай кўзгу сари.

Ул бути зебо гар истар ашким оқса айби йўқ,
Зиннат аҳли майл этарлар доимо инжу сари.

Хол ширинлиғни лаълингдин магар касб айламиш
Ким, эрур кўнглум бағоят мойил ул ҳинду сари.

Ҳажр даштида кўзи сори борур шайдо кўнгул,
Телба сахро сайрида борған кеби оҳу сари.

Ҳар сари майл этканингдиндур ҳасаддин ўлмаким,
Ёлғуз андин йўқки кўнглум мойил ўлғай бу сари.

Оби ҳайвондек чучук лаълинг муяссар чун эмас,
Ҳажридин ҳар лаҳза кўнглум тортар аччиғ су сари

Ул маҳи ҳирғаҳнишиннинг остонин мендин ўп,
Эй Навоий, ҳар қачон майл айласанг ўрду сари.

619

Нотавон наргисидек айлади бемор мени,
Сунбули доми аро қилди гирифтор мени.

Ёр кўйида гар ўлсам ғам эмас ўлтурадур,

Кўйидин буки қовар ҳар нафас ағёр мени.

Дард тоғию бало даштида кўрким, қилмиш
Ишқ Фарҳод ила Мажнунға намудор мени.

Тонгдин окшомғача ноз уйқуси ичра ул кўз
Ваҳки, қилмиш кеча тонг отқуча бедор мени.

Куйдуруб ҳар сари дудумни паришон қилди,
Дуддек зулф ила ул ўт кеби рухсор мени.

Куфр зулфи расанинким белима боғлади руст,
Тортти дайрға ул ҳалқаи зуннор мени.

Хонақаҳ аҳлидин асру мутанаффирдур табъ,
Пири дайр айлагали воқифи асрор мени.

Чун фано дайрида ўзлуктин оғирроқ юк йўк,
Шукрим ишқ ўти қилди сабукбор мени.

Дема, эй шайх, Навоийғаки, чиқ майкададин,
Чиқайин кўйса гар ул дилбари хаммор мени.

620

Эй қуёш, невчун қошингдин соядек сурдунг мени,
Равшан айлаб жумлаи оламни, куйдурдунг мени.

Куйдуруб, эй ишқ ўти, гардунға совурдунг кулум,
Пояда охир бу янглиғ кўкка еткурдунг мени.

Ҳажр ўти тоби яна беҳол қилди нечаким,
Эй насими васл, ўз ҳолимға келтурдунг мени.

Ишқ манъида сўзунг чун ҳашв эди бўлдум хамуш,
Қилма, эй воиз, гумонким йўлдин озғурдунг мени.

Найладим, эй ишқим, бўлдум ўлум муставжиби,
Ким, бу янглиғ ҳажр жаллодиға топшурдунг мени.

Васлинг эттинг ваъда, аммо ҳажринга қилдинг асир,
Кўкка чектинг, лек ерга оқибат урдунг мени.

Эй Навоий, васл агар рўзи эмастур чора йўк,
Қилмадинг деб саъйи бас, не ишга ёзғурдунг мени.

621

Бор эди ул ҳамки бир чоғ бизга ёре бор эди,
Куллий ар ёр ўлмаса филжумла боре ёр эди.

Васлдин бутқормаса таскин берур эрди сўруб,
Хаста кўнглум дардиниким ҳажрдин афгор эди.

Мен агар маҳрум эдим, маҳрам ҳам эрмас эрди ул,
Кўнглум ар озурда эрди, лек миннатдор эди.

Шамъ агар ёрутмаса куйдурмаса ҳам яхшидур,
Не улусқа улфат андин, не манга озор эди.

Гўйиё шукр этмадимким, онсиз ўлмишмен бу дам,
Ул қуёшимни ёшурған чархи кажрафтор эди.

Чарх билмонким манга бу узрни тутти раво,
Йўкса меҳр аҳлиға ул то бор эди, ғаддор эди.

Ёрсиз деманг Навоий маст эмиш, эй аҳли ҳуш
Ким, анга то ҳажр бор эрди, қачон ҳуш ёр эди.

622

Яна лаълинг ғами ашкимни жигаргун қилди,
Ҳам жигаргун ани, ҳам бизни жигархун қилди.

Мазҳари ҳусну жамол ўлди юзунг андоқким,
Шод этиб олам элин, тек мени маҳзун қилди.

Сочинг афъиларидин йўқ кўзунга ҳеч газанд,
Сеҳр ила то бу йилонларға не афсун қилди.

Ҳусни Ширин била Лайлидин агар ортуғ эмас,
Нега юз хастани Фарҳод ила Мажнун қилди.

Сайли ашким ғамида сарсари оҳим бирла,
Даштни баҳр этибон, тоғни ҳомун қилди.

Қули бўлдим негаким, муғбачаи бодафуруш
Мени маҳмурни бир жом ила мамнун қилди.

Эй Навоий, демаким қилмасун ул ой ошиқ,
Ҳозир ул эмди нетай, ҳозир ўлуб чун қилди.

623

Йўқтур андуҳу малолат ўтиға хас мен кеби,

Бедилу бечораву бемору бекас мен кеби.

Эйки Мажнун васфин эттинг, ўлмади ёр оллида,
Мен қилиб юз жон фидо ул бўлмағай, бас, мен кеби.

Дема парвона куяр мендекки сўз шамъ узрадур,
Не учунким ул доғи ғам шоми куймас мен кеби.

Турки анжумға дедим хусн ичра сен, ё ул фузун,
Деди, ким бўлғай анга юз банда чаркас мен кеби?

Қошларинг ёйиға қурбон қилғали йиллар тилаб,
Топмағай бир бу кўхан тоқи муқаввас мен кеби.

Эйки даҳр аҳли, вафоси йўқ дебон озурдасен,
Ошнолиғни алардин сен ҳам эт бас мен кеби.

Эй Навоий, ишқни ҳар ким ёрутмоқ истаса,
Ер юзинда топмағай тутруқ учун хас мен кеби.

624

Чок булғоч кўнглум олди шўхлар филҳол ани,
Ғунчадекким аввал очилғач узар атфол ани.

Ҳажр аро оғриқ кўнгул қолмиш ики зулфунг аро,
Дарддекким қопсамиш ҳар саридин бир дол ани.

Боғи рухсорингдадур кўнглум қушиким қилди сайд,
Дом бирла дона янглиғ зулф бирла хол ани.

Тушкали кўюннга кўнглум айладинг туфроққа паст,
Тушса ўт бир ерга, эл қилған кеби помол ани.

Сувратингдин ақл мажнун бўлғали бир тифл эрур
Ким, қилибдур музтариб коғазда бир тимсол ани.

Даҳри дунни айла рад невчунки қилмайдур қабул,
Улки даҳр аҳлиға муқбил айламиш иқбол ани.

Ғар Навоий давр аро беҳол эрур соқий, не ғам,
Келтурур ўз ҳолиға бир жоми молмомол ани.

625

Очмағай эрдинг жамоли олам оро кошки,
Солмағай эрдинг бори оламда ғавғо кошки.

Чун жамолинг жилваси оламға солди рустаҳез,
Қилмағай эрди кўзум ани тамошо кошки.

Бўлмағай эрди кўзум ўтлуғ юзунг кўрган замон
Ишқинг ўти шуъласи кўнглумда пайдо кошки.

Айлагач ишқинг балоси зор кўнглумни ҳазин,
Қилмағай эрдинг мени махзунға парво кошки

Тушмағай эрди фирибomez лутфунг билмайин,
Нотавон кўнглумга васлингдин таманно кошки.

Лутф ила кўнглумни васлингдин талабгор айлабон,
Қилмағай эрдинг яна зулм ошкоро кошки.

Бевафолиғ англағач ишқингни кўнглум тарк этиб,
Қилмағай эрди ўзин оламда расво кошки.

Эмдиким девонаю расвои олам бўлмишам,
Васл учун мумкин йўк ўлтургай бу савдо кошки.

Эй Навоий, бевафодур ёр, бас не фойда,
Нечаким десанг агар ёхуд магар ё кошки.

626

Ёрдин айрилса қотилмағлигин билмас киши,
Билсаким, чун айрилуру, қотилмас, айрилмас киши.

Кимса ўлса ёридин айрилмағай, юз войким,
Айрилурда буйла ҳижрон шиддатин билмас киши.

Васл қадрин билмайин ўлдум ғами ҳажрида, вой
Ким, висол айёми ҳажр андишасин қилмас киши.

Ҳажр биймидин ўлубмен, соқиё, тут жомким,
Кўзга маст ўлған замон Жамшидни илмас киши.

Мендин эрмас, ҳажрдиндур ҳар тараф бағримда чок,
Йўкса тиғи қатл ила ўз бағрини тилмас киши.

Ёшурун дардимни қилмай ошкор ўлгумдуруру,
Оҳким, оламда аҳли дард топилмас киши.

Тўйди жонидин Навоий ҳажр аро тут, эй ажал,
Уйла майким чун ичар то ҳашр ойилмас киши.

627

Баски кўнглумни фалак мажруху вайрон истагай,
Истарам ўлмакни андоқким, ўлук жон истагай.

Фурқатинг ошубидин истар кўнгул кўймоқ туган,
Кимса андоқким яра манъиға қолқон истагай.

Ҳажрким жоним тилар ҳар дам азоб айлаб эрур,
Золимеким қийнаб элдин нақди пинҳон истагай.

Бўлмасун ошиқ менингдекким, кўруб дилдорини,
Ўзгаларга мултафит ҳар лаҳфа ҳижрон истагай,

Ваҳ, неча меҳнат тоши атфолдин ёғдурғали,
Ишқ шаҳру кўй аро жисмимни урён истагай.

Ул пари ушшоқиға раҳм этса этсун ушбу бас
Ким, мени девонаву расвои даврон истагай.

Ўқларингдин ўлганимдин сўнгра топқай қатл учун,
Туфроғимдин чарх агар юз қари пайкон истагай.

Қилсун осон ўзлукидин бўлса бир душворлиғ,
Ҳар киши даврон ғамаи душворин осон истагай.

Эй Навоий, сен кеби маҳрум қолғай, кимки ул
Олам аҳлидин вафойи аҳду паймон истагай.

628

Фироқ ашкидин, эй кўз, даме очил боре,
Бошимғаким қадам урмиш назора қил боре.

Келибдур ул пари, эй бе шуур телба кўнгул,
Келиб ўзунгга не дейдурмен англағил боре.

Жаҳон халойиқи жаврунгдин ўлди, эй бадмаст,
Булар тафарружиға бир нафас ойил боре.

Иёдатимға менинг, эй Масих, чун келдинг,
Дам урмай ўлма равон нуктае дегил боре.

Буким жаҳон аро расвомен айламон таҳсин,
Сенинг ғамингдин ўлубмен бу навъ бил боре.

Неча улусқа маю бизга захр соқийдур,
Дедингки мастмен, ар чин дединг, ёнгил боре.

Навоий ўлғусидур илтифотинг озлиғидин
Чу кўрмагунг яна бир қатла кўзга ил боре.

629

Гул эмас ҳар ён юзунг даврида оро қилғали,
Ҳалқа урмишлар жамолингға тамошо қилғали.

Оразинг Чин нақши зулфунг мушку ҳарён хол эрур,
Ҳинд эликим Чинға келмиш мушк савдо қилғали.

Юз уза оғзинг ўғурлаб нақди дин бўлди ниҳон,
Чекти хаттинг хайли саф ўғрини пайдо қилғали.

Қилғали ишқингни пинҳон айладинг кўксумни чок,
Дема пинҳон қилғаликим ошкоро қилғали.

Эйки, сўрдунгим қачондин сен жунун ошубида,
Ул пари хайли ғами кўнглумда ғавғо қилғали.

Бодаға раҳм айлаганда офият дасторини,
Йиргтим бир гўшасидин бодаполо қилғали.

Йўл чиқармон тийра шомимдин Навоийдек, вале
Мунтазирдурмен ҳидоят барқи бир чоқилғали.

630

Эй кўнгул, васлидин ул ой бизни навмид этмагай,
Жонимизга фурқат андуҳини жовид этмагай.

Қасди жон айларда лаълиға татаббуъ қилмагай,
Кунгул ўртар чоғда рухсориға таклид этмагай.

Васл уммиди била ушшоқини қилғанда шод,
Ғуссалиғ кўнглумни ҳажри бирла таҳдид этмагай.

Тушта кўрдум оразин кўнглумни барқи ишқ ила,
Ул қадар гарм эттиким, туш вақти хуршид этмагай.

Итларинг синған сафоли тушқач илгимга, кўнгул
Онча фаҳр эттики, жоми бирла Жамшид этмагай.

Дурри ваҳдат топмагай ҳаргиз фано гирдобидин,
Соликеким ўзни ғарқи баҳри тажрид этмагай.

Онча фарёд этти мутриблар Навоий назмидин
Ким, Уторид шеъридин чарх узра Ноҳид этмагай.

631

Сўрмангиз ашким суйинким муттасилму келгуси,
То кўнгул ишқ ўтидин куйгуси ул су келгуси.

Зулфунга еткач кўнгул бехуд йиқилди атридин,
Билмадим ул шомға кирганга уйку келгуси.

Тийра бўлди ламъаи пайконинг ўткандин кўнгул,
Чун қуёш борғуси, оламға қоронғу келгуси.

Ҳаддин ўтти оразим, кўргач лабинг хандонлиғи,
Билмадим бу заъфарондин мунча кулгу келгуси.

Чикти кўнглумдин ҳавосу ақл ишқинг оллиға,
Қўйса юз мулкига шоҳи халқ ўтру келгуси.

Соқиё, тут майки ўзлук нақшидин бўлғум халос,
Ҳар қачон илгимга ул рахшанда кўзгу келгуси.

Эй Навоий, ўлма ҳар дам ул мусофир ой учун,
Ғам ема шаҳ ёнғусидур тонгла урду келгуси.

632

Аҳли дил оллида дилдор илтифоти камлиғи,
Онча саъб эрмаски, ҳар ноаҳл ила ҳамдамлиғи.

Гар ўғурлуқ истамас лаълинг доғи жон нақдидин,
Бас недур ўғри кеби пайваста қошинг хамлиғи.

Зулфи торин торта олмас кимса кўнглумдинки бор,
Беркрок жон риштасидин ҳам анинг маҳкамлиғи.

Уйлаким тун дудини оҳим паришон айлади,
Тонг елидиндур муанбар сунбулунг дарҳамлиғи.

Ҳар не эл кўнглуга хуррамлиғ, менинг кўнглумға ғам
Ким, ғамингдин бўлмиш ул девонанинг хуррамлиғи.

Соқиё, май берки, дардим зоҳир айлай маст ўлуб
Ким, ичим қон айлади иш сиррининг мубҳамлиғи.

Гар Навоий айлади бадмастлиғ, эй пири дайр,
Сен карам кам қилмағилким, кўптур анинг камлиғи.

633

Бормағил қаҳр била бағрим этиб қон эмди,
Ё бу бедил сари, ё лутф сари ён эмди.

Ўқларингдин кўз аро кўп тикон эрди қочтинг,
Келки, қон ёшим ани қилди гулистон эмди.

Деди, ҳижрон аро фарёдинга етқум бир кун,
Заъфдин, оҳки, мумкин эмас афғон эмди.

Қатлдин кўп мени қўрқутмағил, эй муҳлик ишқ
Ким, ани ҳажр қилибтур менга осон эмди.

Билди махмурлуғум тутти қадаҳ соқийи давр,
Шаҳ мени денгки, эрур комима даврон эмди.

Бодадин ком, лабинг бодасидин жон топтим,
Соқие, йўқтурур ўлсам доғи армон эмди.

Эй Навоий, дема тарк айлаки кўптур ғами ишқ,
Менки чектим ғамини, тарк не имкон эмди.

634

Неча мен меҳнат чекиб, ул ой танаъум айлағай,
Ошкоро йиғласам, пинҳон табассум айлағай.

Жавридин ул навъ хушменким ўлум ҳоли бўлуб,
Ваҳм этарменким, кўруб ногаҳ тараҳҳум айлағай.

Нукта сургач лаъли ўлгонлар топар умри абад,
Умрида Исо қачон мундоғ такаллум айлағай.

Тиғи зулми тегмағидин айласа эл кўнгли бим,
Тегмасун ғайриға деб, кўнглум таваҳҳум айлағай.

Дема зулмум кўп етиб кўнглунг тазаллум айламиш
Ким, агар оз етса шоядким тазаллум айлағай.

Эй кўнгул, бир лаҳза ҳижрон шиддатиға арзимас,
Гар висол ичра киши юз йил танаъум айлағай.

Ёр базмиға чу йўл топмас Навоий не осиф,
Дилхарош афғону гар дилкаш тараннум айлағай.

635

Истадим ёреки кўнглум дам-бадам шод айлағай,
Билмадим жонимға бедод узра бедод айлағай.

Лаъли анфосидин очилғай ҳаётим ғунчаси,
Йўкки умрим хирманин бир дамда барбод айлағай.

Васл ила йикқай кўнгулдин дарду ғам бунёдини,
Йўкки, ҳар дам ўзга ҳижрон тарҳи бунёд айлағай.

Шамъи рухсори ёрутқай тийра кўнглум кулбасин,
Йўкки, зулфи дуди ани меҳнатобод айлағай.

Риштаи жонимдин очқай нўги мужғони гириҳ,
Ҳар бирин қатлимға йўкким неши пўлод айлағай.

Ҳеч гулга бўлмасун мойил бировким сарвдек,
Десақим ўзни хазон давридин озод айлағай.

Кўп Навоий ноласин манъ айламангким, токи ул
Ёрини ёд айлаган, албатта, фарёд айлағай.

636

Гулшани кўюнгдин айру боғи ризвонни нетай,
Бошима гар гул сочар, сенсиз гулафшонни нетай.

Нахли қаддинг чун эмас гирён кўзумда жилвагар,
Жўйбор атрофида сарви хиромонни нетай.

Ул итингга бўлмаса туъма, бу оллингда фидо,
Заъфлик пайкарни найлай, нотавон жонни нетай.

Лаългун ашким лаби ҳижронида айб этмангиз,
Кўз йўлидин тўкмайин бағримдағи қонни нетай.

Зулмати ҳажрида чашминг васфин этма, эй Хизр,
Менки умримдин тўюбмен, оби ҳайвонни нетай.

Доғима марҳамни кўп таклиф қилмай, эй рафиқ,
Туттум ул доғим ўнгарди, доғи ҳижронни нетай.

Ёрдин айру бузуғ кўнглумга қилдим хайрбод,
Эй Навоий, уйла ганж ўлмай бу вайронни нетай.

637

Чу қўйдум ишқ, уят ҳар бедилу девонадин доғи,

Демай Фарҳоду Мажнун булбулу парвонадин доғи.

Чу мен бегона бўлдум ишқ бирла ошнолиғдин,
Бу ишга ошнолардин уят бегонадин доғи.

Бу ишниким мен айлабмен, мени қилмоқ бўлур ихрож,
Ватан маъмурасидин ҳам, бузуғ қошонадин доғи.

Чу зухд этгим ҳавас, йўқ айб пири дайр агар дерким,
Қовунг ани фано дайридину майхонадин доғи.

Менинг жонимға ўтканларни шарҳ этсам улус ўлгай
Ки, жон қотилларидин кечтиму жононадин доғи.

Манга зулм онча ўтти ишқдинким, таркини туттум,
Оғиз мухр айладим ул бобда афсонадин доғи.

Тазарв ойинлар этса жилва гулшан ичра йўқ улким,
Назар солмайки, чиқмай чуғздек вайронадин доғи.

Фалак жомидин онча захр нўш айлабмен, эй ҳамдам
Ки, майдин элни юбмен, соғару паймонадин доғи.

Навоий, тарки ишқ эттим деса бутмангки бутмаслар,
Киши ҳар сўз эшитса усругу девонадин доғи.

638

Чархким ою қуёши бору юз минг анжуми,
Поймолу тийра туфроғ эмгагидин не ғами.

Боғбон гулшанда юз минг гул билаким айш этар,
Не ғами гул ҳажридин булбулнинг ўлса мотами.

Шаҳға шавкат оламию бандадур юз мохчехр,
Ҳажр аро билмас гадонинг бор не муҳлик олами.

Эй рафик, олғил ярам момукларин, бўлғил бихил,
Ўлгудекменким, тикондур захмларға марҳами.

Мен башар жинсиға жон ўйнаб вафое кўрмадим,
Қочмай одам хайлидин ҳар кимки бўлса одами.

Мен чу зоҳир қилмадим не навъ улусқа бўлди фош,
Ишқ аро ошuftа кўнглумнинг бу сирри мубҳами.

Эй Навоий, ишқ сиррин ҳеч маҳрамға дема
Ким, бунинг ҳам маҳрами бўлғай, анинг ҳам маҳрами.

639

Агар ишқ айлади бечора бизни
Ва лекин қилди ҳажр овора бизни.

Не ишқу ҳажр балким рашк тиғи,
Дамодам қилди пора-пора бизни.

Бу ишдур турфақим ҳар кимга бир тиф
Ки, урди айлади юз ёра бизни.

Мену Фарҳоддин Мажнун узулмас,
Нединким топти ул ҳамкора бизни.

Вафо қил бағри тошимким, ҳақ этмиш,
Жафо тортарда санги хора бизни.

Жаҳон шўхин талоқ этсанг не тонгким,
Чиқарди элдин ул маккора бизни.

Навоийдек юзунг бир кўрдук, итти
Жаҳон расвоси бир наззора бизни.

640

Гулбун узра субҳидам ҳар сари гул барги тари,
Ҳар шажар узра магар қўнған дурур хайли пари.

Су аро тушмиш қуёш акси йўқ эрса ғайбдин
Кирди гулшаннинг тамошосиға мехри ховари.

Мактаб атфоли кеби булбуллар ўлмиш наъразан,
То насими субҳ элидин очилур гул дафтари.

Гул аруси ҳусн мулкида эрур соҳибқирон,
То юзи давриға зийнат берди шабнам гавҳари.

Жола бирла нилуфар бир навъ тутмиш зебким,
Собиту сайёра бирла гунбади нилуфари.

Ул киши умри баҳоридин терар гулбарги айш
Ким, кафида лолагун май бирла бўлғай соғари.

Дўстлар бирла тутуб ишрат баҳорин муғтанам,
Бир нафас ссуда бўлғай жони меҳнатпарвари.

Кимгаким бир дам бу ком ўлса муяссар яхшироқ,
Бўлғуча юз кари анинг ҳукмида олам кишвари.

Эй Навоий, фақр мулкин тут ғаним зинҳор
Ким, ғинову салтанатнинг кўптурур дарди сари.

641

Чехра ёпиб мени куйдурма, ахи,
Важҳсиз жонима ўт урма, ахи.

Даме ўлтурмас эсанг ёнимда,
Боре эл ёнида ўлтурма, ахи.

Шишадек кўнглум аро гар майи васл,
Солмас эрсанг ани синдурма, ахи.

Ўзгалар сари боқиб тишлама лаб,
Захмлар жонима еткурма, ахи.

Зулфи савдосина чирмашма кўнгул,
Юз бало бошима келтурма, ахи.

Эй кўз, ул шўхқа чун хуш келмас,
Кўп анинг жониби телмурма, ахи.

Ёзуғум бор эса қатл айла ўзунг,
Ҳажр жаллодиға топшурма, ахи.

Соқиё, тинмоғим истар бўлсанг,
Май ичардин мени тиндурма, ахи.

Юз жафо тоши Навоийға уруб,
Ит деб оллингдан ани сурма, ахи.

642

Кўнгулнинг ҳажр аро жондин малоли
Ки, йўқ сенсиз тириклик эҳтимоли.

Қадидин сарвиға етти хижолат
Ки, тузлукда йўқ эрди эътидоли

Хаёли бас чу йўқ васлиға ҳаддим,
Висоли бўлмаса бори хаёли.

Ниҳоледур қади тўбидин ортуқ,
Агарчи йўқтурур тўби ниҳоли.

Янги ой шомға майл айлагандек,

Уланмиш зулфиға мушкин ҳилоли.

Лаби жонбахш сўз айтурда қолмас
Масиҳонинг дам урмоққа мажоли.

Не ғам, соқий, агар худ жоми Жам йўк,
Етар майхонанинг синғон сафоли.

Мени беҳол қил бир май биланким,
Кўнгулнинг ўзгадур ҳар лаҳза холи.

Навоий, сен чу ҳижрон лойиқисен,
Пишурма васл савдои муҳоли.

643

Соқиё, йўк ғаму дардима ҳадде,
Вақт эрур май била қилсанг мададе.

Меҳнатим тоғича йўқтур Уҳуди,
Ани тортарға менингдек аҳаде.

Тут манга бодаи жоми азали
Ки, берур қатраси умри абади.

Буйла дардимни магар андоқ май,
Дафъ қилғайки анга умр фади.

Бодаким ани чун нўш этсам.
Ҳар замон Хизрға бўлғай ҳасади

Ки қиёмат куни кавсар майини
Ичкали ҳам бу май ўлғай санади.

Ажаб иш қилди Навоийки, бу навъ
Май, ичиб бизга сало айламади.

644

Кўнглум олғон дилбарим дилдорлиғ билмас, нетай,
Билса ғамгин айламак ғамхорлиқ билмас, нетай?

Ҳусниға боқтим кўзумнинг мардумиға урди неш,
Маҳвашим ойини мардумдорлиғ билмас, нетай?

Дема усрукдур кўзум, қилма тазаллум оллида,
Кўз юмуб очкунча ул ҳушёрлиғ билмас, нетай?

Ул пари пайкарға ёқмас зорлиғ бирла фиғон,
Телба кўнглум юз фиғону зорлиғ билмас, нетай?

Одамивашлиқ пари рухсорлардин хўб эрур,
Чун бу ишни ул пари рухсорлиғ билмас, нетай?

Эйки дерсен дайр пириға недин бўлдунг мурид,
Шайхи ҳийлат пеша жуз маккорлиғ билмас, нетай?

Масту беҳуш ўлмоғим тун-кун, Навоий, сўрмағил,
Чархи жаврандиша жуз ғаддорлиғ билмас, нетай?

645

Ёна ниҳон қиласен бизга қасду кин боре,
Рақиб ила бўласен ёру ҳамнишин боре.

Дедингки, ишқим ичинда тариқи тақво тут,
Бу сўзни деб оласен ёна нақди дин боре.

Бу ваъда бирлаки ишқ аҳли ҳузнин ўксутайин,
Алар орасида қилдинг мени ҳазин боре.

Дедингки, кел санга эҳсон қилай, чу мен келдим,
Қошингдадур гириху манглайингда чин боре.

Жамол гулшанида элга сен гули хандон,
Бу хасни ўртагали бўлдунг оташин боре.

Шиор айламасанг нақшбанд ойинин,
Риёву зуҳд била бўлма нақшбин боре.

Фано йўлиға чу кирдинг, Навоий, урма нафас,
Бу дашт туфроғиға суртмай жабин боре.

646

Ишқ аро ҳолимға бир ҳамдам тараҳхум қилмади
Ёр ҳолим билмади, гар билди, кўзга илмади.

То ул ой ағёр ила нўш айлади жоми висол,
Қайси ҳижрон нешиким бағрим аро санчилмади.

Не ажаб гар билмасам ҳолимни бу ғамдинки, ёр
Ўлгали еттим ғами ишқида ҳолим билмади.

Қон ёшимнинг саргузаштин ким ёшурсун эмдиким,
Қолмади ерким, бу рангин можаро айтилмади.

Хусн боғидин вафо варди таваққуъ қилмангиз
Ким, бу гулшан гулбунида буйла гул очилмади.

Ишқим ихфосини, ваҳким, қилмадим ҳаргиз хаёл,
То ул ойнинг ҳуснидек олам аро ёйилмади.

Эй Навоий, сендин ўту су ародур халқким,
Ёғмади ашқинг суйи то оҳ ўти чоқилмади.

647

Сен зулоли васл ичиб, мен захри ҳижрон ичкучи,
Оғу ичкондин не воқиф оби ҳайвон ичкучи.

Ул юзин гулранг этиб мен ашқ хунобин тўқуб,
Ким эрур ул бодаи гулгуну мен қон ичкучи.

Ичса гулгун бода оламдур гулистон юзидин,
Буйла йўқ олам гулистонида имкон ичкучи.

Давр аёғин ичмайин давронға солдинг рустахез,
Кўрмади давр ичра сендек аҳли даврон ичкучи.

Ошиқ ўлмай сизки дерсиз тавба қил, эй аҳли зуҳд,
Нетсун ичмай жони маҳжур ўлса жонон ичкучи.

Бода шўхидин агар нолон бўлубмен айб эмас
Ким, эрур кўнглумни олғон шўхи нодон ичкучи.

Эй Навоий, ёр меҳмон бўлса, май тутқач, сумур,
Мизбон зоҳид хуш эрмас, бўлса меҳмон ичкучи.

648

Йўқ манга ҳад васл алфозин тилима сургали,
Тенгри халқ этмиш мени ҳижрон ғами ўлтургали.

Ишқ ўтиға истасанг тутруқ етар хасдек таним,
Шуъла ёқмоқ истасанг ушшоқни куйдургали.

Тун қоронғу маст отланди, кўнгулнинг шуъласин
Айлабон машғал борурмен уйига етқургали.

Телба кўнглумни сўро келдию ул иткан эмиш,
Ани мен худ бормоғим, биллаҳ, топиб келтургали.

Ёшурун эрди ғамим, ваҳким, бало тоши ёғар,

Бошима ишқи ниҳонин эл аро билгургали.

Бегунаҳ қонимни тўкти ишқ эмди не осиф,
Келсалар Фарҳод ила Мажнун анга билдургали.

Гар Навоий тутса тоғ авжин жунундин, эй сипехр,
Санг борон ҳожат эрмастур ани индургали.

649

Неча ҳажрингда чекиб ун йиғлай,
Ҳар кеча йиғлаю ҳар кун йиғлай.

Кеча фарёдима еткай деб ул ой,
Осмондин ошириб ун йиғлай.

Ҳар тараф зоҳир этиб кавкаби ашқ,
Кун тулуъ эткуча ҳар тун йиғлай.

Ашқдин кирпик уза ул хат учун
Ёғдуруб сабзаға шудрун йиғлай.

Чарху анжум сари оҳим ўтидин,
Юбориб дуд ила учқун, йиғлай.

Чарх бедодидин ул мушфиқ ёр,
Бир замоне мени қўйсун, йиғлай.

Дема васлимда Навоий йиғлар,
Васл мумкин эса невчун йиғлай.

650

Лабинг Масиху анинг нутқи нуктапардози
Ки, руҳи қудсий эрур бу Масих эъжози.

Хатингни Хизр демонким, бу сабза ҳар гияҳи
— Хизрдурур лабинг оби ҳаёт дамсози.

Ҳавои ишқида кўнглумда хуш қолмадиким,
Бу телба қушнинг эрур ул ҳавода парвози.

Қадах бу дайрда андозасиз тутунгим, бор
Бошимда муғбачалар шўри ишқи андози.

Не соғ ўлайки, чу борғумдур ўлмайин маълум —
Бу корхонанинг анжоми бирла оғози.

Навоий истади беҳуш ўзинки аҳли хирад,
Фалакнинг ўлмади бу ишда маҳрами рози.

Анга бу баски жаҳон мулкин олди сўз бирла,
Чекиб сипоҳи маоний дами фусунсози.

Бу важҳ бирлаки Соҳибқирон дебон лақабин,
Атади хусрави Соҳибқирон Абулғозий.

Янаки нутқ илаю руҳ ила етурди анга
Фуюз орифи Жомию ринди Шерозий.

МУҲАММАСЛАР

1

Маснади ҳусн узра токим кўрмишам ул шохни,
Тийра айлабмен фиғондин нилгун хиргоҳни,
Эй сабо, арз айла ногаҳ кўрсанг ул дилхоҳни,
Кўктадур ҳар дам фиғоним кўргали сен моҳни.
Даъвии меҳрингга тонук тортадурмен оҳни.

Эй ғубори маркабинг кун кўзгусининг сайқали,
Нечаким мен бир гадо, сен подшоҳдурсен бале,
Йўқ ажаб сен ҳусн шохин майл қилсам севгали,
Сен кеби султонни севмак ҳаддим эрмастур, вале
Бу балолиғ ишқ фарқ этмас гадову шохни.

Хирмани васлинг тўла сенда, эй халқ аҳсани,
Сабзаи хаттинг томошосинда, эй кўз равшани,
Сунбули зулфунг хаёлотида, эй жон гулшани,
Донаи холинг таманносинда, эй гул хирмани,
Раҳм қилким, чехраи зардим ёшурди коҳни.

Зулфу юзунг кўрдию куйди кўнгул ҳасрат била,
Васлинг уммидиға жон қилди фидо рағбат била,
Сенда йўқ эрмиш вафою мен қуюб меҳнат била,
Зулфунгу юзунг фироқинда туман ҳасрат била,
Ҳайфким зоеъ кечурдум мунча солу моҳни.

Эйки, йўқтур ҳусн иқлимида сендек подшо,
Ошиқингнинг неча тутқайсен мунунгдек бенаво,
Нечаким бўлди эшиқингда Навоийдек гадо,
Қавма Лутфини эшиқтин, бер закоти ҳусн анго,
Қайда этсун сен ғани боринда шай лиллоҳни.

2

Оҳким, волиҳ мен ул сарви хиромондин жудо,
Кўзларим гирёндур ул гул барги хандондин жудо,
Бенаводур жон дағи ул ҳури ризвондин жудо,
Не наво соз айлағай булбул гулистондин жудо,
Айламас тўти такаллум шаккаристондин жудо.

Ваҳ, неча ишқ ўти жисмимда сўнғакни ўртағай,
Кўнглаким жайбиға ўт солғай этакни ўртағай,
Телбалик оҳим самодин то самакни ўртағай,
Ул қуёш ҳажрида кўрқармен фалакни ўртағай,
Ҳар шарореким бўлур бу ўтлуғ афғондин жудо.

Ваҳки, бағрим тўкти кўзлар йўлидин паргола кўп,
Кўз ҳам ул гул ҳажридин ёғдурди гулгун жола кўп,
Заъф этибмен қонлиғ ашким баски тўкти лола кўп,
Дема ҳижронимда чекмайсен фиғону нола кўп,
Жисм айларму фиғон бўлган нафас жондин жудо.

Қилғали маҳрум жоми васлидин жонон мени,
Талхком этмиш тириклик бодасидин жон мени,
Ҳар замони ўлтурур ғам захридин ҳижрон мени,
Ҳажр ўлумдин талх эмиш мундин сўнг, эй даврон, мени
Айлагил жондин жудо қилғунча жонондин жудо.

Бағрима, эй хори ҳижрон, ҳар замон санчилмағил,
Эй кўнгул, юз жавр етса кўзга ғайрин илмағил,
Минг бало юзланса, эй жон, ёрдин айрилмағил,
Бўлса юз минг жоним ол, эй ҳажр, лекин қилмағил,
Ёрни мендин жудо ёхуд мени андин жудо.

Жонни андоқ ҳуснунг ўти шуъласи кул қилдиким,
Жисм анингдек ламъаи рухсоринга ёқилдиким,
Шарҳи ҳолиға аларнинг бу рақам ёзилдиким,
Васл аро парвона ўртанди ҳамоно билдиким,
Қилғудекдур субҳ ани шамъи шабистондин жудо.

Ошиқекеим бўлғай ул бир шўхи гулрухсорсиз,
Уйла булбулдурки қолмишдур гулу гулзорсиз,
Вой ул бедилғаким, қолғай тирик дилдорсиз,
Бир иёсиз ит бўлуб эрди Навоий ёрсиз,
Бўлмасун, ё рабки, ҳаргиз банда султондин жудо.

3

Бўлмағай эрди жамолинг мунча зебо кошки,
Бўлса ҳам қилғай эдинг кўзлардин ихфо кошки,
Қилмағай эрдинг улус қатлин таманно кошки,
Очмағай эрдинг жамоли оламоро кошки,
Солмағай эрдинг бори оламға ғавфо кошки.

Эмдиким очтинг жамолу халқ ила қилдинг ситез,
Кўргач ани хайли ишқинг тортибон юз тиғи тез,
Қилдилар кўнглумни ҳижрон ханжаридин рез-рез,
Чун жамолинг жилваси оламға солди рустахез,
Қилмағай эрди кўзум ани тамошо кошки.

Очғоч ул юз шуъласин маҳзун кўнгул топмай омон,
Бор эди ул шуълани кўрмак ҳамон, куймак ҳамон,
Сахв эди сендин вафо қилмоқ таманно мен ҳамон,
Бўлмағай эрди кўзум ўтлуғ юзунг кўрган замон,

Ишқинг ўти шуъласи кўнглумда пайдо кошки.

Чун сенинг ишқинг менга бўлди балойи ақлу дин,
Ваъдаи васл айладинг юз лутф ила, эй маҳжабин.
Эмдиким бўлдум гирифторинг қилурсен қатлу кин,
Айлагач зулфунг балоси зор кўнглумни ҳазин,
Қилмагай эрдинг мени маҳзунға парво кошки.

Кўнглум олғанда дединг, сендин даме айрилмайин,
Жон нисорим айласа ишқ аҳли кўзга илмайин,
Дам-бадам лутфунгни эрмас эрди бовар қилмайин,
Тушмагай эрди фирибomez лутфунг билмайин,
Нотавон кўнглумга васлингдин таманно кошки.

Кўнглум олдинг чеҳра бурқаъдин намудор айлабон,
Сўнгра жаврунг не эди жонимни афгор айлабон,
Эй қуёш, аввал вафову меҳр изҳор айлабон,
Лутф ила кўнглумни васлингдин тамаъгор айлабон,
Қилмагай эрдинг яна зулм ошкоро кошки.

Эй қоши ё, ишқинг ўқин кўнглум ичра беркитиб,
Дер эдинг қилғум вафо сарвақтинга гоҳи етиб,
Телбараткач зулм қилдинг, ваъда ёдингдин кетиб,
Бевафолиғ англағоч ишқингни кўнглум тарк этиб,
Қилмагай эрди ўзин оламда расво кошки.

Васли савдосида менким бастан ғам бўлмишам,
Ўйлаким Мажнун бало хайлиға ҳамдам бўлмишам,
Ваҳки, расволикқа оламда мусаллам бўлмишам,
Эмдиким девонаю расвойи олам бўлмишам,
Васл чун мумкин йўқ ўлтургай бу савдо кошки.

Дема кўнглум кош итса зулфи анбар сойида,
Ё агар жон маҳв бўлса лаъли шаккархойида,
Ё магар бошим эмасму раҳши хоки пойида,
Эй Навоий, бевофодур ёр, бас, не фойда,
Нечаким десанг агар ёхуд магар, ё кошки.

МУСАДДАС

Даҳр аро чун қайғусиз йўқ ҳеч ишрат, эй рафик,
Айш субҳин истама бешоми офат, эй рафик,
Ким эмас бир-бирдин айру нуру зулмат, эй рафик,
Шуълаи ишрат қани бедуди меҳнат, эй рафик,
Кимки васли ичра ёқсанг шамъи улфат, эй рафик,
Кўз тут ул шамъ ўтидин-ўқ доғи фурқат, эй рафик.

Бевафодур бу қадимий давр уза бу эски тоқ,
Кўрсанг анда нўши ишрат неши ғам зимнида боқ,
Ким ичарга васли жомин зоҳир этти иштиёқ
Ким, анга талх этмади дарди фироқ охир мазоқ,
Васл софий мумкин эрмас, чунки бедарди фироқ,
Зинҳор ул бода сари қилма рағбат, эй рафик.

Офият сарманзилидин ўзни маҳжур этмагил,
Хўблар кўйи сари майл улча мақдур этмагил,
Айласанг ул ой ғамидин ўзни ранжур этмагил,
Васли уммиди била кўнглунгни масрур этмагил,
Васл йўқким, ишқ лафзин тилга мазкур этмагил,
Ҳар нафас кўрмай десанг юз навъ шиддат, эй рафик.

Гар саломат кўйининг асбобин истарсен тўкуз,
Хонақаҳ сахни ичинда зикр оҳангини туз,
Масжид айларга иморат дайр деворини буз,
Ишқ кўйи туфроғиға ҳар замон еткурма юз,
Шўҳи чобуклар ғубори тавсаниға солма кўз,
Юзда истар бўлмасанг гарди мазаллат, эй рафик.

Бир қуёш ишқиға гардун айлабон маҳрам сени,
Зарра янглиғ айласа саргаштаи олам сени,
Қочма ул ўтдин неча кул қилса ҳам ҳар дам сени,
Офият фикрига солса зуҳду тақво ҳам сени,
Куйма ҳар бемехр ўтиға, гар десанг ҳар дам сени,
Қилмағай кул шуълаи андуху фурқат, эй рафик.

Тори ишқингни десангким чарх даври узмасун,
Хаста кўнглинг жуз навоий дарду меҳнат тузмасун,
Жон уйида ғайри жонон ишқ ўлтурғузмасун,
Чарх умрунг қасриға десанг ҳалал кўргузмасун,
Боқма гулдек юз уза хай шабнамимким бузмасун,
Ақл ила сабринг биносин сайли офат, эй рафик.

Офият базмида гарчи жоми васлинг тўлмаса,
Зухд бедоди бошингдин бир нафас ўқсулмаса,
Шайх айлаб юз жафо, бир қатла узрунг қўлмаса,
Буйла ўтлардин керак барги умидинг сўлмаса,

Гар солиб юз минг балоға мендек ўзни, бўлмаса
Ишқсиз бир дам санга ҳам сабру тоқат, эй рафик.

Айтмон бир сарв қадду моҳи рухсор истагил,
Айш сози, қотили шўҳи ситамкор истагил,
Тош бағирлиқ раҳмсиз хунрези айёр истагил,
Лек дермен, даҳр аро ёри вафодор истагил,
Токи мумкиндур кезиб бир меҳрибон ёр истагил,
Бағри тошларни севарга қилма журъат, эй рафик.

Арзимас фикр айламакка даҳри беҳосил ғами,
Хулладек хилъат сўзи ё равзадек манзил ғами,
Бода ич десангки кеткай даври мустаъжил ғами,
Истабон қатлингни ногаҳ ишқнинг мушкил ғами,
Гар Навоийдек бошингга тушса бир қотил ғами,
Анда доғи кўргасен не бўлса қисмат, эй рафик.

ТАРЖИЪБАНД

Жаҳон қасригадур су узра бунёд
Чу йўқ бунёди андин бўлмоғил шод.

Не шод ўлғай киши бир қасрдинким,
Ани тенгри яратмиш меҳнатобод.

Эмастур қаср балким қосиредур
Ки, тақсир айламас айларга бедод.

Тириклик қушлариға ёйибон дом,
Тенгиз амвожидин андоқки сайёд.

Кийиб қатл айламакка лоладин тўн,
Қиёдин тиғ тортиб мисли жаллод.

Эмас қотил париваш дилбаредур
Ки, жавридин қутилмас одамизод.

Фунуну лобаси андоқ муассир
Ки, мум айлар кўнгул гар бўлса пўлод.

Вале не ишвасиға эътимоде,
Не анинг ваъдаи васлиға бунёд.

Висоли кўз юмуб очқунча охир,
Фироқи кўз очиб юмғунча барбод.

Кўнгул қўйма ангаким боқи эрмас,
Инонмас бўлсалар айлай қасамёд.

Бақосиздур жаҳон раъноси валлоҳ,
Жаҳон раъноси йўқким мосиваллоҳ.

Жаҳон шўхидин олмиш ҳақ вафони,
Не олмақким анга бермайдур они.

Буким йўқтур вафоси бас эмастур
Ки, дарду меҳнатидаур жовидони.

Бу меҳнатлар била истар ани халқ,
Фаҳўм лояърифу хозал-маоний.

Тикондин гулга ҳар дам еткуруб неш
Ки, айлар лаългун жисмини қони.

Сабо кожин уруб савсанға андоқ

Ки, қолиб кўклучи андин нишони.

Чоқин тиғидин айлаб пора-пора,
Чаманда ғунчанинг кўнглин ниҳони.

Ёғиннинг йиғлабон андин нафири,
Булутнинг титрабон андин фиғони.

Ғалат қилдим бу тухматдин баридур,
Жаҳон раъно аруси дилситони.

Ки, ҳақ тақдириндур олам ичра,
Ёмону яхшининг яхши ёмони.

Жаҳон фониндурур, эй хожа, зинҳор
Ки, сен боқий тасаввур қилма ани.

Кўнгул берма ўшул раъноғаким, ҳақ
Эрур боқию, боқий барча фоний.

Бақосиздур жаҳон раъноси валлоҳ,
Жаҳон раъноси йўқким мосиваллоҳ.

Жаҳонким зоҳир айлар лолаву боғ,
Эрур ул боғ зиндон лоласи доғ.

Арусидур фусунсоз ул дилошуб,
Иши кўргузмак элга лобаву лоғ.

Кишиким санди доми бўлди, бордур
Анинг оллида минг булбулча бир зоғ.

Ёқибон оташин гул жониға ўт,
Қуяр ёмғирдин ул ўт устига ёғ.

Кўруб нарғисни савсан ғунчасидин,
Чекар анинг кўзи қасдиға бормоғ,

Хазон бедодидин ел саъйи бирла
Сочар шамшоду гул бошиға туфроғ.

Таадди бирла насрин яфроғидин
Ясар гулчехрасин йиртарға тирноғ.

Жафоси ёсидин ёғдурди пайкон,
Гумон қилма шажар жисмида яфроғ.

Начукким бўстоннинг йўқ вафоси,

Хусусанким хазон ели эсар чоғ.

Анинг ҳам нисбатин гар истар эрсанг,
Анингдекким хазон айёмида боғ.

Бақосиздур жаҳон раъноси валлоҳ,
Жаҳон раъноси йўқким мосиваллоҳ.

Жаҳон раъносидин бўлғил мужаррад
Ки, қилмишлар қабул аҳли ани рад.

Начук мақбулунг ўлғай улки, бўлғай
Анга мардудлуғ асбоби беҳад.

Агар ҳикматда ул, миқдор булким
Ўқусин Бу Али оллингда абжад.

Вагар бўлсанг фасоҳат ичра навъе
Ки, назминг айлағай Ҳассонни беҳуд.

Тамаввул касратидин бўлсанг андоғ
Ки, Қорун дарғаҳингда айлағай қад.

Шижоат даштида раҳшингға бўлса,
Рикоб ўпмак учун Рустам нигун қад.

Скандар янглиғ олиб баҳру барни,
Бало яъжужи учун боғласанг сад.

Анингдек бўлса тахтинг рифъатиким,
Гухарлиқ айласа тожингға фарқад.

Жаҳонға чун бақо йўқтур бу барча
Неча кундур вале эрмас муҳаллад.

Таманно айласанг бир навъ иқбол
Ки, бўлғай ҳам муҳаллад, ҳам муаббад.

Демон ёлғуз жаҳондин айла тажрид,
Неким ҳақ ғайридур бўлғил мужаррад.

Бақосиздур жаҳон раъноси валлоҳ,
Жаҳон раъноси йўқким мосиваллоҳ.

Жаҳон раъноси бирла қилма пайванд,
Эр ўлсанг бўл анинг ҳажриға хурсанд.

Эрур олам уйи раҳравға зиндон,

Анинг ҳар қайди йўл манъиға бир банд.

Ушотмоқ истасанг бу бандларни,
Муқайяд бўлма анда ушбудур панд.

Жаҳон нўши аро қилмиш ниҳон захр,
Сен ани нўш этарсен, уйлаким қанд.

Топиб лаззатким айларсен табассум,
Эрур ул захрханд, эрмас шакарханд.

Ғараз ирфон экинтурким адамдин,
Сени мавжуд айлабтур худованд.

Қўюб қўнглинг аро нақди амонат,
Малак бўлмай санга бу ишда монанд.

Сени ғофил қилиб асли ишингдин,
Сарову боғу роғу завжу фарзанд.

Ўзунгга келсанг оздур, гар ўзунгни
Бу ғамдин айласанг парканд-парканд.

Жаҳон жоҳилға маҳбуб ўлди, лекин
Анинг оллинда ким бўлган хирадманд?

Бақосиздур жаҳон раъноси валлоҳ
Жаҳон раъноси йўқким мосиваллоҳ.

Жаҳон жоми тўладур захри қотил,
Анга майл айламас ким бўлса оқил.

Ажаб ишдурки мундоқ захр ичарга,
Жаҳон аҳли эрур жон бирла мойил.

Ажаброқ буки ичкан сою бўлмас,
Бу захр ичканга ичмак ҳирси зойил.

Ғаробат кўрки, гар юз мингни ҳар кун,
Қилур ул захр ўлган элга дохил.

Яна юз минг дурур ичмакка машғул,
Яна юз минг ани истарга шоғил.

Магар бу захрдин қутқарғай элни
Фано тарёки бирла пири комил.

Вале Қоф устида ул кимёгар,

Ани кўрмакка Анқо парри ҳойил.

Жиҳатсиз, эй кўнгул, севдунг жаҳонни,
Менинг пандимдин айлаб ўзни отил.

Чу бердинг барча сармоянгни барбод,
Пушаймон бўлмоғинг эмди не ҳосил.

Магар ёдингда йўқтурким, санга мен
Дедим юз қатла к-эй мажнуни ғофил.

Бақосиздур жаҳон раъноси валлоҳ,
Жаҳон раъноси йўқким мосиваллоҳ.

Жаҳон айёрасидин тут канора
Ки, макру фаннига йўқтур шумора.

Аёғ илгидаги зарринаси ўт,
Тўни зар басмаси андин шарора.

Бўлубон руҳ тўтисиға сайёд,
Иши қилмоқ ани қасдиға чора.

Бу ишга гурди Яздий меъжари дом,
Ичинда дона инжу гўшвора.

Назар мақсуд рухсориға солмоқ
Тилар бўлсанг анга қилма назора.

Чекибон кун шиоидин синонлар,
Қилайин деб улус бағрини ёра.

Анга хино шафақ рангидин айлаб,
Кеча нушодиридин ани қора.

Йироқ бўл, эй кўнгул, бу дилрабодин
Ки, сенсен шиша, анинг кўнгли хора.

Бориб хуш-хуш анга сайд ўлғаниндин,
Қилай дермен ёқамни пора-пора.

Дединг кечмоқ начук бўлғай жаҳондин,
Не ҳожат хайр ишига истихора.

Демон ёлғуз жаҳондин тут каноре
Ки, туткил мосиваллоҳдин канора.

Бақосиздур жаҳон раъноси валлоҳ,

Жаҳон раъноси йўқким мосиваллоҳ.

Жаҳон шўхин арусе қилғил ихсос
Ки, киймиш тун била кундин кишу ос.

Бу рангомезлиғдин ганжи Қорун,
Кишида бўлса тутқай ганж ифлос.

Тириклик мазраи қасдиға ҳар ой,
Аён айлаб янги ой шаклидин дос.

Фалак бирла шафақ эрмаски, қилмиш
Муҳайё дам-бадам қон тўккали тос.

Эмас қон бодадурким беҳуд айлаб,
Йиқарға элни қилмиш чархдин кос.

Соғинма бодаи лаъл аниким, бор
Улус қониға рангин бўлған олмос.

Бу қон тўкмак била кимдурки йўқтур,
Анинг савдосидин кўнглида васвос.

Бу пандимни эшит сен доғи, эй дўст,
Иродат юзидин тут поси анфос.

Жафоларким мен онглабмен жаҳондин,
Вафо сендин манга ғолибдурур ёс.

Валавҳозал маоний анта қултум,
Тақулу иъламу ё айюҳаннос.

Бақосиздур жаҳон раъноси валлоҳ,
Жаҳон раъноси йўқким мосиваллоҳ.

ТАРКИББАНД

Даҳр боғики жафо шориидур ҳар чамани,
Жуз вафо аҳлиға сончилмади анинг тикани.

Кимдаким доғи вафо кўрса шаҳид айламаса,
Лоласининг не учун қонға бўялмиш кафани.

Поймол этмаса андинки келур меҳр иси,
Оёғ остида недин қолди гиёҳи дамани.

Сафҳаи хотири пок ўлмаса барбод андин,
Бас, не соврулмоқ эрурким кўрар анинг самани.

Ростлар бўлса анинг арсасида бархўрдор,
Жаврдин, бас, нега беварлик эрур сарви фани.

Гар яқин аҳлини Мансур кеби қатл этмас,
Бас нединдур шажару сунбули дору расани.

В-ар камол аҳли жалойи ватан эрмас андин,
Нега туфроғдур ул акмали даврон ватани.

Баҳри урфон дури Саййид Ҳасан улким афлок,
Етти дуржи аро бир кўрмади андоқ дури пок.

Золи гардун кишига майли вафо айламади,
Кимда-ким кўрди вафо, ғайри жафо айламади.

Қайси бир васл кунин меҳр ила қилди равшан
Ким, яна ҳажр туни бирла қора айламади.

Қайси давлат қуёшин чекти камол авжи уза
Ким, яна ер тўбида маскан анга айламади.

Қайси лабташнаға тутти қадаҳи соф нишот
Ким, яна қисми анинг дурди ано айламади.

Қайси дилхастаға еткурди фароғат нўше
Ким, насиби яна юз неши бало айламади.

Ҳар дил озурдағаким новаки зулм этти кушод,
Гарчи бор эрди хато, лек хато айламади.

Чекти бу зулмин анинг барча халойиқ, лекин
Чора бу дардға жуз аҳли фано айламади.

Хосса ул фони давронки, бўлуб восили ҳақ,

Қўймади кўнгли аро ғайри хаёлин мутлак.

Гарчи ул равзаи ризвон сари рафтор этти,
Ҳажридин умрни аҳбобқа душвор этти.

Гарчи ҳуро юзи шамъи била ёрутти кўзин,
Мотами бизга ёруғ даҳр юзин тор этти.

Гарчи учмоғ сари азм этти, вале оламини,
Ваҳки, томуғ ўтидин элга намудор этти.

Гарчи ул борди бақо мулкига, лекин юз алам
Сўғидин чархи фано аҳлиға изҳор этти.

Ҳалқаи зикр дема фақр элига шому сахар
Ки, азосида бу эл навҳа падидор этти.

Фақр хуршиди фано шоми уёқти не ажаб
Ки, куёшини фалак доғи нигунсор этти.

Учти ул шамъи валоятки, фалак мотамида,
Қора кийдию дури ашкини ийсор этти.

Гарчи фақр аҳлиға бу навъ азо кам тушти,
Мени савдозадаға ўзгача мотам тушти.

Эй фалак, айтким ул солики атвор қани,
Фақри атвори аро қошифи асрор қани?

Ташлаб ўзлукни фано бодиясин қатъ эткан,
Ушбу йўл ҳолидин огоҳу хабардор қани?

Фақр манзилларининг раҳрави бал раҳбари,
Ҳодийи аҳли фано муршиди аҳрор қани?

Шаръ қонунини диққат била маръи тутқон,
Солики жодаи Аҳмади, Мухтор қани?

Қурб айвониға тақво йўлидин гом урғон,
Восили борғаҳи Қодиру Ғаффор қани?

Бу қадар манзилату қурбу буюк поя била,
Ўзини тутқучи туфроғ ила ҳамвор қани?

Мени мотамзадаға ҳам ота, ҳам муршиду пир,
Балки ҳам ғамхўру ҳам ёвару ҳам ёр қани?

Сенсизин даҳр элидин асру малолим бордур,

Кошки келсангу кўрсангки, не ҳолим бордур.

Сангаким, равзаи ризвонда фароғат бўлғай,
Даҳр вайрон чамани ичра не улфат бўлғай.

Сенки, кавсар суйидин қилғасен ўзин сероб,
Бу сароб ичра санга қайда иқомат бўлғай.

Сенгаким, хайли малак бўлса мусоҳиб мунда,
Девваш халқ қачон қобили суҳбат бўлғай.

Фақр тутқонда деб эрдинг санга ҳам еткурайин,
Манга ҳар файзки бу кўйда қисмат бўлғай.

Бўлубон қошифи асрори илоҳий бординг,
Мени маҳрумга жаҳл ичра не ҳолат бўлғай.

Бор умидимки мадад руҳунг ила қилғайсен,
Ҳар қачон оллима даврон аро шиддат бўлғай.

Ҳаргиз эткайму эдим давлати васлингни тамаъ,
Билсам эрдик сўнги андуҳи фурқат бўлғай.

Дўстлар, бир-биригиздин тиламанг жоми висол,
Десангиз ичмали ҳижрон қадахин молломол бўлғай.

Манга зулм ўлди фалакдинки чу бўлдунг бемор,
Керак эрдик мен ўлсам бошинг узра ғамхор.

Шарбатинг эзсам эди шираи жоним кўшубон,
Ичурурга қилибон жаҳд неким мумкин бор.

Ҳам ғизо мен керак эрдик тутуб оллингда,
Рағбат айларга десам эрди мулойим гуфтор.

Гаҳ бошингни тузатиб, гоҳ аёғингни ёпиб,
Эврулуб бошинга фарзандлиғ айлаб изҳор.

Гар қазо етса қилиб ҳўй ила оламини қора,
Ёқа йиртиб этибон тош ила кўксумни фиғор.

Навҳалар тортибу наъшинг кўтариб эгнимга,
Бош яланг айлабу беҳудлуғ этиб мажнунвор.

Тарк этиб олам ишин қабринг уза сокин ўлуб,
Кўрсатиб элгаки не навъ керак эрмиш ёр.

Чора йўқтур чу бу навъ эрмас экандур тақдир,

Мумкин эрмас киши тақдирға бермок тағъйир.

Дўстлар, даҳр вафосини хаёл айламангиз,
Буржу кохиға тамаъ ғайри завол айламангиз.

Турфа маҳбубдурур умру вафоси йўқ анинг,
Андин истарга вафо фикри маҳол айламангиз.

Ҳар киши комил эрур, бас анга ҳақ бандалиғи,
Мундин ўзга тамаъи касби камол айламангиз.

Йўқ жамол ичра вафо ҳусниға доғи бунёд,
Ғаррои ҳусн бўлуб арзи жамол айламангиз.

Олами фоний учун ранжу машаккат чекманг,
Мол учун ғам емангиз, фикри манол айламангиз.

Ишқ дардиға Навоий кеби мағрур ўлманг,
Ўзни ҳар маҳваш учун шифта ҳол айламангиз.

Турк пири кеби оламдин этакни силкинг,
Дўстдин ғайри таманной внсол айламангиз.

То саломат бу хатар манзилидин солиб ком,
Маъмани васлға бўлғай тута олмоқ ором.

ҚИТЪАЛАР

1

ҲАҚ ТАОЛО ХОНИ ИНЪОМИЮ КАРАМИ ОМИ БОРИДА ЎЗГАДИН НИМА ТИЛАГОННИНГ ТАМАЪИ ХОМИЮ ЗОТИ НОФАРЖОМИ

Тенгри хонин очуқ ақида қилиб,
Халқдин рўзий истаган гумроҳ.

Уйладурким тенгиз қироғинда,
Рўза очмоққа кимса қозғой чоҳ.

2

МУҲАММАДНИ ТЕНГРИ ТАОЛО АЙНИ МУҲАББАТДИН ЯРАТҚОНҒА ДАЛОЙИЛ ТУЗМАК ВА ШАВОҲИД КУРГУЗМАК

Муҳаммадни яратти, чунки ҳақ айни муҳаббатдин,
Киши вазнин мувофиқ, чунки даъво этса содикдур,

Бурунғи икки ҳарфи ҳар бирининг доғи бир келди,
Талаффуз ҳолатида улки собик, йўқса лоҳикдур.

Учинчи икки ҳарфи бирла тўртинчи ики ҳарфи,
Тааммул айлаган маҳраж ҳам англарким мувофиқдур.

3

ҲУКАМО ҚАВЛИ ТАРЖИМАСИ ШОҲНИНГ ДАРЁҒА МУШОБАҲАТИДА ВА НАФЪУ ЗАРАРИДА

Ҳикмат аҳли шоҳни дарёға ташбиҳ эттилар
Ким, ҳам андин кўп зиёнлар элга, ҳам кўп суд эрур.

Гаҳ топар ғаввос бир соатда юз дурри самин,
Гаҳ наҳанг оғзида юз ҳасрат била нобуд эрур.

4

ФАҲМСИЗ МУЛОЗИМЛАР ҒАФЛАТИДА ВА АЛАР БИЛА МАОШ ЎТКАРМАК МЕҲНАТИДА

Йўлдин озди ҳар мулозимдинки, ғафлат айладинг,
Будур ойин гар гадолиғдур ишинг, гар шоҳлиғ.

Уркудар элдекки чиқти кеча йўлдин маркаби,
Кўз юмуб очкунча чунким қилмади огоҳлиғ.

Олам аҳлида мулозимлар эрур ҳайвон кеби,
Қайси ғафлат англағоч зоҳир қилур бeрoҳлиғ.

5

**МУТАКАББИР МАНЗУРНИНГ ҲУСНИ ЧОҒИДАКИМ ИСТИҒНОСИ ДАРДНОК
ҚИЛУР ВА ҲУСНИ КЕТКАНДА МУЛОЙИМАТИ ҲАЛОК**

Ҳўб экан чоғдаки мустағний эдинг, келмас эдинг,
Ўтти чун хўблугунг жавр манга еткурма,

Кўп келур вақтда оз келмакинг эмгатти мени,
Оз келур вақтда кўп келмак ила ўлтурма.

6

**МАЖОЗИЙ МАҲБУБ ИШҚИ ТАРҚИДАКИМ ХЎБЛУҒИ МУЖИБИ ЙИҒЛАМОҚДУР
ВА САҚОЛ ЧИҚАРМОҒИ МУЖИБИ КУЛМАК**

Чу ҳусни вақтида ул ойға зор ошиқ эдим,
Кўруб жаҳон эли йиғларлар эрди ҳолимға,

Сақол чиқарғонида тарк қилмасам ишқин,
Улус кулар ҳам анинг, ҳам менин сақолимға.

7

**ОЛТУН, КУМУШГА ҲИРС МАНЪИКИМ ТУТМОҒИ ИЛИКНИ ҚОРА ҚИЛУР ВА
МУҲАББАТИ КЎНГУЛНИ**

Кўп олтун, кумуш сари қўл сўнмоғил
Ки, тутсанг кафингни қора занг этар,

Кўнгулда доғи майлини асрама
Ки, кўнглунгни доғи ҳамул ранг этар.

8

**МАЪНИ АҲЛИДИН ГАДОЛИҒ БАШОРАТИ ВА СУВРАТ АҲЛИДИН ШОҲЛИҒ
ИШОРАТИ**

Аҳли маъни гуруҳида зинҳор,
Ҳеч ор айлама гадолиғдин

Ким, буларға гадолиғ ортуғдур,
Аҳли сувратқа подшолиғдин.

9

**ПОКРАВ НИСО ТАЪРИФИДАКИМ ИНСОН ОНСИЗ ХОЛИДУР ВА ОЛУДАВАШ
РИЖОЛКИМ НУРСИЗЛИҚДИН ДАЖЖОЛИ БЕМИСОЛДУР**

Юз туман нопок эрдин яхшироқ
Пок хотунлар аёғининг изи,

Лут ўғлин кўрки солди тийралик
Динға нафс илгида таъби ожизи.

Дахр аро ёкти сиёдат машъалин,
Покравлиқтин расулуллоҳ қизи.

10

**БИЗНИНГ ШОҲ ХОНҒА ЛАЪЛГУН АЁҒ БЕРГАНДА АЙТИЛИБДУР ВА ХАВОДИН
СИЙМИСУДА ЁҒАРДА РАҚАМ ҚИЛИБДУР**

Фалак сочти хон бошиға сийми ноб,
Бизинг шоҳ аёғиға лаъли музоб.

Фалак бирла шаҳ кадру жоҳи аро,
Тафовут нисоридин этгил ҳисоб.

11

**БУЙНИҒА ЯШМ ОСИЛҒОННИ ДЕБДУРКИМ ШИФО УЧУН ЭМАС, БАЛКИ
ФАЛАКДИН МУТААДДИД ЖАФО УЧУНДУР**

Бўйнума яшм осилғондин эмас,
Буки заъфимға даво бўлғай фош,

Ип била боғлади бўйнумни фалак,
Ҳар қадам урмоқ учун кўксума тош.

12

**РУМ ТУҲФАЛАРИНИНГ УЛАШИНҒОННИ ДЕБТУРУР, БАЛКИ ШОҲ
ПОЙАНДОЗИДЕК ТАЛАШҚОННИ АЙТИБДУРУР**

Туҳфаларким юборди қайсари Рум,
Бурса жинси фаранг дебоси,

Турфа кўргилки зумраи ислом,
Анга солди фаранг яғмоси.

13

ЎЗ НАЗМИДИН КЎРГАН МАЛОЛАТЛАР ШИКОЯТИ ВА КЎНГУЛ ЎТИДИН ЖОНСЎЗ ҲИКОЯТИ

Не назмики ўтлуғ кўнгулдин чиқардим,
Дедимким, менинг хотиримға ёрангай,

Манга онча ўт солди ҳар байтким, табъ,
Гар оби ҳаёт ўлса андин ўсонгай.

Тилармен ани мен доғи ўтқа солсам
Ки, қайдинки келди ҳамул сари ёнгай.

14

ҲУСН АҲЛИНИНГ КЎНГЛИ НИСЁНИ ВА ВАФО АҲЛИ АНДА УНУТУЛУРИНИНГ БАЁНИ

Жон баса қилдим фидо ул ҳусн миръоти учун,
Оҳ кўп чектим вафосида апинг шому сахар.

Ҳар нафаским хизматидан ғойиб ўлдум уйла бил
Ким, мени умрида ул бадмеҳр кўрмайдур магар.

Ўз-ўзум бирла дер эрдимким недин бу навъ экин,
Айлабон оғаҳ хирад деди менга, эй беҳабар,

Мунда рамзедур дақиқ, аммо қилай равшан санга
Ким, латофатда сафо кўзгусидур ул сиймбар.

Англаким то кўзгунинг оллида сен, кўнглида сен,
Чунки бординг оллидин, йўқ кўнглида сендин асар.

15

ДЕВОНДА МУҲР БОСҚОНДИН НАФСИҒА ШИКАСТ ЕТМАГАН УЧУН МУҲРҒА ШИКАСТ БЕРГАНИ

Чун манга лутф этти шах девонда муҳр,
Бу эди элдин қуйи муҳр урмоғим

Ким, ғурури нафси саркаш манъиға,
Барчадин бўлгай қуйи ўлтурмоғим,

Чун шикасти нафс ҳосил бўлмади,
Мундин ўлди муҳрни синдурмоғим.

16

ХИЛВАТДА ФАЛАК ЖАФОСИННИНГ ОЗОРИ ВА АНЖУМАНДА УЛУС БЕДОДИНИНГ ИЗҲОРИ

Байтул ҳазанға кирсам улустин қочиб даме,
Атрофдин ғубори малолат манга ёғар,

Силкай деб ул ғуборни чиқтим чу кулбадин,
Эл жавру зулмидин бошима юз бало ёғар.

17

ХУБЛАР ҲУСНИ ШАРҲИДАКИМ МАШШОТА САЪЙИ БИЛА АФЗУН БЎЛУР ВА ОРОЙИШ БИЛА САФОСИ ГУНОГУН

Не тонг ўлса фузун жамолу сафо,
Хўблар қирқон замон бошлар,

Шамъ нури ёруғроқ ўлғондек,
Учни кимса чун ола бошлар.

Сартарош анию муни фаррош
Бир-биридек олиб-олиб тошлар.

18

БИРОВГА ВОБАСТА ЭМАС КИШИ МАДҲИДАКИМ УЛ БЕПАЙВАНДЛИҒ МУЖИБИ САОДАТМАНДЛИҒДУР

Даҳр аро ани дегил давлатманд
Ким, биров сари эмас дилбаста.

Хаста бўлмас чиройин кўрса читук,
Жони чиқмас ани кўргач хаста.

Минг балодин деса вораста бўлай,
Кимса қилдик ўзини вораста.

19

ХАЙРОБОД БАНДИ ХАЁЛИДИН ХАЛОС БЎЛҒОНИ ВА ЎЗЛУК БАНДИ МАЛОЛИДИН ХАЛОСЛИҒ ТИЛАҒОНИ

Чу Хайробоод бандин ўзлугум бирла ясаб эрдим,
Мени андин халос этти иноят айлабон шоҳе,

Не бўлғай ўзлукумнинг бандидин доғи халос этса,
Ҳақиқат кишвари сари ҳидоят айлаб огоҳе.

20

**ОРИФ КЎНГЛИН ДАРЁГА НИСБАТ БЕРУРКИ, АНДА ҲАР НЕ ТУШСА СИНГУРУР
БАЛКИ ИТИРУР**

Эрур орифқа ганжи файз етса,
Иши дам урмайин ани ёшурмоқ,

Қуёш акси тушуб дарё ичинда,
Не мумкиндур анинг суйин тошурмоқ.

21

**ШОҲНИ АЖДАҲОГА НИСБАТ ҚИЛИБТУРУРКИМ ГАНЖ УМИДИ ҲАМ АНДИН
БОРУ РАНЖ БИЙМИ ҲАМ**

Жаҳон ганжиға шоҳ эрур аждаҳо
Ки, ўтлар сочар қаҳри хангомида.

Анинг коми бирла тирилмак эрур,
Маош айламак аждаҳо комида.

22

**ФАҚР ТАЪРИФИДАКИМ РИФҚ БИЛА МУВОФИҚДУРУР ВА ФАҚИР ҲУРУФИ
РАФИҚ БИЛА МУТОБИҚ**

Айни рифқ айла гумон, фақрни анинг бирдур,
Ҳарф ҳам иккисиға яхши гар этсанг таҳқиқ,

Жамъи ҳам бирдурур инак фуқарову руфақо,
Сийғаи муфради ҳам айни фақир ўлди рафиқ.

Бор ишорат ангаким рифқу мавосодур иши
Ҳар муҳолиф эл ила фақрға топқон тавфиқ.

Поя мундин бийик ўлмаски рисолат хатми,
Фақрнинг нисбатида фахрға қилди тасдиқ.

23

УЙ КИТОБАСИҒА СЎЗ БИТМАК ВА ИЗОРАСИҒА НИМА БОҒЛАМОҚ

Уй ичра ҳам китоба ҳам изора
Заруратдур туганган чоғда қилмоғ.

Йўқ эрса ул уй ўхшар бир кишига
Ки, анда бўлмағай иштону белбоғ.

24

**ВАФО БОЗОРИНИНГ ҚОСИДЛИҒИДА ВА ВАФОЖЎЙЛАР ХАЁЛИНИНГ
ФОСИДЛИҒИДА**

Кимгаким қилдим вафо, ваҳким, жафо подош эди,
Олам аҳлида вафо мавжуд эмас беиштибоҳ.

Орзу қилдим вафо аҳлин кўрай деб, топмадим,
Хоҳ зоҳид, хоҳ фосиқ, хоҳ сойил, хоҳ шоҳ.

Топмоғидин ноумид ўлғонда ақли хурдабин,
Истабон худбин мени кўзгуга қилди рўбароҳ.

Бевафолар орази янглиғ топиб кўзгу анга,
Ҳар нечаким эҳтиёту саъй ила қилдим нигоҳ.

Кўрмадим невчунки тийра эрди кўзгу, негаким
Ҳам вафосизлар ғамидин баски тортиб эрдим оҳ.

25

**УЛ МАЗМУНДАКИМ АНДОҚКИ ҚОЗИЙ РИЁЗИЙ КЕРАКМАС, РИЁЗИЙ ҲАМ ҚОЗИ
КЕРАКМАС**

Риёзий бўлса қозий, бас, ажабдур,
Керакким фикҳ илмин билса қозий.

Анга чун фикҳдин асло хабар йўқ,
Не янглиғ бас бўлур қози Риёзий.

26

**ИМОРАТ ТОҚИ КИТОБАСИДАКИМ КОШИКОРЛИҒ КИТОБҒА САРЛАВҲ
БЎЛҒОНДЕК МУНОСАБАТИ БОР**

Ҳар иморатким туганди гарчи шўҳедур жамил,
Бўлса қошикорлиғ айлар жамолин бирга ўн.

Бу яқиндурким жамол аҳли ёлонглиқдин баса,
Яхшироқдур бўлса қоши нақшлиқ эғнида тўн.

27

**ИККИ МАНОРНИНГ МУШОБАҲАТИДАКИМ ШАРЪ БЎСТОНИДА ИККИ
САРВЕДУРУРЛАР ҲАМҚАД ВА ИККИ АЛИФДУРУРЛАР ҲАМ АДАД**

Бизнинг иморат ичинда тузолган икки манор
Ки, куббалардин эрурлар сипеҳр сониди.

Ики ағо-инндур тавъамон гумон қилғил
Ки, фарқ йўқ орада бўлсалар намоянда.

Замона золини кўрким не навъ бикр ўлғай
Ки, мундоқ, икки ўғил андин ўлди зоянда.

28

**БАШАРИЯТ МУҚТАЗОСИДАКИМ ҚИЛҒОНИ МАРҒУБДУР ВА ҚИЛҒУЧИНИНГ ЎЗ
ОЛЛИДА МАҲБУБ**

Башар хайли анга мажбул эрурлар
Ки, бўлғай ҳар бир ўз оллинда маҳбуб,

Ажаб йўқ неча қилса номулойим
Кишига келса ўз маҳбубидин хўб.

Ва лекин лозим эрмас буки бўлғай,
Анинг марғуби доғи элга марғуб.

Ҳам андоқким киши фарзанди бўлғай,
Неча манқуб эса оллинда матлуб.

Кишига айта олғаймуки, бўлсун
Санга ҳам ёру матлуб ушбу манқуб.

Хунар аҳли ани дегилки бўлғай,
Ўзини қилса ўз оллида маъюб.

Чу ўз айбиға воқиф бўлди айбин,
Начук қилғай хунар ўрниға маҳсуб.

29

**ФУЗУЛ ЭЛ БОБИДАКИМ БОР ИШГА ДАХЛ ҚИЛУРЛАР ВА ҲАР ХОРИЖ ИШГА
ДОХИЛ ДУРУРЛАР**

Фалонға ажаб ҳол эрурким халойик
Не қилса алар бирладур можароси,

Сола олмас эл ошиға бир нухуд, гар
Тузулмас анинг бирла ул эл ароси.

Қазон йўқки ул анда кафлиз эмастур
Ки, бўлсун юзига қазонлар қораси.

30

ХУШКСОЛ ТАЪРИФИДАКИМ ЧАШМАЛАР АЙНИ ҚУРУБ ШАММАЕ СУ ҚОЛМАДИ

Хушксол ўлди бу йил ул навъким гард ичра эл,
Бир-бирин кўрмас агарчи, ўлтурурлар рўбарў.

Далуға кирмак қуёшнинг чашмаси не судким,
Томмади ул далу ила ул чашмадин бир қатра су.

31

**ИССИҒ ЕЛ ВАСФИДАКИМ БАХР СУЙИ АНДИН ҚУРУР ЭРДИ ВА СУ ТУБИНИНГ
ГАРДИН СОВУРУР ЭРДИ**

Бу ёз ўрдуда ел андоқ эсарким,
Самум андин бўла олғай нишона.

Исиғдин хишти хона элни ўртар,
Бўлубтур хиштхона дошхона.

32

**ЖАВШАН БОБИДАКИМ ДИЛОВАРЛАР ЖИСМИНИНГ ҲИСОРИДУР ВА
ЖОНСИПОРЛАР ЖОНИНИНГҲИСНИ ПОЙДОРИ**

Разм майдонидаким икки тарафдин аҳли ҳарб,
Бош ила жон таркин айларлар ажаб хангомадур.

Кийнаварлар анда жавшан кийсалар тан ҳифзиға,
Жисм сандуқи учун гўёки оҳанжомадур.

33

ЖУКИ ШОҲНИНГ ҚАСРИДА ШОҲ ЖУКИ МАСКАН ТУТҚОН БОБДА

Даҳр жўкиликларидин турфа иш,
Чехра кўргузди бизинг шаҳ асрида.

Ким фусуну лаъб бирла тутти ер,
Шоҳ Жўки шоҳи Жўки қасрида.

34

**САРКАШ МАНЗУРНИНГ ХАТТИ ҲАМ ЎЗИДЕК БОШ ТОРТҚОНИДА ВАФОҒА
ТАРҒИБ ҚИЛМОҚ**

Хаттинг йўқ эрканида қочтинг онча мендинким,
Хаттинг бош урди юзунг гулшанида сабза мисол,

Мулойимат қилакўр, йўқса мен доғи қочкум,
Ўтуб чу бир неча кун ушбу сабза бўлса сақол.

35

**УЛ ХАЙСИЯТДИНКИ МОЛ ВА ЖОН ДЕБТУРЛАР. СИЙФИШОНЛИҚ
ЖОНФИШОНЛИҚЧА ДУШВОРЛИҒИ**

Сиймни сочқучи мингдин бирдур,
Ўзгаларнинг иши келди термак.

Ул жиҳатдин будурур одатким,
Юлмоқ осондуру мушкил бермак.

36

**САФИҲЗОЛИМНИНГ МАҲРАМЛИҚҚА ВА АБЛАҲИ НОДОННИНГ ҲАМДАМЛИҚҚА
ЯРАМАСЛИҒИДА**

Сафиҳзолим ила бўлма хон уза ҳамдаст,
Муносиб ўлмади ит чунки ҳамтабақликқа.

Ўзунга аблаҳи нодонни айлама ҳамроз
Ки, яхши эрмас эшак доғи ҳамсабақликқа.

37

**МУХТАСИБНИНГ ТУҚКАН МАЙИКИМ ЕР ҚОНИ БЎЛУБТУР ВА ХУНХОРА
РИНДЛАР ИЧИБ МАСТЛИҒ ҚИЛҒАНИ**

Мухтасиб ҳар сари май тўкмакка борса шаҳр аро,
Риндлар ҳам айлабон пайравлиғу ҳамдастлиғ,

Майи кўл ўлғоч, тортибон барча кироғинда чўкуб
Каф сочиб ҳар сари бухтидек қилурлар мастлиғ.

38

**ПАҲЛАВОН МОТАМИНИНГ САРГУЗАШТИ ВА МАНЗУР САБЗХАТ ФИРОҚИНИНГ
САРНАВИШТИ**

Паҳлавон эрди менинг ёриму бир шўх анисим
Бири ўлдию бири итти, ишим бўлди таассуф.

Ровиё ҳажрларидип манга йўқтур кеча уйку,
Қисеаи Ҳамза дегил гоҳшо гаҳ қисеаи Юсуф.

39

**УЛ БОБДАКИМ ЖАҲОН АҲЛИ БЕВАФОДУР ВА АЛАРДИН ВАФО КЎЗ ТУТМОҚ
ХАТОДУР**

Агар оқил эсанг, узгил жаҳон ахлидин улфатким,
Алардин жуз жафо келмас, агар юз йил вафо қилсанг.

Бирига юз Хито мулки хирожин айласанг исор,
Хатосиз қасди жонинг қилғусидур, гар хато қилсанг.

40

**ЁМҒУР ДУОСИ ҚИЛҒАНЛАР АХВОЛИКИМ КЎЗ ТУТКАН ЁҒИНДИН АШКЛАРДИН
ЎЗГА ҚАТРАЕ ТОММАДИ**

Бордилар ёмғур дуосин қилғали аҳли риё,
Мен ниёз аҳли эдим, даъви камитин сўрмадим,

Ёмғур иккидур: бири маъхуду ул бир кўз ёшим,
Кўз ёшим йўқ эрди, то ул ойға кўз олдурмадим.

Тенгри ёмғур бермадиким, сўзсиз эрди талаб,
Манга кулгу келди, ашким ёмғурин ёғдурмадим.

41

**ЮҚОРИ ЎЛТУРМОҚ ТАЛАШҚУЧИЛАРКИМ ХИНДУИ ДИДБОН АЛАРДИН
ЮҚОРИРОҚ ДУРУР УЧАР ҚЎНҒУЗ ИЛГАРИРОҚ**

Юқори ўлтурурни ким тиласа,
Кишилиқдин ани йироқ билгил.

Ўлтурур сафда юқориликдин,
Ўлтурур сафда яхшироқ билгил.

42

**БАДОВОЗ МУҚРИ УНИДАКИМ ЖАМОАТҚА ПАРИШОНЛИҒДУР ВА ЖАМОАТҚА
КЕЛГАНЛАРГА МУЪЖИБИ ПУШАЙМОНЛИҒ**

Шайхи муқри саловати вақтида эл
Масжиди жумъани солиб чиқадур.

Элни жамъ эткали эмас бу саловат,
Гўёким саловати тафриқадур.

43

НОКАС КИШИ БЎЛМАСЛИҚДА ВА НОЖИНС КИШИ ЖИНСИ БЎЛМАСЛИҚДА

Нокасу ножинс авлодин киши бўлсун дебон,
Чекма меҳнатким, латиф ўлмас касофат олами

Ким, кучук бирла хўдукка неча қилсанг тарбият,
Ит бўлур, доғи эшак, бўлмаслар асло одами.

44

ЎЗИНИНГ КУФРИ НИҲОНИЙСИН ОШКОРО ВА ФИСҚИ ПИНҲОНИЙСИН ПАЙДО ҚИЛГ АНИ

Фосиқ мену кофири ниҳ они,
Каъба сафари эрур манга ҳайф.

Ўзни буки яхши кўргузурмен,
Биллаҳки, менга калисо ҳайф.

45

БУ ЙИЛ ХУРОСОН РОКИБЛАРИНИНГ ЖАҲОНПАЙМО МАРҚАБЛАРИ БИР ПЎЯ БИЛА ЖАҲОНДИН КЕТКАНИ БАЛКИ ЯНА ЖАҲОНҒА ЕТКАНИ

Бу йил қазодин ажал даштиға хиром этти,
Неким улус аро бор эрди ҳанг сайли хиром,

Сипоҳи эл аро чун яхши от қолмади ҳеч,
Эрур бу кун алар андоқки зумраи бадном.

46

ШАРБАТИЙНИНГ ҚУЛОҒИ ОҒИРЛИҒИҒА ҚИТЪА ДЕМАК АГАРЧИ БУ ҲАМ АНГА ОҒИР КЕЛУР

Шарбатий гар бўлди эрса оқибат,
Зотида лекин карам бордур амин,

Ушбу икки важҳ ила эрмас ажаб,
Гар анинг отин хитоб этсам карим.

47

ЗИЁРАТГОҲНИНГ ОРИҒ ТУФРОҒИ ИБОДАТ БОИСИ ДЕМАК БУ ҲАЙСИЯТДИНКИ НАМОЗ ФАРОИЗИДИН БИРИ ОРИҒ ЕРДУР

Қубур тавфи намозу ниёз боисидур,
Бу важҳдинки мазорот ўлур ибодатгоҳ

Ажаб йўқ эрса зиёратгоҳ аҳли обидким,
Ибодат эткали хуш ердурур зиёратгоҳ.

48

МАҲМУД САЙЁДНИНГ САНЪАТ ДОМИ ВА ФИРИБ ДОНАСИ БИЛА ВАҲШИЙ ҚУШЛАРНИ САЙД ҚИЛГАНИ

Ишида фард эрур Маҳмуд Сайёд
Ки, кўп шаҳбозларға домидур қайд,

Денгиз сайёдларнинг шоҳи ани
Ки, шаҳ кўнгли кушини айламиш сайд.

49

ҲУКАМО ҚАВЛИНИНГ ТАРЖИМАСИ ИНСОНИЯТ БОБИДА

Тавозўъ яхши, аммо яхшироқдур
Агар даъб этса ани аҳли давлат.

Эрур ҳам афв хўбу хўброқ ул
Ки, зоҳир бўлғай эл топқанда қудрат.

Ато ҳам турфа ишдур турфароқ бил,
Агар йўқтур анинг ёнида миннат.

Ҳаким инсони комил дебтур ани
Ки, бўлғай зотида бу неча хислат.

50

ЎЗИНИНГ ЭЪТИБОРИДИН КЕЧКАНИГА ЭЪТИБОР ҚЎЙМАЙ ИХТИЁР ТАРКИНИ БЕИХТИЁРЛИҚҚА ҲАМЛ ҚИЛГАНИ

Қўюб аморату бебоклик бихамдиллах,
Ки, факр қўйи насиб этти кирдикор манга,

Эшикда тарк этибон ихтиёру мулкда ҳам
Бу навъ мартаба лутф этти шаҳриёр манга.

Гар ихтиёр ила қўйдум ўз ихтиёримни
Валек йўқ эди ҳам мунда ихтиёр манга.

МУАММОЛАР

1

ОДАМ

Қон тўқар юздин дамодам ашқу ваҳким, ҳар замон
Боғланиб оҳимдин айлар кўкка майл ул қатра қон.

2

АҲМАД

Майда икки юз агар кўргузмаса ул маҳжабин,
Дурд дардин истабон жон бермагай аҳли яқин,

3

БОҶИЙ ВА БОҶИР

Жаннат гулию насриниға бўлсанг муштоқ,
Гаҳ ёр юзига, гаҳ кафи пойиға бок.

4

БАҲО

Дайр аро кир, пандни гўш айлагил,
Бода бешак соф эрур нўш айлагил.

5

ТАҶИЙ

Мустақим эрди кўнгул ишқингда, эй ороми жон,
Ўртанур ул мустақимим эмди ғамдин ҳар замон,

6

ТОЖ

Юз кўнгул сайдин ажал домидин озод айлади,
То жамолинг тоблиғ зулфини барбод айлади.

7

САМУД

Танимда доғлар узра ғамнингки ўртади доғ,
Кўринди ўзгача ул доғдин танимда фароғ.

5

ЖУНАЙД

Оҳ ўқин жондинки чексам ул париваш ёдидин,
Қолмас ул ёдимда ҳам фарёд анинг бедодидин.

9

ЖАЪФАР

Жонондин айру топти кўнгул, умрдин малол,
Ўздин кечибтур эмдию айлар вафо хаёл.

10

ҲАСАН

Қошинг гўшаси чеккали ғамза досин,
Янги ойнинг устида кўргузди ёсин.

11

ҲАМЗА

Ёшун, эй гулки, ул гулрух жамоли
Эрур ҳам содаву ҳам тоза холи.

12

ХОЛИД

Нуктаи мушкинки ул юз узра бўлмиш жилвагар,
То ҳисобин англасун эл юз ёшур, эй сиймбар.

13

ХУСРАВ

Ул ниҳолеким қадингға йўқ шабих, андоқ ниҳол
Бошида кўргузса юз хуршид ўлур сендин мисол.

14

ДОВУД

Ўт тушти ваҳм дуди аро фурқатидин,
То куйдию ўртанди кўнгул ҳирқатидин.

15

ДАРВЕШ

Ҳар не топсанг давр аро, соқий, аёққа сол ани,
Юз кўрардин ўтти иш тут эмди молмомол ани.

16

ЗУННУН

Васл саъйидин эмиш ишқ аҳли ичра можаро,
Завқдин кўрким юзум олтундек ўлмиш ишқ аро.

17

РУСТАМ

Нечаким ёр ситам эткан ила узди вафо,
Ёдин этканча оти вирди забон бўлди манго.

18

РАЖАБ

Ою қуёш айлади юзунг била даъво,
Бизга алардин ажаб кўринди бу маъно.

19

ЗАЙНИ ВА ЗАЙД

Кўз учи қоши ёсидур соҳир,
Ани ёд ол алардин, эй сомир.

20

ЗОҲИД

Ой юзинда холини кўргач, ул ой топти жамол,
Охир ул юздинки ёпти, ваҳки, пинҳон бўлди хол.

21

САЪД

Бу гулшан ичраки йўқтур бақо гулига сабот,
Ажаб саодат эрур чикса яхшилиқ била от.

22

САЛМОН

Қилур эсанг манга сомон аё рафиқ ҳавас,
Анинг аёғиға еткур менинг бошимнию бас.

23

ШОҲ

Жон куши чу бўлди донаи холиға зор,
Шод ўлдию халқа айлади зулфини ёр.

24

ШУКРИЛЛОҲ

Қора эрди кўзум ҳажрингдин, эй мох,
Яна кўрдум юзунгни шукриллох.

25

СИДДИҚ

Юзунг била юзума кош бўлса уйла висол
Ки, бўлмаса ораларинда ғайри ул хату хол.

26

САФИ ВА САФО

Қасди жонимға чу мужгонинг икки саф тузди.
Бири кош ёси, бири ғамзанг ўкин кўргузди.

27

ЗИЁ

Гул авроқин сабо қилди паришон,
Қабул этти нечаким топти имкон.

28

ТОҲИР

Гириҳни туррадин то очти моҳим,
Паришон қилди филҳол ани оҳим!

29

ТОЛИБ

Оғиз лабиға чу қўйдум яна талаб қилайин
Ки, ғайри накши кам ўлғой яна тараб қилайин.

30

ЗАҲИР

Халқ ичра зухури ҳусн ул сийминбар,
Кўргузди ваё бўлди қиёмат яқсар.

Ким жилвагар эрди гар кичик, ёхуд улуғ,
Бир-бир ҳаракатин айлади зеру забар.

31

ОМИР

Жумлаи ашёға бўлдум ошиқу ошуфта ҳол,
Оламу одам юзин чун қилди миръот ул жамол.

32

ОДИЛ

Ҳам қоши бирла орази хуш эрур,
Ҳам кўзи бирла қадди дилкаш эрур.

33

ҒАРИБ

Чок бағрим тарфин айладинг икки парканд,
Бирини ташлабон охир бирин эттинг пайванд.

34

ҒАЙБИЙ

Сўзға эврди икки лабингни такаллумунг,
Ё барги гулни ики айирди табассумунг.

35

ФАРҲОД

Ҳар кеча кўнглум ғаминг тоғида фарёд айлағай,
Уйлаким фарёд-фарёдини Фарҳод айлағай.

36

ФАРРУХ

Ғар юзунгдин ҳусн элн юзинда бир хол этса фош,
Ул арода бесарупо заррадек кирғай қуёш.

37

ҚУБОД

Сочинг ғубори гаҳи юз ёпар, гаҳи юз очар,
Не зулфдурки ёпар ойни, чунки мушк сочар.

38

ҚОСИМ

Рухсораси узра, эй кўнгул, хол недур,
Зулфи аёғи остида помол недур.

Қани ани кўрган сени кўрса мени ҳам,
Ким ойидин айру элга аҳвол недур.

39

КАМОЛ

Юзинким қатра хай сероб қилмиш,
Гуледурким су ичкандин очилмиш.

40

КОКО

Жон қилғай икки юзунг гули сори шитоб,
Ғар бўлмаса икки сунбулунгдин қуллоб.

41

ЛОЛО

Сабодин кўрди чун машшота икки зулфини дарҳаму
Анингдек учларин кестики қатъ ўлди гириҳлар ҳам.

42

ЛАТИФ

Саф чекти ҳар тараф юзидин кирпик, эй кўнгул,
Ул шаклну кўруб хираду сабрдин тўнгул.

43

МУҲСИН

Мажлисда шайх бу кеча кўп шайн бошлади,
Синдурди шамъу нуқлни ҳавз ичра ташлади.

44

МУРОД

Лутфунг ели чун эсти бу мардудқа филҳол,
Идбор ниҳоятқа етиб келди юз иқбол.

45

НЕКИПАЙ

Ўқунгга тан, ваъдангга жон хуш қилмиш эрди хотирин
Кести чу пайкониинг бирин, куйдурди пайғоминг бирин.

46

НОСИР

Кўрунса кўзга ногаҳ-ногаҳ ул ой,
Кўзум ҳайрон қолур юзига, эй вой.

47

ВАЛИ

Чу ул ойға қул ўлди бу ғамкаш,
Қулидин юз ёшурди ул маҳваш.

48

ВАРҚА

Жавр ила қаҳрингки ҳаддин ошти бағоят,
Ваҳки, не бор ибтидо анга не ниҳоят.

49

ҲУМОМ

Ул шўх онча жаврда кўргузди эҳтимом,
Ким от чиқарди, балки анга ушбу эрди ком.

50

ҲИЛОЛ

Кўнглум ҳалок бўлди, чу ишқингни бошлади,
Охир бошинда ҳар неки бор эрди, ташлади.

51

ЮСУФ

Сайр ичра қачонким юзунга етти қуёш,
Тер оқиб, анинг чехрасидин борди ёш.

52

ЮНУС

Зулф очмаки юзунгдур манга шамъи мажлис,
Маҳв қил тун рақамин кун юзидин, эй мунис.

ТАРИХИИ, АДАБИЙ ВА МИФИК ШАХСЛАР НОМИ КЎРСАТКИЧИ

Аёз—ғазал 200, 6.

Анас — ғазал 51, 6; 223, 3; 234, 1

Анко— таржиъбанд 65.

Афлотун — ғазал 128, 3.

Афридун — ғазал 69, 5.

Аҳмад— таркиббанд 4, 4.

Аҳмади Мурсал — ғазал 364, 9.

Баҳром — ғазал 532, 2.

Бишр—ғазал 365, 6.

Бу Али — таржиъбанд 38.

Бузар — ғазал 223, 3; 234, 7.

Вомиқ — ғазал 341, 7; 456, 3; 541, 3; 586, 7.

Гадоий — ғазал 400, 8.

Довуд — ғазал 287, 6; 560, 9.

Ёфас — ғазал 89, 3.

Жамшид (Жам) — ғазал 8, 3; 69, 5; 89, 4; 123, 6; 127, 5; 131, 7; 134, 7; 168, 6; 225, 1; 238, 7; 336, 4; 337, 5; 394, 1; 2; 3; 4; 426, 8; 605, 8; 630, 5; 642, 7; 650, 9.

Жибрил — ғазал 242, 6; 284, 5; 379, 5.

Жўки — қитъа 33.

Зол — ғазал 275, 6.

Зулайхо — ғазал 303, 4.

Иблис — ғазал 262, 6.

Искандар (Скандар) — ғазал 30,6; 62,2; 89,4; 178,3; таржиъбанд 42, 69, 2.

Исо (Масих, Рухуллох) — ғазал 3,2; 6,4; 33,9; 78,4; 141,3; 150, 4; 176, 3; 183, 1; 191, 5; 193, 6; 197, 6; 215, 2; 224, 2; 225, 2; 228, 3; 242, 4; 245, 2; 246, 7; 262, 4; 284, 1; 287, 6; 301, 9; 302, 4; 304, 4; 331, 9; 373, 1; 377, 3; 403, 1; 440, 3; 520, 1; 522, 1; 523, 6; 533, 6; 580, 3; 597, 7; 634, 3.

Карх — ғазал 111, 6.

Лайли (Лайло) — ғазал 2,7; 3,5; 43,6; 59,5; 238,3; 326,3; 3ПЗ, 1; 373, 5; 408, 3; 409, 3; 419, 8; 439, 1; 478, 7; 531, 5; 532, 9; 542, 5; 547, 3; 564, 6; 622, 4.

Лутфий — мухаммас 1, 5.

Мажнун — ғазал 2, 7; 3, 5; 23, 5; 38, 7; 43, 6; 45, 5; 56, 2; 59, 5; 75, 5; 91, 2; 124, 1; 127, 6; 128, 4; 138, 5; 192, 4; 197, 5; 238, 5; 254, 6; 304, 4; 308, 1; 3; 325, 6; 326, 3; 341, 7; 363, 1; 373, 5; 408, 3; 409, 3; 419, 8; 439, 1; 442, 5; 456, 3; 458, 4; 478, 7; 485, 4; 498, 3; 526, 2; 531, 5; 532, 9; 541, 3; 542, 5; 561, 1; 564, 6; 586, 7; 602, 2; 603, 3; 612, 4; 613, 7; 619, 3; 622, 4; 623, 2; 639, 4; 648, 6; мухаммас 5, 8.

Мансур — таркиббанд 1, 6.

Мусо — ғазал 6, 4; 51, 5.

Мухтор — таркиббанд 4, 4.

Марьям — ғазал 19, 4; 522, 1.

Муҳаммад— қитъа 2, 1.

Маҳмуд — ғазал 200, 6.

Маҳмуд Сайёд— қитъа 48, 1.

Нуҳ — ғазал 5, 7; 8; 89, 3; 106, 6; 563, 5.

Одам — ғазал 89, 3; 339, 1; 393, 1.

Парвез — ғазал 193, 8; 204, 6; 209, 5.

- Рустам — ғазал 275, 6; таркиббанд 41.
Риёзий — қитъа 25, 2.
Саййид Ҳасан — таркиббанд 1, 8.
Салмон — ғазал 51, 6.
Саккокий — ғазал 584, 9.
Сом — ғазал 89, 3.
Сулаймон — ғазал 426, 3.
Султон Ҳусайн Бойқаро (Абдулғозий, Соҳибқирон Абулғозий) ғазал 35, 7; 238, 7; 650, 8.
Сухайб — ғазал 51, 6.
Сухайл — ғазал 383, 5.
Суруш — ғазал 262, 6.
Узро — ғазал 38, 7.
Фаридун — ғазал 69, 5; 238, 7; 606, 8.
Фарҳод — ғазал 3, 5; 43, 6; 45, 3; 5; 56, 2; 75, 5; 127, 6; 138, 5; 193, 5; 8; 197, 5; 204, 6; 209, 5; 228, 5; 230, 2; 247, 3; 264, 6; 296, 5; 299, 6; 301, 4; 308, 3; 341, 7; 408, 3; 439, 1; 456, 3; 457, 4; 472, 3; 485, 4; 532, 9; 541, 3; 547, 3; 564, 6; 586, 7; 599, 1; 602, 2; 614, 4; 619, 3; 622, 4; 637, 1; 639, 4; 648, 6; муаммо 35.
Фузайл — ғазал 365, 6.
Халлух — ғазал 111, 4.
Хизр — ғазал 10, 2; 82, 3; 178, 3; 225, 1; 245, 2; 373, 10; 388, 7; 398, 5; 403, 1; 427, 5; 461, 6; 533, 2; 636, 5; 643, 5; 650, 2. Хусрав — ғазал 593, 7.
Ширин — ғазал 3, 5; 38, 7; 43, 6; 45, 3; 103, 4; 203, 5; 238, 3; 408, 3; 439, 1; 472, 3; 489, 3; 532, 9; 547, 3; 564, 6; 580, 2; 622, 4.
Шуайб — ғазал 51, 1.
Юсуф — ғазал 43, 5; 103, 5; 115, 5; 190, 5; 209, 5; 273, 4; 305, 4; 323, 4; 359, 5; 457, 6; 569, 3; 580, 3; қитъа 38, 2.
Яздий — таржиъбанд 73.
Яъқуб — ғазал 175, 3; 178, 3; 569, 3.
Қодир — таржиъбанд 4, 5.
Қорун — ғазал 570, 9; таржиъбанд 40.
Ғаффор — таркиббанд 4.
Ҳавво — ғазал 393, 1.
Ҳаким — қитъа 49, 4.
Ҳамза — қитъа 38, 2.
Ҳассон — таржиъбанд 39.

ГЕОГРАФИК НОМЛАР КЎРСАТКИЧИ

- Адан — ғазал 606, 10.
Бадахшон — ғазал 370, 3.
Бухоро — ғазал 124, 6.
Бағдод — ғазал 124, 6; 283, 5.
Дажла — ғазал 124, 8; 333, 7.
Жайхун — ғазал 124, 8; 308, 4; 333, 7.
Ироқ — ғазал 608, 7.
Канъон — ғазал 158, 6; 175, 3.
Кашмир — ғазал 80, 7.
Каъба — ғазал 12, 6; 59, 7; 114, 4; 184, 7; 200, 4; 32, 2; 347, 4; 384, 2; 396, 6; 398, 9; 501, 9; 577, 6; 606, 4.

Миср — ғазал 158, 6; 428, 2.
Рум — қитъа 12.
Уммон — ғазал 399, 4; 511, 4.
Хаварнақ — ғазал 313, 1.
Хайробод — қитъа 19, 1.
Хито — ғазал 515, 5; 7; қитъа 39, 2.
Хуросон — ғазал 174, 7; 503, 8; 608, 7.
Хўтан — ғазал 515, 1.
Шат — ғазал 283, 5.
Шероз — ғазал 650, 9.
Чин — ғазал 428, 2; 429, 5; 629, 2.
Эрам — ғазал 214, 4.
Қоф — ғазал 140, 5; 303, 1; таржиъбанд 65.
Ҳижоз — ғазал 608, 7; 616, 7.
Ҳирот — ғазал 12, 7.

ЭТНИК НОМЛАР КЎРСАТКИЧИ

Армани — ғазал 515, 5.
Лўли — ғазал 73, 6; 111, 4.
Мўғул — ғазал 100, 4.
Тожик — ғазал 368, 5.
Турк — ғазал 368, 5; 395, 5; 598, 7; 623, 4, Ухудн — ғазал 643, 2.
Чаркас — ғазал 623, 4.
Қиёт — ғазал 73, 6.
Ўзбак — ғазал 100, 4; 180, 2; 323, 8.
Қўнғирот — ғазал 73, 6.
Ҳинду — ғазал 100, 4; 111, 4; 319, 2; 323, 8; 365, 5; 501, 8; 507, 5; 510, 4; 515, 1; 2, 3; 4; 5; 6; 7; 560, 2; 629, 2.